

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 359, Παρασκευή 6 Νοεμβρίου 1987

Δρχ. 100

70 χρόνια από την Οκτωβριανή Επανάσταση

- ΕΚΔΟΧΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ
- ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΣΧΑ: ΤΖ. ΚΙΕΖΑ
- ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

- «ΒΑΣΑΝΙΣΤΙΚΑ» ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΔΡΟΣΟΓΙΑΝΝΗ
- ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΟΝ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗΣ
- ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΤΟ
ΣΚΑΝΔΑΛΟ
ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

•
Γ. ΛΟΥΒΑΡΗΣ και ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ:
ΑΓΕΤ, ΚΕΣΤΡΕΛ
και χουντικά κυκλώματα

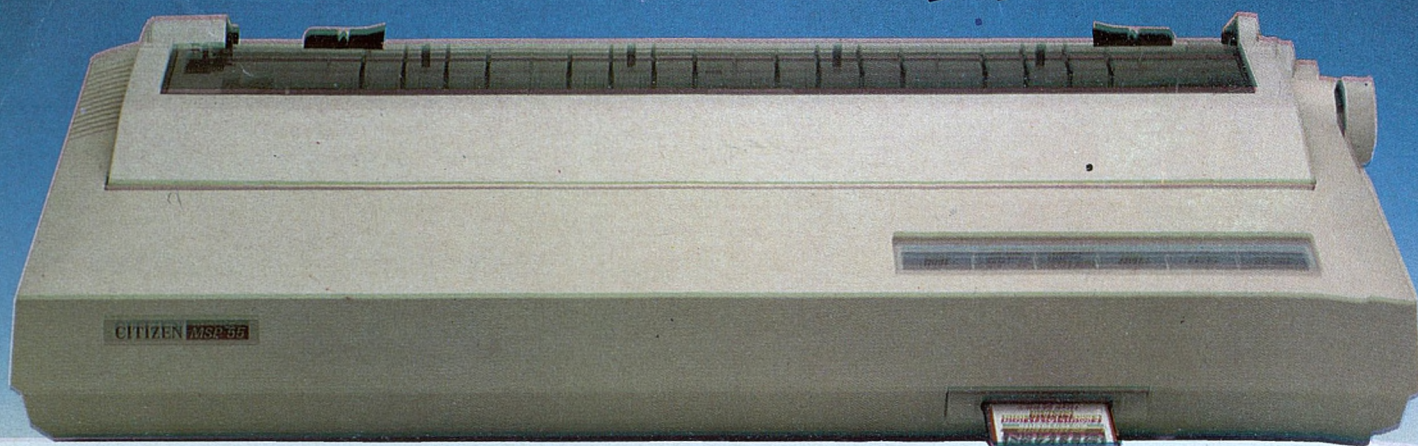
•
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΗΘΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ
του πρωθυπουργού

ΠΡΑΒΔΑ?

 CITIZEN

ΕΚΤΥΠΩΤΕΣ

Άλμα στην ταχύτητα

MSP 50/55 Τα αδόρυθα εξηρές

Με ταχύτητα 300 χαρακτήρων το δευτερόλεπτο (300 CPS draft-60 CPS NLQ), οι MSP 50/55 δέτουν νέα στάνταρτς στην κατηγορία τους. Σχεδόν αδόρυβοι, (55 dB), γίνονται σιωπηλοί με το άγγιγμα ενός πλήκτρου (μειώνοντας την ταχύτητα εκτύπωσης). Διαθέτουν παράλληλη (Centronics) ή σειριακή (RS-232) θύρα επικοινωνίας. Επιπλέον ο ρυθμιζόμενος τράκτοράς τους (push - pull) παρέχει τη δυνατότητα χαμηλής κοπής καθώς και την εκτύπωση πολλών αντιτύπων. Το προηγμένο ημιαυτόματο

σύστημα φόρτωσης επιτρέπει τροφοδότηση μεμονωμένων φύλλων και συνεχόμενου χαρτιού με τρεις διαφορετικούς τρόπους! Και για τους πιο απαιτητικούς: προσφέρουν τη δυνατότητα έγχρωμης εκτύπωσης και επιλογής οποιασδήποτε οικογένειας γραμμάτων με πρόσθετες κάρτες (font cards). Όλα αυτά —και πολλά ακόμη που θα ανακαλύψετε όταν τους γνωρίσετε και που με δύο λέξεις θα ονομάζαμε: ποιότητα CITIZEN - σε τιμή ασυναγώνιστη και με εγγύηση 2 χρόνων, που καλύπτει και την κεφαλή!

**2 ΧΡΟΝΙΑ
ΕΓΓΥΗΣΗ**

Αμυ

αε

COMPUTERS - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ

Ασκληπιοῦ 151, 114 71 Αθήνα, Τηλ.: 6448263, 6424321, 6445858
Τηχ: 22 34 70 AMIC GR

Περίοδος Β'
• Χρόνος 14ος
• Τεύχος 359
Παρασκευή 6 Νοεμβρίου 1987
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β. ΖΗΣΗΣ

Το σκάνδαλο του αιώνα και ο κ. Γ. Λού-
βαρης _____ 9

ΑΝΤΙ-ΜΕΤΡΟΣ

Όταν το ΓΕΑ λέει μισές αλήθειες _____ 15

ΑΝΤΙ-ΤΥΠΟΣ

Οι πύραυλοι του τύπου _____ 16

Π. ΣΤΑΓΚΟΣ

«Βασανιστικά» ερωτήματα για τον κ.
Δροσογιάννη _____ 18

Π. ΚΑΡΑΟΓΛΑΝΗΣ

Η αριστερή «τούρτα» και η απλή αναλο-
γική _____ 20

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ

ΠΑΣΟΚ: NEW LOOK μέσω απλής _____ 22

ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ

Ν.Δ και απλή _____ 24

70 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ 1917

ΤΖ. ΚΙΕΖΑ

Το σταυροδρόμι της περεστρόικα _____ 27

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

_____ 30

ΔΕΝ ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΣΤΕ ιδιαίτερα ευτυχείς, ούτε περήφανοι, που ανασύραμε τον Γεώργιο Λούβαρη από το ημίφως των παραπολιτικών αλλά επικερδών δραστηριοτήτων του και τον αναδείξαμε σε πρόσωπο της επαιρότητας. Όχι βέβαια διότι θεωρούμε ότι τον αδικήσαμε αλλά γιατί η ενασχόληση με σκάνδαλα πολύ απέχει του να αποτελεί το είδος της «δημοσιογραφικής επιτυχίας» που επιδιώκουμε. Η εμπλοκή στον κόσμο των σκανδάλων σημαίνει είσοδο σε ζοφερές καταστάσεις, αμείλικτες διαδικασίες, φθοροποιές επαφές· σημαίνει δυσδιάκριτα όρια ανάμεσα στο ψευδές και το αληθές, υποκριτική αληθοφάνεια, χωροφυλακίστικες κουτοπονηριές, συνεχείς παγίδες, παραπληροφόρηση, ανάδειξη του ελάσσονος και υποτίμηση του μείζονος. Συνοπτικά, συνεπάγεται ψυχοφθόρες διαδικασίες που τελικά τις πληρώνει και ο αποδέκτης του κειμένου, ο αναγνώστης δηλαδή. Συνεπάγεται ακόμη έκλειψη της πολιτικής και ανάδειξη της αστυνομικής αντίληψης για τα τεκταινόμενα.

ΚΙ ΟΜΩΣ, σ' αυτό το τεύχος επανερχόμαστε διευρύνοντας το αρχικό σκηνικό, τόσο ώστε ο Γ. Λούβαρης να μην αποτελεί πια παρά απλό κομπάρσο. Υπάρχουν όλα όσα θα μπορούσαν να αποτελέσουν τον καμβά ενός μοντέρνου αστυνομικού μυθιστορήματος: πολιτικοί, κυπατζήδες, χουντικοί, έμποροι όπλων, στρατιωτικοί, σεξ. Δυστυχώς όμως, δεν πρόκειται για μυθιστόρημα. Πρόκειται για στοιχεία από ανολοκλήρωτο «παζλ» — για το οποίο είναι αμφίβολο αν θα βρεθούν κάποτε όλα τα κομμάτια που το συναπαρτίζουν. Έστω όμως κι αν δεν φθάσουν να αποτυπώσουν με ενάργεια μια κατάσταση, τα υπάρχοντα στοιχεία σκιαγραφούν εξαιρετικά επώδυνες πραγματικότητες.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ που έχουν άλλωστε αναδειχθεί όχι μόνο από άλλες αποκαλύψεις σκανδάλων αλλά και από καθημερινές, δημόσιες πρακτικές ανθρώπων της εξουσίας ή προσκείμενων σε αυτή. Το «σκάνδαλο» δεν αποτελεί παρά προέκταση αυτών των πρακτικών σε μη αναμενόμενους χώρους. Με το ίδιο θράσος που ο κ. Κουτσόγιωργας βάφτιζε «απλή αναλογική» το εκλογικό σύστημα των εκλογών του '85, ο Γ. Λούβαρης βάφτιζε «διερμηνέα» τον μεσολαβητή εαυτό του. Με την ίδια άνεση που διαφοροποιήθηκαν τα «ομοιόμορφα» από τα «ομοιόχρωμα» ψηφοδέλτια διαφοροποιήθηκαν η ΙΤΣΟ, η «ΚΕΣΤΡΕΛ», η «ΜΑΣΚΟ» ως ανεξάρτητες και ασύνδετες μεταξύ τους πραγματικότητες.

ΑΥΤΟ ΠΟΥ τελικά προκύπτει είναι ότι όσα γίνονται ανεκτά ως πολιτικές πρακτικές δεν αργούν να γίνουν απαράδεκτα στο κοινωνικό επίπεδο. Αν κάποιοι φίλοι και συγγενείς του πρωθυπουργού μπορούν να παίζουν πολιτικούς ρόλους, λόγω ακριβώς αυτής της σχέσης τους, γιατί κάποιοι άλλοι, περισσότερο ρεαλιστές και ωφελιμιστές να μην παίξουν οικονομικούς ρόλους; Και οικονομία χωρίς κερδοφόρους στόχους είναι αδιανόητη, όπως είπε και ο κ. πρωθυπουργός.

ΚΟΙΝΟΣ ΙΣΤΟΣ σε όλα αυτά το ήθος της εξουσίας. Που μόνη της καταφυγή είναι οι επισειόμενοι, αλλά μη χρησιμοποιούμενοι, «γαλάζιοι φάκελοι» του κ. Κουτσόγιωργα που προσπαθεί να μας πείσει πως οι προκάτοχοί τους ήταν ίδιοι και χειρότεροι. Πολύ πιθανό —άλλωστε επειδή ακριβώς έχει πολύ κακή ιδέα για τη ΝΔ την έδωσε το 1981 από την εξουσία ο λαός. Όχι όμως για να φέρει κάποιους άλλους που θα την συναγωνίζονταν στο πεδίο των σκανδάλων, πολιτικών και ηθικών.

ΥΠΟΚΛΟΠΕΣ, σκάνδαλα, πολιτική μυωπία, αμοραλισμός, τυχοδιωκτισμός αναδεικνύονται όλο και περισσότερο σαν τα κυρίαρχα στοιχεία του πολιτικού κλίματος που αντιμετωπίζουμε. Πρόκειται για κατάσταση πρωτοφανή από τη μεταπολίτευση και μετά. Και, το χειρότερο, πουθενά δεν φαίνονται για την ώρα τα σημάδια μιας βελτίωσης.

πολιτικό δεκαπενθήμερο

Περί «αγροτολιβαδικών περιουσιών» και απλής αναλογικής...

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ, ένας ολόκληρος κόσμος —μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές— βρισκόταν στους δρόμους... Αλλά στο Καστρί το «τοπίο» ήταν πασιχαρο, καθώς πρωθυπουργός και αρχιεπίσκοπος, ανταλλάσσοντας χειραψίες και μειδιάματα, πληροφορούσαν την κοινή γνώμη ότι «επήλθε συμφωνία στο θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας». Στην πραγματικότητα, η συμφωνία ήταν μια ακόμα «υποχώρηση πασοκικού τύπου», όπου τα πράγματα δεν λέγονται με το όνομά τους, αλλά με ψευδεπίγραφα.

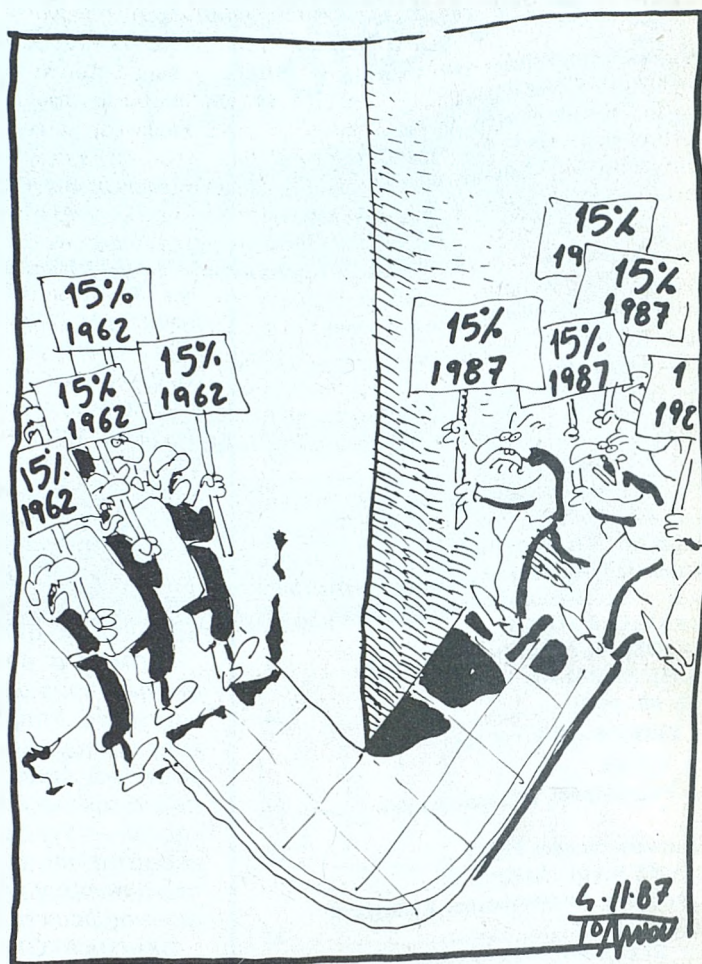
Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ υποχώρηση ήταν πλήρης και κατά κράτος. Ο πρωθυπουργός όχι μόνο αποδέχθηκε (άνευ όρων) το προσχέδιο που του υπέβαλαν οι τέσσερις μητροπολίτες, αλλά και κατάργησε ο ίδιος το νόμο που, μόλις πριν έξι μήνες, είχε ψηφίσει η Βουλή! Και, φυσικά, κατάργησε τον ΟΔΕΠ, που είχε ως αποστολή τη διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας...

ΤΙ ΕΔΩΞΕ, όμως, ως «αντάλλαγμα» η ιεραρχία; Πρώτο, την άμεση άρση του... «επιτιμίου» που είχε επιβληθεί στα μέλη του ΟΔΕΠ! Και, δεύτερο, όλη την «αγροτολιβαδική και δασική περιουσία των μονών», στην οποία δεν περιλαμβάνονται, βέβαια, ούτε οι πολυκατοικίες, οι επιχειρήσεις, τα ξενοδοχεία, τα ορυχεία που διαθέτουν οι μητροπόλεις και η αρχιεπισκοπή, ούτε χώροι γύρω από μοναστήρια, ούτε χώροι άλλοι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για μετόχια ή για ναούς ή για κατασκηνώσεις ή για εκκλησιαστικά ιδρύματα... Κάποιος θα μπορούσε να πει ότι η ιεραρχία κάνει μαύρο χιούμορ όταν ισχυρίζεται ότι «η εκκλησία παραχώρησε στην πολιτεία ολόκληρον την αγροτολιβαδικήν περιουσίαν της». Αλλά το χιούμορ αυτό δεν φαίνεται να ενοχλεί την κυβέρνηση, αφού ο πρωθυπουργός αισθάνθηκε την ανάγκη να εκφράσει τη «μεγάλη του ικανοποίηση» για τη συμφωνία που επιτεύχθηκε.

ΓΙΑ ΤΗΝ κυβερνητική αυτή υποχώρηση δεν δόθηκαν εξηγήσεις —ούτε καν από τον φιλοκυβερνητικό τύπο. Κατά τον συνεργάτη της «Καθημερινής» Σπ. Αλεξίου, η κυβέρνηση θέλησε να «τακτοποιήσει» τις σχέσεις της με την ιεραρχία πριν από την άφιξη του οικογενειακού πατριάρχη, την ερχόμενη εβδομάδα. Φαίνεται, όμως, ότι η υποχώρηση σχετίζεται άμεσα με τη γενικότερη απομόνωση στην οποία έχει περιέλθει η κυβέρνηση. Δεν περνά, άλλωστε, μέρα που η κυβερνητική πολιτική να μη δεχθεί κάποιο νέο χτύπημα, είτε πρόκειται για υποκλοπές, είτε για κρούσματα διαφθοράς, είτε για ενδοκυβερνητικές διενέξεις αναφορικά με τον νέο προϋπολογισμό ή την εισοδηματική πολιτική.

Τι είδους διάλογο; Και γιατί;

ΣΤΗΝ απομόνωση αυτή της κυβερνητικής πολιτικής θα πρέπει ν' αναζητηθούν και οι λόγοι για τους οποίους η κυβέρνηση επιδιώκει, τώρα, διάλογο με τα κόμματα της Αριστεράς, στην προσπάθειά της ν' αποδείξει ότι: Πρώτον, ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ και Ελληνική Αριστερά αποτελούν «συγγενή κόμματα» (Ο όρος, κατά τον αντιπρόεδρο Μ. Κουτσόγιωργα, μπορεί ν' αποδειχθεί «χρήσιμος» σ' ένα εκλογικό νομοσχέδιο δύο γύρων...). Δεύτερον, ν' αποδείξει στα «δυστροπούντα στελέχη» της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ ότι δεσπόζον στοιχείο, στην πολιτική του κινήματος, δεν είναι το Νταβός ή τα εύσημα του ΣΕΒ αλλά η διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου, η οποία —όπως δήλωσε ο πρωθυπουργός— προηγήθηκε της... «περεστρόικα» του Γκορμπατσόφ!

ΕΝΑΣ ΤΕΤΟΙΟΣ διάλογος, όμως, θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να παγιδεύσει και τα κόμματα της Αριστεράς, έστω και αν προτάσσουν το αίτημα για την καθιέρωση της απλής αναλογικής! Και η μεν Ελληνική Αριστερά έσπευσε, από την πρώτη στιγμή, να καταστήσει σαφές ότι πριν από κάθε συζήτηση περί «προοπτικής», «συγκυρίας», «προσεγγίσεων», «συγκλίσεων», «συναινέσεων» κλπ., προέχει η καθιέρωση της απλής αναλογικής. Το «μήνυμα» προς την κυβέρνηση και την κομματική ηγεσία του ΠΑΣΟΚ ήταν πολύ συγκεκριμένο: «Δεσμευθείτε για την απλή αναλογική και ύστερα συζητούμε όποιο θέμα θέλετε».

ΤΟ ΙΔΙΟ, ωστόσο, δεν μπορεί να λεχθεί και για το ΚΚΕ, ο γενικός γραμματέας του οποίου Χ. Φλωράκης ενεφανίσθη σαν ένας καλόβολος συνομιλητής του πρωθυπουργού, πρόθυμος να τον εφοδιάσει με κάποιο κείμενο περί απλής αναλογικής, μια και ο καλός πρωθυπουργός πιστεύει ότι υπάρχουν «πολλές απλές αναλογικές» και ήθελε να μάθει «ποια από τις απλές αναλογικές» προκρίνει το ΚΚΕ! Παραμένει γεγονός, βέβαια, ότι, το ίδιο βράδυ, το Γραφείο Τύπου του ΚΚΕ προσπάθησε να «διορθώσει» τα πράγματα, διευκρινίζοντας ότι το κείμενο που θα σταλεί στον πρωθυπουργό (για «μελέτη»...) είναι το κείμενο των «12», που έχουν προσυπογράψει και βουλευτές του ΚΚΕ. Ωστόσο τα ερωτήματα εξακολουθούν να πλανώνται: Ήταν ποτέ δυνατό ο Χ. Φλωράκης να μην είχε υπόψη του το κείμενο των «12» όταν πήγε στο Καστρί; Μήπως η συνάντηση Παπανδρέου - Φλωράκη ήταν η απαρχή ενός διαλόγου για το εκλογικό σύστημα, ερήμην των άλλων δυνάμεων της Αριστεράς; Μήπως το «πάνω χέρι» στους κόλπους του ΚΚΕ, έχει τώρα η πτέρυγα εκείνη που ζητεί μια «στρατηγική επανασυσπείρωσης με το ΠΑΣΟΚ»;

ΠΑΝΤΩΣ και παρά το γεγονός ότι, για πρώτη φορά από τις εκλογές του 1985, ο πρωθυπουργός δηλώνει ότι ενδέχεται να υπάρξει νέος εκλογικός νόμος (μέχρι τώρα, η στερότυπη απάντηση ήταν ότι «η χώρα διαθέτει εκλογικό νόμο») ελάχιστοι είναι αυτοί που πιστεύουν ότι το ΠΑΣΟΚ θα προχωρήσει, τελικά, στην καθιέρωση της απλής αναλογικής. Ακόμα και υπουργοί που πιστεύουν ότι, στις προσεχείς εκλογές, το ΠΑΣΟΚ, δεν θα εξασφαλίσει αυτοδυναμία και ότι θα χρειασθούν, ενδεχομένως, μετεκλογικοί σύμμαχοι, προτιμούν να στηρίζονται στην «ευρηματικότητα» του Μ. Κουτσόγιωργα («πού ξέρεις τι μπορεί να δώσει η φαντασία του Μένιου...»), παρά να εισηγηθούν την απλή αναλογική. Όλοι πιστεύουν σε «κάποιο θαύμα» και, μεταξύ αυτών, ο ίδιος ο Μ. Κουτσόγιωργας που, όταν δεν αναφέρεται στα διάφορα εκλογικά νομοσχέδια που καταρτίζει, λέει ότι το ΠΑΣΟΚ «κάτι θα κάνει» αξιοποιώντας προεκλογικά την «Πρωτοβουλία των Έξι» ή την «ελληνική προεδρία της ΕΟΚ» ή «ένα οποιοδήποτε άλλο χαρτί»! (Οι τελευταίες πληροφορίες αναφέρουν ότι ο β' αντιπρόεδρος και υπουργός Δικαιοσύνης έχει μάλλον εγκαταλείψει την «ιδέα» περί δύο γύρων: «Είναι, λέει, αυτό το άρθρο 51, παρ. 4 του Συντάγματος που ορίζει ότι οι βουλευτικές εκλογές διενεργούνται ταυτόχρονα καθ' άπασαν την επικράτειαν» και μπορεί να βρεθούν μερικοί —ίσως και ο Σαρτζετάκης...— για να μας πει ότι παραβιάζουμε το Σύνταγμα...).

Ο ΙΔΙΟΣ ο Μ. Κουτσόγιωργας, στις ιδιαίτερες συνομιλίες του, επιμένει ότι οι εκλογές θα γίνουν «οπωσδήποτε» τον Ιούνιο του 1989 —«θα εκμεταλλευθούμε, βέβαια, και το θέμα των βάσεων»...— και ότι ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, Κ. Μητσotάκης, είναι «εκτός τόπου και χρόνου» όταν προβλέπει αμφιδιαστικές εκλογές την άνοιξη του 1988.

Μετά την ομιλία Γκορμπατσόφ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ που κύλησε σημάδεψαν δύο γεγονότα με διεθνή απήχηση και σημασία: Τα εβδομηντάχρονα της Οκτωβριανής, με την ομιλία του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, και το 13ο συνέδριο του ΚΚ Κίνας. Η ομιλία του Σοβιετικού ηγέτη υπήρξε, ασφαλώς, μια καταδίκη του δογματισμού, της γραφειοκρατίας, της αποτελμάτωσης (όπως την εξέφρασε, ιδιαίτερα, η εικοσαετία του Μπρέζνιεφ...), αλλά και εμμονή στην αναζωογόνηση της σοβιετικής κοινωνίας, στην περεστρόικα, *ψυχή της οποίας είναι η δημοκρατία* (Κατά τον ανταποκριτή των «Νιου Γιορκ Τάιμς» στη Μόσχα, Φίλιπ Τάουμπμαν, με την ομιλία του ο Γκορμπατσόφ αποκατέστησε τη μνήμη του Νικίτα Χρουστσόφ και Νικολάι Μπουχάριν, έστω και αν η αναφορά δεν ήταν ιδιαίτερα ρητή).

ΑΛΛΑ Η ΟΜΙΛΙΑ του Γκορμπατσόφ, με τις υποχωρήσεις και τους συμβιβασμούς που περιείχε, έδειξε και κάτι άλλο: Ότι οι

αντιστάσεις στην περεστρόικα από τις γραφειοκρατικές δομές του ΚΚΣΕ, εξακολουθούν να υπάρχουν. Και ότι η μάχη που έχουν να δώσουν οι ανανεωτικές δυνάμεις της σοβιετικής κοινωνίας θα είναι σκληρή, μια και ο δογματισμός, η συντήρηση, εξακολουθούν να δίνουν το «παρών» τους και εντός και εκτός ΚΚΣΕ. Να είναι τυχαίο, άραγε, ότι τα «ασυνχώρητα εγκλήματα» του Στάλιν, στα οποία αναφέρθηκε ο Μ. Γκορμπατσόφ, έγιναν, από τον «Ρίζοσπάστη», «ασυνχώρητα λάθη»; Να είναι τυχαίο ότι ο ίδιος ο Χ. Φλωράκης, στην ομιλία του, σε σοβιετικό εργοστάσιο, στη Μόσχα, προτίμησε να ρίξει το βάρος του στη «μεγάλη Οκτωβριανή επανάσταση», στα «ιστορικά επιτεύγματά» της, κλπ., παρά στην ουσία της ομιλίας Γκορμπατσόφ;

ΟΣΟ για το συνέδριο του ΚΚΚ, το μήνυμα ήταν επίσης σαφές: Ανανεώνουμε τις δομές, διατηρούμε τα «ανοίγματα», συνειδητοποιούμε τις ανεπάρκειες και τις καθυστερήσεις μας, αλλά η Κίνα δεν περνάει, μέσω «φιλελευθερισμού», στον ...καπιταλισμό!

Η νέα κυπριακή προσφυγή

ΤΑ ΟΠΟΙΑ διεθνή γεγονότα, δεν επικαλύπτουν, ωστόσο, τα καίοντα δικά μας, καθημερινά προβλήματα. Ήδη τα κυβερνητικά οικονομικά επιτελεία ετοιμάζονται να επιβάλουν σειρά νέων ανατιμήσεων (αρχίζοντας από τα καύσιμα), ενώ, την ίδια στιγμή πρωθυπουργός και οικονομικοί υπουργοί προσπαθούν να βρουν κοινή γλώσσα σε ό,τι αφορά τον προϋπολογισμό, αλλά και τις γενικότερες επιλογές και σχέδια της κυβέρνησης για το 1988.

ΚΑΙ ΕΝΩ συνεχίζονται οι φοιτητικές κινητοποιήσεις με καταλήψεις, αποχές από τα μαθήματα και συγκεντρώσεις, νέα ένταση σημειώνεται πάλι στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, μετά τις διώξεις των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης.

ΚΑΤΑ ΤΟΝ κυβερνητικό εκπρόσωπο Γιάννη Ρουμπάτη, οι διώξεις αυτές αποτελούν εφαρμογή της μυστικής απόφασης του 1964, που αφορά τους «Έλληνες το γένος» και άφησε να νοηθεί ότι η κυβέρνηση θα αποφασίσει τις ενέργειες στις οποίες θα προβεί «αφού μελετήσει προσεκτικά το θέμα των νέων διώξεων».

Η ΕΝΤΑΣΗ στις ελληνοτουρκικές σχέσεις σημειώνεται ενώ η Κύπρος ετοιμάζεται να καταθέσει τη νέα της προσφυγή στη γενική συνέλευση του ΟΗΕ, η πορεία της οποίας, όπως δήλωσε ο Κύπριος υπουργός Εξωτερικών Ιακώβου, είναι καλή.

ΜΕΣΑ ΣΤΟ δεκαπενθήμερο, ακούσθηκε και ένα «Εύγε»: Από μέρους του επιτίμου προέδρου της Νέας Δημοκρατίας Ευ. Αβέρωφ για τη συνέντευξη του πρωθυπουργού σε αμερικανικό περιοδικό: Ο πρωθυπουργός, είπε ο κ. Αβέρωφ, *ανέπτυξε ιδέες με ισχυρά επιχειρήματα, που μπορούν να τονώσουν την οικονομία σε αυτή την κρίσιμη καμπή... Ποιος δεν επιζητεί τα «εύγε» των... σοφιστών;*

ΑΝΤΗΝΩΠ

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ CHARLES KAHN 	ΠΡΟΚΛΑΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΕΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ Ε. R. DODDS 	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ VLADIMIR LOSSKY 	ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ G.S. KIRK 	Σ Ε Ι Ρ Α ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ Ο ελληνικός φιλοσοφικός στοχασμός, από τους Προσωκρατικούς ως τους Νεοπλατωνικούς. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72 29.237 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78
CHARLES KAHN Ο Αναξίμανδρος και οι απάρχες της ελληνικής κοσμολογίας	ΠΡΟΚΛΑΟΥ Στοιχειώσεις θεολογική Εισαγωγή: E.R. Dodds	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ Περί Μυστικής Θεολογίας Εισαγωγή: Vladimir Lossky	G.S. KIRK Ηράκλειτος: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα	

ΤΕΤΑΡΤΗ, 21.10.87

Τα **αριστερά** φλας αναβοσβύνει απελπισμένα η κυβέρνηση: κατάργηση του «άρθρου 4», αλλαγή του 3239, επικύρωση της Διεθνούς Σύμβασης 135, συνάντηση Παπανδρέου - Φλωράκη τη Δευτέρα, αναβολή της αυριανής συνάντησης Παπανδρέου - Σερραφείμ.

Μετά τη **Λευκάδα** χτύπησε και στους **Χαλκιάδες** της Άρτας η πανέμορφη **Σιγκέλα** στέλνοντας 60 κατοίκους στο νοσοκομείο.

Τη Δευτέρα θα ξαναοιξεί το **χρηματιστήριο**. Μέχρι τότε παρηγορηθείτε με **πόκα**. Ασταθείς οι διεθνείς χρηματαγορές, οδεύουν όμως προς τη σταθερότητα, λένε οι **αισιόδοξοι**.

Αποχώρησε η **Ν.Δ.** από τη Βουλή διότι η κυβέρνηση μονίμως **επείγεται** να περνά τα νομοσχέδια ενώ η αξιωματική αντιπολίτευση δεν βιάζεται καθόλου.

Προκαταρκτική εξέταση για τις **χυδασιολογίες Τόμπρα** κατά του κ. Μητσοτάκη, διάταξε ο εισαγγελέας.

Αν ανησυχούσατε, σας πληροφορούμε ότι ο κ. **Κοσκωτάς** κατέθεσε το **ένα εκατομμύριο δολάρια** που του είχε ζητηθεί ως εγγύηση και, οσονούπω, επιστρέφει στα πάτρια εδάφη.

Αφού στην αρχή **έπεσε ξύλο**, στη συνέχεια έγινε διάλογος μεταξύ του υφυπουργού Παιδείας και της **ΕΣΣΕ**.

Επανερχεται στα **καθηγητικά** του **καθ'ήκοντα** ο παραιτηθείς γεν. γραμματέας του **ΕΟΤ**

Αισιοδοξεί πως, ποτίζοντας την πυρμιδα της Δόμβραινας με τα νερά του υπό εκτροπήν Αχελώου, θα την κάνει **μεγαλύτερη** απ' αυτή του Χέοπος.

Όταν οι μετοχές πέφτουν, οι «αντικριστές» κάνουν βουτίες.

κ. Λαζαρίδης. Ανέλαβε ο **άνευ καθηκόντων δημοσιογράφος Κ. Σκούρας**.

ΠΕΜΠΤΗ, 22.10.87

Ως συνήθως, **πλήρης σύμπτωση απόψεων** διαπιστώθηκε κατά τις συζητήσεις **Κυπριακού** - Παπανδρέου.

Υπάρχει **εκλογικός νόμος** και ισχύει, δήλωσε ο κ. **Τσοχατζόπουλος** προετοιμάζοντας προφανώς το κλίμα για τη συνάντηση των κ.κ. Παπανδρέου - Φλωράκη.

Ας μην τα ρίχνουμε όλα στις **εξωτερικές Σαλμονέλες** και **Σιγκέλες**. Εντοπιότατα **ποντίκια** είναι αιτία **επιδημίας** στο νομό Ιωαννίνων.

«Είναι αναγκαία η ενεργός συμμετοχή του **διαρθρωτικού** μαζικού κινήματος μέσα από ένα συνολικό προσανατολισμό στο περιεχόμενο της δράσης του». Όπως καταλάβατε, πρόκειται για ανακοίνωση του **Ε.Γ.** του **ΠΑΣΟΚ**.

Βραχυκύκλωμα και έκρηξη στα **διυλιστήρια** Ασπροπύργου «ντουμάνισαν» όλη την περιοχή. Οι κάτοικοι απέκλεισαν τους δρόμους.

Έληξαν οι εργασίες της 3ης **Διάσκεψης των Κομμουνιστικών** και εργατικών κομμάτων της Ανατολικής Μεσογείου, Εγγύς και Μέσης Ανατολής και Ερυθράς Θάλασσας, που γίνονταν στα γραφεία του ΚΚΕ στον **Περισσό**.

Καταλήψεις σχολών άρχισαν. Οι νοσταλγοί του 1968 ετοιμάζονται για την 20η επέτειό του.

Περσικός **Μεταξοσκώληκας**, ελληνικότερα **Σιλκγουορμ**, εξετοξεύθη εναντίον **κουβερτιανών** πετρελαϊκών εγκαταστάσεων και γκρέμισε και τις **μετοχές** που είχαν αρχίσει να ανεβαίνουν.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 23.10.87

Εγκρίθηκε ομόφωνα η πρόταση για σύσταση **εξεταστικής επιτροπής** για τις **υποκλοπές** από τη Βουλή. Τις **κολοβωμένες** αρμοδιότητές της τις ψήφισε μόνο το **ΠΑΣΟΚ**.

Θύελλα προκαλούν οι αποκαλύψεις του **Ημερολόγιου** για τον «**κόλλητο**» του πρωθυπουργού **Γ. Λούβαρη**. Αντίθε-

τα, με ανιαρό περιεχόμενο κυκλοφόρησε το ανταγωνιστικό μας περιοδικό **Αντί**.

Αυτόνομα θα κατεβεί το ΚΚΕ **εσ. - Αν. Αρ.** στις εκλογές, ανακοινώνει ο κ. Μπανιάς στη **Λάρισα**.

Ως συνήθως, **αναβλήθηκε** για μια ακόμη φορά η **σύννοδος** της **Κεντρικής Επιτροπής** του **ΠΑΣΟΚ**. Αν οι κεντροεπιτροπικοί έχουν **συνέλθει** από τα απανωτά στριφογυρίσματα ως τις 7 Νοεμβρίου, ίσως τότε **συνέλθει** και η Κ.Ε.

Στο νοσοκομείο μεταφέρθηκε ο **Μ. Φολίνι** που απεργεί από τις **11 Αυγούστου** με αίτημα να μην εκδοθεί στην **Ιταλία**. Ο αρμόδιος υπουργός κ. **Κουτσόγιωργας**, περί άλλα τυρβάζει.

Πέθανε στο Παρίσι ο **Λίνο Βεντούρα** σε ηλικία 68 χρονών.

Άρχισε η **3η Σύνοδος** της Κεντρικής Επιτροπής της **ΕΑΡ** ενώ ανακοινώθηκε ότι με πρωτοβουλία της συγκαλείται την επόμενη **Παρασκευή** σύσκεψη όλων των κομμάτων που υποστηρίζουν την **απλή αναλογική**.

Συγκέντρωση της ΕΓΕ στα **Προπύλαια** περνά **απαράτηρητη** ενώ αντίθετα **μεγάλη δημοσιότητα** δίνεται στην παρουσία της κ. **Παπανδρέου** στη συγκέντρωση.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 24.10.87

Συνεδρίασε το ΚΥΣΥΜ και το μόνο που αποφάσισε ήταν να ξανασυνεδριάσει την επόμενη **Πέμπτη**.

Ευρεία συναίνεση κατά της **συμπαράταξης** στην Κ.Ε. της **ΕΑΡ**, διαφωνίες σχετικά με τα θέματα **οργάνωσης** της νεολαίας του κόμματος.

Της **άρεσε** ν' ακούει τις σειρήνες της **Πυροσβεστικής** και γι' αυτό έβαζε φωτιά στα λεωφορεία της ΕΑΣ, καθαρίστρια της εταιρείας.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 25.10.87

Μπορεί να έγιναν σημαντικά πράγματα σήμερα, αλλά ο **Ημερολόγητος** δεν τα έμαθε.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 26.10.87

Εορτάζει ο φίλος σας **Δημήτριος ή Δημήτρης ή Μίμης ή**

Μήτσος ή Τάκης ή Δημητράκης ή Μήτρος. Και η φίλη σας **Δήμητρα ή Δημητρούλα ή Δημήτρω ή Μιμή**. Να τους χαιρεστείτε.

Χαμόγελα, αβροφροσύνες και **αμοιβαία** ικανοποίηση κατά τη συνάντηση **Παπανδρέου - Φλωράκη** στο Καστρί. Ο **πρωθυπουργός** υποσχέθηκε να μελετήσει το σχέδιο απλής αναλογικής που θα του στείλει ο γ.γ. του ΚΚΕ. Μετά δισταγμό λίγων ωρών αποφασίζεται να σταλεί το **ήδη κατατεθειμένο** από 12 βουλευτές νομοσχέδιο. Πάντως το ΚΚΕ δεν θα **μετάσχει** στη σύσκεψη που συγκαλεί η ΕΑΡ την Παρασκευή.

Στο **χρηματιστήριο** όμως δεν **χαμογελούσαν** αλλά **πωλούσαν**. Αποτέλεσμα η κατά **16% πτώση** της τιμής των μετοχών. Σύμφωνα με άλλους η πτώση είναι μόνο **12%**. Ρωτήστε όσους **πούλησαν**. Πάντως και **έξω οι τιμές πέφτουν**. Οι **καλοί παίχτες** αγοράζουν **τώρα**.

«Και του χρόνου σπιτί σου» ευχήθηκε στον εορτάζοντα υπουργό Οικονομικών κ. **Τσοβόλα** ο κ. Έμπερτ, που τον επισκέφθηκε για να ζητήσει **11 δις** για ενίσχυση **δήμων - κοινοτήτων**. Αντί για **11**, μάλλον **3** θα πάρει ο κ. Έμπερτ.

Με **ένα άθλιο εξώφυλλο** οι «**Εικόνες**» εκδίδονται την κυβέρνηση για την **παντελή απουσία** εκπροσώπων της από τη γιορτή που είχε οργανώσει το «**Εθνος**».

ΤΡΙΤΗ, 27.10.87

Μαθητές και στρατιώτες **προετοιμάζουν** τις αυριανές **παρελάσεις**. Στην **Αθήνα**, **Βαστικοί**, τις έκαναν **από σήμερα**. Οι **μετοχές** έπεσαν **άλλα 7%**. **Ακόμα** δεν αρχίσατε ν' αγοράζετε; **Ενθουσιασμένος** από τη **δυναμικότητα** των νέων είναι ο κ. **Τρίτσος**. Το άκρον άωτον του **μαζοχισμού**.

Θεμελιώσε το εργοστάσιο **αλουμίνιας** στη Δόμβραινα ο κ. Παπανδρέου.

Την παραπομπή του Δ.Σ. της **Εμπορικής Τράπεζας** για **απιστία σε βαθμό κακουργήματος** προτείνει ο εισαγγελέας. Πρόκειται για τα **200.000.000** που είχαν δοθεί στην **έγκλειστο** κ. **Πόπωτα** για να εκδίδει **φιλοπασοκικές εφημερίδες**.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 28.10.87

Επέτειος του **ΟΧΙ**, παρελάσεις και **14 νεκροί** στους δρόμους σε **τροχαία**.

Δεν έφταναν οι «**Εικόνες**», ήρθε και το «**Καλάμι**» να **βουλιάξει** ακόμη πιο βαθιά το επίπεδο της δημοσιογραφίας, δημοσιεύοντας **δόκιμα αποσπάσματα** από υποκλοπείσες **συνομιλίες** του κ. **Καραμανλή**.

Κλειστό το **Αθλητιστικό Χρηματιστήριο** λόγω επετείου, στα **έξω** που δουλεύουν **πέφτουν** και οι **μετοχές** και το **δολάριο**.

Φιλέλληνας Ολλανδός χουλγκάνος έρριξε **καπνογόνο** στον **Κύπριο** **τερματοφύλακα** και **ανοίγει** με **καραμπόλα** ο δρόμος για **πρόκριση** της **Εθνικής Ελλάδος** στο **ευρωπαϊκό πρωτάθλημα ποδοσφαίρου**.

«**Εκλεκτόν τμήμα του ελληνικού λαού**» αποτελούν οι **ανένταχτοι**

Γελάει καλύτερα, όποιος γελάσει τελευταίος.

αριστεροί, δήλωσε ο κ. **Μητσοτάκης** στη Θεσσαλονίκη, ο οποίος ετάχθη και υπέρ της **συμπαρατάξεως**. Τι άλλο θ' ακούσουμε...

ΠΕΜΠΤΗ, 29.10.87

Νέα συνεδρίαση του **ΚΥΣΥΜ** αλλά ουδέν νεώτερον για το τι θα γίνει με την οικονομία του χρόνου.

Συνάντηση **Καραμανλή - Μητσοτάκη** με θέμα προφανώς τις **υποκλαπίσεις** συνομιλίες και όσα αναφέρονται σ' αυτές.

Επιτέλους θα δουν **άσπρη μέρα** και στη Βόρειο Ελλάδα: άρχισε να χιονίζει.

Ξένες γλώσσες θ' αρχίσουν να διδάσκονται σε 124 δημοτικά, δήλωσε ο κ. **Τρίτσης**. Ο **φερτζές** των αρχαίων κρίθηκε ανεπαρκής γ'α να κοσμήσει τη Μαριόνη.

Διάσκεψη νομαρχών, επάρχων και περιφερειάρχων. Όλοι γκρινιάζουν και ζητούν λεφτά για τις **αδικημένες περιοχές** τους.

Θα τους **θάψει όλους**: νέος πρόεδρος του ιδρύματος «**Κ. Καραμανλής**» εξελέγη ο ακαδημαϊκός κ. **Τρυπάνης** στη θέση του αποδημήσαντος **Κ. Τσάτσου**.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 29.10.87

Βρέθηκε λύση: στον τόπο και χρόνο που όρισε η **ΕΑΡ** αλλά υπό την **προεδρία** της Επιτροπής για την απλή αναλογική έγινε η σύσκεψη **18 κομμάτων** και **κινήσεων** υπέρ της **απλής αναλογικής** με συμμετοχή και του **ΚΚΕ**.

Τιμώντας τη χθεσινή επέτειο οι παραπάνω είπαν ομοφώνως

Εδώ είναι σαφές πως τελευταίος γελάσε ο σεβασμιότατος...

ΟΧΙ σε οποιοδήποτε σύστημα «**δύο γύρων**» ή «**κατωφλίου**» για την είσοδο στη β' κατανόηση.

Πορεία φοιτητών του **Χημικού** που έχουν καταλάβει τη σχολή τους έφθασε ως τον κ. **Τρίτση** που την υπεδέχθη μαγεμένος από το **δυναμισμό** της.

Συνάντηση **Τρίτση - ΕΦΕΕ**: γνωρίζουμε μόνο την άποψη του **υπουργού** περί του τι ελέχθη διότι το **Κ.Σ.** της **ΕΦΕΕ** διαφωνεί και δεν μπορεί να βγάλει ανακοίνωση.

Εκλογές για ανάδειξη **Πενταμελών Συμβουλίων** έγινε στα Γυμνάσια και τα Λύκεια. Τόσο η **Μαντόνα** όσο και ο **Πρινς** δηλώνουν ότι οι παρατάξεις τους κέρδισαν την πλειοψηφία.

Απαγορεύει στους **Πολωνούς** η κυβέρνηση **Γιαννιζέλ-σκι** να έρχονται στην Ελλάδα γιατί τους **κακομεταχειρίζονται** οι ελληνικές αρχές. Εμείς αντέχουμε χρόνια και χρόνια, ας κάνουν κι αυτοί υπομονή ένα μήνα...

Και στους **ανεξάρτητους** και στους **σοσιαλιστές** θέλει να είναι στην **Ευρωβουλή** ο κ. **Μαύρος**. Τα μπερδεψε λόγω ηλικίας ή νόμισε πως θα έπαιρνε και **τρίτο** μισθό;

ΣΑΒΒΑΤΟ, 31.10.87

Συνάντηση **Ρήγκαν - Γκορμπατσόφ** στη Μόσχα θα γίνει στις 7 **Δεκεμβρίου**, επομένη του **Αη-Νικόλα**.

Περιοδεία στη **Βόρειο Ελλάδα** άρχισε η κ. **Παπανδρέου** — διάβασε για τις **άσπρες μέρες** που γράφαμε.

Στην Αθήνα μεταφέρθηκε η διαμάχη **Μεσολογγίου - Αγρινίου** για το πού θα εγκατασταθεί **εφετσία**. Διαδήλωσαν οι **Μεσολογγίτες**, δεν θ' αργήσουν και οι **Αγρινιώτες**.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 1.11.87

Άντε, αφού τον βγάλατε τον προηγούμενο, ίσως κάτι καταφέρετε και με τον καινούργιο **μήνα**.

Εκλογές στο **ΤΕΕ**. **Αύξηση** **ΝΔ**, **πτώση** **ΠΑΣΟΚ**, μικρή άνοδος **ΚΚΕ**, μικρή πτώση **ΕΑΡ**.

Τέσσερις χιλιάδες **ποδηλάτες** στο γύρο της Αθήνας του κ. **Έμπερτ**. Προ εβδομάδων οι

Η έκφραση του Τενγκ είναι χαρακτηριστική στην επισήμανση του Ζάο.

οικολόγοι δεν μάζεψαν ούτε **διακόσιους** σε αντίστοιχη εκδήλωση. Δεν πάμε καθόλου καλά.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 2.11.87

Ο **Ντενγκ Ξιάο Πινγκ**, εμπνευστής του **ρεβιζιονιστικού** και **αντιμασκόφ** δόγματος «**μαύρη γάτα, άσπρη γάτα** δεν μας **νοιάζει** - **αρκεί να πιάνει τα ποντίκια**» απεχώρησε, μαζί με άλλους υπέργηρους **βετεράνους**, από την **Κ.Ε.** του **ΚΚ Κίνας**. Ως **γηραιά γάτα** όμως, φρόντισε να κρατήσει για τον εαυτό του το **παχύτερο ποντίκι**: τον **έλεγχο του στρατού**.

Ο **Μιχαήλ Γκορμπατσόφ**, εμπνευστής του **ρεβιζιονιστικού** και **αντιμπρεζνιεφικού** δόγματος «**γκλασσνοστάροντας περестροϊκώνουμε**» αποτίμησε 70 χρόνια της **επανάστασης του Οκτώβρη** και ανακοίνωσε ότι η ιστορία του **ΚΚΣΕ** γράφεται για μια ακόμα φορά.

Και ενώ μ' αυτά ασχολούνται οι **αλλοεθνείς κομμουνιστές** γέγετες, οι **εντόπιοι φοιτητές** κλιμακώνουν τις **κινητοποιήσεις** τους απαιτώντας **στέγη, σίτιση, συγγράμματα**. Ο κ. **Τρίτσης** δηλώνει ότι **συμφωνεί** και **πλειοδοτεί** αλλά **αδυνατεί**. Η **ΕΦΕΕ** όμως αντί να πει «**τα λόγια σου με χόρτασαν και το ψωμί σου φάτο**» άρχισε να εκδίδει **ανακοινώσεις** — με τις οποίες **συμφωνούν** μόνο **ΠΑΣΠ-ΠΣΚ**.

Δεν έφταναν οι φοιτητές, **απεργούν** και οι **τραπεζοϋπάλληλοι** της **Εμπορικής** και της **Εθνικής**.

Σας έλεγα ν' αγοράσετε, δεν μ' ακούγατε: οι **μετοχές ανέβηκαν** ήδη **11%**.

ΤΡΙΤΗ, 3.11.87

Μετά τον κ. **Φλωράκη**, ο **σεβασμιότατος Σεραφείμ** στο **Καστρί**. **Είπε λιγότερα** αλλά **κέρδισε πολύ περισσότερα**. Το μέτωπο προς την **Εκκλησία** μάλλον κλείνει.

Το **φοιτητικό** όμως μέτωπο **διαρκώς διευρύνεται**. **Ανακοινώνονται καταλήψεις επί καταλήψεων** — οι **ιδιοκτήτες των κλειστών ξενοδοχείων** τρίβουν τα χέρια τους. Για την **επέτειο του Μάη** προβλέπεται **πάρτυ**

σε **ρουφ-γκάρντεν**.

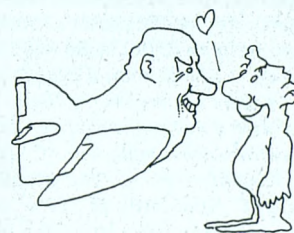
Ο κ. **Τρίτσης** σε **έξαρση** **μαζοχισμού** πλέει σε **πελάγη** **ευτυχίας** και για τη **ρύθμιση** του **εκκλησιαστικού** και για τις **φοιτητικές** **κινητοποιήσεις**. Τόσα **χαστούκια** **μαζεμένα**, χρόνια είχε να **εισπράξει**.

Κυκλοφόρησε το 2ο τεύχος του περιοδικού **Επιχειρήματα**. Του **λείπει βέβαια** ένας **ημεροδότης** αλλά **μην το χάσετε**.

Και κατά των **Τούρκων** **υπηκόων** αλλά **Ελλήνων** το γένος **στρέφεται** η **δημευτική** **πολιτική** της **Τουρκίας**, η **κυβέρνηση** **υπόσχεται** να **αντιδράσει** με **αλληλογραφία** **Παπανδρέου - Οζάλ**, μετά τα **ευτυχή αποτελέσματα** της **αντίστοιχης αλληλογραφίας** για την **υφαλοκρηπίδα**.

Δάνειο 40 εκατομμυρίων **δολαρίων** πήρε ο **Δήμος της Αθήνας** από **ξένες τράπεζες**. Θα **εξοφληθούν** **βέβαια** μετά το **πέρασ** της **θητείας** του κ. **Έμπερτ**.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

Η μεγαλύτερη δημοσιογραφική **κακοήθεια** του **δεκαπενθήμερου**: **διεκδικεί** τα **πρωτεια** για **όλη** τη **χρονιά**.

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

Ο κ. ΑΓ. ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΙΑΣ

«ΔΙΑΨΕΥΔΕΙ»

● Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Δικαιοσύνης μας έστειλε την ακόλουθη επιστολή.

Αθήνα, 4 Νοεμβρίου 1987

ΠΡΟΣ: Τον Διευθυντή Σύνταξης του Περιοδικού «ΑΝΤΙ»

Κύριε Διευθυντά,

Σε ρεπορτάζ που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 338 του περιοδικού σας, με τίτλο «Δρ. Κοσκωτάς το μπαλόνι ξεφουσκώνει» αναφέρεται σε κάποια συνάντησή μου που μάλιστα «δεν ήταν τυχαία» στο EVERY DAY με προσωπικό σύμβουλο του κ. Κοσκωτά. Τέτοια όμως συνάντηση δεν υπήρξε ποτέ στο συγκεκριμένο μέρος ή οπουδήποτε αλλού.

Χρειάζεται επομένως μεγαλύτερη υπευθυνότητα όταν κάποιος συντάκτης επικαλείται αναληθείς και ανακριβείς πληροφορίες και μεγαλύτερος σεβασμός στην αλήθεια και την κοινή γνώμη.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας

Σ.Σ. Είναι απόλυτα κατανοητή η ανάγκη ενός πολιτικού να διαψεύδει. Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Δικαιοσύνης κ. Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας είναι πολιτικός. Ως πολιτικός διαψεύδει, ως υπουργός εκπροσωπώντας δύο θεσμούς διδάσκει. Δυστυχώς για τον πολιτικό Μένιο Κουτσόγιωργα επιμένουμε στην πληροφορία που γράψαμε. Φωτογραφία δεν έχουμε. Απλώς σημειώνουμε ότι το «Έθνος» (ο Θ.Δ. Φραγκόπουλος στις 3/11) μια μέρα πριν από τη διάψευση του κ. Μ. Κουτσόγιωργα που στάλθηκε στο «ΑΝΤΙ» ένα δεκάημερο μετά τη δημοσίευση της πληροφορίας έγραψε: «...Είναι τόση η αγωνία του κ. Κοσκωτά να βρει υποστηρικτές, ώστε και τον καφέ που ήπιε ο κ. Κουτσόγιωργας με τον κ. Κουνελάκη να τον διαφημίζει...». Ποιον διαψεύδει ο κ. Κουτσόγιωργας; Την πληροφορία ή τον «δρα» Γ. Κοσκωτά; Ή μήπως ο κ. Κοσκωτάς χρησιμοποιεί «τις αναληθείς και ανακριβείς πληροφορίες», «χωρίς σεβασμό στην αλήθεια και την κοινή γνώμη» για να «διαβάσει» τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης και υπουργό Δικαιοσύνης κ. Αγαμέμωνα Κουτσόγιωργα; Τότε ποιος είναι ο «Μακιαβέλλι» της υπόθεσης;

Υπάρχει όμως και μια άλλη πληροφορία που δεν γράφτηκε. Τις «καυτές» εκείνες ημέρες, ο κ. Γιάννης Μαντζουράνης, νομικός σύμβουλος της «Γραμμής Α.Ε.», επισκέφθηκε τρεις φορές στο γραφείο του τον κ. Μ. Κουτσόγιωργα. Πιθανόν να συζητήσαν τα θεσμικά προβλήματα της Δικαιοσύνης... Για επόμενη πάντως διάψευση του πολιτικού Μένιου Κουτσόγιωργα δηλώνουμε εκ των προτέρων ότι δεν έχουμε φωτογραφίες. Το φιλμ κήκε...

Με την ευκαιρία δεν μπορεί παρά να εκφράσουμε το σεβασμό μας στους θεσμούς. Ό,τι ξαναγράψουμε για τον Μένιο Κουτσόγιωργα θα συνοδεύεται με φωτογραφία... Προπαντός να μην υπάρχει σύγχυση θεσμών και προσώπων. Κάπως έτσι δεν είναι κ. αντιπρόεδρε της κυβέρνησης και κ. υπουργέ της Δικαιοσύνης;

ΤΟ ΜΠΑΛΟΝΙ ΞΕΦΟΥΣΚΩΝΕΙ

Μπορεί, βέβαια, η υπόθεση Κοσκωτά να μη βρίσκεται πλέον στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας. Αλλά όλες οι υπάρχουσες ενδείξεις πείθουν ότι οι συντριπτικές αποκαλύψεις, που ακολούθησαν το πρόσφατο ταξίδι του τραπεζίτη και μεγαλοεκδότη στις ΗΠΑ έχουν δρομολογήσει οριστικά και αμετάκλητα τις διαδικασίες για την ολοκληρωτική κατεδάφιση του μύθου του «αυτοδημιούργητου επιχειρηματία» και την έκπτωση του ιδίου από τις θέσεις που κατέχει σήμερα. Σύμφωνα με πληροφορίες του «Αντί», η αντίστροφη μέτρηση για τον άνευ διδακτορικού «δόκτορα» πρέπει να τοποθετείται στις αρχές του επομένου χρόνου. Οπότε και αναμένεται η αντικατάστασή του, κατ' αρχήν στην προεδρία της Τράπεζας Κρήτης, από τον μέχρι τώρα αντιπρόεδρο κ. Βακάλη, ο οποίος είναι «εγνωσμένης» φιλοκυβερνητικής τοποθέτησης.

Όσο για το μέλλον της «Γραμμής Α.Ε.»..., ε... και εκεί θα έχουμε αλλαγές. Κάντε υπομονή και πολλά θα δούμε...

Εκείνο πάντως που πρέπει να επισημανθεί σε σχέση με την παρούσα κατάσταση στο συγκρότημα Κοσκωτά, είναι ο «παχυδερμισμός» των βασικών στελεχών που περιέβαλαν μέχρι τώρα τον «ευτραφή» επιχειρηματία. Και ιδιαίτερα εκείνων που προέρχονται από τη λεγόμενη «δημοσιογραφική οικογένεια». Πρόθυμα έσπευσαν να προμαχήσουν για να υπερασπιστούν «το μεγάλο αφεντικό», με «άρθρα» και «αναλύσεις», που πρόσβαλαν με βάνουσο τρόπο και προκαλούσαν ακόμη και τον πιο ανύποπτο αναγνώστη. Και τώρα που «η μπόμπα έσκασε» (κατά την προσφιλή έκφραση ορισμένων εξ' αυτών) κάνουν πως δεν κατάλαβαν τίποτα... Κρίμα...

ΝΙΚΟΣ ΜΕΓΓΡΕΛΗΣ

Ο Νίκος Μεγγρέλης, παιδί της Νομικής, του Πολυτεχνείου και του αντιδικτατορικού φοιτητικού κινήματος έφυγε. Έδωσε τέλος ο ίδιος στη ζωή του, αφήνοντας πίσω του σκεπτικούς και με κάποιες ενοχές φίλους καλούς, που είχαν μοιραστεί μαζί του αγωνίες και όνειρα, προσπάθειες και αγάπες, απογοητεύσεις και πλάνες.

Γεννημένος το 1950, ήταν ιδρυτικό μέλος της ΕΚΙΝ («Ελληνοευρωπαϊκής Κίνησης Νέων») στη διάρκεια της δικτατορίας και στη συνέχεια εκλεγμένο μέλος του Δ.Σ. Μέλος του «Ρήγα Φεραίου» έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην ίδρυση των Φ.Ε.Α. (Φοιτητικών Επιτροπών Αγώνα) που είχαν μεγάλη επίδραση στην ανάπτυξη του μαζικού κινήματος των φοιτητών εναντίον της δικτατορίας. Στρατεύθηκε από τη χούντα μετά την πρώτη κατάληψη της Νομικής. Πήρε μέρος στην εξέγερση του Πολυτεχνείου και στη συνέχεια πέρασε στην παρανομία. Μετά τη μεταπολίτευση εκλέχθηκε στο Δ.Σ. του συλλόγου φοιτητών της Νομικής όπου είχε τη θέση του αντιπροέδρου.

Όσοι τον γνώρισαν, φίλοι, συνάδελφοι και σύντροφοί του, σε άλλες αλλά και στις μετέπειτα εποχές, θα τον θυμούνται πάντα.

Γ.Φ.

ΕΝΑΣ ΣΩΣΙΑΣ

Έ!... αυτό πια! Δεν πρόλαβε να μας... «τελειώσει» ο δικός μας Κοσκωτάς και «εγεννήθη» άλλος στην Τουρκία!

Η φωτογραφία μιλάει μόνη της... Και είναι από το σατιρικό περιοδικό «FIRT». Να τους ζήσει!... Αλλά προς Θεού... μακριά από την Αμερική και το Λευκό Οίκο! Πού ξέρεις, όλο και κάτι μπορεί να ξαναβγει.

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΣΤΗΝ «ΑΥΡΙΑΝΗ»

Πριν από ενάμιση χρόνο, περίπου, ο «Φίλαθλος» των Κουρήδων αναδημοσίευσε ρεπορτάζ του «Ρίζου της Δευτέρας» για τους Τσάτσους, τον κ. Λούβαρη και τον κουμπάρο του, τον κ. Σιδέρη. Επειδή, λοιπόν, η «Αυριανή» θεώρησε «ύποπτο» το προηγούμενο δημοσίευμά μας για τον κ. Λούβαρη της υπενθυμίζουμε τη δημοσίευση το αδελφό της φύλλο:

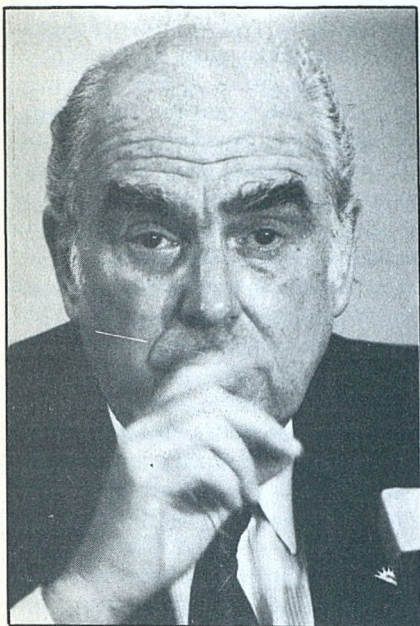
● «Ποιος εξασφαλίζει τους οικονομικούς όρους παραμονής του Νταϊφά στην προεδρία του Ολυμπιακού; Από όλες τις μεριές ένα είναι το όνομα που ακούγεται. Γιώργος Λούβαρης, κουμπάρος του Σιδέρη και δεξί χέρι των Τσάτσων από την εποχή ακόμα που λήστευαν το ελληνικό δημόσιο μέσω της ΑΓΕΤ και των θυγατρικών εταιρειών που είχαν στήσει... Ο Γ. Λούβαρης πιθανότατα παίζει το ρόλο που έπαιζε πάντα. Το ρόλο του μεσάζοντα...».

● «Τα χρήματα που έχουν προταθεί για στρίψιμο του Νταϊφά προέρχονται σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες από την Αίγυπτο με τη μεσολάβηση του κυκλώματος Γ. Τσάτσου, Λούβαρη, Σιδέρη, Νταϊφά».

● Το ίδιο δημοσίευμα αναφέρει ότι ο κ. Λούβαρης ήταν: «Διαπραγματευτής για λογαριασμό των Τσάτσων με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ πριν ακόμα ξεσπάσει το σκάνδαλο ΑΓΕΤ-Ηρακλής. Συντονιστής της προεκλογικής εκστρατείας του βουλευτή της Δεξιάς Σ. Μάνου στις εκλογές του '77 και ακραιφνής οπαδός του ΠΑΣΟΚ μετά το '81.»

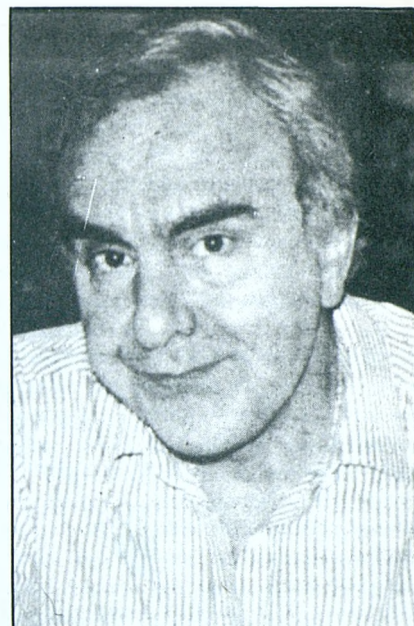
● Γιατί οι Κουρήδες σταμάτησαν τα ρεπορτάζ;

Όταν οι θεσμοί γίνονται δεσμοί

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

- Ο κ. Γ. Λούβαρης είναι μόνον η αρχή μιας αλυσίδας διασυνδέσεων.
- Ο πρωθυπουργός κ. **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ** έχει πολιτικές και ηθικές ευθύνες γιατί είναι από καιρό γνώστης των κυκλωμάτων και παρακυκλωμάτων.
- Η πλήρης διαφάνεια στις προμήθειες των Ε.Δ. είναι σήμερα επιτακτική.

του Βασίλη Ζήση

Με πολλές επιφυλάξεις και δισταγμούς, το ANTI έγινε αποδέκτης των πρώτων πληροφοριών, ότι οι ανορθόδοξες μεθοδεύσεις στους εξοπλισμούς των Ενόπλων Δυνάμεων, οδηγούν πολύ πιο πέρα από όσο μέχρι τότε ερευνούσαμε. Με τις επιφυλάξεις και τους δισταγμούς, η έρευνα προχώρησε και μετά από πολύμηνες διερευνήσεις φτάσαμε σε ένα σύνολο πληροφοριών που, αν τις κρατούσαμε «για τους εαυτούς μας» μόνον, θα γινόμασταν συμμετοχοί ενός σκανδάλου που δεν αφορά απλώς την κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος αλλά και την υπονόμευση θεσμών και προσώπων και, τέλος, την υπονόμευση του ίδιου του αξιόμαχου των Ενόπλων Δυνάμεων.

Μερικές φορές φτάσαμε στο συμπέρασμα ότι οι «προγραμματισμοί» των εξοπλισμών δεν υπαγορεύονται από πραγματικές ανάγκες του στρατεύματος και ούτε επιδιώκουν να τις καλύψουν. Οι «προγραμματισμοί» υπαγορεύονται αρκετές φορές από άνομα συμφέροντα και έτσι στο τέλος είναι εξαιρετικά δύσκολο για τον κάθε πολίτη να μπορέσει να ξεδιαλύνει μέσα σε σκοτεινούς διαύλους ποιο είναι το σωστό και ποιο είναι το ψευδές.

Με το δημοσίευμα του προηγούμενου τεύχους του «ANTI» και μετά από πολύ προσεγμένες διαδικασίες δημοσιογραφικού ελέγχου, προχωρήσαμε στη δημοσίευση στοιχείων που κατανοούσαμε ότι είχαν και πολιτικές προεκτάσεις. Ζυγίσαμε τη σημασία των αποκαλύψεων που άρχισαν το περασμένο δεκαπενθήμερο γιατί είμασταν ήδη γνώστες των βασικών και αδιαμφισβήτητης εγκυρότητας σημείων του ρεπορτάζ που ακολουθεί και δίνει νέες διαστάσεις σε όσα ήδη αποκαλύψαμε.

Αλλά τα στοιχεία της έρευνας δεν σταματούν εδώ. Με συναίσθηση λοιπόν της σημασίας τους, δίνουμε σήμερα στη δημοσιότητα και άλλα στοιχεία από το «σκάνδαλο του αιώνα» και ελπίζουμε ότι στο εξής, όλοι θα παίξουν ανοιχτά και με εντιμότητα το παιχνίδι τους.

Αν η πολιτική εξουσία θεωρεί ότι πρέπει να παγιδεύει τους πολίτες με παραπληροφόρηση και μια μερίδα του Τύπου (ακόμα και με καλή πίστη) να υπηρετεί στενούς μικροκομματικούς στόχους —άλλοτε υπερασπιζόμενη αλόγιστα και άλλοτε κατακρίνοντας αλόγιστα τους πολιτικούς της αντιπάλους— τότε οι προοπτικές δεν είναι διόλου ευοίωνες για τον πολιτικό μας βίο. Στις σελίδες που ακολουθούν όσα καταγράφουμε είναι το αποτέλεσμα ευσυνειδητής δημοσιογραφικής έρευνας. Προσπαθήσαμε να απαλύνουμε ή να «ξεχάσουμε» πολλά στοιχεία που, αν και πραγματικά, στο τέλος, μέσα στην απιθανότητά τους μοιάζουν να υπερβαίνουν το πραγματικό και να καταντούν «θρίλερ» ενός άλλου τύπου. Και αν κάποτε δεν αντισταθήκαμε στον πειρασμό να δώσουμε και κάποια επί μέρους περιστατικά, αυτό έγινε όχι στην λογική ενός σκανδαλοθηρικού αναγνώσματος αλλά, κυρίως, για να καταδείξουμε ότι στις ημέρες μας οι «υπό μεταμφίεση» πολιτικοί, οικονομικοί και άλλοι παράγοντες, έχουν πολύ μικρή σχέση με αυτό που θα έπρεπε να είναι η πολιτική, η παραγωγική διαδικασία και η ανοιχτή έρευνα.

Είναι δυστυχώς πολλοί εκείνοι που σήμερα έχουν αντικαταστήσει τους θεσμούς με τους δεσμούς. Εμείς πάντως, όταν και όπου τους αναγνωρίζουμε, θα τους προσφωνούμε με το πραγματικό τους όνομα.

Μέχρι τη στιγμή που γράφονταν αυτές οι γραμμές ο στενός φίλος του πρωθυπουργού κ. Γ. Λούβαρης παρέμενε πρόεδρος της ΙΤCO, καλυπτόμενος από την κυβέρνηση, παρά τα συντριπτικά στοιχεία που αποκάλυψε σε βάρος του το «ANTI» (και σε συνέχεια ο υπόλοιπος τύπος) και τις αντιφάσεις στις οποίες περιέπεσε ο ίδιος.

Επί δεκαπέντε μέρες τα σκάνδαλα

του κ. Λούβαρη και των φίλων του, των Τσάτσων της ΚΕΣΤΡΕΛ και της ΜΑΣΚΟ, κυριαρχούν στις πρώτες σελίδες των περισσότερων εφημερίδων, αλλά ο κ. Λούβαρης συνεχίζει όχι μόνον να είναι πρόεδρος της κρατικής ΙΤCO, αλλά και να συντρώγει με τον πρωθυπουργό.

● Τι είναι αυτό, λοιπόν, που κρατάει ενεργή τη φιλία ανάμεσα

στον κ.κ. Α. Παπανδρέου και Γ. Λούβαρη;

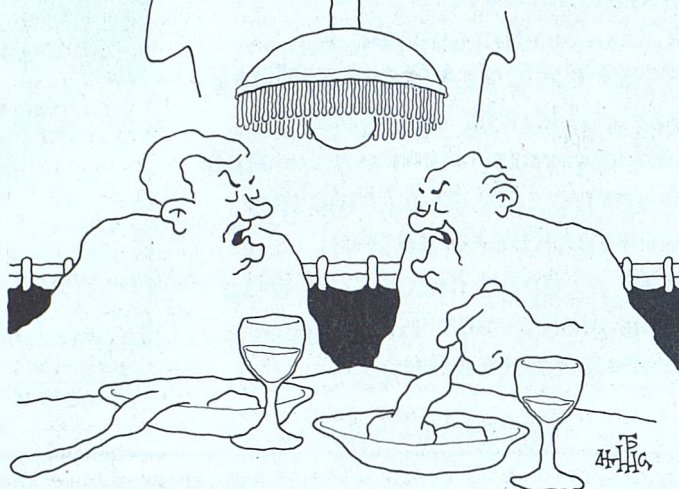
- Τι είναι αυτό που κάνει τον πρωθυπουργό να ανέχεται τις συνέπειες του σοβαρού σκανδάλου στο οποίο είναι αναμειγμένος ο κ. Λούβαρης, χωρίς καμιά αντίδραση;
- Πρόκειται για μια άλλη εκδήλωση της γνωστής πλέον αλαζονείας της εξουσίας ή μήπως για κάτι άλλο, πολύ πιο σοβαρό;

ΠΩΣ ΘΑ ΚΛΕΙΣΟΥΜΕ
ΤΟ «ΑΝΤΙ»...ΠΡΟΕΔΡΕ;

...ΒΓΑΖΟΝΤΑΣ ΠΕΡΙΟΔΙΟ
ΜΕ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΓΙΑ ΣΕΝΑ!

...Η ΓΙΑ ΣΕΝΑ!!

ΜΙΑ ΠΛΑΚΑ ΚΑΝΑΜΕ
ΡΕ ΛΟΥΒΑΡΗ...
ΑΜΑΝ!!

Το «ΑΝΤΙ» αποκαλύπτει σήμερα νέα στοιχεία για τις δραστηριότητες του κ. Λούβαρη και των Τσάτσων τα οποία θέτουν, πλέον, μείζον πολιτικό και ηθικό πρόβλημα για τον ίδιο τον πρωθυπουργό. Επειδή αποδεικνύουν ότι φέρνοντας τον κ. Λούβαρη στο άμεσο περιβάλλον του ο κ. Α. Παπανδρέου εξέθεσε την κυβέρνησή του, το Κίνημά του και τον ίδιο του τον εαυτό στις μηχανορραφίες των Τσάτσων, οι οποίοι, συνεργαζόμενοι με μια ομάδα χουντικών —που είχαν με τη σειρά τους μόνιμη επαφή με τον έγκλειστο στον Κορυδαλλό Ιωαννίδη— επιχείρησαν και πέτυχαν να φθείρουν σε σημαντικά θέματα την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, και να υπονομεύσουν και να απομακρύνουν υπουργούς που αντιτάχθηκαν στα συμφέροντά τους. Πιο συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά αποκαλύπτουν ότι:

- Ο κ. Λούβαρης ήταν βασικό στέλεχος ενός «ομίλου» που έλεγχαν χουντικοί και, μέσω των εταιρειών των Τσάτσων, λυμαίνονταν τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων εξαγοράζοντας αξιωματικούς, και συκοφαντώντας όσους πήγαιναν αντίθετα στα συμφέροντά τους.
- Το κύκλωμα αυτό υπονόμει τον κοινοτικό και κρατικό μηχανισμό του ΠΑΣΟΚ εκθέτοντας στελέχη τους. Για ένα από τα στελέχη αυτά, τον σημερινό αναπληρωτή υπουργό Οικονομικών κ. Γ. Πέτσο, υπάρχει καταγγελία, ότι συνεργάστηκε με τους Τσάτσους προωθώντας τα συμφέροντά τους.
- Το ίδιο κύκλωμα βυσοδομούσε εναντίον του πρώην «τσάρου της οικονομίας»

κ. Γεράσιμον Αρσένη με αφορμή την υπόθεση της ΑΓΕΤ, οργανώνοντας συκοφαντική εκστρατεία εναντίον του στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Μια έκθεση - φάντασμα

Το ερώτημα είναι: Τα γνώριζε όλα αυτά ο κ. Α. Παπανδρέου όταν έβαζε τον κ. Λούβαρη στις στενές προσωπικές υποθέσεις του;

Το 1983 έφτασαν σε στελέχη του ΠΑΣΟΚ επώνυμες καταγγελίες για τη δράση του κυκλώματος που προαναφέραμε και για το ρόλο του κ. Λούβαρη σ' αυτό. Υπηρεσίες ερευνήσαν τις καταγγελίες και συνέταξαν μια έκθεση η οποία απεστάλη προσωπικά στον πρωθυπουργό (το «ΑΝΤΙ» γνωρίζει τον κοιμιστή), με την υπόδειξη να δοθεί και στον κ. Γ. Αρσένη επειδή τον αφορούσε προσωπικά.

Πέρασαν αρκετοί μήνες και επειδή όλοι ασχολήθηκαν με την υπόθεση διαπίστωσαν ότι «δεν γινόταν τίποτα» εναντίον του χουντικού κυκλώματος, πληροφορήσαν τον κ. Γ. Αρσένη για την ύπαρξη και το περιεχόμενο της έκθεσης. Έγκυρες πηγές αναφέρουν ότι μετά την πληροφωρία αυτή, ο κ. Αρσένης πήγε στο Καστρί και ζήτησε από τον κ. Παπανδρέου να δει την έκθεση. Αγνωστός ποια ήταν η απάντηση του κ. Παπανδρέου. Γνωρίζουμε, όμως, ότι και πάλι δεν έγινε τίποτα για να ξεκαθαριστεί η υπόθεση. Τα ερωτηματικά πληθαίνουν λοιπόν και μας οδηγούν σε δύο μόνον δυνατά συμπεράσματα:

- Είτε η περίφημη έκθεση δεν έφτασε ποτέ στον κ. Α. Παπανδρέου, οπότε τι-

θενται σημαντικές ευθύνες για τον κοιμιστή της που ήταν άνθρωπος του στενού πρωθυπουργικού περιβάλλοντος.

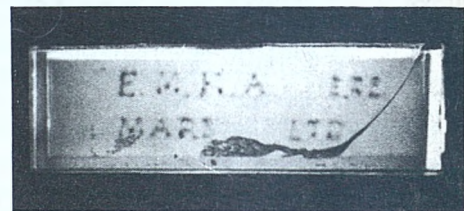
- Είτε ο κ. Παπανδρέου δεν θέλησε —για λόγους που γνωρίζει μόνο ο ίδιος— να δώσει την έκθεση στον κ. Αρσένη.

Αλλά ακόμα και αν ο πρωθυπουργός δεν είχε πάρει στα χέρια του την έκθεση, μπορούσε να την «αναζητήσει» ρωτώντας να μάθει «τι έγινε» όταν ο κ. Αρσένης του ανέφερε την ύπαρξή της.

Γνωρίζουμε επίσης ότι μετά τη σύνταξη της έκθεσης, αντί να γίνουν επίσημες έρευνες εναντίον του χουντικού κυκλώματος και της δραστηριότητας των Τσάτσων, αντί να εκδιωχθεί από το πρωθυπουργικό περιβάλλον ο εκπρόσωπός τους κ. Λούβαρης, αντί να μείνει οριστικά εκτός κυβέρνησης ο κ. Πέτσος και να προστατευθεί ο κ. Αρσένης, έγιναν ακριβώς τα αντίθετα. Η έκθεση «θάφτηκε» —κι αυτό αποδεικνύεται από τη δράση του κ. Λούβαρη— ο κ. Αρσένης εκδιώχθηκε, ο κ. Πέτσος αναβαθμίστηκε και ο κ. Λούβαρης πήρε —μεταξύ άλλων— την προμήθεια των «Μάτζικ» και αναγορεύθηκε σε επιστήθιο και «εξ απορρήτων» φίλο του πρωθυπουργού.

Πώς οι χουντικοί βραχυκύκλωναν

Το χουντικό κύκλωμα δρούσε κυρίως μέσα από τέσσερις από τις πολλές εταιρείες του «ομίλου» των Τσάτσων:

MARS LIMITED LTD 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ 9 ΧΑΛΑΝΔΡΙ

- Την ΚΕΣΤΡΕΛ (Γρ. Θεολόγου 1, Αθήνα), την MARS (25ης Μαρτίου 9, Χαλάνδρι), την «Τσάτσος Εμπορική» και την ΔΕΛΤΑ ΟΤΛ. Εκτός του κ. Λούβαρη βασικά στελέχη του κυκλώματος ήταν, μεταξύ άλλων:
- Ο κ. Σταύρος Κορνόπουλος, μέλος του Δ.Σ. της ΚΕΣΤΡΕΛ τέως λοχίας της ΕΣΑ, σωματοφύλακας του Ιωαννίδη και δεξί χέρι του υπασπιστή του Γ. Σταύρου. Στο πραξικόπημα του '67 κατέλαβε τον ΟΤΕ μαζί με τον Αβραάμ και μετά ήταν «υπεύθυνος» των υποκλοπών, κατέθεσε μάλιστα μάρτυρας σε σχετική δίκη.
- Ο επίσης χουντικός αξιωματικός Γ. Σταύρου —μέλος κι αυτός του Δ.Σ. της ΚΕΣΤΡΕΛ απόστρατος ταγματάρχης που υπηρέτησε σαν υπασπιστής του Ιωαννίδη
- Ο γνωστός δικηγόρος των χουντικών Αλφραντάκης.
- Ο γαμπρός του Ιωαννίδη Αλαζράκης που έχει αποδεδειγμένες οικονομικές δισοληψίες με τον Κορνόπουλο.

Οι άνθρωποι του κυκλώματος στο στρατό ήταν, μεταξύ άλλων:

- Ο απόστρατος σήμερα πτέραρχος κ. **Βολίκας** που χρημάτισε πρόεδρος της ΚΕΣΤΡΕΛ και σύμβουλος της MARS και συνόδευε τον κ. Λούβαρη στις επισκέψεις του στο υπουργείο Άμυνας για τους «Μάτζικ».

- Ο στρατηγός ε.α. κ. **Γ. Ροσολής**, μέλος σήμερα του Δ.Σ. της ΜΑΣΚΟ.

- Ο απόστρατος συνταγματάρχης **Γρ. Καλιακμάνης**, η σύζυγος του οποίου Στέλλα, είναι μέτοχος της MARS με 33%. Ο κ. Καλιακμάνης έχει αναμιχθεί στις υποθέσεις «Λεοπαρντ» και «Λεωνίδα» και συνδέεται με τον κ. Αβέρωφ.

- Άλλοι αξιωματικοί που πιθανόν να σχετίζονται με τον όμιλο των Τσάτσων, όπως τουλάχιστον προέκυψε από έρευνες, ήταν οι:

- Αντισυνταγματάρχης **Παπασπύρου** που υπηρετούσε τότε στη διεύθυνση πεζικού του ΓΕΣ

- Ο τότε στρατιωτικός ακόλουθος στο Βελιγράδι συνταγματάρχης **Τομαδάκης**

- Ο αρχιπλοίαρχος **Φωκάς**.

Σημειώνουμε ότι ο κ. Καλιακμάνης είναι κουμπάρος του σημερινού διευθυντή του στρατιωτικού γραφείου του κ. Χαραλαμπίδου, συνταγματάρχη **Κ. Φράγκου**. Φίλος του κ. Φράγκου είναι και ο κ. Ροσολής.

Τι σημασία έχουν οι φιλίες και οι κουμπιές του κ. Φράγκου; Ο κ. Φράγκος είναι ο άνθρωπος που με ιδιόχειρο σημείωμα έδωσε εντολή στον Δ' Κλάδο του ΓΕΑ να στείλει το περίφημο «ΤΕΛΕΞ» που εξασφαλίζει την προμήθεια του κ. Λούβαρη από τη ΜΑΤΡΑ για τους «Μάτζικ». Τότε ο κ. Φράγκος ήταν διευθυντής του στρατιωτικού γραφείου του κ. Σεχιάτση και ο ίδιος μας είπε ότι έστειλε το ΤΕΛΕΞ κατόπιν «άνωθεν εντολής». Σήμερα ο κ. Φράγκος πήρε προαγωγή για το γραφείο του κ. Χαραλαμπίδου και ήταν μάλιστα παρών στην έκτακτη ενημέρωση των στρατιωτικών συντακτών για το σκάνδαλο των «Μάτζικ» το Σάββατο 24/10/87. Πριν ξεσπάσει το σκάνδαλο της ΑΓΕΤ οι τέσσερις εταιρείες στεγάζονταν στην οδό Δραγατσίου 8 —στο ίδιο κτίριο δηλαδή με την ΑΓΕΤ— αλλά στη συνέχεια μετακόμισαν στη Γρηγορίου Θεολόγου, εκτός από τη MARS που πήγε στο Χαλάνδρι.

Τα συνωμοτικά μέτρα που έπαιρνε το κύκλωμα ήταν τόσο αυστηρά που όσοι ερευνήσαν την υπόθεση χρειάστηκαν πολύ χρόνο για να βγάλουν κάποια άκρη. Τελικά βοηθήθηκαν και από την αγανάκτηση που προκάλεσε στο σώμα των αξιωματικών η τοποθέτηση του Βολίκας στη θέση του προέδρου της ΚΕΣΤΡΕΛ. «Πώς αυτός, ένας δημοκρατικός αξιωματικός που αποστρατεύθηκε από τον Αβέρωφ, δέχτηκε να εκτεθεί τόσο;», είπαν τότε πολύ συνάδελφοί του.

Ο κ. Κομνόπουλος, όμως, ξέρει καλά τη δουλειά του. Έβαλε τον κ. Βολίκας πρόεδρο της ΚΕΣΤΡΕΛ για να έχει ένα «δημοκρατικό κάλυμμα».

Έτσι οι άνθρωποι των Τσάτσων γνώριζαν, μέσω του κυκλώματος που είχαν στήσει, όλα τα μακρόπνοα προγράμματα προμηθειών των Ενόπλων Δυνάμεων και συνεργάζονταν στενά με αξιωματικούς για να διαμορφώνουν τις προσφορές τους και τελικά να επιλέγονται. Μόνο από την υπόθεση της προμήθειας ανταλλακτικών των γαλλικών αρμάτων AMX-30, ο κύκλος συναλλαγών της ΚΕΣΤΡΕΛ έφτασε το ένα δισεκατομμύριο δραχμές —μέχρι το 1983. Και αυτό αφορά μόνον μια δραστηριότητα της ΚΕΣΤΡΕΛ. Πώς γινόταν αυτό; Άνθρωποι τους μέσα στο μηχανικό του ΓΕΣ, τη διεύθυνση τεθωρακισμένων και το εργοστάσιο αρμάτων του Βελεστίνου ετοιμάζαν αμφισβητούμενες —όπως λέγεται— απαιτήσεις για ανταλλακτικά. Θα αποκαλύψουμε στο μέλλον τα ονόματα των αξιωματικών αυτών. Τώρα σημειώνουμε μόνον ότι ένας από τους τότε διοικητές του Βελεστίνου ήταν και ο απόστρατος σήμερα κ. **Γ. Ροσολής**, μέλος του Δ.Σ. της ΜΑΣΚΟ. Έχει διερευνηθεί επίσης η πιθανή ανάμιξη στην υπόθεση του Βελεστίνου των συνταγματάρχων **Κονδύλη** και **Κουγιτάκη** που υπηρέτησαν εκεί.

Πώς οι Τσάτσοι παραπλανούσαν

Αλλά ο σημαντικότερος «άνθρωπος» - όργανο, του χουντικού κυκλώματος ήταν ένας πολίτης υπεράνω κάθε υποψίας: ο αδελφός σημερινού παράγοντα της κυβέρνησης, επανελθών ταγματάρχης. Ο «επανελθών» - αδελφός» υπηρετούσε στην ΚΥΠ σαν σύνδεσμος κυβερνητικός και άνθρωπος των Τσάτσων κατάγγειλε ότι ήταν η «επαφή» του κυκλώματος. Το κύκλωμα τροφοδοτούσε τον «επανελθόντα» με πληροφορίες που εξυπηρετούσαν την ΚΥΠ και την κυβέρνηση αλλά δεν ήταν ζημιόγones για τους Τσάτσους και τους χουντικούς. Τον κατέστησαν έτσι μαριονέτα τους. Και από «μεγάλος πράκτορας» που υπερφανεύονταν ότι ήταν, ο «επανελθών» κατάντησε ένας απλός «τυφλοπόντικας» των Τσάτσων και των χουντικών.

Σύμφωνα πάντα με τον πληροφοριοδότη των Υπηρεσιών Ασφαλείας για αντάλλαγμα των «πληροφοριών» που έδινε στον «επανελθόντα» ο «όμιλος», του ζητούσε να κάνει ευμενείς εισηγήσεις για υλικά που αντιπροσώπευαν και ενδιέφεραν την ΚΥΠ και τον Στρατό. Μια από τις «εξυπηρετήσεις» τους ήταν «πληροφορίες» για πραξικοπήματα - φαντάσματα που αναστάτωναν κάθε τόσο το Πεντάγωνο. Και αυτός ικανοποιούσε τις απαιτήσεις με δύο τρόπους: Με ενημερωτικά της ΚΥΠ που προκαλούσε ο ίδιος και με παρασκηνιακές παρεμβάσεις του προς

τους αρμόδιους. Αρχεία υπάρχουν και ας ψάξουν να τα βρουν.

Η μεγαλύτερη επιχείρηση που έστησαν οι Τσάτσοι και ο «όμιλος» με τον «πράκτορά τους» στην ΚΥΠ —που νόμιζε όμως ότι τους είχε πράκτορές του— έγινε με αφορμή την «αγορά του αιώνα». Η πρώτη επιτροπή που συγκροτήθηκε για το σκοπό αυτό το 1982, δεν εξασφάλιζε στον όμιλο των Τσάτσων ότι θα επιλεγόταν τελικά και το «Μιράζ 2.000». Γι' αυτό παγίδευσαν τα τηλέφωνα των μελών της πρώτης επιτροπής για το «Νέο Μαχητικό Αεροσκάφος» και κατέγραφαν όλες τις συνομιλίες τους.

Η παρακολούθηση των τηλεφώνων αποκάλυψε ότι τα μέλη της επιτροπής είχαν επαφές με ξένες εταιρείες και έτσι το χουντικό κύκλωμα έδωσε τις κασέτες στον «επανελθόντα» πουλώντας του —υποτίθεται— εξυπηρέτηση. Κι αυτός «έπεσε» στην παγίδα και έδωσε τις κασέτες στην Αεροπορία, με αποτέλεσμα να αλλάξει η επιτροπή για το «Νέο Μαχητικό Αεροσκάφος» και να διοριστούν άλλοι που ίσως ενέπνεαν περισσότερη εμπιστοσύνη στους Τσάτσους.

Σημειώνουμε εδώ ότι το πρόβλημα στην «αγορά του αιώνα» ήταν από την αρχή, ο δεύτερος τύπος αεροσκάφους που θα επιλεγόταν, επειδή αμερικάνικο θα αγοράζαν ούτως ή άλλως, λόγω και της «συμμαχικής» βοήθειας.

Παρ' όλα αυτά και η νέα επιτροπή δεν ικανοποίησε πλήρως τις προσδοκίες των Τσάτσων και ο Κομνόπουλος τηλεφώνησε μια ημέρα στον «επανελθόντα» και του είπε: «Λες ότι φεύγουν όλοι, αλλά ο Σταφυλίδης πώς είναι δυνατόν να μένει;». Ο Κομνόπουλος δεν ήθελε τον κ. Σταφυλίδη —σημερινό διευθυντή του Γ' Κλάδου του ΓΕΑ και παρόντα στη συνέντευξη που έδωσε ο κ. Γιώτας για την υπόθεση των «Μάτζικ»— επειδή τον θεωρούσε «άνθρωπο των Αμερικανών» και δεν τον ήλεγε.

Ο κ. Αδελφός

Η καταγγελία σε βάρος του αδελφού του κυβερνητικού στελέχους είναι φυσικά σοβαρή. Και ρωτάμε: ερευνήθηκαν ποτέ όσα αναφέρονται σε βάρος του στις εκθέσεις που απεστάλησαν στον πρωθυπουργό; Αν ερευνήθηκαν και διαπιστώθηκε ότι επρόκειτο για συκοφαντίες ποια μέτρα ελήφθησαν εναντίον του χουντικού κυκλώματος ή αυτών που τις «κατασκεύασαν»; Γιατί, από όσα γνωρίζουμε επισήμως δεν αποκαλύφθηκε τίποτα σχετικό.

Ποιος είναι όμως αυτός ο ταγματάρχης; Οι πληροφορίες που έχουμε γι' αυτόν τον Έλληνα «Τζαϊνς Μποντ» τον περιγράφουν σαν ένα πρόσωπο που βγήκε από κάποια παρωδία κατασκοπευτικού φιλμ. Παλιότερα υπηρετούσε στη χωροφυλακή από όπου έφυγε με το βαθμό του ταγματάρχη και επί ΠΑΣΟΚ πήγε λόγω

του αδελφού του στην ΚΥΠ για να προσφέρει τις γνώσεις του στη δίωξη των «εχθρών της πατρίδας» που δεν ήταν άλλοι από τους «εχθρούς του Αντρέα». Πώς ανέβηκε στους κυβερνητικούς και πρωθυπουργικούς κύκλους; Πουλώνοντας πληροφορίες περί «χουντικών συνωμοσιών» και προσφέροντας τις υπηρεσίες του στην «εξάρθρωση των χουντικών απειλών κατά του Αντρέα». Τελικά δεν κατάφερε τίποτα περισσότερο από το να μεταβληθεί σε μαριονέτα αυτών που υποτιθέεται ότι καταδίωκε...

Κάποτε, διηγούνται ότι στους πρώτους μήνες της διακυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, ο μηχανισμός του Κινήματος ζήτησε από κάποιο στέλεχός του να πάει να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην ΚΥΠ. Ο άνθρωπος υπάκουσε την εντολή, πήγε και βρήκε τον «επανελθόντα - αδελφό» ο οποίος ανέλαβε να του μάθει «τα μυστικά και τα κόλπα του επαγγέλματος». Και μεταξύ των άλλων του είπε «να συχνάζεις στους κακόφημους οίκους του ... Ψυρρή, επειδή πηγαίνουν εκεί... διπλωμάτες που όταν κάνουν έρωτα... μιλάνε και λένε πολλά». Κατόπιν αυτού το στέλεχος του ΠΑΣΟΚ προτίμησε να επανέλθει στα φιλήσυχα και μικροαστικά καθήκοντά του. Ο ταγματάρχης όμως, παρέμεινε στην ΚΥΠ μέχρι πρόσφατα, οπότε μετακόμισε σε άλλα καθήκοντα.

«Εξοντώστε τον Αρσένη»

Ένας από τους κύριους στόχους της δράσης του «ομίλου» των Τσάτσων ήταν όπως αναφέραμε και ο πρώην υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Γεράσιμος Αρσένης. Αφορμή ήταν, φυσικά, η δίωξη της οικογένειας Τσάτσου για το γνωστό σκάνδαλο. Μεγάλο μέρος από τα κέρδη που είχε ο «όμιλος» από τις προμήθειες του Στρατού πήγαινε σε ειδικό «ταμείο» το οποίο χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά για τη φθορά της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ (δημοσίευση άρθρων στον ξένο τύπο, κυρίως των ΗΠΑ, εξαγορά δημοσιογράφων κλπ.).

Βασικός διαχειριστής του ταμείου και συντονιστής της «αντιαρσενικής» εκστρατείας του «ομίλου» ήταν ο κ. Κομνόπουλος.

Στόχος του κ. Κομνόπουλου ήταν η με κάθε τρόπο σπίλωση και εξόντωση του κ. Αρσένη και για το σκοπό αυτό είχαν εξυφάνει διάφορα σενάρια, ένα από τα οποία προέβλεπε τη συκοφάντηση του πρώην «τσάρου» ως ομοφυλόφιλου (οι αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» θα θυμούνται ασφαλώς ότι η μέθοδος αυτή χρησιμοποιήθηκε και εναντίον άλλων γνωστών στελεχών της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ).

Στο προηγούμενο τεύχος γράφαμε:

Όσο οι σχέσεις του κ. Λούβαρη με τον κ. Α. Παπανδρέου δυναμώνουν, οι σχέσεις του πρωθυπουργού με τον κ. Γ. Αρσένη εξασθενούν. Άνθρωποι του Καστριού ισχυ-

ΠΑΕΙ ΣΤΙΣ «ΒΑΣΕΙΣ» Ο ΚΟΝΤΟΔΙΟΣ;

Ο υποπύραρχος Περικλής Κοντοδιός, «Πέρρυ» για τους φίλους του, δεν θα είναι τελικά το νέο μέλος στην ελληνική διαπραγματευτική αντιπροσωπεία που θα κάνει τις συζητήσεις με την αμερικανική για τις βάσεις. Την Τετάρτη το πρωί ο υπουργός Άμυνας κ. Γιάννης Χαραλαμπίδης δεν υπέγραψε το διάταγμα με το οποίο θα διοριζόταν στην επιτροπή, όπως ανακοίνωσε την Τρίτη η κυβέρνηση. Η πληροφορία έφτασε στο «Αντί», αργά τη νύχτα της Τετάρτης και δεν είχαμε φυσικά το χρόνο να την επιβεβαιώσουμε. Η «πηγή» πάντως από την οποία προέρχεται είναι ασφαλής.

Ανεξάρτητα όμως από το αν ο κ. Κοντοδιός θα είναι ή δεν θα είναι μέλος της επιτροπής διαπραγματεύσεων, το βασικό ερώτημα που τέθηκε με την επιλογή του, παραμένει: Με ποια κριτήρια προτιμήθηκε ο κ. Κοντοδιός, ένας «τεχνικός» αξιωματικός, έναντι άλλων συναδέλφων του, με περισσότερη πείρα στο θέμα των βάσεων; Όπως, για παράδειγμα, ο κ. Κουρής που ήθελε τη θέση του επικεφαλής διαπραγματευτή μέχρι την τελευταία στιγμή; Μήπως επειδή ο κ. Κοντοδιός, προσωπική επιλογή του κ. Κουρή στην τοποθέτησή του στην επιτροπή για την «αγορά του αιώνα», έχει αναμειχθεί κι αυτός σε «περίεργες» υποθέσεις, όπως έχει καταγγείλει επανειλημμένα το «Αντί»;

ρίζονται ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους «ο τσάρος της οικονομίας αποκεφαλίσθηκε» ήταν και η στάση του στο θέμα της ΑΓΕΤ. Έγκυρη πηγή μας δήλωσε, εξάλλου, ότι ο κ. Παπανδρέου «δεν ξαναμίλησε» στον κ. Αρσένη από τότε που τα δευτεροβάθμια δικαστήρια ανέτρεψαν προηγούμενη πρωτοβάθμια απόφαση και αποφάσισαν να συνεχισθεί η δίωξη των Τσάτσων (1985). Μετά το 1985, άλλωστε, παρατηρείται μια «σαφής κάμψη της σκληρότητας», της κυβέρνησης προς την οικογένεια Τσάτσου. Όλα, λοιπόν, άρχισαν να παίζονται τότε. Προσθέτουμε ότι σήμερα η υπόθεση «Τσάτσων - ΑΓΕΤ» έχει «παγώσει» και μάλιστα κάποιος εισαγγελέας ζήτησε να αρθεί η απαγόρευση εξόδου από την Ελλάδα που ισχύει ακόμα για τον Γ.Α. Τσάτσου. Και η πιστή στον πρωθυπουργό πηγή πάσης «ελευθεροτυπίας» ΑΥΡΙΑΝΗ έχει από καιρό τώρα αντικαταστήσει τα έξαλλα πρωτοσέλιδά της για «αποκεφαλισμό» των Τσάτσων, με κραυγαλέα σιωπή.

● Στο βιβλίο του «Πολιτική Κατάθεση» ο κ. Γ. Αρσένης αναφέρεται σε ένα επεισόδιο που αφορούσε την αποπομπή του κ. Κομνηνού από το Δ.Σ. της ΑΓΕΤ: «Ενώ ο διοικητής (σ.σ. της Εθνικής Τράπεζας κ. Στ. Παναγόπουλος) συμφώνησε να ενεργήσει η κύριος μέτοχος της εταιρείας, μ' αυτή την προοπτική, στη γενική συνέλευση της ΑΓΕΤ το 1983, πριν κατατεθεί η μήνυση, η πρόταση αυτή δεν έγινε δεκτή γιατί μεσολάβησε, όπως μου εξήγησαν αργότερα, «κυβερνητική παρέμβαση» και δόθηκε εντολή στην Εθνική Τράπεζα να μην ακολουθήσει τη συμφωνία που είχαμε

κάνει. Εκείνες τις μέρες έλειπα στις Βρυξέλλες κι έτσι δεν είχα άμεσα επαφή με την κατάσταση. Την εξέλιξη τη συζητήσαμε με τον πρωθυπουργό μετά την επιστροφή μου.

Από τις συζητήσεις που έκανα τότε καταλαβα πόσο αποτελεσματικές ήταν οι διασυνδέσεις της οικογένειας Τσάτσου, και με εντυπωσίασε ο πολυδιάστατος τρόπος πρόσβασης τους στην εξουσία.

Για το γεγονός έγραψε το ΕΘΝΟΣ της 3/11/87, με διευκρινιστικά στοιχεία και αναφορές στον κ. Δημοσθενόπουλο. Ρωτήσαμε τον τότε υφυπουργό Οικονομικών, και νυν διοικητή της Γενικής Γραφείας, ο οποίος μας διαβεβαίωσε ότι καμία «κυβερνητική παρέμβαση» δεν υπήρξε σχετικό με την υποθεση αυτή.

● Την Παρασκευή 5/6/85 δευτεροβάθμιο δικαστήριο αποφάσισε να συνεχισθεί η δίωξη της οικογένειας Τσάτσου για το σκάνδαλο της ΑΓΕΤ, ακυρώνοντας προηγούμενη και αντίθετη πρωτοβάθμια απόφαση. Τότε ο κ. Αντώνης Λιβάνης τηλεφώνησε στον κ. Αρσένη και του είπε: «Ο Αντρέας είναι έξω φρενών μαζί σου. Θεωρεί ότι παρενέβης στην υπόθεση μέσω της Δικαιοσύνης». Την επόμενη Δευτέρα ο κ. Αρσένης είχε ραντεβού στο Καστρί με τον πρωθυπουργό. Το ραντεβού ακυρώθηκε και ο κ. Παπανδρέου δεν ξαναμίλησε ποτέ στον «τσάρο» του.

● Έγκυρες πληροφορίες αναφέρουν ότι όταν πέθανε ο Γ. Τσάτσος, ο «γέρος» της δυναστείας, ο κ. Παπανδρέου έστειλε συλλυπητήριο τηλεγράφημα που διαβάστηκε σε συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου του ΣΕΒ και αναφέρεται σε κάποιο «λάθος» της κυβέρνησης Παπανδρέου. Ποιο ήταν άραγε αυτό το «λάθος»;

● Ο κ. Αζάμ είναι Αιγύπτιος στην καταγωγή και ήταν μέλος του τελευταίου —πριν την παρέμβαση Αρσένη— ενδεκαμελούς διοικητικού συμβουλίου της ΑΓΕΤ. Ο κ. Αζάμ, στενός φίλος του κ. Λούβαρη, συναντήθηκε με τον ίδιο και με τον κ. Α. Παπανδρέου στη Ρώμη, το 1985, κατά τη διάρκεια της συνόδου κορυφής του Μιλάνου. Τι συζητήθηκε σε εκείνη τη συνάντηση; Γεγονός είναι πάντως ότι από τότε η υπόθεση Τσάτσων «παγώνει» και οι προσβάσεις του κ. Αζάμ, «ξεπαγώνουν».

Το ειδύλλιο Πέτσου - Τσάτσου

Άνθρωπος που γνωρίζει καλά πρόσωπα και πράγματα στον «όμιλο» των Τσάτσων κατάγγειλε με στοιχεία τα εξής: «Συνεργάζονται ακόμα (σ.σ. εννοεί τον Κομνόπουλο και τους άλλους) με ανθρώπους οι οποίοι είναι μέσα στο ΠΑΣΟΚ (θα προσκομιστούν έγγραφα ντοκουμέντα). Πάνω σ' αυτό αναφέρθηκε το ταξίδι του πρώην υφυπουργού Εθν. Αμύνης Πέτσου στο Παρίσι. Την ίδια μέρα συναντήθηκαν άνθρωποι του Γ. Τσάτσου και του Πέτσου και συμφώνησαν, μετά δε ταξίδεψαν στην

Ελβετία. Ο Πέτσος είχε συνάντηση με τον Τσάτσο. Οι άνθρωποι αυτοί παραμένουν ακόμα στους χώρους του ΠΑΣΟΚ ανεξάρτητα αν έφυγε ο Πέτσος...»

Λόγω της σοβαρότητας και αυτής της πληροφoρίας την θέσαμε υπόψη του κ. Πέτσου, ο οποίος όμως αρνήθηκε ότι συναντήθηκε ποτέ με τον κ. Τσάτσο. Η συνέντευξη του ρεπορτάζ θα δείξει αν ο κ. Πέτσος λέει την αλήθεια ή ψεύδεται, όπως και ο κ. Λούβαρης στη δήλωσή του στο προηγούμενο «ΑΝΤΙ». Μαζί είπε, πάντως, ο κ. Πέτσος ότι «στο ταξίδι του εκείνο στο Παρίσι συναντήθηκε με ανθρώπους της ΜΑΤΡΑ».

Η απορία μας είναι: τι να συζήτησε άραγε με τους ανθρώπους της ΜΑΤΡΑ τη στιγμή που ο σκοπός της επίσκεψής του ήταν η υπογραφή της διακρατικής συμφωνίας Ελλάδας - Γαλλίας με την οποία απαγορεύονται οι μεσάζοντες στην «αγορά του αιώνα»;

Θα ασχοληθούμε άλλοτε με την επίσκεψη του κ. Πέτσου στο Παρίσι και τα όσα σοβαρά καταγγέλλονται σε βάρος του. Σήμερα θα ασχοληθούμε με δύο άλλα γεγονότα που ιχνηλατούν ακόμα περισσότερο τις σχέσεις Πέτσου - Λούβαρη - ΙΤCO - Τσάτσων - ΑΓΕΤ:

● **Πρώτον:** Άνθρωποι, που γνωρίζουν καλά τα τεκταινόμενα στην ΑΓΕΤ μας κατάγγειλαν ότι βρίσκεται σε εξέλιξη μια «επιχείρηση ανακοπής της ανάκαμψης που παρουσιάζει η εταιρεία και η οποία είναι αποτέλεσμα των συντονισμένων προσπάθειών που κατέβαλε το προηγούμενο Δ.Σ. της εταιρείας τα τελευταία τρία χρόνια». Οι ίδιοι άνθρωποι έμειναν κατάπληκτοι από τις «πρωτοφανείς» —όπως τις χαρακτηρίζουν— ενεργειές στις οποίες προχώρησε το υπουργείο Βιομηχανίας τότε που ήταν υφυπουργός ο κ. Πέτσος. Ιδού ποιες ήταν αυτές οι ενέργειες:

● Τον περασμένο Ιούνιο άλλαξε ξαφνικά το Δ.Σ. της «ΑΓΕΤ-Ηρακλής», χωρίς να συντρέχει κανένας απολύτως λόγος, με αποτέλεσμα να στερηθεί η εταιρεία από «τα έμπειρα χέρια που είχαν σχεδιάσει και υλοποιήσει την ανάκαμψή της».

● Οι αλλαγές αυτές επιβλήθηκαν από τον αντιπρόεδρο του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων κ. Αγγελόπουλο για τον οποίο ο πρώην σύμβουλος των κ.κ. Αρσένη και Β. Παπανδρέου κ. Ν. Μουστάκης κατάγγειλε ότι «εκτελεί με θάρρος τις μικρότητες της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου Βιομηχανίας».

● Η αλλαγή του περασμένου Ιουνίου έγινε τη στιγμή που η εταιρεία παρουσίασε καθαρά κέρδη 500 εκατομμύρια μόνο για τον ίδιο μήνα.

● Αποτέλεσμα των αλλαγών αυτών ήταν να δοθεί στους Τσάτσους η ευκαιρία να παραμείνουν και να ανταγωνίζονται την ΑΓΕΤ στην Αίγυπτο. Σημειώνουμε ότι του εκεί «τερμινάλ» της ΑΓΕΤ το ήλεγχε ο κ. Αζάμ —που ήδη προαναφέραμε— και

Ο ΑΝΑΜΑΡΤΗΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΝ ΛΙΘΟΝ ΒΑΛΕΤΩ

«La noblesse oblige!...», λένε οι Γάλλοι! Αλλά εμείς σαν γνήσιοι Ρωμηοί θα το αγνοήσουμε. Και αντί να ...ευχαριστήσουμε τους βουλευτές της ΝΔ που κατέθεσαν ερώτηση σχετικά με τις αποκαλύψεις του «ΑΝΤΙ» για τον κ. Γ. Λούβαρη, θα απευθυνθούμε σε έναν εξ αυτών, τον βουλευτή Αχαΐας τώως ναύαρχο κ. **Βασιλείαδη** και θα του επισημάνουμε ότι —όπως ο ίδιος γνωρίζει καλώς— και επί των κυβερνήσεων της ΝΔ υπήρχαν κάποιες εξ ίσου «σκοτεινές πτυχές» σε προμήθειες όπλων από τις Ένοπλες Δυνάμεις. Περιοριζόμαστε να θυμίσουμε απλώς στον κ. ναύαρχο την περίπτωση του τότε αρχηγού του ΓΕΝ αντιναυάρχου Σπ. Κονοφάου και την ιστορία της αγοράς των υποβρυχίων από τα δυτικογερμανικά ναυπηγεία (Βλ. «ΑΝΤΙ» τεύχος 134, 14 Σεπτεμβρίου 1979). Και μια και αρχίσαμε τις «κακίες» θέλουμε να παρακαλέσουμε και τον βουλευτή της ΝΔ κ. **Στέφανο Μάνο**, ο οποίος κατέθεσε «επίκαιρη ερώτηση» στη Βουλή για το θέμα Λούβαρη η οποία συζητείται σήμερα, να δείξει κάποια σχετική ...«επιείκεια» όταν θα αναφερθεί προσωπικά στον στενό φίλο του πρωθυπουργού, γιατί ο πιστός σήμερα στην «Αλλαγή» κ. Λούβαρης, είχε πρόθυμα διοργανώσει ομιλία του κ. Μάνου σε συγκέντρωση φίλων στο σπίτι του, στην προεκλογική περίοδο του 1977.

η απομακρυνθείσα διοίκηση της εταιρείας έδωσε μάχη για να το πάρει. Όλα αυτά βέβαια τα ανέτρεψε ο κ. Πέτσος.

● **Δεύτερον:** Επί της βασιλείας τους στην ΑΓΕΤ, οι Τσάτσοι προμηθεύονταν το κάρβουνο που χρειάζεται το εργοστάσιο, μέσω θυγατρικών εταιρειών που είχαν ιδρύσει για το σκοπό αυτό στην Αμερική και αλλού. Μέσω των εταιρειών αυτών η ΑΓΕΤ αγόραζε το κάρβουνο σε υπέρογκες τιμές κι αυτός ήταν ένας από τους τρόπους της διαφυγής κερδών στο εξωτερικό. Όταν ανέλαβε η νέα διοίκηση μείωσε τις τιμές του κάρβουνου από 70 δολάρια τον τόνο, σε 28! Μετά τις αλλαγές του περασμένου Ιουνίου, όμως, παρατηρήθηκε το φαινόμενο να παρεμβαίνει το υπουργείο Βιομηχανίας στις αγορές κάρβουνου από την ΑΓΕΤ με δυο τρόπους: Απορρίπτοντας προσφορές που συνέφεραν στην εταιρεία και δεύτερον αφήνοντας να εκπνευσουν οι προθεσμίες για άλλες πιο συμφέρουσες προσφορές.

Ταυτόχρονα παρατηρήθηκε ότι η ΙΤCO του κ. **Λούβαρη** αγόραζε για λογαριασμό της ΑΓΕΤ κάρβουνο σε υψηλότερες τιμές από τον ανταγωνισμό και από εταιρείες του εξωτερικού που ελέγχονται —κατά πάσα πιθανότητα— από τους Τσάτσους. Δηλαδή το κύκλωμα «υπουργείο Βιομηχανίας - ΙΤCO - νέα διοίκηση της ΑΓΕΤ» μεθοδεύει συστηματικά την αποξένωση της ΑΓΕΤ από την παγκόσμια αγορά κάρβουνου, και την πρόσβαση σ' αυτήν ελέγ-

χουν εκ νέου οι Τσάτσοι με τη βοήθεια του φίλου τους κ. Λούβαρη. Μια απλή έρευνα στα τιμολόγια της ΙΤCO και της ΑΓΕΤ θα αποδείκνυε την αλήθεια των καταγγελλομένων.

Ιστορίες με αλάτι και πιπέρι

Σε άλλες σελίδες γράφουμε ότι μετά την αποκάλυψη του «ΑΝΤΙ» για το ρόλο του κ. Λούβαρη η κυβέρνηση αντί να τον απομακρύνει και να διατάξει ανακρίσεις, προτίμησε να επωμιστεί τις ευθύνες του σκανδάλου και να ψάχνει να βρει «ποιός έδωσε τις πληροφορίες στο ΑΝΤΙ και τον υπόλοιπο τύπο». Αυτό σημαίνει ότι το σκάνδαλο το γνώρισαν κι άλλοι, οι οποίοι για δικούς τους λόγους φρόντισαν να μη μιλήσουν μέχρι στιγμής.

Εκτός της αναφοράς των ονομάτων των κ.κ. Χρ. Μαχαιρίτσα και Γ. Παπανικολάου έγινε και άλλη σχετικά με τον κ. **Βασ. Κεραμά** πρώην επικεφαλής της φρουράς του πρωθυπουργού. Τους δύο πρώτους αναζητήσαμε αλλά «δεν ανευρέθησαν». Ο τρίτος απέφυγε επίμονα αλλά ευγενικά να μας απαντήσει, διευκρινίζοντας ότι χρειάζεται άδεια του προϊστάμενου του υπουργού. Ο κ. Β. Κεραμάς υπηρετεί σήμερα στη Διεύθυνση Κρατικής Ασφαλείας του υπ. Δημόσιας Τάξης.

Όποιος θα θυμούνται οι αναγνώστες μας, ο κ. Κεραμάς εκδιώχθηκε επειδή είχε έρθει σε προσωπική σύγκρουση με την κ. **Αγγέλα Κοκκόλα**. Ποια να ήταν άραγε η αιτία αυτής της σύγκρουσης;

Πολύ δραστήριος και έξυπνος άνθρωπος όμως ο κ. Λούβαρης. Τον συναντήσαμε και φροντίσαμε να τον ενημερώσουμε για τις εις βάρος του καταγγελίες. Προσποιήθηκε τον ανήξερο και έκανε τον «φτωχοδιάβολο» λέγοντας ασύστολα ψεύδη, όπως αποδείχθηκε από την επίσημη διάψευση της επιστολής του που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο «ΑΝΤΙ». Γιατί το έκανε αυτό ο κ. Λούβαρης;

Η απάντηση βρίσκεται στη σύγχυση που προκάλεσε στην κυβέρνηση και το πρωθυπουργικό περιβάλλον το δημοσίευμα του περιοδικού. Ο κ. Λούβαρης δεν ενημέρωσε τον κ. Α. Παπανδρέου για όσα σε βάρος του αποκάλυπτε το «ΑΝΤΙ», φοβούμενος την οργή του και ελπίζοντας ότι «αρραγής» η κυβέρνηση θα τον κάλυπτε. Δεν κατάλαβε όμως, όπως δεν έχουν καταλάβει και άλλοι, ότι έχει περάσει πλέον ανεπιστρεπτή η εποχή όπου ο πρωθυπουργός καλύπτεται από το «αλάθητο» και όπου το άλλοθι της υπεράσπισης της «Αλλαγής» αμνηστεύει κάθε πρωθυπουργική ενέργεια. Είναι πολλοί σήμερα οι άνθρωποι στο ΠΑΣΟΚ που αγανακτούν με τη συμπεριφορά του αρχηγού τους.

Αλλά η ιστορία δεν τελειώνει εδώ. Υπάρχει και συνέχεια, ένα τμήμα της οποίας αφορά τη σχέση του κ. Λούβαρη με τον πρώην ποδοσφαιριστή του Ολυμπιακού κ. Γιώργο Σιδήρη. Ο κ. Γιώργος Σιδή-

ρης κατηγορήθηκε στο παρελθόν για προσπάθεια «απαγωγής» μέρους των αρμοδίων της ΑΓΕΤ και για κάποια υπόθεση λαθραίας εξαγωγής συναλλάγματος και αν δεν κάνουμε λάθος απαλλάχθηκε. Μήπως έπαιξε κάποιο ρόλο στην απαλλαγή του το γεγονός ότι είναι «κουμπάρος» με τον κ. Λούβαρη; Σε ποιον ανήκαν άραγε τα λεφτά που έβγαλε στο εξωτερικό ο κ. Σιδέρης;

Στο προηγούμενο τεύχος επισημάναμε ότι η μνήμη του κ. Λούβαρη εξασθένησε πολύ όταν του ζητήσαμε να μας πληροφορήσει για την ταυτότητα του κότερου του. Επειδή λοιπόν, αυτή η ξαφνική αδυναμία της μνήμης του μας κίνησε την περιέργεια, ψάξαμε και βρήκαμε το γιωτ στην όγδοη προβλήτα του Καλαμακίου.

Ονομάζεται "ARIADNI", είναι του τύπου Fjord και εικονίζεται στις δημοσιευμένες φωτογραφίες. Το γιωτ "ARIADNI" παραγγέλθηκε πέρυσι τον Μάιο ή Ιούνιο στην Νορβηγία μέσω του κ. Γ. Λούβαρη και κόστισε γύρω στα 25 εκατ. δρχ. Καπετάνιος του είναι ο κ. Δημ. Τσαλαβράς. Είναι εξοπλισμένο με ραντάρ τύπου RYTHEON —μιας εταιρείας που ως γνωστόν αντιπροσωπεύεται στην Ελλάδα από τον κ. Θ. Λιακουνάκο της ΑΧΧΟΝ και των LEO-PARD. Λέτε να αποτελεί ένα μικρό φιλοδωρημα;

Το σημαντικό όμως είναι ότι το σκάφος αυτό δεν έχει αριθμό νηολογίου. Μήπως μπορεί κάποιος αρμόδιος να δώσει εξήγηση γι' αυτό; Μια μικρή και μισοσκιωμένη γαλανόλευκη που κυματίζει πάνω απ' το ραντάρ της «Αριάδνης» δεν σημαίνει και πολλά. Η «Μαριλού II», το κότερο του κ. Στ. Παναγόπουλου που μέχρι το καλοκαίρι του 1985 προτιμούσε ο πρωθυπουργός, έχει παναμαϊκή σημαία.

Και άλλο ερώτημα:

Το σκάφος αυτό ανήκει στον κ. Λούβαρη ή μήπως σε κάποιον φίλο του όπως μας είπε ο ίδιος;

Και ποιος μπορεί να είναι αυτός ο φίλος του ώστε να μην πρέπει να αποκαλυφθεί το όνομά του;

Ανεξάρτητα από αυτά, θα πρέπει να

κοινοποιηθεί τώρα πια το «πόθεν έσχες» και για τον ίδιο τον πρωθυπουργό.

Γιατί οι επισκευές στο σπίτι της οδού Γκύζη 58 στο Ψυχικό, η κατασκευή μιας πισίνας με βιολογικό καθαρισμό, η επέκταση του σπιτιού του «Γέρου» και η κατασκευή του μικρού σπιτιού στο Καστρί κοστίζουν αρκετά εκατομμύρια δραχμές.

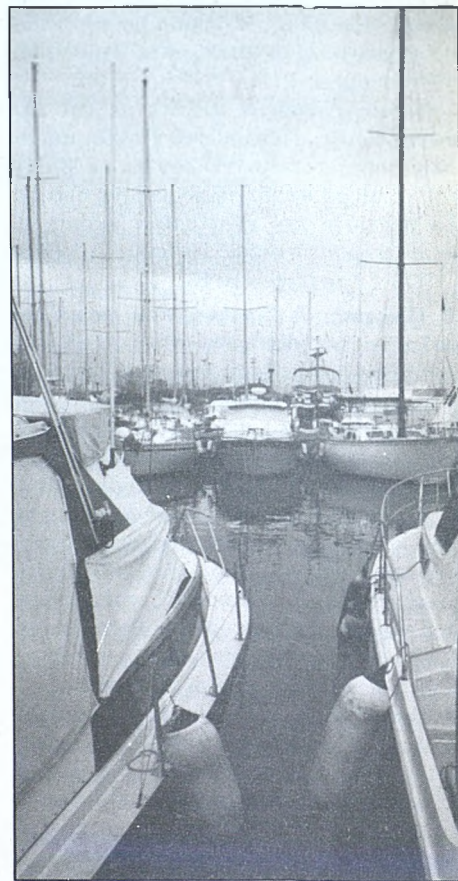
Τώρα γιατί επιμένουμε για το κότερο; Μα δεν είναι το όποιο σκάφος. Η «Αριάδνη» είναι που μετέφερε τον πρωθυπουργό με τη φίλη του στη Σκιάθο. Και για τη φίλη αυτή έχει ξεσηκωθεί σάλος πέραν της επικρατείας. Αλλά κυρίως εντός της επικρατείας:

Το περιβάλλον στο Καστρί και στη Μαξίμου έχει φθάσει στα πρόθυρα της απογνώσεως καθώς, η απομόνωση του πρωθυπουργού στη μισθωμένη βίλα στα βόρεια προάστια ή —κατά περίπτωση— στο 48ο χλμ της λεωφόρου Σουνίου, έχει καταντήσει προβληματική τη συνεργασία του με τους επιτελείς του. Ο κ. Μ. Κουτσόγιωργας κρατά τα νήματα της κυβέρνησης και κάποιοι στη Χαριλάου Τρικούπη «παίζουν» με κομματικές επί χάρτου ασκήσεις. Με όλα τούτα, η κ. Δήμητρα Λιάνη έχει γίνει άθελά της, ο στόχος μιας ολομέτωπης επίθεσης, λες και θα έφτανε η διακοπή του ειδυλλίου της με τον πρωθυπουργό για να λυθούν τα χρονίζοντα προβλήματα της χώρας. Έτσι έχουν εξαπολυθεί τα λαγωνικά και αναζητούν φωτογραφίες της φημολογείται κάτι για έναν πλειστηριασμό στον οποίο φέρονται να συμμετέχουν μεγαλοεκδότες— προκειμένου να δοθούν και νέα σκανδαλιστικά στοιχεία στο «λαβ στόρυ» τύπου «Δυναστεία».

Αλλά βέβαια αν υπάρχει ένα σκανδαλιστικό στοιχείο είναι ότι ο ίδιος ο πρωθυπουργός πολιτικοποίησε τις ερωτικές περιπέτειες. Όμως η σημαντική εκκρεμότητα είναι εκείνη με την υπόθεση «Λούβαρη - Τσάτσων». Η τελευταία υπόθεση χρεώνει το πρωθυπουργικό περιβάλλον με ανορθόδοξες μεθοδεύσεις σε κρατικές προμήθειες. Και αυτό ενδιαφέρει όλους μας.

Μια ιστορία όπου «πιάνεσαι»

Μια ιστορία για «Μαχητικά Αεροσκάφη» είναι αστείο να καταλήγει σαν τα «Λόγια της Πλώρης». Είναι, ίσως, οι ωραίες φωτογραφίες από την όγδοη προβλήτα του Καλαμακίου που μας παρέσυραν. Εκεί που σήμερα λικνίζεται το σκάφος "ARIADNI" το οποίο μετέφερε τον πρωθυπουργό στο νησί του Παπαδιαμάντη, το φετινό καλοκαίρι του καύσωνος και του νέφους. Είναι αλήθεια ότι για την επιστροφή, χρησιμοποιήθηκε άλλο, δεύτερο, και πιο ευρύχωρο σκάφος, εκείνο του κ. Γρ. Κασιδόκωστα. Το «Αριάδνη Φιόρδ» είναι αλήθεια ότι είναι μια σταλιά στενάχωρο και στο τέλος «πιάνεσαι»...

Όταν το ΓΕΑ λέει τις μισές αλήθειες

Για να αποδείξει την «ορθότητα» της επιλογής των γαλλικών βλημάτων MAGIC-2, έναντι των αντίστοιχων αμερικανικών SIDE-WINTER AIM-9L, το υπουργείο Εθνικής Άμυνας έστισε ολόκληρη παράσταση. Κάλεσε έκτακτα τους στρατιωτικούς συντάκτες στο Χολαργό, το Σάββατο 24 Οκτωβρίου, μια ημέρα δηλαδή μετά την κυκλοφορία του «ΑΝΤΙ». Πριν απαντήσουμε στα όσα ειπώθηκαν στη συνέντευξη αυτή θέλουμε να επισημάνουμε τα εξής:

- Το υπουργείο Άμυνας δεν κάλεσε και το «ΑΝΤΙ» στη συνέντευξη αυτή.

- Τόσο ο διευθυντής επιχειρήσεων, ταξίαρχος Σταυρακάκης, όσο και ο διευθυντής τεχνικού, υποπτεράρχος Σταφυλίδης έδωσαν μια συνέντευξη προσκοπικού επιπέδου, στηριζόμενοι σε μισές αλήθειες ή ολόκληρα ψέματα.

- Παρ' όλα αυτά ο αναπληρωτής υπουργός Άμυνας κ. Στάθης Γιώτας τήρησε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης μια καθ' όλα σοβαρή και ειλικρινή στάση, που τον τιμά σαν δημόσιο λειτουργό.

- Τέλος πρέπει να σημειώσουμε ότι τα «ΝΕΑ» (31/1/87) με τίτλο «Κυκλώματα φημών κατά του υπουργείου Εθνικής Άμυνας. — Πόλεμος εταιρειών» άφηναν υπαινιγμούς ότι όλος αυτός ο «θόρυβος» αποδιοργανώνει το πρόγραμμα των εξοπλισμών για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Πολύ σωστή η παρατήρηση. Αλλά ο «θόρυβος» ξεσηκώθηκε γιατί υπήρξαν πραγματικοί λόγοι. Και ο τύπος για την ταμπакιέρα πρέπει να μιλήσει. Τη ζημία κάνουν οι έμποροι των όπλων και τα παρακυκλώματα τους στο στρατό και όχι εκείνοι που τους ελέγχουν.

Ας προχωρήσουμε, όμως, στις ανακρίβειες που περιέχει τόσο η συνέντευξη της 24/10 στο υπουργείο Άμυνας, όσο και η ανακοίνωση που εξέδωσε την προηγούμενη ημέρα το υπουργείο:

- Ο κ. Σταυρακάκης ανέφερε ότι το MAGIC είναι μεγαλύτερο του AIM-9L και, σύμφωνα με την εγκυκλοπαίδεια JANES, στο γαλλικό βλήμα έχουν εφάρμοσθεί «όλες οι τελευταίες τεχνολογίες».

Δεν γνωρίζουμε βέβαια το επαγγελματικό επίπεδο των ταξίαρχων —επικεφαλής των επιχειρήσεων της Αεροπορίας, αλλά θα θέλαμε να τους πληροφορήσουμε ότι υπάρχουν πιο έγκυρες πηγές αξιολόγησης από την εγκυκλοπαίδεια JANES, που, εν πάση περιπτώσει, ούτε αυτή δεν διάβαζαν καλά. Δεν είπαν δηλαδή σε ποιες «τελευταίες τεχνολογίες» υπερτερεί το ένα βλήμα έναντι του άλλου και με ποιά ποσοτικά κριτήρια αυτές εκφράζονται. Δεν είπαν επίσης ότι στις σελίδες του JANES υπάρχουν και άλλα μεταγενέστερα βλήματα από το MAGIC που δεν σημαίνει γι' αυτό ότι είναι και καλύτερα. Είπαν ακόμα ότι τα MAGIC αποκλειστικά και μόνο καλύπτουν τις ανάγκες γαλλικών αεροσκαφών και ότι αν αναρτούσαν άλλα βλήματα θα χρειαζόταν «πιστοποίηση» από τη γαλλική εταιρεία. Και εδώ λέει ανακριβείς ο κ. ταξίαρχος. Κανένα βλήμα και μάλιστα αυτά της κατηγορίας «FIRE and FORGET» δεν φτιάχνεται για ένα συγκεκριμένο τύπο αεροπλάνου. Μπορεί να διαβάσει απλά οποιαδήποτε διαφήμιση της MATRA για τα MAGIC που τον πληροφορεί γι' αυτό.

Όσον αφορά την «πιστοποίηση» είμαστε βέβαιοι ότι δεν ξέρει το περιεχόμενο της. Θα πρέπει να ξέρει όμως, ότι στα παλιότε-

ρα MIRAGE F-1 που έχουμε, έχει ήδη αναρτηθεί το AIM-9L, χωρίς να το «πιστοποιήσουν» οι Γάλλοι. Το ίδιο βλήμα έχει αναρτηθεί και σε άλλα αμερικανικά αεροπλάνα, χωρίς να το «πιστοποιήσουν» οι Αμερικανοί. Δεν θα ξέρει βέβαια ότι την ανάρτηση του αμερικανικού βλήματος AIM-9L στο MIRAGE F-1 την πολέμησε ο κ. Κοτοδιός, υπέρμαχος της αγοράς των MAGIC και από τους κυριότερους μεθοδευτές της. Όπως την πολέμησε και ο κ. Φραγκογιάννης.

Για την πιστοποίηση λοιπόν αυτή που ουσιαστικά δεν χρειαζόταν, είπαν οι Γάλλοι ότι ήθελαν 35 εκ. δολ. Πάλι καλά βέβαια που δεν ζήτησαν 350 εκ. δολ. για να είναι πιο ελκυστική η τιμή των MAGIC που προσέφεραν... Δεν μας πληροφόρησαν όμως εδώ οι Ταξίαρχοι, ότι:

- Υπήρχε μελέτη τεχνικού φορέα της Αεροπορίας (του ΚΕΤΑ συγκεκριμένα) που ανέλαμβανε με ελάχιστο κόστος αυτή την «ανάρτηση» όπως είχε κάνει ήδη σε άλλα αεροπλάνα (τα FL).

- Το κόστος ανάρτησης των βλημάτων αυτών (AIM-9L) στο Φάντομ κόστισε μόνο 3 εκ. δολ. Και το όπλο σύστημα του Φάντομ είναι πιο πολύπλοκο απ' αυτό του MIRAGE 2000.

- Υπάρχει πληθώρα ξένων (και πιθανώς ντόπιων) εταιρειών που μπορούν να αναλάβουν τέτοια πιστοποίηση, και βέβαια δεν ρωτήσαμε καμιά, αλλά κάναμε ό,τι μας είπαν οι Γάλλοι. Είπε ακόμα ο κ. ταξίαρχος ότι για να μην εξαρτώμεθα από έναν προμηθευτή μόνον, πήγαμε στους Γάλλους. Και εδώ τον πληροφορούμε ότι πάλι λάθος κάνει, γιατί για το AIM-9L υπάρχουν 2 ανεξάρτητες πηγές προμήθειας. Η Αμερική και η Γερμανία που το παράγει ανεξάρτητα και το διαθέτει όπου θέλει.

Τέλος ο κ. ταξίαρχος μας είπε ότι οι επιχειρησιακές δυνατότητες του MAGIC-2 είναι πιο «σύγχρονες» και πιο «αξιόπιστες». Και οι όροι αυτοί που χρησιμοποίησε είναι ακατάληπτοι γι' αυτό και θα παρακαλούσαμε να τους επεξηγήσει.

Όσον αφορά τον υποπτεράρχο κ. Σταφυλίδη και αυτός επανέλαβε μη αληθή στοιχεία:

Κατ' αρχήν ισχυρίζεται ότι τα 300 βλήματα AIM-9L κοστίζουν 9,35 δισ. δρχ. ενώ τα MAGIC 10,65 δισ. δρχ. Πιο κάτω όμως παραδέχτηκε ότι ένα AIM-9L κοστίζει 70.000 δολ., δηλ. 10 περίπου εκ. δρχ. Επομένως 300 AIM-9L κάνουν περίπου τρία δισ. δρχ. Και δεν χρειαζόμαστε ούτε υποστήριξη, ούτε εκπαίδευση, ούτε υποδομή, αφού την έχουμε ήδη. Άρα το «άνοιγμα» στις δύο αγορές είναι της τάξης των 6-7 δισ. δρχ. ή με άλλα λόγια η «λύση MAGIC» κοστίζει 300% περισσότερο. Αυτή η διαφορά πάει να καλυφθεί με αλχημείες του τύπου «οι Γάλλοι θέλουν 4,5 δισ. δρχ., για να τα πιστοποιήσουν» ενώ άλλοι θα θέλανε πολύ λιγότερα, κτλ.

Βέβαια στην τιμή δεν ξέρουμε αν περιλαμβάνουν και τους εκτοξευτήρες (έναν γαλλικός κοστίζει 10 φορές παραπάνω από έναν αμερικανικό) και έχουμε ένα επί πλέον κόστος τουλάχιστον 8 εκ. δολ. για τη γαλλική λύση (100.000 δολ. X80 εκτοξευτήρες). Και στο σημείο αυτό ο κ. υποπτεράρχος δεν λέει την αλήθεια.

Αλλά δυστυχώς για την αξιοπιστία των ταξίαρχων και πετεράρχων του ΓΕΑ υπάρ-

χουν και άλλα «ντεσού» στην υπόθεση Λούβαρη - MATRA.

- Υπάρχει παλιότερη πρόταση της MATRA για συμπαράγωγη των «Ματζίκ», τους οποίους άλλωστε σκοπεύει να αποσύρει σε λίγα χρόνια. Γιατί δεν αξιοποίησαν την προσφορά για τη συμπαράγωγη και δεν εννιμήρωσαν τον κ. Δροσογιάννη για την ύπαρξή της;

- Οι Τσάτσοι πήραν την αντιπροσωπεία της MATRA πολύ πριν δρομολογηθούν οι διαδικασίες για την «αγορά του αιώνα» και την επιλογή τελικά του «Μιράζ 2000» ως δεύτερου μαχητικού, παρά τις συμφερότερες προσφορές άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα των Σουηδών (Στο σημείο αυτό θα χρειαστεί ίσως να επανέλθουμε).

- Στο ΚΕΤΑ υπάρχει μελέτη για την κατασκευή τεσσάρων φορέων ανάρτησης των AIM-9L στα MIRAGE F-1 και η ΕΑΒ μάλιστα έχει έτοιμα τα σχέδια για το κιβώτιο ελέγχου των τεσσάρων πυραύλων. Όμως το ΓΕΑ «μπλοκάρει» από καιρό την ελληνική προσπάθεια με το επιχειρήμα «τι να κάνουμε τα τέσσερα βλήματα»; Μήπως όμως τα πραγματικά επιχειρήματα αντλούνται από το ενδιαφέρον που επέδειξε ο φίλος του πρωθυπουργού κ. Λούβαρη στον κ. Στάθη για την επέκταση της αγοράς των «Ματζίκ» σε 500;

- Όταν, παρά τις έντονες αντιδράσεις του ΓΕΑ, τεχνικοί αξιωματικοί του ΚΕΤΑ κατασκεύασαν το κιβώτιο ελέγχου των δύο πυραύλων AIM-9L που φέρουν σήμερα τα F1 —επειδή το προηγούμενο που είχαν φτιάξει οι ...Γάλλοι δεν λειτουργούσε φυσικά— ανώτατοι αξιωματικοί τους απειλίσσαν ότι «θα τους κρεμάσουν». Οι ίδιοι αξιωματικοί δουλεύουν σήμερα για τους Τσάτσους.

- Γνωρίζει η σημερινή ηγεσία του ΓΕΑ ότι οι Γάλλοι «σαμποτάρισαν» στην ουσία την ανάρτηση των AIM-9L στα «Μιράζ F1» με αποτέλεσμα για πολύ καιρό τα αεροσκάφη αυτά να είναι ουσιαστικά άοπλα; Δημοσιεύουμε αυτή την πληροφορία με πλήρη συναίσθηση της ευθύνης που συνεπάγεται η αποκάλυψη «απόρρητων» θεμάτων, επειδή τελικά κινδυνεύουμε λιγότερο από τις ικανότητες των Τούρκων και περισσότερο από τη δική μας ανικανότητα.

Καλό θα είναι να μην επιχειρηθεί στο μέλλον κάποιος να προσπαθήσουν ώστε να διαστρεβλωθεί η αλήθεια. Και κάτι άλλο. Ειπώθηκε στα παρασκήνια ότι «το «ΑΝΤΙ» υποστηρίζει τους αντιπροσώπους των αμερικανικών πυραύλων». Πληροφορούμε λοιπόν τους σεναριογράφους της Ζαλοκώστα και άλλων κυβερνητικών προβαλλόμενων ότι οι αμερικανικοί πυραύλοι κατασκευάζονται από την RAYTHON, η οποία στη χώρα μας αντιπροσωπεύεται από την ΑΧΧΟΝ του κ. Λιακουδάκου. Ο τελευταίος ως γνωστόν μας μήνυσε ζητώντας αποζημίωση 60 εκ. δραχμών(!) για «συκοφαντική δυσφήμιση» στην υπόθεση των «Λέοπαρντ» και επειδή ζημιώθηκε από τα δημοσιεύματά μας. Για την υπόθεση αυτή έχουμε ήδη απαλλαγή πρωτόδικα. Δεύτερον η RAYTHON δεν έχει δώσει την αντιπροσώπευση των πυραύλων της σε καμιά ελληνική εταιρεία, επειδή τους πωλεί μέσω της αμερικανικής βοήθειας. Ας μην ψάχνουν, λοιπόν. Όσο και αν τους φαίνεται περίεργο, υπάρχουν και δημοσιεύματα που δεν είναι «στημένα».

Αντι-μετρικός

ΟΙ ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Του ΗΛ. ΣΚΟΥΛΛΑ από τη «Μεσημβρινή» (26-10-87)

Του ΣΤΑΘΗ από τον «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» (3-11-87)

Θα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα —αν ο χώρος το επέτρεπε— η δημοσίευση ενός ρεπορτάζ για τον τρόπο με τον οποίο αντέδρασε ο Τύπος και ο πολιτικός κόσμος στην αποκάλυψη του προηγούμενου «ΑΝΤΙ» για την ανάμιξη του επιστήθιου φίλου του πρωθυπουργού κ. Λούβαρη στην «αγορά του αιώνα» μέσω και της προμήθειας των πυραύλων «Μάτζικ».

Μετά το «ξάφνιασμα» που προκάλεσε η αποκάλυψη την πρώτη ημέρα της κυκλοφορίας του περιοδικού —η σοβαρότητα της καταγγελίας έκανε διστακτικούς τους εκδότες και το θέμα εμφανίστηκε πρωτοσέλιδο μόνο στον «Ελεύθερο Τύπο» και την «Απογευματινή»— ακολούθησε ένας καταϊγισμός δημοσιευμάτων και νέων αποκαλύψεων. Σε αυτό συνέβαλε η επιβεβαίωση από το υπουργείο Άμυνας της αυθεντικότητας του ΤΕΛΕΞ που αποκάλυπτε το ρόλο του κ. Λούβαρη σε συνδυασμό με την ασάφεια των κυβερνητικών απαντήσεων.

Με το θέμα Λούβαρη ασχολήθηκαν με πρωτοσέλιδα και πολυσέλιδα δημοσιεύματα όλες οι εφημερίδες και δεν είναι τυχαίο ότι οι σημαντικότερες νέες αποκαλύψεις που προστίθενται στα στοιχεία που αποκάλυψε το «ΑΝΤΙ» και διασαφηνίζουν περισσότερο το ρόλο του κ. Λούβαρη έγιναν από δύο φιλοκυβερνητικές εφημερίδες, το «Έθνος» και την «Ελευθεροτυπία». Στο φύλλο του της 25.10.87 το «Έθνος» δημοσίευσε μια αποκαλυπτική δήλωση του πρώην υφυπουργού Άμυνας κ. Στάθη, ο οποίος, ούτε λίγο ούτε πολύ, δήλωνε ότι ο κ. Λούβαρης δεν επισκέφθηκε το Μάιο του 1987, μεσολαβώντας για την αγορά και άλλων 300

«Μάτζικ». Ο κ. Στάθης πρόσθεσε μάλιστα ότι «ο κ. Λούβαρης εξέθεσε τον πρωθυπουργό» με αυτή την ενέργειά του. Έλεγε ψέματα λοιπόν ο κ. Λούβαρης όταν δήλωνε στο «ΑΝΤΙ» ότι: «Τίποτα το παράνομο, το ύποπτο, ή το διαβλητό δεν με συνέχει με την αγορά των πυραύλων». Αν δεν είναι παράνομη η παραβίαση της διακρατικής συμφωνίας Ελλάδας - Γαλλίας του 1982, που απαγορεύει τους μεσολαβητές στην «αγορά του αιώνα», τότε πώς αλλιώς χαρακτηρίζεται η ανοιχτή διαμεσολάβησή του;

Στη συνέχεια, η «Ελευθεροτυπία» αποκάλυψε ότι ο κ. Λούβαρης ήταν πρόεδρος της εταιρείας των Τσάτσων ΜΑΣΚΟ όταν παρένβαινε υπέρ της αγοράς των γαλλικών πυραύλων που αντιπροσώπευαν οι ίδιοι. Έλεγε λοιπόν και πάλι ψέματα ο κ. Λούβαρης όταν δήλωνε στο «ΑΝΤΙ»: «Είναι ψεύδος ότι υπήρξα ποτέ, ή είμαι υπάλληλος, ή συνεργάτης με οποιοδήποτε νομική έννοια ή σχέση οποιασδήποτε εταιρείας και πολύ περισσότερο της ΚΕΣΤΡΕΛ». Δύο φορές λοιπόν ψεύτης ο προσωπικός φίλος και συνδαιτυμών του πρωθυπουργού. Και έπεται φυσικά συνέχεια γιατί εκτός των άλλων ο κ. Λούβαρης ήταν και παρέμεινε διευθύνων σύμβουλος σε μια άλλη θυγατρική της ΑΓΕΤ, την ΑΙΓΙΔΑ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν εξάλλου οι κυβερνητικές αντιδράσεις στην αποκάλυψη του «ΑΝΤΙ». Την πρώτη ημέρα —Παρασκευή 23.10.87— ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Γιάννης Ρουμπάκης προσπάθησε να αποκρούσει όπως - όπως τον καταϊγισμό των ερωτήσεων στο «πρες ρουμ» και έστειλε «το μπαλάκι» στο υπουργείο Άμυ-

νας. Η αντίδραση του τελευταίου εξέπληξε τους πάντες επειδή η σημερινή ηγεσία του υπουργείου επιβεβαίωσε ότι το τηλεγράφημα ήταν αυθεντικό και προσπάθησε από την πρώτη στιγμή να αποστασιοποιηθεί από τον κ. Λούβαρη —απαντώντας για παράδειγμα με τη φράση «ρωτήστε τον ίδιο» στο ερώτημα «τι ήταν ο κ. Λούβαρης όταν επισκέφθηκε τον κ. Σχεσιώτη».

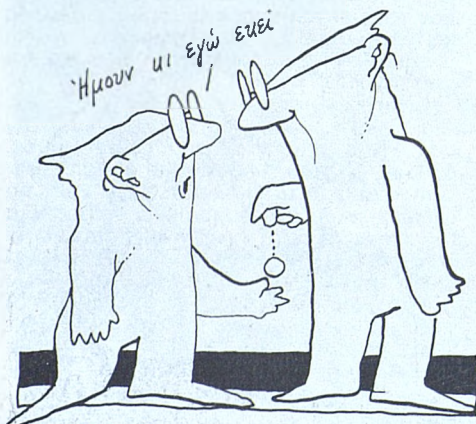
Όταν όμως τα ρεπορτάζ του ημερήσιου τύπου επιβεβαίωσαν πλήρως τις αποκαλύψεις του «ΑΝΤΙ» επιστρατεύθηκαν τα τελευταία μέσα που δεν ήταν άλλα από τον «Δημοκρατικό Λόγο» και την «Αυριανή». Σε τετράστιχο τίτλο της 25.10.87 η απογευματινή κουριάς «αποκαλύπτει»: «Ο συντάκτης του «ΑΝΤΙ» ανταποκριτής αμερικανικού περιοδικού». Να ποιο ήταν το συκοφαντικό «ρεπορτάζ» που ακολουθούσε:

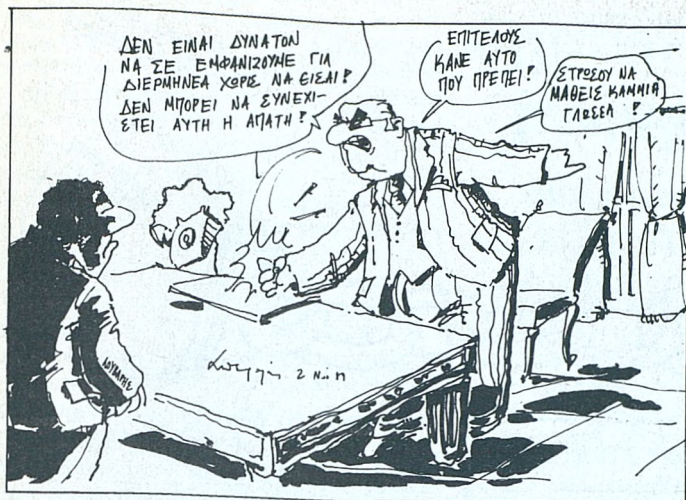
Στο μεταξύ, κύκλους του υπουργείου Άμυνας προβληματίζει αυτό το «συνεχές ενδιαφέρον» του «ΑΝΤΙ» και μάλιστα όταν είναι γνωστό ότι ο συντάκτης του σχετικού δημοσιεύματος συμβαίνει «συμπτωματικά» να είναι και ανταποκριτής του αμερικανικού περιοδικού «Άμυντικά Νέα» το οποίο προωθεί οπτικά συστήματα πολυεθνικών εταιρειών.

Μια άλλη «σύμπτωση» είναι η ταύτιση του ίδιου συντάκτη του «ΑΝΤΙ» με τις απόψεις που πρόβαλε ιδιωτική επιχείρηση στο θέμα των κηροζινοφόρων αυτοκινήτων του ΓΕΑ.

Τελικά παρά τις καταγγελίες του «αριστερού περιοδικού» το υπουργείο Άμυνας επέμνε στη δική του άποψη και ανατέθηκε η ολοκλήρωση της κατασκευής τους —μετά την πτώχευση της μειοδότης εταιρείας— στην

...και του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΡΓΑΚΗ για το ΑΝΤΙ

Του Δ. ΚΑΜΕΝΟΥ από την «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» (3-11-87)

Του Α. ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ από την «ΑΥΓΗ» (3-11-87)

κρατική ΕΛΒΟ (πρώην Στάγερ), και έτσι έχασε τη μάζα η ιδιωτική εταιρεία, υπέρ τη οποίας κοπτόταν το «ΑΝΤΙ».

Πληροφορούμε λοιπόν την «Αυριανή», ότι πράγματι ο συντάκτης του «ΑΝΤΙ» είναι και ανταποκριτής του «Ντηφενς Νιους» για την Ελλάδα. Αν όμως ο συντάκτης της «Αυριανής» διάβαζε το περιοδικό και δεν περιοριζόταν στην «πληροφόρηση» που του έδωσαν από το υπουργείο Άμυνας θα διαπίστωνε ότι η μεγαλύτερη ανταπόκριση που έστειλε, αφορά το σκάνδαλο των «οφσσετς» της «αγοράς του αιώνα», η οποία προκάλεσε αναταραχή στους κύκλους της αμυντικής βιομηχανίας. Δεν θα παρακολουθήσουμε όμως την «Αυριανή» στους συκοφαντικούς υπαινιγμούς της γιατί είναι φανερό πως το «ρεπορτάζ» της είναι εμπνευσμένο από «τη φωνή των κυρίων της» — προς τους οποίους μπορούμε να θυμίσουμε το λαϊκό «φωνάει ο κλέφτης για να φύγει ο νοικοκύρης».

Τα ίδια ισχύουν και ως προς την «καταγγελία» της «Αυριανής» για την υπόθεση των κηροζινοφόρων. Οι αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» θα θυμούνται ασφαλώς ότι σε σειρά τευχών το περιοδικό υπερασπίστηκε στην υπόθεση αυτή τα συμφέροντα του δημοσίου, καταγγέλλοντας τις μεθοδεύσεις του υπουργείου Άμυνας και του κ. Στάθη υπέρ μιας ιδιωτικής εταιρείας και όχι το αντίθετο όπως ισχυρίζεται η κουριάς.

Κατά τα άλλα οι υψηλά ιστάμενοι κύκλοι της κυβέρνησης αντί να διώξουν τον κ. Λούβαρη από την ΙΤΚΟ και να διατάξουν ανακρίσεις ασχολούνταν με το να βρουν «ποιός έδωσε στο «ΑΝΤΙ» την πληροφορία για το τέλεξ». Τα σενάρια που κυκλοφόρη-

σαν — και γράφτηκαν — αυτές τις ημέρες έλεγαν, μεταξύ άλλων, ότι «πηγή» των πληροφοριών του «ΑΝΤΙ» ήταν ο... κ. Γ. Παπανικολάου, ή ο κ... Μαχαίριτσας.

Τους πληροφορούμε λοιπόν πευθυνώς ότι κανείς από αυτούς τους δύο πρώην συνεργάτες του κ. Παπανδρέου δεν μας έδωσε τις πληροφορίες για τον κ. Λούβαρη.

Το ρεπορτάζ που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος μας, αυτό που δημοσιεύεται σήμερα και όσα θα ακολουθήσουν για το ίδιο θέμα, είναι αποτέλεσμα της δημοσιογραφικής και μόνον έρευνας. Όταν θα τελειώσει — όπως τελειώσει — αυτή η ιστορία και η αποκάλυψη όλων των στοιχείων δεν θα θέτει σε κίνδυνο τις πηγές του περιοδικού θα αξίζει να δημοσιεύσουμε «το ρεπορτάζ του ρεπορτάζ», όχι για άλλο λόγο, αλλά γιατί πιστεύουμε ότι η δημοσιογραφική έρευνα, αν γίνεται απρόσκοπτα και ανοιχτά, μπορεί να συμβάλει στην εξυγίανση του δημόσιου βίου.

Και κάτι άλλο. Οι αποκαλύψεις για τον κ. Λούβαρη ήταν και το αποτέλεσμα της επιμονής που δείχνει εδώ και χρόνια το «ΑΝΤΙ» στην αποκάλυψη όλων όσων αφορούν τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων και τις επανειλημμένες και συνεχείς παρανομίες και κολαήσιμες συναλλαγές που συντελούνται στο χώρο αυτό.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ: Ο πόλεμος των «αποκλειστικών ρεπορτάζ» στο οποίο επιδιέχεται μετά μανίας ο καθημερινός τύπος δεν μας αφορά. Μας αφορά, όμως, όπως έχουμε ξαναγράψει, η επιμονή μερικών εντύπων — κυρίως εβδομαδιαίων — να παρουσιάζουν σαν δικές τους αποκάλυψεις άλλων,

τη στιγμή που κοπτονται για τη «δεοντολογία» και διαρρηγγύνουν σε κάθε τεύχος τα ιμάτιά τους επειδή «τους κλέβουν». Προς τους δύο λοιπόν συναδέλφους που έγραψαν πρόσφατα ότι αυτοί πρώτοι ανακάλυψαν την υπόθεση των «Ματζίκ» αφιερώνουμε εξαιρετικά το παρακάτω απόσπασμα από δημοσίευμα του «ΑΝΤΙ» της 30ης Ιανουαρίου 1987:

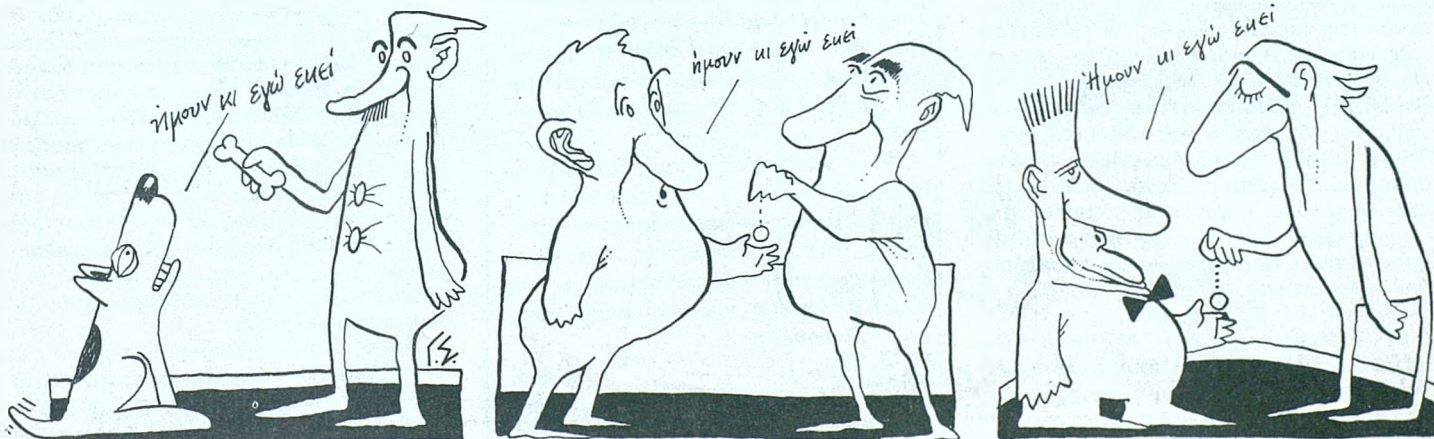
«Πριν μερικούς μήνες έκλεισε μια νέα προμήθεια με τη γαλλική «ΜΑΤΡΑ», ύψους 80 εκατομμυρίων δολαρίων περίπου, για την προμήθεια πυραύλων αέρος - αέρος, όπως κατατέθηκε και στην πρόσφατη συζήτηση στη Βουλή.

Και αυτή η προμήθεια, μεθοδεύτηκε έτσι ώστε να μην υστερήσει σε όλα τα «καλά» στοιχεία των προμηθειών LEOPARD και CHINOOK, δηλαδή:

- Πραγματοποιήθηκε με κατ' ευθείαν ανάθεση σ' ελάχιστο χρόνο.
- Δεν εξετάσθη καμιά εναλλακτική λύση, ενώ υπήρχαν τέτοιες, και μάλιστα στο 1/3 του κόστους. Και φυσικά δεν έγινε διαγωνισμός.
- Δεν προεβλέφθη στην προμήθεια, βασικότατος εξοπλισμός, απαραίτητος για τη λειτουργία του όπλου (όπως εκτοξευτήρες, που τώρα μας προσφέρονται σε 10πλάσιο απ' το κανονικό κόστος!), κτλ.

Αντιπρόσωποι της ΜΑΤΡΑ στην Ελλάδα είναι οι Τσάτσι. Εισηγητές / αρχιτέκτονες των παραπάνω μεθοδεύσεων, είναι κατά περίεργο τρόπο οι έφεδροι πτέραρχοι Γιάννης Μαρινάκης και Περικλής Κοντοδιάς, γνωστοί και μη εξαιρετέοι από άλλες υποθέσεις».

Όλα από αυτό το ρεπορτάζ ξεκίνησαν.

«Βασανιστικά» ερωτήματα για τον στρατηγό Δροσογιάννη

«Ό,τι αγέρωχο πάει
γυρίζει σκυφτό...»

του Πέτρου Στάγκου

Το να «ευχαριστήσει» κανείς τον υπουργό Δημόσιας Τάξης στρατηγό **Αντώνη Δροσογιάννη** για την απαντητική επιστολή του στο ANTI ύστερα από τη δημοσίευση στο προηγούμενο τεύχος της υπόθεσης **Σουλιώτη** (τρομοκρατία: ένας βασανιστής «καθαρίζει...») ίσως να είναι επιβεβλημένος κώδικας του "savoir vivre" αλλά γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, ως διαδικασία, ούτε αξία επί της ουσίας έχει ούτε μπορεί να γεφυρώσει το χάσμα (και το πρόβλημα) επικοινωνίας που υφίσταται εξ αντικειμένου με τις «αξίες» της εξουσίας...

Λιανά: η απαντητική επιστολή του κ. Δροσογιάννη στο ANTI (30/10) (που δημοσιεύουμε παράπλευρα) καθώς και τα όσα είπε στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε την Τρίτη, (31/11), απαντώντας σε ερωτήσεις δημοσιογράφων αξίζουν... ευχαριστηρίων —χωρίς εισαγωγικό γιατί:

— πρώτ' απ' όλα, **επιβεβαιώνουν** τον πυρήνα της καταγγελίας

— δεύτερο, **αποκαλύπτουν** την «υπηρεσιακή λογική» της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου επί των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ στο θέμα της στελέχωσης των κρατικών μηχανισμών καταστολής

— τρίτο, **δημιουργούν** και **θέτουν επί τάπητος** λόγω αντιφάσεων και ανακολουθιών μια νέα σειρά «βασανιστικών» ερωτηματικών.

Επιβεβαιωτικές... διαψεύσεις

Ο κ. Δροσογιάννης επιβεβαιώνει κατ' αρχήν —αφού δεν το διαψεύδει ούτε στην επιστολή του και πολύ περισσότερο αφού το παραδέχεται ρητά στη συνέντευξη της Τρίτης— ότι ο κατ' εκλογήν κριθείς ως προακτέος στο βαθμό που υποδιευθυντού Αστυνομός Α' **Ν. Σουλιώτης** υπηρετεί στη διεύθυνση κρατικής Ασφάλειας και ειδικότερα στις «αντιτρομοκρατικές ομάδες» (ΕΚΑΜ). Δηλαδή επιβεβαιώνει την αποκάλυψη ότι ο **Σουλιώτης** «κατοικοεδρεύει στον (φρουρούμενο) 12ο όροφο του καλλιμάρμαρου τετραορόρου της Λεωφόρου Αλεξάνδρας» και ότι «διαχειρίζεται τουλάχιστον δύο φακέλους —αυτών της «υπόθεσης» (της εκτέλεσης) του Μιχάλη Πρέκα και των προεκτάσεων· κατασκευών που επακολούθησαν και θα επακολουθίσουν αλλά και εκείνων της Ε.Ο. 17 Νοέμβρη».

(Όσο για εκείνο το «ποτέ δεν υπηρετήσε σε υπηρεσία του υπουργείου στην Κατεχάκη» —που αναφέρει στην επιστολή του —τι το ήθελε; Η καταγγελία αναφέρει Λ. Α-

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Προς τον Υπεύθυνο του Περιοδικού
«ANTI» Δημοχάρους 60
Αθήνα

Αθήνα, 30 Οκτώβρη 1987
Αριθ. Πρωτ. Γ.Υ.: 8812

Κύριε Διευθυντή,

Σε απάντηση δημοσιεύματος του περιοδικού σας της 23.10.87, σχετικού με τον Αστυνόμο Α' Σουλιώτη Νικόλαο, σας γνωρίζω τα εξής:

Ο παραπάνω Αστυνόμος υπηρέτησε στην ΥΑΠΠ και από το Γενάρη του '85 στην Υποδ/ση Κρατικής Ασφάλειας, με την οποία συγχωνεύθηκε η ΥΑΠΠ. Ποτέ δεν υπηρέτησε σε υπηρεσία του Υπουργείου στην Κατεχάκη.

Το ότι όμως υπηρετεί εκεί, δεν σημαίνει πως είναι ο εξ απορρήτων σύμβουλος μου, ότι πήγε εκεί μετά από «κυβερνητική επιλογή», ότι έχει «κόκκινη γραμμή» μαζί μου ή ότι «καθοδηγεί στρατηγούς». Τίποτα από όλα αυτά δεν συμβαίνει ώστε το θέμα να παίρνει τις διαστάσεις ιδιαίτερης «κυβερνητικής επιλογής», όπως ισχυρίζεστε.

Από τον υπηρεσιακό του φάκελο προκύπτει πως, μετά την καταγγελία του ΕΚΚΕ ότι κακοποίησε πρόσωπα που έδρασαν εναντίον της δικτατορίας, στη διάρκεια ανακρίσεων, έγινε τακτική ανάκριση, που κατάληξε στην έκδοση απαλλακτικού βουλεύματος (υπ' αριθ. 4347/75) του Δικαστικού Συμβουλίου του Πλημμελειοδικείου Αθηνών, γιατί δεν προέκυψαν ενδείξεις ικανές να στηρίζουν κατηγορία στο ακροατήριο και όχι λόγω εκπρόθεσμης μήνυσης.

Ίσως να γνωρίζετε πως και σε μένα επιφύλαξε η Χούντα «ιδιαίτερη περιποίηση» με αποστρατεία, φυλακίσεις και εξορίες. Δεν έχω επομένως, ούτε προσωπικούς, ούτε πολιτικούς λόγους, να στηρίζω και να προωθώ ανθρώπους που τη στήριζαν.

Φιλικά

Αντώνης Δροσογιάννης

λεξάνδρας, τι δουλειά έχει η Κατεχάκη; Και η διαβεβαίωσή του στη συνέντευξη, όταν του επισημάνθηκε το «μπέρδεμα» ότι «μόνο μια φορά έχει πάει εκεί, εκτός του ότι ελέγχεται —η τελευταία φορά που πήγε στο κτίριο της Λ. Αλεξάνδρας και το ξέρουμε ήταν «μια μέρα» της πρώτης εβδομάδας του Οκτώβρη!— δεν έχει μεγάλη σημασία. Ίσως έχει μεγαλύτερη το να βρει ποιος τον παγίδευσε με το «μπέρδεμα» Κατεχάκη - Λ. Αλεξάνδρας...).

Επίσης ο κ. Δροσογιάννης εκτός του ότι αποκαλύπτει (στην επιστολή του) ότι ο Σουλιώτης υπηρετούσε μέχρι πριν τρία χρόνια στην ΥΑΠΠ (Υπηρεσία Ασφαλείας Πολιτικών Προσώπων) που «συγχωνεύθηκε» με την υποδιεύθυνση ρατικής Ασφαλείας, αποκαλύπτει (και επιβεβαιώνει) επίσης (στη συνέντευξη) ότι ο Σουλιώτης υπηρετεί συνεχώς από τη μεταπολίτευση στην υπηρεσία αυτή...

Αποδεκτά αυτά ως δήλωση και επώνυμη τοποθέτηση. Ας πάρουμε όμως όλα τα δεδομένα: ένας επαγγελματίας βασανιστής της χούντας που απηλλάγη δια βουλεύματος σε μια συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία υπηρετεί σε ένα πόστο-κλειδί της κρατικής ασφαλείας και δη στα «αντιτρομοκρατικά». Το πορτραίτο του είναι αυτό που σκιαγραφήθηκε με τις αντιφάσεις και τις πτυχές του στο προηγούμενο τεύχος. Τώρα θεωρείται «το καλύτερο παιδί», ίσως γιατί έκανε το κορόδιο, «πρασίνισε», ίσως γιατί η σκοπιμότητα της αξιοποίησης «στελεχών» στους μηχανισμούς καταστολής δεν ξεχωρίζει το μεταβλητό των πολιτικών κυβερνήσεων αλλά γνωρίζει μόνο τη σταθερά του κράτους...

Η επίκληση των αντichουντικών ευαισθησιών του στρατηγού χωρίς να είναι συνώνυμη με άλλες ευαισθησίες έχει τη δυνατότητα να εκφραστεί, πέραν των γραπτών και προφορικών δηλώσεων, πρακτικά, αλλιώς η αξία (και η ουσία) τους θα είναι ταυτόσημη με την απουσία της. Ας πράξει και ας ψάξει —τα ονόματα αναφέρονται στο προηγούμενο τεύχος και «τροχιοδεικτικά», τώρα: **Ιωάννης Χολέβας**, **Χρ. Κεραμιδής**— και ας βρει έστω και... «βασανιστικά» τα «δέοντα ο στρατηγός...». Εμείς ξέρουμε και θα (τον) περιμένουμε!

Τέλος —χωρίς να τελειώνουμε— σημειώνουμε ότι τόσο ο κύριος Δροσογιάννης (στη συνέντευξη τύπου) από μόνος του, όσο και ορισμένοι «καλοθελητές» αυτόνο-

μα, «εντύπως» και «α-τύπως» διερωτήθησαν «μα γιατί τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, ανακινήθηκε αυτή η ιστορία»... Η απάντηση δεν είναι μόνο δημοσιογραφική (αν και θα μπορούσε να ήταν!) ότι πράγματι ναι μεν ξέραμε ότι ο Σουλιώτης (όπως και όλοι οι άλλοι ομοειδείς του) ζει και βασιλεύει στα Σώματα Ασφαλείας αλλά τώρα μάθαμε ότι δρα ως επιτελάρχης στον «αντιτρομοκρατικό αγώνα! Και αυτό το γεγονός ως «λεπτομέρεια» έστω, από μόνο του δίνει την είδηση, επειδή δίνει μιαν άλλη διάσταση τόσο στο πώς και από ποιους διεξάγεται αυτός ο «αγώνας», αλλά και στο δεδομένο της επιβίωσης των βασανιστών της χούντας στην ΕΛΑΣ της Άλλαγής! Όχι, η απάντηση δεν είναι μόνο ούτε κυρίως αυτή για τον κύριο Δροσογιάννη. Ας καλέσει ο στρατηγός τον προϊστάμενό του κι ας τον ρωτήσει —πράγμα που θα έπρεπε να έχει ήδη κάνει!— κι ίσως πάρει την απάντηση που θα έπρεπε να ξέρει ήδη πριν διατυπώσει δημόσια τις «απορίες» του...

ΥΓ. Ο βασανιστής τότε ταγματάρχης της Χωροφυλακής Κλωνάρης στον Περισσό είχε ένα αγαπημένο ρητό: «Όποιος και να έρθει εμείς θα μείνουμε στη θέση μας, γιατί εμείς είμαστε η σπονδυλική στήλη του κράτους...».

Αυτό που επιχειρεί να διαψεύσει ο κ. Δροσογιάννης (σε «ήπιο κλίμα» στην επιστολή του και «αβανταδोरικά» στη συνέντευξη) είναι ότι ο Σουλιώτης δεν είναι ο «εξ απορρήτων σύμβουλός» του, ή ότι «καθοδηγεί στρατηγούς»... «Τίποτε από όλα αυτά δεν συμβαίνει ώστε το θέμα να παίρνει τις διαστάσεις ιδιαίτερης κυβερνητικής επιλογής», γράφει. Και: «Δεν έχω απολύτως κανένα σύμβουλο», είπε στους δημοσιογράφους.

Αποστάσεις... «ασφαλείας»

Φαίνεται ότι ο στρατηγός τα κάνει όλα μόνος του ή ότι προσπαθεί να τηρήσει για τη δική του πολιτική... ασφάλεια αποστάσεις ασφαλείας από τους... ασφαλίτες.

ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ είπε στους δημοσιογράφους ότι μετά το δημοσίευμα του ΑΝΤΙ ζήτησε τον υπηρεσιακό φάκελο Σουλιώτη για να «ενημερωθεί» για το... βασανιστικό παρελθόν του...

ΔΕΥΤΕΡΟ ένιψε τας χείρας του, και «κάρ-

φωσε» τους προκατόχους του (εν μέρει δικαίως) λέγοντας ότι δεν τον τοποθέτησε αυτός στη θέση αυτή, αλλά εκεί τον βρήκε όταν ανέλαβε υπουργός Δημόσιας Τάξης.

ΤΡΙΤΟ, του «ξέφυγε» (;) ύστερα από πίεση: «Δεν τον επέλεξα εγώ, τα είδα μετά στο φάκελό του. Όποιος έχει κάνει βασανισμούς είναι अपараδεκτος. Δεν το ήξερα αυτό, γι' αυτό δεν τον άλλαξα... Θα τους άλλαζα όλους...».

ΤΕΛΟΣ άφησε και την πόρτα «ανοιχτή» με τη δήλωση: «Τι θα κάνω εγώ τώρα είναι άλλη υπόθεση, είναι δική μου δουλειά...».

Πόσο αξιόπιστο είναι το ότι ο στρατηγός δεν γνώριζε το περιεχόμενο του υπηρεσιακού φακέλου του Σουλιώτη —με τη βαρύτητα του «πόστου» και της «αποστολής» του— μπορεί να κριθεί μόνο με την απάντησή στο ερώτημα για το πόσο επιτρεπτό είναι να μην γνωρίζει η πολιτική ηγεσία του υπουργείου το ποιον των κρατικών επιτελών και των βασικών χειριστών της λεγόμενης αντιτρομοκρατικής πάλης που έχει αναγορεύσει σε μείζονα στόχο, καθήκον και κριτήριο της αποστολής της...

Η «απαλλαγή» της «Άλλαγής»

Το «κλειδί» βέβαια της όλης υπόθεσης είναι η καταγγελία ότι ο Σουλιώτης έδρασε, όπως αναλυτικά αναφέρει το δημοσίευμα στο προηγούμενο τεύχος, ως **βασανιστής** επί χούντας στην Ασφάλεια Προαστίων στον Περισσό κυνηγώντας ως «τρομοκράτες» αντιστασιακούς και ότι, και γι' αυτό το λόγο αποτελεί πρόκληση, ότι συνεχίζει την κρατική «αντιτρομοκρατική» δραστηριότητά του.

Η μήνυση - δημόσια καταγγελία για τη «δραστηριότητα» του Σουλιώτη και των άλλων «περιττωμάτων του Περισσού» υπεβλήθη στις 18/4/75 και κρίθηκε εκπρόθεσμα βάσει της... **αβάσιμης** ερμηνείας, όπως υποστήριξε ολόκληρος σχεδόν ο νομικός κόσμος την περίοδο εκείνη (π.χ. και ο νυν υπουργός Ναυτιλίας κ. **Ευ. Γιαννόπουλος**) του Δ' ψηφίσματος. Γιατί ο υπολογισμός του τριμήνου της προθεσμίας που προέβλεπε για την υποβολή μηνύσεων για τους βασανιστές έπρεπε να αρχίζει από την **ημερομηνία της δημοσίευσής του στην «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως» που έγινε στις 20/1/75** και άρα η υποβολή της, στις 18/4/75

ήταν **εμπρόθεσμη!**

Η επίκληση από τον κ. **Δροσογιάννη** του γεγονότος ότι εκδόθηκε απαλλακτικό βούλευμα, για τους βασανιστές του Περισσού (4347/75 του Δικαστικού Συμβουλίου του Πλημμελειοδικείου Αθηνών), «γιατί δεν προέκυψαν ενδείξεις ικανές να στηρίξουν κατηγορία στο ακροατήριο και όχι λόγω εκπρόθεσμης μήνυσης», είναι αν μη τι άλλο **ατυχής**.

ΝΟΜΙΚΑ γιατί ένα χρόνο μετά, το απαλλακτικό βούλευμα 230/76 του Συμβουλίου Εφετών, που επεκτείνει και ολοκληρώνει τις «ευεργετικές» για τους βασανιστές «ρυθμίσεις» του προηγούμενου βουλεύματος **αναφέρεται ρητά** στο «εκπρόθεσμο» της υποβολής της μήνυσης. Και κυρίως πολιτικά γιατί τότε εκτός από τις πολιτικές δυνάμεις της Αριστεράς και το ΠΑΣΟΚ είχε χαρακτηρίσει «**σκανδαλώδη**» την απόφαση και ως **μεθόδευση «αφομοίωσης των χουντικών στοιχείων στο καραμανλικό κράτος»**.

Ας ρίξει ο κ. Δροσογιάννης μια ματιά στον τύπο του Απριλίου 1975 και 1976 και κυρίως ας ζητήσει από το γραφείο τύπου του ΠΑΣΟΚ αρωγή για να βρει τι έλεγε το «Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα» και επώνυμα —πολύ επώνυμα— στελέχη του για την απαλλαγή των βασανιστών με το «κόλπο» αυτό...

(Και για το μακάβριον ή και την πλάκα της υπόθεσης —διαλέγετε και παίρνετε— η σύμπτωση: την ίδια εβδομάδα που δημοσιεύτηκε το βούλευμα 230/76, δημοσιεύτηκε και το ανάλογο 358/76 με το οποίο απηλλάγη για άλλη υπόθεση βασανισμού εγκύου ο... «άγγελος» **Μπάμπαλης**... Αλλά, «τέλος καλό, όλα καλά» που λέει και η παροιμία!).

«Ευαισθησία» και σκοπιμότητα

Ο κ. Δροσογιάννης στο φινάλε της επιστολής του στο ΑΝΤΙ αναφέρει: «Ίσως να γνωρίζετε πως και σε μένα επιφύλαξε η χούντα «ιδιαιτερη περιποίηση» με αποστρατεία, φυλακίσεις και εξορίες. Δεν έχω επομένως ούτε προσωπικούς ούτε πολιτικούς λόγους, να στηρίζω και να προωθώ ανθρώπους που τη στήριξαν», και την «ευαισθησία» του ως προς αυτό την υπογράμμισε και στις δηλώσεις που έκανε στους δημοσιογράφους του ρεπορτάζ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: **Μεροληπτική κατάσταση**

Μια προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ: **Λεπτομέρειες**

Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, που κάνουν όμως τη ζωή μας... δύσκολη: πολλές φορές ανυπόφορη.

Μικρά χρονογραφήματα δημοσιευμένα στο περιοδικό ΑΝΤΙ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΚΑΤΑ**

• ΕΚΔΟΣΕΙΣ •

• βιβλιοπωλείο

η κομμούνα

• βιβλία

• αφίσες

• περιοδικά

ΕΜ ΜΠΕΝΑΚΗ

ΣΟΥΛΙΩΤ 9

ΜΕΣΟΓ

ΖΕΩΔ ΠΗΓΗΣ

Η αριστερή «τούρτα» και η απλή αναλογική

του Π. Καραογλάνη

Όταν ο κ. Φλωράκης επισκεπτόταν τον κ. Παπανδρέου τη Δευτέρα 26 Οκτωβρίου για να συζητήσει μαζί του το θέμα του εκλογικού νόμου και να του προτείνει την αλλαγή του επί το αναλογικότερον, όλοι γνώριζαν —και περισσότερο ο ίδιος ο γραμματέας του ΚΚΕ— ότι το ΠΑΣΟΚ είχε ανάγκη να βγει από την απομόνωση των ημερών εκείνων. Και, όπως συνέβη αμέσως μετά τις δημοτικές εκλογές του 1986, ο κ. Φλωράκης διαμνύει εξ αντικειμένου στον κ. Παπανδρέου ότι, στις δύσκολες στιγμές, το ΠΑΣΟΚ μπορεί να θεραπεύσει κάπως την απορία και την ένδειά του αν δείξει λίγη «καλή θέληση» και ακούσει τι έχει να του πει ο «σύντροφος των χαρακωμάτων» της περιόδου 1974-1980.

Εξάλλου ο σύντροφός του αυτός δεν κατέχεται από «αντιπασοκικό μένος» ούτε διακρίνεται από «συμπεριφορά απατημένης συζύγου» —όπως είπε ο κ. Φλωράκης μετά τη συνάντηση, παρεμβαίνοντας αθέλητα στα ενδοοικογενειακά του κ. προέδρου: ήταν τα ίδια σχεδόν λόγια, που ο γραμματέας του ΚΚΕ είπε κατά τη συνάντησή του με τον κ. Παπανδρέου μετά τις δημοτικές εκλογές του περυσινού Οκτωβρίου. Και όχι μόνο δεν κατέχεται από τέτοιο μένος, αλλά αφήνει ανοιχτή την πόρτα για συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ, αν σε μια ενδεχόμενη αλλαγή του εκλογικού συστήματος το «Κίνημα» στραφεί προς τα αριστερά του.

Πριν ο κ. Φλωράκης εισπράξει μια «πολύτιμη ενημέρωση» για εσωτερικά και διεθνή ζητήματα από τον πρωθυπουργό, στο πολιτικό σκηνικό είχε φανεί ένα ρητορικό άνοιγμα του ΠΑΣΟΚ προς την Αριστερά με τις γνωστές «φιλεργατικές» αποφάσεις που και την περιποίηση που επεφύλαξε ο κ. Παπανδρέου προς τους αριστερούς κατά τη συζήτηση που έγινε στη Βουλή σχετικά με τον Ράμπο του ΟΤΕ. Στη συζήτηση αυτή, το ΚΚΕ δεν εκπροσωπήθηκε από τον ίδιο τον γραμματέα του (φοβήθηκε ίσως ότι ο κ. Παπανδρέου θα έκανε επίθεση στην «ανιστόρητη Αριστερά», οπότε, αν ο κ. Φλωράκης απαντούσε, το κλίμα θα ήταν «βαρύ» στη συνάντηση της Δευτέρας): εκτός αυτού, όμως, μολονότι η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος δεν ψήφισε την

πρόταση ΠΑΣΟΚ ως προς τη διαδικασία του ελέγχου στις τηλεπικοινωνίες, τελικά εκπρόσωπός της θα μετασχει στην Εξεταστική Επιτροπή, δείχνοντας έτσι ότι δεν αναιρεί τελείως τη νομιμοποίηση προς το ΠΑΣΟΚ.

Πολλοί φοβήθηκαν ότι ο «παππούς θα τουμπαριστεί» από τον κ. Παπανδρέου. Αν σκεφτεί όμως κανείς ότι ο «παππούς» είναι αρκετά ευφυής και έμπειρος, τότε θα δώσει πιο σταθμισμένη απάντηση στο ερώτημα, π.χ., γιατί ο κ. Φλωράκης είπε στους δημοσιογράφους μετά τη συνάντηση: «δεν είναι η ουσία του προβλήματος», το αν σταλεί στον κ. Παπανδρέου η πρόταση νόμου για απλή αναλογική που έχουν καταθέσει οι 12 στη Βουλή. Και θα δώσει επίσης πιο σταθμισμένη απάντηση στο ερώτημα γιατί ο κ. Φλωράκης είπε ότι «δεν θα πάμε» στη διακομματική συνάντηση για την απλή αναλογική, αν σκεφτεί ότι το ΚΚΕ δεν φοβάται τόσο πολύ τον «ηγεμονισμό» της ΕΑΡ, η οποία είχε και τη σχετική πρωτοβουλία.

Τελικά, το ΚΚΕ και πήγε στη διακομματική συνάντηση και έστειλε στον πρωθυπουργό σαν πρόταση απλής αναλογικής το σχέδιο που το ίδιο και άλλοι βουλευτές είχαν καταθέσει και θα εισήγεται για συζήτηση. Επιπρόσθετα, το ΚΚΕ δεσμεύτηκε στη διακομματική συνάντηση να μη δεχτεί σύστημα δύο γύρων ή νόμο αναλογικής που θα θέσπιζε όρια ασφαλείας: οι τριγμοί στο μέτωπο της απλής αναλογικής σταμάτησαν και οι σχέσεις φάνηκε πως εξισορροπήθηκαν.

Γιατί όμως υπήρξαν αυτές οι πρόσκαιρες αποκλίσεις του κ. Φλωράκη από τα εσκαμμένα του μετώπου της απλής αναλογικής; Πρόκειται να επαναληφθούν, και αν ναι γιατί; Σε ποιο βαθμό, δηλαδή, το ΚΚΕ έχει επιλέξει με σταθερότητα την κοινή τακτική στο αίτημα της αναλογικής και όχι τη βραχυπρόθεσμη στάση των «δύο ταμπλό» που θα του εξασφάλιζε ίσως στοιχειωδώς μιαν αξιοπρεπή εκπροσώπηση, αλλά θα το ενέπλεκε σε μια ατέρμονη και αδιέξοδη διεκδυστική εναντίον του ΠΑΣΟΚ; Και, τέλος, πόσο έχει αποσαφηνίσει το ΚΚΕ ότι το σχήμα δεξιά - αν-

28

ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ

Ο Μανώλης Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του

σας περιμένουν στα **4 μεγάλα βιβλιοπωλεία**

1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682

2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916

3 ΤΟ ΚΑΤΩΪ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853

4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ COMPUTERS

ΤΩΡΑ
ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
(Αγγλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Γαλλικά)

Βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και τα **παιδιά** σας από 30 δρχ.
Εγκυκλοπαίδειες, **παιδικές** και μεγάλες με τις καλύτερες τιμές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Γραφεία: Κολοκοτρώνη 15, Τηλ.: 32.34.270
Εκθεση: Μαυρομιχάλη 5 (1^{ος} όροφος), Τηλ.: 36.23.553.
Βιβλιοπωλείο: ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ.
Μέτωνος 62, Χολαργός,
Τηλ.: 65.23.145.

Σας ενημερώνουμε ότι από την 1η Νοέμβρη 1987 θα λειτουργήσει η Έκθεση Παιδικού και Λογοτεχνικού Βιβλίου στην οδό Μαυρομιχάλη 5 (Α' όροφος). Τηλ.: 36.23.553.

Σας περιμένουμε.
Εκδόσεις Καλέντης

τιδεξιά δεν είναι το καταλληλότερο για μια πιο σύνθετη και συγχρόνως πιο σκληρή πολιτική πρακτική, σαν κι εκείνη που θα κληθεί να υιοθετηθεί στις συνθλιπτικές συνθήκες ανταγωνισμού που προοιωνίζονται για τις ερχόμενες εκλογές;

Φαίνεται πως στα ερωτήματα αυτά η ΕΑΡ έχει ήδη δώσει κάποιες απαντήσεις πιο οριστικές. Συνειδητοποιώντας τις δυσκολίες επιβίωσης του «μικρού» που συγχρόνως διάγει μια πρώτη περίοδο ανάπτυξης με πολύ ρευστά και μεταβατικά όρια, οι της «ανανεωτικής Αριστεράς» γνωρίζουν καλά πως η δοκιμασία των επόμενων εκλογών θα είναι καταλυτική για την περαιτέρω πορεία τους: σε αντίθεση με τον αυτάρκη και σχετικά εμπεδωμένο μηχανισμό του ΚΚΕ, η ΕΑΡ ζητά από τους εταίρους της στο μέτωπο της «απλής» να δεσμευθούν ρητά όχι μόνο στο να αρνηθούν τον 2ο γύρο αλλά και ενδεχόμενα όρια ασφαλείας — που αν τεθούν δεν μπορεί να είναι κατώτερα του 3-4%. Η έκταση πολιτικής δράσης των ΕΑΡΙνών για το θέμα αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να εμφανίζεται ως ένα από τα κεντρικότερα πεδία της πολιτικής τους. Ουσιαστικά, είναι το ζήτημα γύρω από το οποίο εγινε, με πρωτοβουλία της ΕΑΡ, πρώτη φορά συνάντηση με τους άλλοτε «συντροφους της αντίπερα όχθης», ενώ οι μετέπειτα δικομματικές συναντήσεις έδωσαν για πρώτη φορά τόση δημοσιότητα στο νέο φορέα της Αριστεράς.

Για την ΕΑΡ όμως, δύο παράμετροι θα λειτουργήσουν καθοριστικά για την πορεία της, δύο παράμετροι που συνάρτώνται μεν με τη μορφή του εκλογικού συστήματος, αλλά λειτουργούν και ανεξάρτητα:

- Η **πρώτη** παράμετρος αφορά το χρόνο διενέργειας των εκλογών: η πρόσφατη Πολιτική Απόφαση της Ολομέλειας της Κ.Ε. της ΕΑΡ ζητά εκλογές για την άνοιξη του '88, μεταφέροντας έτσι εκ του πλαγίου στον κ. Παπανδρέου αντίστοιχο αίτημα, επιθυμία η προβλεψη κεντρικών στελεχών του «Κινήματος» και επιβεβαιώνοντας το κλίμα πρόωρων εκλογών κύριος εκπρόσωπος του οποίου είναι ο πρόεδρος της ΝΔ. Το αίτημα των πρόωρων εκλογών έχει εμφανή αιτία ύπαρξης: μέσα στην κρίση του ΠΑΣΟΚ υπάρχει μεγάλη πιθανότητα μεταφοράς αποξενωμένων ήδη μεριδών του εκλογικού σώματος προς τα αριστερά, αν το κυβερνών κόμμα δεν βρει χρόνο, τρόπο και μέσα για τον επαναπατρισμό τους. Ταυτόχρονα όμως, το αίτημα της ΕΑΡ για πρόωρες εκλογές λειτουργεί αποστασιοποιητικά ως προς τον μεγάλο εταίρο του, το ΚΚΕ, ο γραμματέας του οποίου δηλώνει πως δεν υπάρχει λόγος για πρόωρες εκλογές.

- Η **δεύτερη** παράμετρος που θα καθορίσει την πορεία της ΕΑΡ αφορά το εύρος του ψηφοδελτίου της στις επόμενες εκλογές. Στόχος της ηγεσίας της είναι να δημιουργηθεί ένας πόλος απέναντι στη «συμπαρατάξη» του Περισσού, ικανός να της προσδώσει ευρύτερη πολιτική επιφάνεια και μεγαλύτερα εκλογικά οφέλη. Αυτός ο πόλος, βέβαια, δεν μπορεί να συγκροτηθεί από υπολειμματικές «δυνάμεις» αλλά από πρόσωπα επιφανή του δημόσιου βίου και στην προοπτική αυτή, περισσότερο ενδιαφέρει ο κ. Αρσενής, π.χ., παρά το Ε.Σ.Κ. του.

Και στην πρώτη και στη δεύτερη καθοριστική παράμετρο της πορείας της ΕΑΡ, το κρίσιμο ερώτημα είναι το αν μια μεταφορά ψηφών και μια πλατίσωση επιφανών μπορούν να αποτελέσουν ορους επαρκείς για μια διχοτόμηση του αριστερού πόλου της πολιτικής ζωής. Αν η ΝΔ είναι «δεξιά», το ΠΑΣΟΚ στο «κέντρο» και το ΚΚΕ στα «αριστερά» του πολιτικού άξονα, το ζήτημα που τίθεται για την ΕΑΡ είναι να θεμελιώσει με κοινωνικούς ορους μια δεύτερη αριστερή παρουσία στα «αριστερά» αυτού του άξονα.

Μην ξεχνάμε ότι δεν κράτησε πολύ καιρό η εγκατάσταση του ΠΑΣΟΚ στα αριστερά και μην ξεχνάμε επίσης ότι η «αριστερή τούρτα» στην Ελλάδα όχι μόνον έχει το μειονέκτημα να είναι μικρή, αλλά τρώνε κι άλλοι από αυτήν, που δεν δικαιούνται δια να τρώγουν.

Αν δε δεν χωριστεί αναλογικά και η μεγάλη «εθνική τούρτα», τότε τα πράγματα για τους ορεγόμενους είναι πολύ πιο δύσκολα...

Δύο θαυμάσιοι εκλαϊκευτές της επιστήμης μεταφράζονται

για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Sir Fred Hoyle

Πανεπιστήμιο Cambridge

τα δέκα πρόσωπα του σύμπαντος

«...Είναι συγκλονιστική η εκτίμησή του ότι αν ο πολιτισμός μας δεν καταρρεύσει σύντομα (μέχρι το 2025 μ.Χ.), τότε το ανθρώπινο είδος θα εξαφανιστεί...»

Scientific American

Θέματα τόσο σημαντικά όπως η σύσταση της ύλης, η αλληλεπίδραση των σωμάτων, η εμφάνιση και εξέλιξη της ζωής, η μελέτη της ανθρώπινης κοινωνίας και του μέλλοντός της, η ενδεχόμενη ύπαρξη ευφυούς ζωής σε άλλους πλανήτες, η αρχή και το πιθανό τέλος του σύμπαντος παρουσιάζονται με απλό τρόπο και διευρύνουν τους ορίζοντες του αναγνώστη από το μικρόκοσμο ως τον μεγάλο κοσμο.

σελ. 214, Εκδόσεις Κάτοπτρο 950 δρχ.

R.P. Feynman

Πανεπιστήμιο California

Nobel φυσικής

QED - Κβαντική Ηλεκτροδυναμική

«Όσοι ασχολούνται με τη Φυσική και όσοι απλά ενδιαφέρονται για μια ευρύτερη ενημέρωση στα προβλήματά της, πρέπει να διαβάσουν το βιβλίο αυτό...»

Scientific American

Ο R.F., ένας νομπελίστας φυσικός, παρουσιάζει στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό με τη χαρακτηριστική του σαφήνεια, ακρίβεια και πληρότητα την Κβαντική Ηλεκτροδυναμική. Χωρίς να απαιτεί ειδικές γνώσεις από τον αναγνώστη καταφέρνει να εξηγήσει πως πίσω από οτιδήποτε σχεδόν παρατηρούμε στη φύση βρίσκεται μια παράλογη για την κοινή αντίληψη αλληλεπίδραση του φωτός και των ηλεκτρονίων.

σελ. 216, Εκδόσεις Τροχαλία 950 δρχ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΡΟΧΑΛΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα — Τηλ.: 36 46 426

ΠΑΣΟΚ: Προσπάθειες για new look μέσω της απλής αναλογικής

Όμως «μια βροχή μας σώζει»;

του Γιάννη Φλώρου

Ο ΧΡΟΝΟΣ θα γιατρέψει τις πληγές και τελικά θα λειτουργήσει προς όφελός μας. Με αυτή τη λογική ερμηνεύονται από στελέχη του ΠΑΣΟΚ οι τελευταίες κινήσεις του: Το ανοικτό θέμα της απλής αναλογικής, το «άρθρο 4» και η ανάγκη εξομάλυνσης στο συνδικαλιστικό χώρο, η επαναδιατύπωση και η νέα εκδοχή της πρότασης διαλόγου της Χαλκίδας που αναμένεται να είναι και το «στίγμα» της Κ.Ε. του Σαββατοκύριακου, που θα ασχοληθεί με την πολιτική συγκυρία. Το συμπέρασμα είναι ότι το κυβερνών κόμμα επιδιώκει να κερδίσει μια «πρώτη μάχη» αυτή την περίοδο σε δύο επίπεδα.

- Να ανατρέψει το υπάρχον σε βάρος του κλίμα.
- Να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για την τελική επιλογή σχεδιασμού που θα το οδηγήσει στις εκλογές.

«Πέρασαν τα δύσκολα»

«ΕΡΕΥΣΕ το πύον» λέγεται με την ευρύτατη δημοσιοποίηση της προσωπικής ζωής του πρωθυπουργού. Τώρα, αφού διαφαίνεται η εξομάλυνση των σχέσεων του πρωθυπουργικού ζεύγους και η «μεγάλη μπόρα» πέρασε, τα «αποκαΐδια» δύσκολα μπορούν να ανάψουν φωτιά. Ο καπνός θα φύγει. Γεγονός είναι, και δημοσιεύθηκε, ότι ο κ. Α. Παπανδρέου επανήλθε στο Καστρί. Βέβαια τα προβλήματα υπάρχουν. Η «Ελευθεροτυπία» έγραψε ότι αναβλήθηκε επ' αόριστον το μνημόσυνο του Γ. Παπανδρέου και η αιτία ήταν η αδυναμία του πρωθυπουργικού ζεύγους να παραστεί, πράγμα που θα έδιδε και μια απάντηση στα συνεχιζόμενα δημοσιεύματα για την προσωπική ζωή του πρωθυπουργού. Αλλά και εάν επιτευχθεί ο «ιστορικός συμβιβασμός» στο Καστρί θα φροντίσουν, ισχυρίζονται κάποιοι, άλλοι για την συνέχεια, η οποία δεν μπορεί να έχει καμία επίπτωση λένε στο ΠΑΣΟΚ. Άλλα γεγονότα θα έλθουν στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής και αυτό θα έχει ευμενείς επιπτώσεις και στο κίνημα και στην κυβέρνηση.

«ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ των σκανδάλων τελειώνει» ισχυρίζονται στελέχη του ΠΑΣΟΚ, υπονοώντας ότι έρχεται σειρά άλλων προηγούμενων ετών. Βέβαια αν υπάρχουν σκάνδαλα δεν μπορεί παρά να δημοσιοποιηθούν κάποτε. Όμως αυτός ο ισχυρισμός έχει διπλή σημασία: Η ΝΔ τα βγάζει ή τα κατασκευάζει. Εμείς δεν μπορούμε να μένουμε συνεχώς με σταυρωμένα τα χέρια. Εμείς θα βγάλουμε τα δικά της αν δεν σταματήσει. Αφού συνεπώς περάσει και αυτή η μπόρα και «καθαρίσει ο ουρανός» τότε η κυβέρνηση θα έχει τις δυνατότητες για ευρύτερες πρωτοβουλίες. Το κλίμα «σήψης και φθοράς» είναι επομένως ανατρέψιμο ισχυρίζονται. Και η αρχή για την ανατροπή αυτού του κλίματος έχει γίνει.

«Η απλή ήταν η αρχή...»

ΤΟ ΤΕΛΟΣ της ρήσης «η χώρα έχει εκλογικό σύστημα» και το «άνοιγμα» σε «μία» —ποια;— απλή αναλογική (με την οποία ορισμένοι ισχυρίζονται ότι δεν συμφωνεί ο πρωθυπουργός) είναι το πρώτο στοιχείο που μπορεί να βοηθήσει στην ανατροπή του κλίματος και στη δημιουργία άλλων παραμέτρων στην πολιτική ζωή. Ένα σύστημα απλής αναλογικής —ίδια ονομασία βέβαια είχε και το προηγούμενο της ενισχυμένης αναλογικής— μετά

τις δηλώσεις Μητσοτάκη και τη συνάντηση του Χαρ. Φλωράκη με τον πρωθυπουργό είναι τώρα ένα ισχυρό ατού στα χέρια του Ανδρέα Παπανδρέου. Δεν μπορεί παρά ο «μάγος των κινήσεων» να το χρησιμοποιήσει κατ' αυτούς ορθά, σωστά και προς όφελός του την κατάλληλη στιγμή.

ΗΔΗ Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ για εξεύρεση «συναινετικής λύσης» στο συνδικαλιστικό κίνημα και η επαναδιατύπωση και χρήση της «πρότασης διαλόγου» από το ΠΑΣΟΚ αποτελούν δύο άλλες κατευθύνσεις που θα έχουν «θετικό ρόλο» για το «νέο πρόσωπο» που θα πρέπει να αποκτήσει το Κίνημα πριν τις εκλογές. Βέβαια αυτά προϋποθέτουν την εξασφάλιση μιας μορφής «συναίνεσης» ή «μορατόριουμ» με τις εξ αριστερών δυνάμεις: συναίνεση που μέχρι τώρα τουλάχιστον, δεν φαίνεται να υπάρχει. Μπορεί όμως, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι από το ΠΑΣΟΚ, ένα «θετικό κλίμα» έστω αν δεν δημιουργεί το «αντιδεξιό μέτωπο» να στηρίξει άλλες αναγκαίες κινήσεις προς τα δεξιά του.

«Σύμπτωση» σημερινής και μελλοντικής εξουσίας;

Ο «ΜΕΓΑΛΟΣ σύμμαχος» κατ' ορισμένους, «όσο και αν αυτό φαίνεται παράξενο, για το ΠΑΣΟΚ, είναι ο Μιλτιάδης Έβερτ». Ο Κ. Στεφανόπουλος, η ΔΗΑΝΑ, αλλά και άλλα ιστορικά στελέχη της ΝΔ αδυνατούν να συγκροτήσουν ένα κόμμα, που να έχει σοβαρή εκλογική δύναμη ανάμεσα στη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ. Άρα οι δυνατότητές του να παίζει ρυθμιστικό ρόλο σε μετεκλογικές εξελίξεις με πρώτο κόμμα το ΠΑΣΟΚ ή στις εκλογές αφαιρώντας ψήφους από τη ΝΔ είναι προς το παρόν ελάχιστες. Μια μορφή απλής αναλογικής ίσως βοηθούσε. Δεν αρκεί όμως από μόνη της ούτε λύνει άλλης μορφής προβλήματα που έχουν να κάνουν με την αντιμετώπιση της Αριστεράς (ρυθμιστικός ρόλος, στήριξη κυβέρνησης κλπ.). Οπότε αν «συμπέσουν οι φιλοδοξίες» του «πλέον ικανού» στη ΝΔ με τις κινήσεις ή τα σχέδια του ΠΑΣΟΚ μπορεί το επίκεντρο διαφωνιών, συγκρούσεων και αντιπαραθέσεων στη συντηρητική παράταξη να μετατοπισθεί «από την περιφέρεια στο κέντρο». Ένα πιθανό αποτέλεσμα είναι να μην μπορεί να δώσει η ΝΔ την εντύπωση «του ΠΑΣΟΚ το '81», αλλά ούτε και του κόμματος που θα μπορέσει να συγκεντρώσει το ποσοστό εξουσίας —υπεράνω του 42%— βοηθούντων και άλλων παραγόντων, ένας από τους οποίους μπορεί να είναι π.χ. «μία» απλή αναλογική.

ΔΕΝ ΣΥΜΦΕΡΕΙ, ισχυρίζονται ορισμένοι από το ΠΑΣΟΚ, τον Μ. Έβερτ να κερδίσει τις εκλογές ο Μητσοτάκης, γιατί έτσι θα απομακρυνθεί περισσότερο από την αρχηγία της ΝΔ και συνεπώς από μια πιθανή πρωθυπουργία. Αντίθετα αν χάσει τις εκλογές ο Μητσοτάκης, ανοίγει ο δρόμος για τον Μ. Έβερτ. Θα μπορεί τότε να εμφανισθεί και ως ο άξιος συνεχιστής του Κ. Καραμανλή και ως ο ηγέτης του συνόλου της συντηρητικής παράταξης. Για πρώτη φορά ίσως, λένε, ανοίγει και το ενδεχόμενο να είναι επόμενος πρόεδρος της Δημοκρατίας ο κ. Α. Παπανδρέου... Σενάρια ευφάνταστων ίσως πλην όμως δείγμα αδιεξόδων της εξουσίας.

Εκλογές και εκλογικό σύστημα

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ όμως με τη σκληρή πραγματικότητα που δεν φαίνεται να δίδει την εικόνα της ανατροπής της «σήψης και της φθοράς»; Αφού ανατραπεί το κλίμα και αφού δημιουργηθούν προϋποθέσεις πρωτοβουλιών από το ΠΑΣΟΚ μόνο τότε λέγεται θα υπάρξει μια περισσότερο καθαρή εικόνα για μετέπειτα επιλογές. Τώρα το ΠΑΣΟΚ «θα ιεραρχήσει προτεραιότητες», θα προωθήσει την πρόταση διαλόγου (που βέβαια δεν θα έχει ως προϋπόθεση την απλή αναλογική, αλλά ως ένα σημείο του), θα προσπαθήσει να ελέγξει την οικονομία και να «νοικοκυρέψει» το κυβερνητικό έργο.

ΩΣΤΟΣΟ υπάρχει και η εκδοχή των πρόωγων εκλογών για την άνοιξη του 1988 και οι διαφωνίες για το εκλογικό σύστημα και το χρόνο των εκλογών. Αυτή η εκδοχή υποστηρίχθηκε στο ΠΑΣΟΚ —από «παλαιοκομματικούς» λέγεται— αλλά «λογικά δεν βγαίνει» αν και αποτελεί ένα ενδεχόμενο. «Οι εκλογές θα γίνουν όπως το είπε ο πρόεδρος και θα το επαναλάβει στη Κ.Ε. το

1989» λένε στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης. Σχολιάζοντας μάλιστα την σημερινή κατάσταση στο Κίνημα στέλεχος του έλεγε: «Χωρίς ανασυγκρότηση του κόμματος δεν μπορούμε να πάμε σε εκλογές». Η «τάση» αυτή των πρόωρων εκλογών που συμπλέει και με την αντίθεση σε εκλογικό σύστημα απλής αναλογικής (ένανς ένθερμος υποστηρικτής της διατήρησης της ενισχυμένης είναι ο Μ. Κουτσόγιωργας) είχε λέγεται εμπνευσθεί από τον Γ. Γεννηματά, υποστηρικτή των παροχών και της «λαϊκής στροφής». Στελέχη του ΠΑΣΟΚ λένε ότι «όσο ο Μένιος ήταν στο Ε.Γ. ήταν κατηγορηματικά αντίθετος σε πρόωρες εκλογές» και ένα από αυτά που θα ξεκαθαρίσουν στην Κ.Ε. είναι ο χρόνος των εκλογών. Πριν το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ μην περιμένετε εκλογές λένε στελέχη που είναι και υπερασπιστές της αλλαγής του εκλογικού συστήματος. Ωστόσο η διαφωνία για το εκλογικό σύστημα με τη σύγκρουση της νέας «τρίικας» (Γ. Παπανδρέου, Κ. Λαλιώτης, Θ. Τσούρας) με τον Μ. Κουτσόγιωργα που γράφτηκε («Έθνος») δεν διαψεύσθηκε και δεν περιορίζεται μόνο στο εκλογικό σύστημα. Η ανατροπή του κλίματος, οι παροχές και «ένα σύστημα απλής αναλογικής» ανάλογο της προηγούμενης ενισχυμένης μπορούν κατ' αυτή την «τάση», των πρόωρων εκλογών να φέρουν ένα επιθυμητό εκλογικό αποτέλεσμα.

ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ εκδοχή που λογικά δεν στέκει αλλά έχει συζητηθεί σοβαρά για πρώτη φορά, έλεγαν κύκλοι του ΠΑΣΟΚ, οπότε οι αλκυονίδες ημέρες του χειμώνα μπορούν να αποτελέσουν μια καλή περίοδο προεκλογικής εκστρατείας. Τα σενάρια αυτά, λέει όμως επίσημα το ΠΑΣΟΚ, που βολεύουν και τη ΝΔ (η οποία ζητά εκλογές) και έχουν και την υποστήριξη των Αμερικανών, δεν θα γίνουν αποδεκτά. Τι θα πει ο Μητσοτάκης μετά τη λήξη των περιοδίων των «φθινοπωρινών και χειμερινών Σαββατοκυριακών»; Πάλι εκλογές; Άλλωστε το ΠΑΣΟΚ ευνοείται από την προεδρία της ΕΟΚ (Β' εξάμηνο '88) και ακόμη μπορεί αφού κά-

νει πρώτα δημοψήφισμα για τις βάσεις («για να μετρήσουμε») να κάνει μετά τις εκλογές με τη λήξη της τετραετίας του 1989 μαζί με τις Ευρωεκλογές («για να υπάρξει και εκτόνωση») οι οποίες θα έχουν και επιπλέον θέμα την προεδρική πλειοψηφία.

ΚΑΙ ΑΥΤΟ —οι εκλογές το 1989— στηρίζεται, λένε οι ίδιοι, σε έναν ευρύτερο πολιτικό σχεδιασμό του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης. Ποιον όμως; Και ιδιαίτερα όταν η όποια επιτυχία του προϋποθέτει και ανασυγκρότηση του Κινήματος και ύπαρξη και εφαρμογή κυβερνητικού προγράμματος και αποδεκτή και αποδοτική οικονομική πολιτική και ανοχή της Αριστεράς για ένα παρατεταμένο διάλογο —σε ποια βάση και προοπτική;— με την απλή αναλογική ως επίκεντρο διάφορων χειρισμών και ανατροπή του κλίματος και αποδυνάμωση της ΝΔ και πολλά άλλα; Και πώς όλα αυτά θα συμβιβαστούν με την παραδοχή που ολοένα ενισχύεται και μέσα στο ΠΑΣΟΚ ότι η αυτοδυναμία πέρασε στην ιστορία;

Η ΑΠΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ που αποτελεί σημείο διαφωνιών και ζυμώσεων δεν μπορεί κατ' ορισμένους να είναι το «δόρυ» της κυβέρνησης. Η εξουσία δεν κρίνεται εκεί και αυτό που χρειάζεται είναι να κερδηθούν *πάση θυσία* οι επόμενες εκλογές. Οπότε έστω και αν μιλάμε για αλλαγή εκλογικού συστήματος αυτό δεν μπορεί παρά να είναι ένα σημείο, που πιθανόν γοητεύει τους «φιλόδοξους» νέους, αλλά δεν δίδει το «σήμα της νίκης». Η εξουσία χρειάζεται να σιγουρευτεί από κάθε πλευρά.

ΤΟ ΑΝ ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ γίνουν το 1989 θα γίνει καθαρό απ' αυτή την ΚΕ λένε στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Μέχρι το 1989 πιστεύουν ο χρόνος θα είναι θετικός. Η ανασυγκρότηση θα προχωρήσει, η κυβέρνηση θα πάρει φιλολαϊκά μέτρα, η ΕΟΚ θα βοηθήσει κλπ. Το «σταυροδρόμι» ωστόσο της απλής φαίνεται να βάζει σε μια «εγρήγορση» το ΠΑΣΟΚ. Ο χρόνος μπορεί να εγγυηθεί γι' αυτό όταν αυτή η «φιλοσοφία» είχε ακριβώς αντίθετα μέχρι τώρα αποτελέσματα;

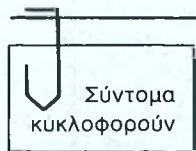
Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
βιβλία που ξεχωρίζουν

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ Η άσπρη αρκούδα

Η κατακτημένη — όσο και χαρισματική — αφηγηματική ωριμότητα εξυπηρετεί αριστοτεχνικά τη σύνθεση του μεγάλου ψηφιδωτού του ελληνικού Γίγνεσθαι το οποίο ο Βασιλικός δεκαετίες τώρα συνθέτει ψηφίδα, ψηφίδα.

Σύντομα
κυκλοφορούν

• Ζ

• Τριλογία

το φύλλο, το πηγάδι, τ' αγγέλιασμα.

Έργα γνωστά και ιδιαίτερα επιτυχημένα, ξανακοιταγμένα και συμπληρωμένα στην οριστική τους μορφή, από τον ίδιο τον συγγραφέα.

• Το Σφράτο

Ένα καινούριο συγκλονιστικό μυθιστόρημα

εκδόσεις «γνώση»

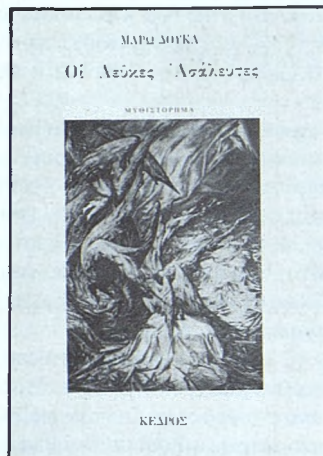
Κεντρική Διάθεση: Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, τηλ. 362.0941 - 362.1194 - 778.6441

Μόλις
Κυκλοφορήσει

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Οί Λεῦκες Ἀσάλευτες

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μια γυναίκα κοιμάται. Ο ύπνος της μακρόσυρτος και περιπετειώδης δεν είναι παρά η προβολή και η ανασύνθεση της πραγματικότητας που τον τροφοδοτεί. Από τη συνύπαρξη και τη συμπλοκή τού λογικού με το παράλογο, του φανερού με το κρυφό, του ειπωμένου με το υπαινικτικό, διακριτικά αλλά επίμονα, συγκολλούνται οι ψηφίδες του προσώπου της ηρωίδας, μέσα από την οποία αναδεικνύονται τα πρόσωπα και τα πράγματα που την περιβάλλουν – πρόσωπα και πράγματα της αντιφατικής εποχής μας. Μιας εποχής χωρίς μυστικά και χωρίς έλεος, με την ομορφιά διασκορπισμένη, αλλά πάντα διαθέσιμη στου καθενός μας την περισυλλογή.

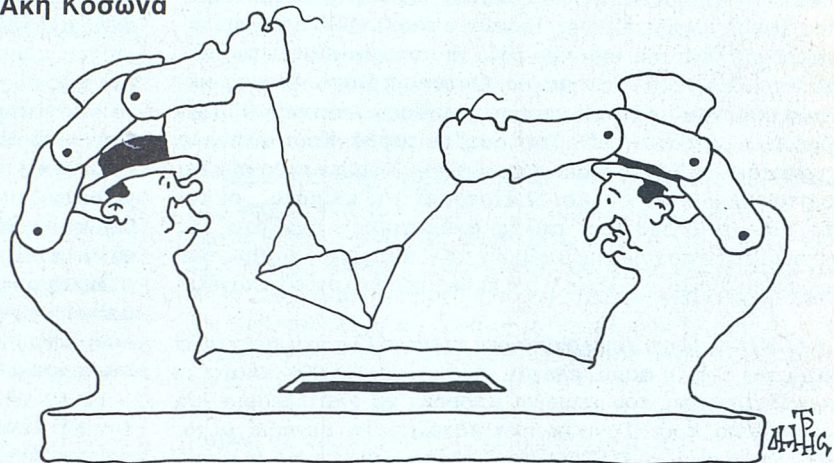

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γεννάδιου 3 - τηλ. 36.02.007

Επανεκδοση «αναλογικών» αδιεξόδων στη Ν.Δ. με «λογικές» και «συλλογικές» ευθύνες...

του Ἀκη Κοσῶνα

Είναι γεγονός ότι η Δεξιά (παραδοσιακή ή ανανεωμένη) έχει ένα πρόβλημα με τα «μέτωπα» που κατά καιρούς σχηματίζει ο κεντροαριστερός χώρος, μαζί με τη μαρξιστική Αριστερά. Και δίκαια έχει το πρόβλημα γιατί τ' αποτελέσματα του «μετώπου» συνήθως τη βάζουν στη γωνία.

Η συντηρητική παράταξη γνωρίζει πολύ καλά ότι είναι πιθανότατο «να τα βρουν» για μια ακόμη φορά το ΠΑΣΟΚ με το ΚΚΕ, αναγκάζοντας και τα άλλα μικρότερα αριστερά κόμματα ν' ακολουθήσουν τη συγκεκριμένη (και περιορισμένης χρονικής διάρκειας) συμμαχία, μπροστά στο φόβο που προκύπτει από το σύνδρομο της «μη ταύτισης με τη Δεξιά».

Για να είμαστε πραγματικοί πρέπει να πούμε ότι το εκλογικό σύστημα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα χαρτιά του προέδρου του ΠΑΣΟΚ (και μελλοντικού προέδρου της χώρας) και στα χέρια του έχει πολλά διαπραγματευτικά ατού.

Περισσότερο και καλύτερα απ' όλους, αυτό το γνωρίζει ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας Κώστας Μητσοτάκης. Έτσι, και θέλοντας να προλάβει αυτό που τελικά συνέβη (συνάντηση με αρκετό σασπένς Παπανδρέου - Φλωράκη) έκανε πρώτος τη «ρελάνς» συμφωνώντας με την απλή αναλογική, «αρκεί οι εκλογές να γίνουν τώρα».

Όμως ο κ. Φλωράκης «θέλησε να δώσει» και στον πρωθυπουργό την ευκαιρία να εκφράσει τις απόψεις του για το ζήτημα. Εκείνος όχι μόνο τις εξέφρασε, αλλά την επομένη παρέλαβε από τον γ.γ. του ΚΚΕ και το σχέδιο νόμου των 12 βουλευτών για την απλή αναλογική, δηλώνοντας ότι «θα το μελετήσει με τους συνεργάτες του σε κυβέρνηση (Μ. Κουτσόγιωργας - Α. Τσοχατζόπουλος) και κόμμα (Κ. Λαλιώτης - Γ. Παπανδρέου - Θ. Τσούρας) σε βάθος και πλάτος».

Ξαφνικά λοιπόν η μπάλα φεύγει από τα πόδια του κ. Μητσοτάκη και περνάει στον

κ. Παπανδρέου, που έχει το ατού της «έδρας»: Γνωρίζει άριστα το σύνδρομο της παραδοσιακής (και «ανιστόρητης» όπως λέει ο ίδιος) Αριστεράς περί προοδευτικών δυνάμεων. Σύνδρομο που κατά το παρελθόν εκμεταλλεύτηκε αποδοτικότερα για το ΠΑΣΟΚ. Όσο για τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας, υπάρχουν αρκετά ερωτήματα που διατυπώνονται από σημαντικά «ιστορικά» στελέχη του κόμματός του:

«Πώς συμφωνεί με την απλή αναλογική, όταν είναι δεδομένο ότι το κόμμα μας ποτέ στην ιστορία του είτε ως «Λαϊκό» είτε ως «Συναγερμός» είτε ως «ΕΡΕ» και πρόσφατα ως «Νέα Δημοκρατία» δεν ξεπέρασε κατά μέσον όρο το 42-43%. Εκτός βέβαια από δύο περιπτώσεις με τον Παπάγο και τον Καραμανλή, αλλά κάτω από ειδικότερες συνθήκες που όλοι γνωρίζουμε».

Αλλά και: «Πέρυσι όταν ο Έβερτ πρότεινε την απλή αναλογική για τις δημοτικές και όχι για τις εθνικές εκλογές, υπέστη επιθέσεις τόσο από την ηγεσία όσο και από την πλειοψηφία των εφημερίδων μας. Φέτος, τι άλλαξε και ο κ. Μητσοτάκης προτείνει απλή ακόμα και για τις εθνικές εκλογές;»

Είναι προφανές ότι αυτός ο μαξιμαλισμός του προέδρου της ΝΔ, έχει να κάνει περισσότερο με το θυμικό και λιγότερο με το λογικό, αφού και ο κ. Μητσοτάκης ξέρε καλά ότι δεν υπάρχει καμία περίπτωση να ξεπεράσει οποιοδήποτε κόμμα το 50% (ούτε καν το 47% «που σύμφωνα με την απλή αναλογική του '46 μας επιτρέπει να κάνουμε κυβέρνηση» σε συνθήκες ομαλότητας). Ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας θέλει «να ξεμπερδεύει με τον κ. Παπανδρέου» όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Κάποιος από τους δύο πρέπει να χάσει και να εξαφανιστεί οριστικά απ' την πολιτική ζωή, αλλά κυρίως απ' τη ζωή του άλλου. Έτσι δεν διασπάει να ρισκάρει ελπίζοντας πάντα σε

παραμέτρους που θα λειτουργήσουν υπέρ του.

«Η φωνή του Θεού»

Όμως, πάνω που οι παράμετροι τον ευνοούσαν (οικονομικά σκάνδαλα, εκμετάλλευση κάποιας προσωπικής ιστορίας του πρωθυπουργού, Λούβαρης - προμήθειες, διαρροές από τη ΔΗ.ΑΝΑ και επανεντάξεις στη ΝΔ, κλπ.), εμφανίστηκαν οι κασέτες **Καραμανλή**. Που, όπως βεβαιώνεται από κατά τεκμήριο γνωρίζοντες, είναι γνήσιες. Άλλωστε έχει δικίο ο Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος όταν γράφει στο «Έθνος» (Κυριακή 1/11) ότι «οι λύσεις που είχαν (σ.σ. στη Νέα Δημοκρατία) ήταν δύο: ή να καταγγείλουν την υποκλοπή ή να εμφανίσουν τις κασέτες ως πλαστές. Επέλεξαν τη δεύτερη, απλά και μόνο γιατί ήταν αδύνατο να επιλέξουν την πρώτη. Η ομολογία πως οι κασέτες ήταν αληθινές σήμαινε ταυτόχρονα και ομολογία ότι ο ιδρυτής της ΝΔ θεωρεί το σημερινό αρχηγό της ως τον πιο αναξιόπιστο πολιτικό στην ιστορία της χώρας».

Το ερώτημα «από πού διοχετεύτηκαν οι κασέτες στο "Καλάμι";» είναι άμεσα συναρτημένο με τις απαντήσεις στο ερώτημα «ποιον εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη στιγμή η δημοσίευση τέτοιων στοιχείων». Όμως, επειδή το πρώτο ερώτημα απασχολεί ήδη τη δικαιοσύνη (και εν πάση περιπτώσει δεν είναι δουλειά δημοσιογράφου αλλά ντετέκτιβ αυτό το ψάξιμο) και δεν είναι ιδιαίτερα εύκολο ν' απαντηθεί, έτσι και η απάντηση στο δεύτερο δεν μπορεί παρά να εκφράζει εκτιμήσεις και απόψεις «κύκλων». Τους πάντες μπορεί να εξυπηρετεί και τους πάντες μπορεί να βλάπτει, αυτό θα φανεί.

Ύστερα το γεγονός ότι ο τ. πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν λατρεύει τον κ. Μητσοτάκη είναι γνωστό, δεν χρειάζονται κασέτες για να μας πείσουν. Το ζητούμενο στη συγκεκριμένη φάση είναι αν πραγματικά «κινείται ο Καραμανλής και σε ποια κατεύθυνση». Αν διαπιστώνει πράγματι ότι ο δημόσιος βίος περιέρχεται τουλάχιστον σε αδιέξοδο και είναι στην πορεία για να αποφασίσει τη συμμετοχή του σ' αυτόν προκειμένου ν' αντιστρέψει το ρεύμα.

Αν είναι έτσι, κι αν αυτό περνάει μέσα από τη Νέα Δημοκρατία, τότε πράγματι ο Κ. Μητσοτάκης βρίσκεται σε δύσκολη θέση: γιατί προκύπτει ότι ο κ. Καραμανλής θεωρεί συνυπεύθυνους για τη σημερινή κατάσταση τόσο τον πρωθυπουργό όσο και τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Όλα τα παραπάνω, δίνουν για άλλη μια φορά λαβή στην ανάπτυξη της θεωρίας των «κινήσεων» μέσα στη Νέα Δημοκρατία. Των μυστικών συναντήσεων, των συνεννοήσεων που αποσκοπούν στην ανατροπή του Κ. Μητσοτάκη από την ηγεσία του κόμματος. Ο Μιχάλης Δημητρίου, αλλά και ο Αντώνης Κοκορίκος στον «Δημοκρατικό Λόγο» εξέταζαν αυτά τα δεδομένα και συνεπέραιναν, ο μόνος πρώτος ότι η Νέα Δημοκρατία οδηγείται σε εσωστρέφεια, ο δε δεύτερος ότι «ο Καραμανλής στελεχώνει Πολιτικό Γραφείο με στόχο την ποδηγέτηση του Μητσοτάκη». Και οι δύο εκδοχές φέρουν τη Νέα Δημοκρατία τουλάχιστον σε πολιτική απομόνωση, τέτοια που της στερεί όχι μόνο το δικαίωμα πρωτοβουλιών (απλή αναλογική) αλλά την υποχρεώνει σε

αυτοάμυνα απέναντι σε ορατούς και αόρατους εχθρούς.

«Είμαστε περικυκλωμένοι»

Υπάρχουν αρκετοί παρατηρητές οι οποίοι σημειώνουν ότι «κάθε φορά που το ΠΑΣΟΚ έχει πρόβλημα εμφανίζεται κι ένας από μηχανής Θεός, που παρουσιάζει τη Νέα Δημοκρατία σε χειρότερη κατάσταση απ' ό,τι είναι το ΠΑΣΟΚ. Τώρα πώς γίνεται αυτό, που κάθε άλλο παρά τυχαίο μπορεί να είναι, το γνωρίζουν μόνο οι οικοδόμοι των συμπτώσεων, αφού παρά το ότι η ΝΔ δεν είχε συνεπάρε τα πλήθη με τα σχέδια και το πρόγραμμά της, ωστόσο:

1. Τα λάθη του πρωθυπουργού και της κυβέρνησης ήταν τόσο κραυγαλέα που μετρούσαν υπέρ της χωρίς η ίδια να κουράζεται.

2. Πρόβλημα εσωκομματικής συνοχής δεν υπήρχε, μια και ήδη τρεις βουλευτές της Δημοκρατικής Ανανέωσης είχαν επιστρέψει στη ΝΔ, μαζί με μέλη της Κεντρικής Επιτροπής της ΔΗ.ΑΝΑ. αλλά και αρκετά στελέχη. Παράλληλα, εκκρεμούσαν «αιτήσεις» επανένταξης μελών που είχαν αποχωρήσει ή διαγραφεί, χωρίς να έχουν ενταχθεί στο μεταξύ σε άλλο κόμμα.

3. Κανείς δεν αμφισβητούσε ανοιχτά και οργανωμένα την ηγεσία του κ. Μητσοτάκη: αντίθετα όλοι δήλωσαν ότι «θα πάμε σε εκλογές με τον Μητσοτάκη και μετά βλέπουμε».

Υπάρχουν κι άλλα, μικρότερης σημασίας κι εμβέλειας επιχειρήματα ως προς τη φάση που διερχόταν μέχρι την περασμένη εβδομάδα η Νέα Δημοκρατία. Ήδη όμως έχουν αλλάξει οι συνθήκες και ο κ. Μητσοτάκης με το επιτελείο του είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωμένοι ν' αντιμετωπίσουν δύο ανοιχτά μέτωπα:

Αυτό που δημιουργείται στην κοινή γνώμη μετά τη δημοσίευση των «αθλιότητων» που περιέχουν οι κασέτες, και τους ελιγμούς του πρωθυπουργού που φέρεται πρόθυμος να συνδιαλλαγεί «σε βάθος και πλάτος» με την «ανιστόρητη» Αριστερά.

Γι' αυτό και δεν θα είναι έκπληξη αν, μέσα στο μήνα, ακούσουμε την απόφαση του Κώστα Μητσοτάκη να θεσπίσει στο κόμμα «ανώτατο όργανο» που δεν είναι άλλο από την (ανα)δημιουργία ενός Πολιτικού Γραφείου που θα περιέχει όλα τα «ιστορικά στελέχη» του κόμματος. Τέτοιο όμως που «δεν θα θυμίζει συμβούλιο γερόντων το οποίο θα συμβουλευεί τον πρόεδρο». Ταυτόχρονη κίνηση μπορεί ν' αποτελέσει και η σύνθεση μιας «σκιώδους κυβέρνησης» — παλιά, εγκαταλελειμμένη ιδέα του κ. Μητσοτάκη.

Μια από τις δύο —ή και οι δύο επιλογές— θεωρείται ότι θα συσπειρώνει και τον κόσμο της ΝΔ, αλλά παράλληλα —και κυρίως— θα καθιστά συνυπεύθυνα για τα τεκταινόμενα τα «ιστορικά στελέχη» του κόμματος.

Τούτο όμως, προϋποθέτει τη λειτουργία του λογικού/πολιτικού Μητσοτάκη και όχι του θυμικού/συναισθηματικού. Και κάτι άλλο: την αποδοχή της ευθύνης από την «ιστορική ηγεσία» που ίσως ήδη αναζητά φόρμουλα επιστροφής και συνεργασίας μέσω μονοπατιών που περνούν από την Πολιτεία...

ΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ-ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΓΚΑΛΕΡΙ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

Γ. ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ:
Το πεθαμένο λικέρ

Ε. ΦΑΚΙΝΟΥ:
Η μεγάλη πράσινη

Μ. ΠΟΛΕΝΑΚΗ:
Λου

Β. ΡΑΪΧ:
Η ανάλυση του χαρακτήρα

Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ:
Τα φώτα, «είπε»

Π. ΧΑΝΤΚΕ:
Η ώρα της αληθινής
αίσθησης

**ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΡΩΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ**

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΖΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

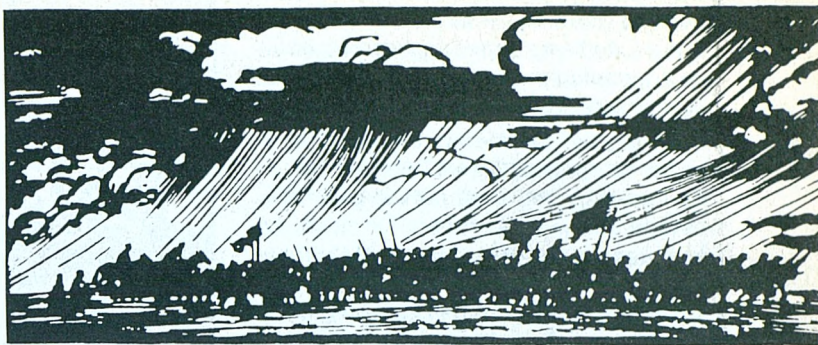

ΕΚΔΟΣΗ
1987

Οφείλουμε να διαπιστώσουμε ότι η ιδιαιτέρως προβεβλημένη ομιλία του ηγέτη της Σοβιετικής Ένωσης και εμπνευστή της «περεστρόικα» και της «γκλασνόστ» Μ. Γκορμπατσόφ για τα 70χρονα της επανάστασης του 1917 στις 2 Νοεμβρίου 1987 δεν συγκλόνισε τον κόσμο. Η μεγάλη αναμφισβήτητη προσπάθεια του ηγέτη του ΚΚΣΕ να ανανεώσει τη χώρα του και να προχωρήσει στις αναγκαίες γι' αυτό μεταρρυθμίσεις έχει θέσει από μόνη της σε αμφισβήτηση αρκετούς ογκόλιθους που αποτελούσαν μέχρι πρόσφατα την «άλφα-βήτα» των κομμουνιστικών κομμάτων. Τα προβλήματα ωστόσο δεν λύνονται με άλλη μια επαναδιατύπωση της Ιστορίας ή με τις επισημάνσεις λαθών ηγετών του παρελθόντος. Όπως και η απόρριψη ή η ευδαιμονία αντιστροφή δεν συνιστούν τον ορθό δρόμο, έστω, προσέγγισης, μιας ιστορικής προσπάθειας.

Το «ΑΝΤΙ» δημοσιεύει τα κείμενα που ακολουθούν με αφορμή τα 70χρονα της επανάστασης του 1917 εν επιγνώσει ότι η ανάγκη της επισημάνσης στοιχείων της μεταρρύθμισης που επιχειρείται ούτως ή άλλως είναι μεγάλη. Η ανίχνευση βέβαια της πραγματικότητας δεν εξαντλείται με τα μέχρι τώρα γνωστά. Τα νέα στοι-

χεία που έρχονται στη δημοσιότητα ή προβάλλονται, καθιστούν αναγκαία τη διερεύνηση ολοένα και νεότερων πτυχών άγνωστων ή καλυμμένων, κοινωνικών, πολιτικών ή οικονομικών καταστάσεων καθοριστικών για τον υπαρκτό σοσιαλισμό και για το ρεαλιστικό μεγάλο άλμα προς τα μπρος του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ.

Ανταπόκριση του Τζουλιέτο Κιέζα για το ΑΝΤΙ

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΤΗΣ ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ

ΜΟΣΧΑ: Η μεγάλη σημασία της «γκλασνόστ» —που εγκαινιάστηκε από τις πρώτες ακόμα στιγμές της ηγεσίας Γκορμπατσόφ— επιβεβαιώνεται συνεχώς. Στην πραγματικότητα, μπορούμε να πούμε ότι το στοιχείο για την ανανέωση που έβαλε ο Γκορμπατσόφ στην Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΣΕ τον Απρίλη του 1985 βασιζόταν κυρίως στο άνοιγμα ενός ειλικρινούς δημόσιου διαλόγου για την κατάσταση της χώρας.

Χωρίς να βγει κάθε γωνία της σοβιετικής ζωής από τη σκιά, χωρίς τον περιορισμό των τομέων που δεν επιδέχονται κριτική, δεν θα ήταν ποτέ δυνατή η αντιμετώπιση του δύσκολου καθήκοντος που αποτελεί η επιβολή μιας μεταρρυθμιστικής πολιτικής γραμμής. Πράγματι, οι «μπρεζνιεφικοί» όχι μόνο κληρονόμησαν στον Γκορμπατσόφ μια κατάσταση η οποία μπορούσε να εξελιχθεί σε πραγματική πολιτική κρίση αλλά είχαν μπλοκάρει και κάθε προοπτική για την οικοδόμηση μιας πραγματικής εναλλακτικής λύσης για την ανάπτυξη της χώρας. Η κατάσταση των κοινωνικών, οικονομικών και ιστορικών επιστημών —απελπιστικά καθυστερημένες και παραλυμένες— απαιτούσε την κινητοποίηση τεράστιων θεωρητικών πηγών, σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Όπως διαπιστώσαμε σε αυτά τα διόμισι χρόνια της γκορμπατσοφικής εξουσίας αυτές οι δυνάμεις υπήρχαν, είχαν συνεχίσει να παράγουν σιωπηλά, καταφέροντας να περάσουν κάποια ψιχουλά των επεξεργασιών τους στη μεταρρύθμιση που δεν διακόπηκε ποτέ, ούτε ακόμα και μετά την αποτυχία της εμπειρίας του

Κοσιγκίν, στο μισό της δεκαετίας του '60.

Η «γκλασνόστ», λοιπόν, ως εργαλείο πολιτιστικής μάχης είναι ταυτόχρονα όργανο αποσαφήνισης των επιλογών, των εμποδίων και των προβλημάτων και των διάσημων πια —όμως ακόμα ανεξήγητων— «αντιστάσεων».

Και ακόμα —πράγμα όχι λιγότερο σημαντικό— η «γκλασνόστ» είναι εργαλείο για την οικοδόμηση μιας πολιτικής συμμαχιών για τον προσδιορισμό της νομιμοποιημένης πλατφόρμας μιας νέας συνάντησης. Με αυτή την τελευταία έκφραση της η «γκλασνόστ» προβάλλει σαφώς ως ένα σημαντικό σημείο της πολιτικής μάχης για την ανανέωση.

Η πρόταση απευθύνθηκε συνειδητά πρώτα - πρώτα στους διανοούμενους, ακόμα και αν αυτό δεν ήταν —και δεν μπορούσε να είναι— ο αντικειμενικός σκοπός που έθετε ο νέος ηγέτης. Εξάλλου, ως συνθήκη για την επικράτησή του υπήρχαν —και υπάρχουν— οι πλατιές λαϊκές μάζες. Αλλά για να πλησιασθούν και να πεισθούν οι μεγάλες αυτές μάζες ήταν αναγκαία η κινητοποίηση της «αντελιγκέντσιας» στο πλευρό της ανανέωσης.

Είναι δύσκολο να ειπωθεί πόσο ακριβής ήταν η αλληλοδέσμευτη της ομάδας των ανανεωτών που συσπειρώθηκε γύρω από τον Γκορμπατσόφ σε αυτήν την αρχική επιλογή. Ο ίδιος ο Γκορμπατσόφ, στην ολομέλεια του Ιανουαρίου 1987, αφίση να γίνει κατανοητό, ότι ο ορίζοντας που ανοιγόταν μπροστά του, τον Απρίλιο του 1985, ήταν αρκετά διαφορετικός από εκείνον που ανοιγόταν στα τέλη του 1986. Πιστεύω ότι πρόκειται για μια παραδοχή

θαρραλέα και σημαντική και δεν πρέπει να αγνοηθεί. Επειδή σηματοδοτούσε ένα προτσές πολιτικής εξέλιξης στο εσωτερικό της ίδιας της ηγεσίας και αποκαλύπτει τις αιτίες των επιλογών της.

Το σημείο εκκίνησης υπήρξε η επείγουσα ανάγκη για την οικονομική μεταρρύθμιση. Επί τρία συνεχή πεντάχρονα η σοβιετική οικονομία συνέχιζε να βραδυπορεί. Τα επίσημα ποσοστά για την αύξηση του εθνικού εισοδήματος, της βιομηχανικής παραγωγής και της παραγωγικότητας της εργασίας έτειναν να «πιάσουν» τα απόλυτα ελάχιστα της σοβιετικής ιστορίας —και πράγματι μεταξύ του 1981 και του 1982 τα έπιασαν. Η αγροτική παραγωγή —που στο πεντάχρονο 1976-80 είχε σημειωθεί μια μέση ετήσια αύξηση της τάξης του 1,8%, το πιο χαμηλό ποσοστό που σημειώθηκε ποτέ στον τομέα αυτό— στον τελευταίο χρόνο του πεντάχρονου κατέγραφε ένα δραματικά αρνητικό ποσοστό: Μείον 3%. Την ίδια εποχή άρχισαν να ασκούν την επιρροή τους νέες δυνάμεις που είχαν προβληθεί από τη διάνοηση αλλά είχαν αγνοηθεί από την ηγεσία.

Όπως έχει ειπωθεί αρμοδίως η Σοβιετική Ένωση είχε και έχει όλους τους παράγοντες της «έκκεντρης» ανάπτυξης. Η βιομηχανική δομή βρίσκεται στο μεγαλύτερο μέρος της στη δύση, η αύξηση της εργατικής δύναμης (η μεγαλύτερη δημογραφική ανάπτυξη) στο νότο (στις ασιατικές δημοκρατίες), οι παραγωγικές πηγές στην ανατολή και στο βόρειο άκρο. Η νέα κατάσταση επέβαλε συνεπώς την εγκατάλειψη της «εκτατικής» φάσης της ανάπτυξης, που υλοποιήθηκε με τη «λη-

στεία» των πλουτοπαραγωγικών πηγών και στη βάση της —πρακτικά απεριόριστης— άφθονης φτηνής εργατικής δύναμης, η οποία επιπλέον είχε στερηθεί κάθε δυνατότητα κοινωνικής σύγκρουσης.

Ακόμη και τα επίσημα έγγραφα της εποχής Μπρέζνιεφ επικαλούνταν την αναγκαιότητα του περάσματος στην «εντατική φάση» ανάπτυξης. Κι όμως, τα πράγματα είχαν συνεχίσει να εξελίσσονται προς μια άλλη κατεύθυνση, σαν ένα πολύ ισχυρό «δυναμικό πεδίο», ισχυρότερο από τις ενδείξεις του πλάνου, που απαγόρευε τους δικούς του νόμους κίνησης, ενάντια στους οποίους οι συνεχείς πολιτικές επικλήσεις δεν κατόρθωναν πλέον να έχουν κανένα αποτέλεσμα (ή είχαν αποτελέσματα τόσο αμελητέα, ώστε να μη μπορούν να μετριάσουν, πόσο μάλλον να ανατρέψουν τις εν ενεργεία τάσεις). Στη χώρα των προγραμματισμών, η οικονομία είχε αποβεί πράγματι μη ελεγχόμενη. Η «διοικητική εξουσία» που είχε την αρμοδιότητα να ρυθμίζει την τεράστια οικονομική δομή της χώρας είχε μετασηματοδοτήσει σε μια εξοντωτική σειρά μεσολαβητών μεταξύ εξουσιών, κάτω από την οποία ευημερούσαν παράλληλες αγορές παραγωγής και κυκλοφορίας αγαθών και εμπορευμάτων, οι οποίες με τη σειρά τους αποτελούσαν πηγή χτυπητών δυσανάλογων αντιθέσεων στη διανομή του πλούτου και προϋπόθεση μιας διαφθοράς που άπλωνε τα τριχοειδή αγγεία της μέχρι τα πιο βαθιά σπλάχνα του κοινωνικού σώματος.

Όλα αυτά ήταν πολύ εμφανή για να περάσουν απαρατήρητα. Μόνο η αμάθεια μιας κρατικής και κομματικής γραφειοκρατίας παραλυμένης και φοβισμένης (και γι' αυτό αυταρχικής) μπορούσε να τα αρνηθεί. Σε σημείο που μέχρι το τέλος να προσπαθεί να εμποδίσει την εκλογή του Γκορμπατσόφ στο ύπατο κομματικό αξίωμα.

Οι πρώτες προσπάθειες «ηθικοποίησης» που είχαν ξεκινήσει από τον Γιούρι Αντρόποφ ήταν αρκετές για να εκφοβίσουν το μηχανισμό. Η εκλογή του Τσερνιένκο ήταν πρόσκαιρη λύση καθησυχασμού, εκείνη του Βίκτωρ Γκρισίν θα μπορούσε να παρατείνει το όνειρο μιας διαρκούς αποκατάστασης. Αλλά το τίμημα θα ήταν βαρύ: ο σαφής κίνδυνος να χάσει η ΕΣΣΔ το ρόλο της διεθνούς υπερδύναμης —συνυφασμένος με την εμφανή συσσωρευμένη τεχνολογική καθυστέρηση— είχαν σαν αποτέλεσμα να συσπειρώσουν μια πλειοψηφία γύρω από τον πιο νέο των μελών του Πολιτικού Γραφείου.

Με την ελπίδα —ορισμένων— ότι θα ήταν ο Γκορμπατσόφ που θα επιτύγχανε με μεγαλύτερη ενεργητικότητα τη «συνέχιση» της παλιάς συντηρητικής γραμμής. Εάν αυτός ο υπολογισμός —όπως πιστεύω— υπήρξε, αποδείχθηκε λανθασμέ-

νος. Ο νέος ηγέτης έδειξε αμέσως να έχει άλλες ιδέες και να υποκινείται από επιδιώξεις πιο «ριζοσπαστικές» σε λιγότερο από ένα χρόνο από την εκλογή του ως γενικού γραμματέα του ΚΚΣΕ.

Στο 27ο συνέδριο, θα χρησιμοποιήσει, για πρώτη φορά, μια λέξη, μέχρι εκείνη τη στιγμή απαγορευμένη: Riforma (Μεταρρύθμιση). Κατόπιν θα προσθέσει το επιθετικό «ριζική», τέλος θα πει, χωρίς μέσους όρους, ότι η σοβιετική κοινωνία έχει ανάγκη από μεταβολές, μάλλον όμοιες με εκείνες μιας αληθινής και πραγματικής «επανάστασης». Στο στόμα ενός μαρξιστή αυτή η ορολογία δεν μπορούσε να δώσει θέση σε παρεξηγήσεις όσον αφορά την βαθύτητα του σχεδίου μεταρρύθμισης.

Θα αρκούσε αυτό για να εγείρει ανησυχίες και αντιστάσεις στους μηχανισμούς που είχαν επενδύσει με τον Μπρέζνιεφ και μέσω του Μπρέζνιεφ την αποκατάσταση που ακολούθησε το πέσιμο του Κρουτσόφ. Στην πραγματικότητα ο Γκορμπατσόφ προχώρησε ακόμη πιο πέρα. Η «περεστρόικα» της οικονομίας και της κοινωνίας, καθώς διαγραφόταν το περιγράμματό της, είχε σαν αποτέλεσμα να θέσει νέους προβληματισμούς, απρόβλεπτους και απρόοπτους, ακόμα και πριν από λίγους μήνες.

Η «συμπαγής μονολιθικότητα» της σοβιετικής κοινωνίας (και το θεσμικό πλαίσιο σε συμφωνία με αυτήν) εμφανιζόταν πράγματι ελάχιστα λειτουργική για ένα μοντέλο «εντατικού τύπου» οικονομικο-κοινωνικής ανάπτυξης. Οι υπάρχουσες ιδέες περί Κράτους και Κόμματος δεν φαινόταν πια ικανές να αντέξουν μπροστά στα προβλήματα κοινωνικής διάρθρωσης, συγκρούσεων, αντιφάσεων που θα ά-

νοιγε στο διάστημα μερικών ετών μια σε βάθος οικονομική μεταρρύθμιση. Το εργαλείο - Κόμμα, ο αναγκαίος κινητήρας —στις δοσμένες ιστορικές συνθήκες— κάθε τολμήματος αλλαγής δεν ήταν καθόλου «ρονταρισμένο» για ένα εγχείρημα τέτοιου τύπου. Εμφανιζόταν αποδυναμωμένο (από την άποψη της δομής των εξουσιαστικών συνηθειών που δεν επέτρεπαν την αντίρρηση, των κεκτημένων προνομίων, των συστημάτων εκλογής των στελεχών, κτλ.) να χειριστεί και να επιβάλει πρωτότυπα κοινωνικά μέτρα.

Εξ ίσου ανίκανο να αφήσει να εκφραστούν τα διάφορα κοινωνικά ενδιαφέροντα, να μελετήσει την κοινωνία για εκείνο που αυτή είναι στην πραγματικότητα και να καθοδηγήσει τις εξελίξεις χωρίς να προστρέξει στην εξουσία. Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι στην αρχή του '80, ενώ ζούσε ακόμη ο Μπρέζνιεφ, σε ορισμένα ειδικευμένα περιοδικά όπως στα "VO-PROSY ISTORIJI" και "VO-PROSY FILOSOFIJI" είχε αναπτυχθεί μια συζήτηση —πολύ κρυπτογραφημένη— γύρω από την «αξία των αντιθέσεων» στη σοσιαλιστική κοινωνία. Σαφές δείγμα ότι υπήρχαν δυνάμεις και άνθρωποι έτοιμοι ήδη να ασχοληθούν με μεγάλο μέρος από τις «πολιτικές εμπλοκές» που η διαδικασία οικονομικής ανανέωσης θα παρουσίαζε. Ούτε είναι τυχαίο, ότι πράγματι, οι πρωταγωνιστές εκείνης της αναζήτησης είναι οι πρώτοι που αναδύονται φανερά, στη νέα ατμόσφαιρα της «γκλασνόστ», να στηρίζουν την περεστρόικα. Είναι εκείνοι που στη Μόσχα ονομάζονται "Scestiditsiatniki", οι άνθρωποι του '60, εκείνοι που είχαν στηρίξει την προσπάθεια του Κρουτσόφ και είχαν υποστεί τις συνέπειες της επιλογής τους κατά την παλινόρθωση

του Μπρέζνιεφ και τους οποίους ακολούθησαν οι Burlazkij, Bovin, Ambarzumov, Butenko, Aganbeghian και Zaslavskaja. Ένας μακρύς κατάλογος σκεπτόμενων πνευματικής ενάργειας σε όλους τους τομείς, αχρηστευμένης, αφημένης στο περιθώριο για είκοσι χρόνια. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ δείχνει αντίθετα να εκτιμά τις επεξεργασίες τους και τις κοινωνικές αναλύσεις τους και υιοθετεί αρκετά κείμενά τους.

Η ραγδαία πολιτική ανάδειξη του Aleksandr Jakovlev (απομακρυσμένου από τον Μπρέζνιεφ αφού είχε ταχθεί ανοιχτά κατά των σταλινικών) αποδεικνύει ότι ανοίγεται ολόενα και πιο καθαρά ο δρόμος για την υπόθεση μιας μεταρρύθμισης, που προχωρεί πέρα από τα πλαίσια της προσπάθειας των πρώτων ετών του '60.

Στο τέλος του 1986, όταν ο Γκορμπατσόφ επιχείρησε να βγάλει τα συμπεράσματα του για τα δύο προπαρασκευαστικά χρόνια, η ομάδα των ανανεωτών έφθασε σε δύο συμπεράσματα. Το πρώτο είναι ότι η ανάλυση της κρίσης δεν μπορεί να σταματήσει στον έλεγχο της στασιμότητας των ετών '70 και των πρώτων ετών '80. Πρέπει να πάει πίσω, στα χρόνια κατά τα οποία κατασκευάστηκε το οικονομικό μοντέλο που ακόμη κυριαρχεί: στη σύγκρουση μεταξύ Στάλιν και Μπουχάριν για την αναγκαστική κολεκτιβοποίηση της γης και στα πρώτα πενταετή πλάνα της επιταχυνόμενης βιομηχανοποίησης.

Είναι επόμενο, λοιπόν, και όχι τυχαίο το γεγονός ότι πολλαπλασιάζονται οι αναφορές στη ΝΕΠ, τη Νέα Οικονομική Πολιτική του Λένιν. Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι η μεταρρύθμιση δεν μπορεί να περιοριστεί στην οικονομία και οφείλει να επεκταθεί στο πολιτικό πλαίσιο, στο ρόλο του κόμματος.

Ήδη στην ομιλία του Κρασνοντάρ (Σεπτέμβριος 1986), ο Σοβιετικός ηγέτης είχε μιλήσει για την αναγκαιότητα του εκδημοκρατισμού της κοινωνίας. Αλλά προτού προλάβει να εκθέσει αυτά τα συμπεράσματα μπροστά στην ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής, θα υπάρξουν τρεις αναβολές της σύγκλησής της. Δείγμα καθαρό ότι, παράλληλα με τη συνειδητοποίηση από πλευράς των ανανεωτών του βάθους των αναγκαίων μεταβολών, εκδηλώνεται επίσης μια αντίσταση από εκείνο το κομμάτι των μηχανισμών που δεν εννοούν να παραχωρήσουν την εξουσία τους. Χωρίς εκδημοκρατισμό δεν μπορεί να υπάρξει επιτυχία της περεστρόικα, θα πει ο Γκορμπατσόφ στην ολομέλεια του Γενάρη. Και θα κάνει άλλη μια πρόκληση. Ακόμη δυσκολότερο να πραγματοποιηθεί γιατί αφορά το νευραλγικό κέντρο της τρέχουσας «επανάστασης»: χωρίς περεστρόικα του κόμματος δεν μπορεί να υπάρξει καμιά περεστρόικα. Το

παράδοξο του Γκορμπατσόφ διαφαίνεται σε όλη τη δραματική του ενάργεια: Αυτός είναι «αναγκασμένος» σε μια επανάσταση από τα πάνω, αλλά ανακαλύπτει —όχι βέβαια ξαφνικά— ότι το εργαλείο που χρειάζεται για να την πραγματοποιήσει είναι κατά ένα μεγάλο μέρος αρνητικό, αν όχι εχθρικό.

Έχει ανάγκη να συμπεριλάβει όσο το δυνατόν πιο σύντομα όλα τα κοινωνικά στρώματα στη μάχη για την ανανέωση, αλλά πρέπει να συγκρουστεί με μια μεγάλη παθητικότητα και δυσπιστία που έχει συσσωρευθεί στα πνεύματα. Και θεωρεί βέβαια εξίσου αναγκαίο, να πείσει τις μάζες με άμεσα αποτελέσματα οικονομικής εξυγίανσης και συγκεκριμένης καλύτερης ζωής, αλλά ξέρει καλά ότι θα είναι αναγκαίο ένα «ροντάρισμα» τουλάχιστον για κάποιο χρόνο (κατά τον οποίο θα μπορούσαν να παρατηρηθούν βήματα πίσω και πρόσθετες δυσκολίες) προτού γίνει δεκτό να συλλεγούν οι καρποί της μεταρρύθμισης. Στο μεταξύ οι αντίπαλοι της περεστρόικα δεν κάθονται βέβαια με σταυρωμένα χέρια να περιμένουν την επιτυχία.

Εδώ βρίσκεται πιθανά το κλειδί που εξηγεί τη μεταστροφή της απόφασης του Γκορμπατσόφ να συγκαλέσει στα μισά του 1988 ειδικό συνέδριο του Κόμματος: ένα «μέσο» συνέδριο που θα έπρεπε να του επιτρέψει να πραγματοποιήσει ένα νέο κύμα μεταθέσεων των στελεχών, σε επίπεδα κεντρικά και περιφερειακά του κόμματος. Μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουλίου αυτού του έτους, παρά τις αντιστάσεις κάθε τύπου που προεξοφλούν συμβιβασμούς αναπόφευκτους, ο Γκορμπατσόφ και η ομάδα του έφεραν εις πέρας ένα οργανικό σχέδιο μεταρρύθμισης του οποίου το κύριο έρεισμα βρίσκεται στη νομοθεσία «για τις κρατικές επιχειρήσεις», που εγκρίθηκε στην ολομέλεια του Ιουνίου. Αλλά η ανανέωση των κεντρικών οργάνων του προγραμματισμού έχει αναβληθεί για την επόμενη τριετία. Και εδώ υπάρχει ο κίνδυνος οι μηχανισμοί να καταφέρουν ξανά να υπονομεύσουν την εφαρμογή ενός σχεδίου που αποδίδει μια πλήρη αυτονομία στις επιχειρήσεις, που περιορίζει και ελαττώνει την εξουσία των κεντρικών υπουργείων και, που, στην ουσία, σκοπεύει να αντικαταστήσει ένα «καλό συγκεντρωτισμό» με τον «κακό συγκεντρωτισμό» του «ευρύτερου» μοντέλου. Την ίδια στιγμή η ανανέωση επιβάλλει έναν μετασχηματισμό της σχέσης μεταξύ κόμματος και κράτους και μεταξύ κόμματος και κοινωνίας.

Ένα νέο θεσμικό μοντέλο πιο δημοκρατικό που βρίσκεται ακόμη στη φάση της επεξεργασίας. Αλλά είναι ήδη σαφές ότι το κόμμα οφείλει να παύσει να εξασκεί την άμεση διαχείριση των οικονομικών εξελίξεων και όλης της πολιτικής

κοινωνίας. Αυτό δεν περιορίζει την άσκηση του «διευθυντικού του ρόλου» αλλά μεταβάλλει από τη ρίζα την ποιότητα περιορίζοντας τον μη ελεγχόμενο και ανέκκλητο χαρακτήρα των αποφάσεών του.

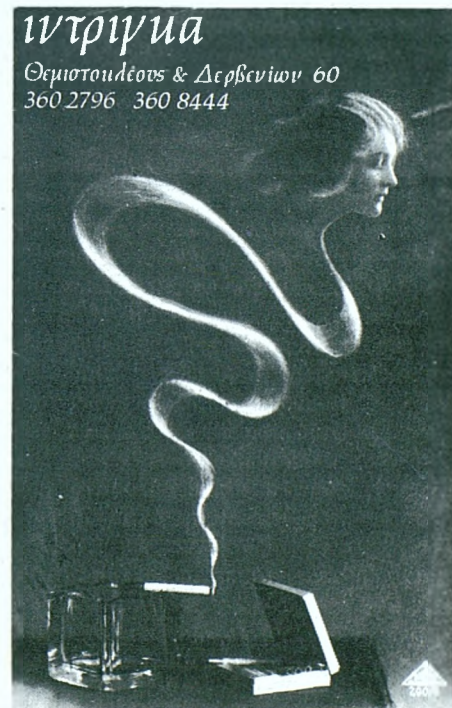
Τώρα που οι αποφάσεις πάρθηκαν —αναφώνησε ο Γκορμπατσόφ στην πρόσφατη ομιλία του στο Λένινγκραντ— πρόκειται να φανει ποιος στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων και ποιος, αντιθέτως, δεν στάθηκε. Εμείς —συμπληρώσε— ενεργήσαμε δημοκρατικά παραχωρώντας τον αναγκαίο χρόνο για την ανασυγκρότηση. Δύο χρόνια είναι πολλά και έφθασε η στιγμή να βγουν τα συμπεράσματα.

Η έκτακτη συνδιάσκεψη για τα οργανωτικά θα έπρεπε να υπηρετεί ακριβώς αυτό το στόχο. Αλλά ο αγώνας αυτός είναι ανοιχτός σε διαφορετικές εκβάσεις. Είναι στο παιχνίδι —και αντιμάχονται— δύο ξεχωριστές ιδέες σοσιαλισμού, ποιοτικά διαφορετικές. Το πεδίο σύγκρουσης μοιάζει να περιστρέφεται γύρω από την κριτική του παρελθόντος για την ιστορία της επανάστασης. Αλλά είναι φαινομενικό και δεν πρέπει να εξαπατά. Η έφοδος, η επίθεση κατά την οποία οι πνευματικές δυνάμεις, ελευθερωμένες από την γκλασνόστ, εναντιώθηκαν στο μύθο του Στάλιν, είναι στραμμένη στο μέλλον. Για να μετρηθεί η επιτυχία της περεστρόικα θα χρειαστεί πιθανά μια ολόκληρη γενιά, αλλά το πεπρωμένο —που συμπίπτει με εκείνο της ιδέας του σοσιαλισμού— θα παιχθεί κατά ένα μεγάλο μέρος στα δύο ή τρία επόμενα έτη.

ΑΝΟΙΞΑΜΕ!

ιντριγυια

Θεμιστουλέους & Δερβενίων 60
360 2796 360 8444

Νέες μορφές της ομαδικής οργάνωσης εργασίας

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στο τεύχος Φεβρουαρίου 1987 του περιοδικού «Εργατική Τάξη και Σύγχρονος Κόσμος» που εκδίδεται από το Ινστιτούτο Διεθνούς Εργατικού Κινήματος της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ.

Η προσωπικότητα είναι μια σύμπτωση, και αν σήμερα η προσωπικότητα Ι Κορμπάτσφφ είναι μια σύμπτωση δεν είναι τυχαίες οι αιτίες που τον δημιούργησαν. Πού πρέπει, όμως, να αναζητηθούν οι αιτίες αυτής της επανάστασης μέσα στην επανάσταση; Ποιες ανάγκες υπαγορεύουν τις αλλαγές που κυοφορούνται στη Σ.Ε.;

Κατ' αρχάς είναι ανάγκη να γίνει τομή στο σύστημα οργάνωσης της εργασίας που επικρατούσε και συνεχίζει σε μεγάλο βαθμό ακόμα και σήμερα να υπάρχει, παρά τα ριζοσπαστικά μέτρα που έχουν παρθεί. Είναι ακριβώς το σημείο που εκθέτει γυμνή την αλήθεια για το παρελθόν, εξηγώντας συγχρόνως τα κοιλοπονήματα της σοβιετικής κοινωνίας. Άλλωστε βοηθά να γίνουν κατανοητές όλες οι ανακατατάξεις που συντελέστηκαν και συντελούνται στην παραγωγική διαδικασία.

Τύποι οργάνωσης της εργασίας

Κατά τη γνώμη των Σοβιετικών οικονομολόγων, τέσσερις είναι οι κυριότεροι τύποι οργάνωσης της εργασίας:

Πρώτος τύπος είναι αυτός που δημιουργήθηκε στους κόλπους της παραδοσιακής επιχείρησης. Εκεί, ο σκοπός του κάθε παραγωγικού μέλους ξεχωρίζει σαφώς από αυτόν του άλλου μέλους, αφού κάθε εργάτης δημιουργεί το δικό του τελικό προϊόν ή, τουλάχιστον, δίνει στο ενδιάμεσο αντικείμενο (παραγωγικό) μια κάποια τελική μορφή. Σ' αυτό το σύστημα αντιστοιχούν οι παραδοσιακές παραγωγικές ομάδες εργασίας που λειτουργούν και αναπτύσσονται στη βάση της ατομικής οργάνωσης της εργασίας. Πρόκειται για έναν τύπο οργάνωσης που είναι πλέον ανίκανος να συμβαδίσει με τις απαιτήσεις της σύγχρονης τεχνολογίας, όπως άλλωστε είναι αδύνατο η δεδομένη ομάδα των παραγωγικών μελών να οργα-

νώσει την παραγωγικότητα με βάση τη συλλογικότητα. Παρ' όλα αυτά ποσοστό γύρω στο 11% των βιομηχανικών εργατών σήμερα ανήκουν σ' αυτόν τον τύπο οργάνωσης.

Στον δεύτερο τύπο οργάνωσης της εργασίας ανήκουν οι ομάδες που λειτουργούν στη βάση της συλλογικής οργάνωσης της εργασίας. Τέτοιοι τύποι παραγωγικών ομάδων υπήρχαν και στο παρελθόν, ιδιαίτερα στους τομείς που πρακτικά ήταν αδύνατο να κατανεμηθεί η εργασία με ατομική βάση. Σαν αμοιβή η ομάδα αυτή παίρνει ενιαίο μισθό που κατανέμεται στα μέλη της ανάλογα με το βαθμό ειδικευσης του καθενός και σύμφωνα με τον δουλεμένο χρόνο. Πολλές φορές επίσης εφαρμόζεται το σύστημα πληρωμής ανάλογα με το τελικό αποτέλεσμα. Αυτό δείχνει ότι ο δεδομένος τύπος τείνει να περάσει σε νέες ανώτερες μορφές οργάνωσης. Όμως παρά τα θετικά του σημεία δεν λαμβάνεται υπόψη η προσωπική συμβολή του κάθε μέλους της στο παραγωγικό αποτέλεσμα.

Τις αδυναμίες του δεύτερου τύπου ερχεται να αναπληρώσει ένας τρίτος τύπος της συλλογικής οργάνωσης της εργασίας, όπου στην κατανομή του ενιαίου μισθού βασική θέση κατέχει η προσωπική συμβολή του κάθε μέλους. Οι μισθολογικοί δείκτες καθώς και τα πριμ καθορίζονται στη γενική συνέλευση της κολλεκτιβας. Αυτός ο τύπος της οργάνωσης κλείνει σήμερα στους κόλπους του το 36% των βιομηχανικών εργατών, όταν μάλιστα το 1980 οι ομάδες αυτού του τύπου ήταν τόσο λίγες που δεν αναφέρονταν καν στην κυβερνητική στατιστική.

Όμως και αυτός ο τύπος δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα μεταβατικό στάδιο για ένα τελειότερο σύστημα οργάνωσης της εργασίας. Εκεί που η συλλογική οργάνωση της εργασίας είναι όχι μόνο δυνατή αλλά και αναγκαία. Τύπος που παρήκει στα μέλη του μεγάλη διευθυντική και οικονομική ανεξαρτησία. Ανεξαρτησία που αρχίζει από τα δικαιώματα στον οικονομικό σχεδιασμό (μηνιάτικα, χρονιάτικα αλλά και πεντάχρονα πλάνα). Για να φτάσει στην τελειότερη μορφή του, που εκφράζεται με την οικονομική αυτοδυναμία της ομάδας των παραγωγών η οποία θα της εξασφαλίσει την αυτοσυντήρηση και την εξασφάλιση του κέρδους. Κατ' αυτό τον τρόπο η παραγωγική ομάδα αποκτά το δικαίωμα καθορισμού των μισθολογικών δεικτών. Έτσι ανάλογα με το παραγωγικό αποτέλεσμα θα υπάρχει και αντίστοιχο κέρδος για την επιχείρηση. Κατά συνέπεια δημιουργούνται και κίνητρα για πιο ποιοτική εργασία, αφού κάτι τέτοιο θα εξασφαλίσει στον εργαζόμενο μεγαλύτερο μισθό.

Κοντολογής, στον τύπο αυτό οργάνωσης, η αυτοδιαχείριση φτάνει στο αποκορύφωμά της. Δίνει τη δυνατότητα στην

παραγωγική ομάδα να κατευθύνει μόνη την τύχη της, να ελέγχει και να επεμβαίνει στην παραγωγική διαδικασία, να κατανέμει τον ενιαίο μισθό και να καθορίζει τους μισθολογικούς δείκτες, με δικές της αποφάσεις. Έτσι, εάν για τις παραγωγικές ομάδες παραδοσιακού τύπου η συλλογικότητα συνήθως σήμαινε καταβολή προσπαθειών για την πραγματοποίηση μιας συγκεκριμένης εργασίας, τώρα, για τις ομάδες νέου τύπου, η συλλογικότητα σημαίνει και συλλογική συμμετοχή στον προγραμματισμό και στο μοίρασμα των κερδών της επιχείρησης. Ενώ η παραδοσιακή επιχείρηση λειτουργούσε με γνώμονα την ατομική οργάνωση της εργασίας για τη διαμόρφωση του τελικού προϊόντος, σήμερα το ίδιο έρχεται σαν αποτέλεσμα συμμετοχής μιας ολόκληρης κολλεκτιβας, σε πολύ μικρότερο χρονικό διάστημα αλλά καλύτερο και ποιοτικά.

Οι δε τύποι οργάνωσης της εργασίας που διαμορφώθηκαν στις συνθήκες μηχανικής εργασίας αποδεικνύονται ξεπερασμένες, ρυτιδιασμένες γερρόντισσες, μπροστά στις σειρές των ρομπότ.

Όπως έδειξε η ανάλυση δεδομένων από μια σειρά επιχειρήσεις του Λένινγκραντ, εάν οι ρυθμοί παραγωγικότητας στις κατώτερες μορφές οργάνωσης της εργασίας βρίσκεται στα 2,8%, στις οργανώσεις νέου τύπου οι ρυθμοί της παραγωγικότητας είναι 5,8%. Τα δε ποσοστά παραβίασης της εργασιακής πειθαρχίας είναι αντίστοιχα 7,4 και 1,6. Μετά από έρευνα τα ποσοστά συμμετοχής των βιομηχανικών εργατών της Σ.Ε. συνολικά στις παραγωγικές ομάδες και των τεσσάρων τύπων οργάνωσης της εργασίας είναι:

	1980	1982	1984
Εργάτες που δεν ανήκουν σε ομάδα οργάνωσης της εργασίας.	64	49	39
1ος τύπος	19	12	11
2ος τύπος	...	18	14
3ος τύπος	...	15	19
4ος τύπος	...	6	17

Διακρίνεται λοιπόν μιας συνεχής τάση αύξησης του αριθμού των εργατών της βιομηχανίας που συμμετέχουν στους δύο ανώτερους τύπους εργασιακής οργάνωσης, ενώ, ταυτόχρονα, ο δεύτερος τύπος έχει μια τάση πτώσης δίνοντας τα χαμένα ποσοστά του στον τρίτο και τέταρτο, τη στιγμή που ο πρώτος τύπος έχει μια συνεχή πτώση. Επίσης, εξίσου σημαντικό είναι ότι οι τρεις τελευταίοι δεν αναφέρονταν στις στατιστικές μετά το 1980. Είναι ουσιαστικά τρεις καινούργιες μορφές οργάνωσης εργασίας που περιλαμβάνουν το 50% των βιομηχανικών εργατών με τη διαφορά ότι μόνο το 17% από αυτούς λειτουργεί με βάση την αρχή της οικονομικής αυτοσυντήρησης.

Εξίσου σημαντικό στοιχείο είναι η κοινωνικο-πολιτική ωρίμανση σαν αποτέλεσμα των αλλαγών της εργασιακής οργάνωσης. Έτσι τα σημαντικότερα προβλήματα που απασχολούν τις κολλεκτίβες σύμφωνα με δημοσιεύματα τεσσάρων κεντρικών εφημερίδων, πέντε επιστημονικών περιοδικών και άλλων εφημερίδων ή και εκδόσεων επιχειρήσεων είναι:

ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ-ΤΥΠΟΙ

Προβλήματα που έχουν οι κολλεκτίβες και θίγονται στον Τύπο.	1ος τύπος	2ος τύπος	3ος τύπος	4ος τύπος
Μισθός εργασίας	43	45	27	5
Καταμερισμός εργασίας	43	...	1	...
Υλικοτεχνικός εφοδιασμός της επιχείρησης	7	6	21	49
Ανεπαρκής αυτοτέλεια της κολλεκτίβας, απουσία αυτοδιαχείρισης.	...	9	26	34
Φορμαλισμός στη λειτουργία της κολλεκτίβας.	...	28	18	6
Σχέσεις ανάμεσα στα μέλη κάθε κολλεκτίβας	7	12	7	7

διοργάνωση των μορφών εργασιακής οργάνωσης, απαιτούσε τη δημιουργία νέων παραγωγικών σχέσεων. Αντί να παρουσιάζεται κάποιο σημείο σύγκλισης ανάμεσα σε αυτά τα σημεία, υπήρχε μια κατευθυνόμενη απόκλιση. Άλλωστε δεν εξηγείται διαφορετικά η απουσία από τις επίσημες κυβερνητικές μελέτες των τριών τύπων οργάνωσης της εργασίας (βλ. πίνακας Νο 1). Αυτό σημαίνει ότι υπήρχε μια τεράστια καθυστέρηση ανανέωσης των μέσων παραγωγής και, κατά δεύτερο λόγο, ξεπερασμένη οργάνωση εργασίας και διεύθυνσης στους ήδη ανασχηματισμένους τεχνολογικά κλάδους της βιομηχανίας, με φυσιολογικό αποτέλεσμα τα φαινόμενα της μαζικής κερδοσκοπίας που συνεπάγονταν τον σημαντικό βαθμό διάβρωσης μερίδας του κρατικού μηχανισμού.

Η κερδοσκοπία που αναπτύχθηκε στους κόλπους της σοβιετικής κοινωνίας στηριζόταν στη λανθάνουσα παραγωγικότητα. Αυτή η κατάσταση δεν μπορούσε παρά να ανάγει σε ένα από τα βασικότερα προβλήματα της παραγωγικής διαδικασίας την αντίθεση ανάμεσα στη συλ-

σθού, πειθαρχικές κυρώσεις κλπ.

Έτσι οι ξεπερασμένες παραγωγικές σχέσεις απόκτησαν πολιτικο-ιδεολογική έκφραση (την κυρίαρχη στην κοινωνία) αυτονομούμενη συνεχώς, απομακρυνόμενη από τις κινητήριες δυνάμεις, που κατέληξε στη λατρεία των εννοιών, ανίκανη πια βιολογικά και ιδεολογικά να αντικρίσει, να νιώσει, να καταλάβει τις αλλαγές που συντελούνται σε όλο το μήκος και όλης της κοινωνίας. Ο καθορισμός της πολιτικής γινόταν με γνώμονα την ικανοποίηση ιδεολογικών και υλικών συμφερόντων μερίδας του κρατικού μηχανισμού. Ταυτόχρονα «η θεωρία έχασε το ζωντανό χαρακτήρα της αναζητήσης και της δημιουργικής σκέψης και αυταρχικές απόψεις και κρίσεις έγιναν αναμφισβήτητες αλήθειες. Υπήρξε απολυτοποίηση των ήδη διαμορφωμένων, στην πρακτική, μορφών οργάνωσης της κοινωνίας. Ακόμα περισσότερο, παράμοιες απόψεις ταυτίστηκαν με τις βασικές αρχές του σοσιαλισμού. Τις πρότειναν σαν αλάνθαστες, σαν δόγματα, μην αφήνοντας τόπο για επιστημονική ανάλυση. Αντίθετα, οι προσπάθειες βαθιάς ανάλυσης της πραγματικότητας και η προώθηση νέων ιδεών δεν υποστηρίζονταν. Έτσι εμφανίστηκε μια ιδιότυπη βαρφηκοία στα κοινωνικά προβλήματα και απαιτήσεις» (Από το λόγο του Γκορμπάτσφ στην Ολομέλεια του Γενάρη του 1987).

Αυτή η κατάσταση είχε σαν αποτέλεσμα τη μαζική μείωση του ενδιαφέροντος για τις κοινές υποθέσεις. Η διαμάχη ανάμεσα στις παλιές και στις νέες παραγωγικές σχέσεις δεν έπαψε να υπάρχει και να πυροδοτεί το κλίμα της Σ.Ε. Το πρόβλημα του εκσυγχρονισμού των μέσων παραγωγής κρούει τον κώδωνα του κινδύνου. Όμως, προς το παρόν, η ανανέωση των μέσων παραγωγής προωθείται μόνο με κρατικές ντιρεκτίβες, όπως άλλωστε και οι αλλαγές στην οργάνωση εργασίας. Φτάνουν όμως οι ντιρεκτίβες για να προχωρήσουν σε βάθος οι αλλαγές; Το πρόβλημα βρίσκεται σε δύο σημεία! Κατά πόσο θα ανανεωθεί ο εκτελεστικός και διοικητικός μηχανισμός — ξεκινώντας από τα υπουργεία μέχρι το διευθυντικό προσωπικό των επιχειρήσεων — και σε ποια χρονικά διαστήματα. Και, δεύτερο, κατά πόσο οι μάζες θα δείξουν την υποστήριξη τους, θα δείξουν εμπιστοσύνη στα νέα μέτρα. Η κατάσταση, παρά τη σημαντική πρόοδο που παρατηρείται, δεν είναι και τόσο ευνοϊκή, αν πάρουμε υπ' όψη μας ότι υπάρχουν πολλοί που διατηρούν ενδοιασμούς και επιφυλακτικότητα για το ποιον των νέων μεταρρυθμίσεων. Και αυτό, όχι επειδή τις αποδοκιμάζουν, αλλά επειδή θεωρούν ότι και αυτές, όπως και τόσες άλλες στο παρελθόν, θα μείνουν στα χαρτιά.

Για τον Γκορμπάτσφ, το χρυσό κλειδί της επιτυχίας είναι «περισσότερη δημοκρατία». Γι' αυτό γύρω από αυτό το σύνθημα διεξάγονται ομηρικές μάχες. Οι Σοβιετικοί πολίτες έχουν να διαλέξουν ανάμεσα στην δημοκρατία και την κοινωνική νοθρότητα.

Αν και η έρευνα δεν μπορεί να μας δώσει σε βάθος τα απαιτούμενα στοιχεία, ακόμα και με αυτό τον τρόπο διαπιστώνουμε τις σοβαρές διαφορές στα αντικείμενα που απασχολούν την κάθε μια παραγωγική ομάδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο τύπος της τέταρτης ομάδας ασχολείται, θα λέγαμε αποκλειστικά, με ζητήματα που αφορούν την παρέμβαση της στην παραγωγική διαδικασία της επιχείρησης.

Ανασχηματισμός: Ζωντανή δημιουργία των μαζών

Η κίνηση του κοινωνικού προϊόντος σε πανσοβιετικό επίπεδο, από την παραγωγή μέχρι την κατανάλωση, περιέκλειε ανέκαθεν τεράστιες αντιθέσεις. Κυρίαρχη αποδείχτηκε η αντίθεση ανάμεσα στην τεχνολογική ανάπτυξη της βιομηχανίας και στις μορφές οργάνωσης της εργασίας, διεύθυνσης της παραγωγικής διαδικασίας — όπως επίσης και η καθυστέρηση υιοθέτησης νέων, τεχνικά βελτιωμένων, μέσων παραγωγής της βιομηχανίας. Η μερική έστω εισοδος της νέας τεχνολογίας έπρεπε λογικά να σημαίνει την ανα-

λογική και ατομική οργάνωση της εργασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της κατάστασης που επικρατούσε είναι οι δείκτες παραγωγής που σημειώθηκαν στην περίοδο '70-75 στην αυτοκινητοβιομηχανία — σε έναν από τους καθ' αυτό αυτοματοποιημένους κλάδους της βιομηχανίας στη Σ.Ε. Η παραγωγή δεν ξεπερνούσε το 50 με 60% της προσχεδιασμένης. Σε μερικές μάλιστα πτέρυγες των επιχειρήσεων η κοινωνικά ωφέλιμη εργασία αποτελούσε το 65 με 75% της εργάσιμης μέρας, ενώ στις αυτοματοποιημένες πτέρυγες έφτανε μόνο στο 40% του χρόνου της εργάσιμης μέρας. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε χαμένη ώρα προκαλεί έλλειμμα της τάξης των 60 χιλ. ρουβλίων. Επίσης το ένα τρίτο των ερωτηθέντων εργατών των αυτοκινητοβιομηχανιών υποστήριξαν ότι οι διοικήσεις των επιχειρήσεων δεν ενισχύουν την ουσιαστική παρέμβαση των εργαζομένων στην παραγωγική διαδικασία. Συνολικά, σε πανσοβιετικό επίπεδο, σ' όλους τους παραγωγικούς κλάδους, μόνο το 30 με 40% απ' τις εργατικές κολλεκτίβες αποφασίζει αυτόνομα για θέματα κατανομής του ενιαίου μι-

Προκατειλημμένες και αποσπασματικές εκδοχές

του Τάκη Καφετζή

Τελικά, τι επευφημήθηκε φέτος στην πρωτεύουσα με την Κόκκινη Πλατεία; Το «1917» δια του «1987» ή το αντίστροφο; Η ιστορία ως μέλλον, το μέλλον ως παρόν, το παρόν ως ήδη-ιστορία ή ως το μόνο Μέλλον και το μείζον ιστορικό «υποκείμενο»; Τι διακυβευθήκε δια του λόγου του Γκορμπασόφ; Η εγκατάλειψη της «ανεξάντλητης» πηγής για τη μέχρι τώρα νομιμοποίηση του εκάστοτε παρόντος —δηλαδή η προσεπίκληση της υπεριστορικής αρχής της συνέχειας -του- σοσιαλισμού— ή η καθυπόταξή της στον απτό, σκληρό και μη αναγώγιμο πυρήνα της μόνης πραγματικότητας του παρόντος;

Συνοψίζοντας: ο «γκορμπασοφισμός» φέρει την επανάσταση έναντι του παρόντος και συγχρόνως τέμνει ή / και ανατρέπει την ήδη δεδομένη καθεστωτική συνέχεια και ιστορία, ή απλώς επιχειρεί την ευθέτησή της με το παρόν, το οποίο συγχρόνως —και απλώς, πάλι...— διευθετεί;

Ο κοινός τόπος και η μη-σύμπτωση

Η λογική της κατασκευής αυτών των ερωτημάτων θα μπορούσε να είναι διαφορετική —ή επίσης, τα ερωτήματα θα μπορούσαν να αρθρώνονται σε διαφορετικούς τόπους ενδιαφέροντος. Υπάρχει ωστόσο ένας κοινός τόπος στον οποίο συναντώνται —καλειδοσκοπικά, τεθλασμένα ή κατοπτρικά, ασφαλώς— οι απορίες, οι κλονισμοί, οι αμφιβολίες και αμφιλογίες των ανά τον κόσμο και εκτός εξουσίας αριστερών και κομμουνιστών: ποια είναι, «εν τέλει», η ιστορία και η θέση μέσα στην ιστορία, ποια η διαδικασία γένεσης και ποιά η αιτία ύπαρξης αυτής της φημολογούμενης —και «καθυστερημένης»— εφαρμογής της τροτσικιστικής «πολιτικής επανάστασης»; Με ταυτίσεις, συγκλίσεις, αποκλίσεις, στερητικά σύνδρομα ή οριακές αποξενώσεις έναντι της πατρίδας του σοσιαλισμού, με αρχαϊκά, «ρεαλιστικά» ή οιονει κυβερνητικά ενδιατήματα, με φόβο ή ασφαλιστική επιβεβαίωση ο κάθε εκτός εξουσίας κομμουνιστής στρέφεται, όσο ποτέ άλλοτε περιφρόντισ, στον πάλοι ποτέ ομφάλιο λώρο του, αδιαμεσολάβητον πια από την άλλοτε μεγάλη πατριαρχική οικογένεια της Διεθνούς: έναν ομφάλιο λώρο γυμνό στο παρόν, στερημένο πια από πολλά μέλη του ιστορικού του σώματος, παραπαίοντα σε μια πορεία μετάβασης προς -κάτι-διάφορο, που ορίζεται τόσο πιο δύσκολα και ελέγχεται τόσο πιο αβέβαια όσο εντείνεται μια δυναμική που έχει δρομολογηθεί στο «φάρο των κομμουνιστών» εδώ και δυόμισι χρόνια.

Η απάντηση στο ποιες, πώς και γιατί οι σημαίνουσες πρακτικές της νέας σοβιετικής ηγεσίας, στο ποια, πώς, πόση και γιατί η διαφορά τους από τις μέχρι τώρα αντίστοιχες πρακτικές, στο «πού πάει η Σοβιετική Ένωση», δεν μπορεί να είναι συνολική, διατυπωμένη με ενιαίους όρους —ώστε «όλοι να είναι εν τάξει»— οριστική, ακολουθητική των όσων συμβαίνουν «εκεί». Η σύμπτωση της ενιαίας εξουσίας κομμουνιστών είναι ανέφικτη στα ειδικά αυτά σημεία «ανάγνωσης» του, κατά τα άλλα, κοινού τους τόπου αφού:

Πρώτον, η απάντησή τους δεν μπορεί να είναι *συνολική* κυρίως διότι δεν υπάρχει το τεκμήριο μιας θεωρίας για το σοσιαλισμό και μιας αντίστοιχης για το κόμμα -εκτός- εξουσίας· με τις έννοιες και το συνολικό δείκτη αποδειξιμότητας μιας τέτοιας θεωρίας θα ήταν δυνατό να απαντηθεί «συναιρετικά» το τι (και

1918

το πώς) συντελείται σήμερα στο σύνολο των βαθμίδων του σοβιετικού κοινωνικού σχηματισμού και μαζί το τι «σημαίνουν» αυτά για τη διάταξη και τη λειτουργία των βαθμίδων άρθρωσης των εκτός-εξουσίας κομμουνιστικών και αριστερών κομμάτων.

Δεύτερον, η απάντηση δεν μπορεί να διατυπωθεί με *ενιαίους* όρους αφού οι παρατηρητές ομιλούν κατά μόνας για τα όσα βλέπουν· γιατί ενώ είναι κοινή η εστία του οπτικού τους πεδίου στον αντι-κείμενο σοβιετικό κοινωνικό σχηματισμό, τα εξαγόμενα της παρατήρησης δεν είναι δεκτικά κοινής ανάλυσης και σύνθεσης: η πρόσπτωση της *ιδεολογίας*, αυτής της ζωτικής ακτίνας, στο θεώμενο αντι-κείμενο επιφέρει κατακερματισμούς σε αυτό το ίδιο το οπτικό πεδίο, αφού κατακερματισμένη είναι η ιστορία των ιδεολογιών και η ιδεολογία των ιστοριών της Αριστεράς. Ήδη πριν από την παρατήρηση, επεμβαίνει η «επιλογή» του *πού* και *πώς* και *πόσο* παρατηρείται ο, κατά τα άλλα «αντικειμενικά υπάρχων», σοβιετικός σχηματισμός.

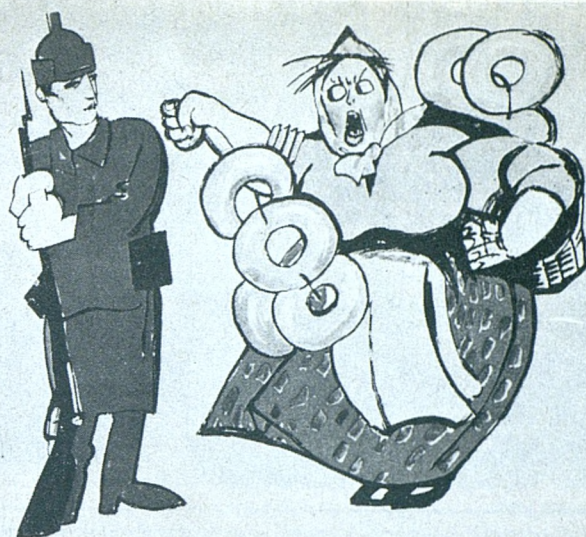
Τρίτον, η απάντηση δεν μπορεί να είναι *οριστική* αφού «και όμως η (σοβιετική) γη κινείται» — κατά τον φλοιό ή τα βαθύτερα στρώματά της, προς διερεύνηση...

Και **τέταρτον**, η απάντηση δεν μπορεί να είναι *ακολουθητική* διότι τα οχήματα που ακολουθούν, απλώς, την πομπή του σοσιαλισμού ανά τις δεκαετίες κινδυνεύουν τώρα να ανατραπούν· ή μάλλον έχουν ανατραπεί πλείστα όσα τέτοια οχήματα, αφού ο Μ. Γκορμπασόφ εννοεί (για όποιους λόγους) να κάνει μια προς τα πίσω κίνηση στις μέχρι τώρα πομπές σοσιαλισμού, να σπάει κάπου την αλυσίδα τους, να αμφισβητεί την ευταξία και τη συνέχεια τους. Και όταν η ιστορική ακολουθία των σοσιαλισμών («οριστικού», «αναπτυγμένου», «ώριμου» κτλ.) αμφισβητείται από τους σημερινούς «χειριστές» του σοβιετικού σχηματισμού, αναιρείται αυτόχρονα στις ιδεολογικές προϋποθέσεις της και η όποια δυνατότητα ταύτισης ή εμμονής σε αυτή την «αδιατάρακτη σοβιετική συνέχεια» από τους εκτός σοβιετικής εξουσίας κείμενους.

Με αυτές τις αυτονόητες αλλά σπανίως κατατιθέμενες *θέσεις* ως προς τα προκείμενα της προσέγγισης του τι, πώς και γιατί ο «Γκορμπασόφ», μπορεί να επιχειρηθεί η σκιαγράφιση ενός γενικού —αλλά και εξειδικευμένου στους όρους του— πλαισίου αναφοράς, που περισσότερο θα υπηρετεί μια περιεκτική διατύπωση κάποιων κεντρικών όρων του προβλήματος, παρά θα χρησιμοποιηθεί ως «μέσον» κανονιστικής ή «πραγματιστικής» ερμηνείας. Τούτο φυσικά, δεν σημαίνει πως η διατύπωση των όρων του προβλήματος θα είναι απαλλαγμένη ιδεολογικών και κανονιστικών προ-επιλογών. Ήδη αποτελεί προ-επιλογή το ποιος όρος του προβλήματος χαρακτηρίζεται «κεντρικός».

1987

ΑΦΙΣΑ ΤΟΥ 1918

Τόποι και τρόποι του «διαφανούς» και του «απρόσιτου»

«Γκλασνόστ: το γνωστό σε (ή και από) όλους, αυτό που έχει αποκαλυφθεί»: αυτή είναι μια από τις μεταφραστικές εκδοχές της καθ' ημάς «διαφάνειας», αυτής της συμπεκνωμένης συμβολικής διατύπωσης κεντρικότετων σημείων υλικής άρθρωσης της νέας πολιτικής Γκορμπαςόφ. Η εκτεταμένη χρήση και η τεράστια σημασία που, συνακόλουθα, απέκτησε αυτός ο όρος, η επένδυσή του σε πολλαπλά πεδία της πολιτικής και της κοινωνίας στην Σ. Ένωση, τον αναδεικνύουν σε κρίσιμο ιδεολογικό κώδικα με την ηγεμονική διάσταση που αποκτά, εμφανίζεται σαν να είναι αυτός και όχι ο «μαρξισμός-λενινισμός», που αποτελεί τη μήτρα παραγωγής της περιφημής «νέας πολιτικής σκέψης» των Σοβιετικών ηγετών.

Η «γκλασνόστ» αποτελεί βασικό στοιχείο συνοχής, αναπαραγωγής, ιδεολογικής εκλογίκευσης και νομιμοποίησης των πολλαπλών χώρων στους οποίους μπορεί να εντοπιστεί: είναι, μέσα από την κριτική, ως προς το παρελθόν του σοσιαλισμού, συνδήλωση της έννοιας που η νέα σοβιετική ηγεσία διεκδικεί τη συμβολική εδραίωση του λόγου της στη σοβιετική «κοινή γνώμη». Όμως η διαφάνεια, όντας περισσότερο ανοιχτή και πολυσημική από το αποκλειστικό για τους άλλους «πλην» κεντρικής εξουσίας και άπαξ διατεταγμένο σύστημα του «μαρξισμού-λενινισμού», διαχέεται και σε άλλους χώρους: είναι σε συνάρτηση με τη «διαφάνεια» που διαμορφώνονται οι διαδικασίες και τα στερεότυπα άρθρωσης των νέων και άλλου είδους άτυπων ομαδοποιήσεων στο σημαντικότερο μέχρι στιγμής δυναμικό στρώμα στήριξης του Μ. Γκορμπαςόφ — την πάλαι ποτέ οριζόμενη ως ιντελιγκέντσια — είναι επίσης σε συνάρτηση με τη διαφάνεια που «επιτρέπονται» οι πρώιμες αυτές εξω-κομματικές συναθροίσεις πολιτών — από την ανοιχτή συζήτηση στο κιόσκι των εφημερίδων, μέχρι τις διαδηλώσεις υπό τη φαιά όψη του Κρεμλίνου — είναι η γκλασνόστ επίσης που χρησιμεύει ως όχημα για τις νέες σχέσεις και την ανακατατομή εξουσιών που αναδύονται μέσα από τη νέα μορφή και τα νέα είδη πρακτικής στο δίκτυο της πολιτικής επικοινωνίας — είναι η γκλασνόστ που διέπει τα κριτήρια και τους κανόνες διεκπεραίωσης ουσιαστικών θεσμικών πρακτικών του πολιτικού συστήματος της Σ. Ένωσης, όπως είναι, πχ., οι νέες πρακτικές των περιφερειακών και κεντρικών διευθυντικών ομάδων — στην παραγωγή και στη διοίκηση.

Γύρω από τη γκλασνόστ διαμορφώνεται ένας πολυεπίπεδος όσο και ασύμμετρος αστερισμός ομάδων —τυπικών και άτυπων— με θετική ροπή σε ό,τι αφορά την ανάγκη της διαφάνειας — η θετική αυτή ροπή σημαίνει ότι οι εν λόγω ομάδες συναι-

νούν —με διαφορετική ένταση— στη μέσω της γκλασνόστ άρση της κρίσης νομιμοποίησης και λειτουργίας του σοβιετικού πολιτικού συστήματος και θεωρούν τη γκλασνόστ ως όρο *sine qua non* προκειμένου να αυξηθεί η σχέση ανταπόκρισης και η αντιστοιχία μεταξύ της κοινωνίας και της πολιτικής στη Σ. Ένωση: η γκλασνόστ θέτει στο επίκεντρο το πρόβλημα της πολιτικής αντιπροσώπευσης στη Σ. Ένωση — το πρόβλημα της μετατροπής της σχέσης διαμεσολάβησης της «τάξης» στο κράτος από το «κόμμα» σε σχέση αντιπροσώπευσης της διαφοροποιημένης κοινωνικής δομής από ένα περισσότερο διαφοροποιημένο και διευρυμένο πλέγμα πολιτικών θεσμών.

Όμως, ποια είναι η πιθανότητα και η δυνατότητα της μετατροπής της κορπορατιστικής διαμεσολάβησης σε πολιτική αντιπροσώπευση, δηλαδή η δυνατότητα των Σοβιετικών υπηκόων να μετατραπούν σε πολίτες που θα αναγνωρίζονται στο πολιτικό τους σύστημα, «αναπαριστώμενοι» αντιπροσωπευτικά στους μηχανισμούς της λήψης αποφάσεων; Διότι περί αυτού πρόκειται, αφού η σοβιετική ηγεσία δεν επαναφέρει στο παρόν το «*όλη η εξουσία στα σοβιέτ*», αλλά μιλά περισσότερο για τη γκλασνόστ ως καταστατικό στοιχείο της ανακαινιζόμενης ανάγκης για *δημοκρατία*.

Με δύο λόγια, το ερώτημα αφορά ευθέως τους *τόπους και τρόπους χρήσης* της γκλασνόστ. Στην πράξη η διαφάνεια προϋποθέτει ένα κοινωνικό συμβόλαιο —μέσης, ίσως όμως και μακράς προθεσμίας— με το οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη συνάπτουν δικαιώματα και υποχρεώσεις να *ομιλούν* για κάτι από το *παρελθόν* που ήταν γνωστό αλλά μη ομιλούμενο μέχρι τώρα και να *πράττουν εφεξής* με τρόπο που θα διασφαλίζει τη δυνατότητα δημόσιου ελέγχου της πράξης και των αποτελεσμάτων της, και δημόσιας, «κοινωνικής» εκτύλιξης των διαδικασιών, που ορίζουν αυτή την πράξη. Αν όμως αυτό το συμβόλαιο μπορεί να ορίζει τα πλαίσια για την «εγνωσιολογική» διατύπωση μιας από τις κεντρικές εκδοχές του τρόπου χρήσεως της γκλασνόστ, δεν σημαίνει ότι συμβαλλόμενος μπορεί να είναι ο «καθένας»: Λόγος της, περί της και δια της εξουσίας, η γκλασνόστ παραπέμπει ευθέως από τους τρόπους στους εξουσιαστικούς τόπους —και την ιεραρχική τους δόμηση— επεξεργασίας, *ορισμού*, εκφοράς της. Χωρίς να αποκλείεται το ενδεχόμενο η γκλασνόστ η ίδια να συντελέσει στη συγκρότηση νέων και περισσότερων υποκειμένων που θα συμβληθούν με το κοινωνικό της συμβόλαιο —και, άρα, θα διεκδικήσουν και αυτοί, ως *τόποι* εκφοράς της γκλασνόστ, μερίδιο στους *τρόπους* χρήσης της— παραμένει αναμφισβήτητη πραγματικότητα το ότι οι σημερινοί φορείς των θεσμών εξουσίας στη Σ. Ένωση, αυτοί που «κατοικούν» τους τό-

1918

πους της γκλασνόστ, έχουν συγκεκριμένα θεσμικά και ιδεολογικά όρια και οι ιστορικές δουλειές που τους συνοδεύουν έχουν εξαιρετική βαρύτητα στο παρόν ενός δυσκίνητου και δυσμετάβλητου πολιτικού συστήματος. Οι σημερινοί Σοβιετικοί ηγέτες ορίζουν μονομερώς — προς το παρόν — δηλαδή εκτός κοινωνικού συμβολαίου τους τρόπους χρήσης της γκλασνόστ σε ό,τι αφορά αυτή τούτη τη λειτουργία του πυρήνα των εξουσιαστικών σχέσεων: του Κόμματος.

Και δεν θα μπορούσε να γίνει αλλιώς, αφού το πολιτικό σύστημα λειτουργούσε περίπου εν κενώ — μέσα σε ένα κοινωνικό σώμα που βρισκόταν μακροχρόνια εκτός πολιτικής — και η μόνη του θεσμική αντιστοίχιση βρισκόταν υποχρεωτικά (όσο και αδιέξοδα) σε ένα κλειστό - αυτοανακυκλούμενο και ιεραρχικό σύστημα γραφειοκρατικής διαμεσολάβησης· η μόνη αντιπροσωπευτική σχέση που μπορεί να ανιχνευθεί στο σύστημα αυτό είναι αυτή μεταξύ των φορέων κεντρικής ή περιφερειακής - ανώτερης εξουσίας και της «μερίδας» που τους αναλογούσε από την κατανομή των υλικών ή συμβολικών πόρων της συνολικής εξουσίας.

Από αυτή την άποψη, οι σημερινοί Σοβιετικοί ηγέτες δεν μπορούν παρά να ορίζουν το χρονικό και καθ' ύλην σημείο αναφοράς της γκλασνόστ, το εκάστοτε δραστικό βεληνικές της, τη στιγμή της εκάστοτε συγκυρίας όπου θα εκφερθεί η γκλασνόστ και, κυρίως, τους *πολιτικούς - κοινωνικούς και θεσμικούς όρους* της. Εδώ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το σοβιετικό σύστημα δεν αποτελεί ένα πολυεπίπεδα αρθρωμένο σύνολο «αντισταθμιζόμενων εξουσιών» και «εγγυήσεων ελέγχου της εξουσίας», αλλά μια σαφώς μονοπαγή και πυραμιδοειδή διάταξη φορέων λήψης αποφάσεων· σε ένα τέτοιο σύστημα η πολιτική κρίση ή θα διεκπεραιωθεί αναπαραγόμενη — όπως μέχρι τώρα — ή θα επιλυθεί με επιμέρους ρήξεις που τις διαχειρίζονται φορείς και πρόσωπα τα οποία έχουν ήδη ιστορική πράξη και νομιμοποίηση στην ύπατη βαθμίδα αυθεντίας, το *Κόμμα*.

Στα πλαίσια αυτής της προβληματικής, η γκλασνόστ ανάγεται στους αποτελεσματικότερους τρόπους ενσωμάτωσης και χειρισμού της στην υπάρχουσα δομή εξουσίας από τους κεντρικούς φορείς της τελευταίας. Και, επειδή, πέρα από δαιμονολογικές αιτιοκρατικές ή τελεολογικές αντιλήψεις, καμιά τέτοιου τύπου εξουσία δεν αυτοκτονεί — ιδιαίτερα μάλιστα όταν διέρχεται μείζονα κρίση και οι φορείς της κατέχουν συγχρόνως την αλάθητη Αλήθεια — δεν υπάρχει λόγος να μη δούμε την αιτία ύπαρξης της γκλασνόστ σε ανάγκες που, πρωταρχικά, αφορούν μια βελτιωμένη — και, ποσοτικά, απλώς, διάφορη — αναπαραγωγή του υφιστάμενου σοβιετικού πολιτικού συστήματος, εκλογικευτικά επενδυμένη.

Από την άλλη πλευρά, το εύρος και ο προσανατολισμός της δυναμικής που αναντίρρητα συνυπάρχει στην γκλασνόστ, θα ε-

ξαρτηθεί από το αν δημιουργηθούν οι ιδεολογικές και θεσμικές προϋποθέσεις για τη διεύρυνση και πολυεπίπεδη / μη - πυραμιδοειδή διάταξη των τόπων εκφοράς της γκλασνόστ. Το μέγεθος των επιπτώσεων της γκλασνόστ ως προς τους συσχετισμούς και κατανομές εξουσίας στον κοινωνικό σχηματισμό της Σ. Ένωσης, θα εξαρτηθεί από το αν το «*απρόσιτο*», η σημερινή, μονοπαγής δομή πολιτικής ισχύος μέσω της οποίας ορίζεται και διαπράττεται η μονομερής εξουσιαστική χρήση της γκλασνόστ, μετασχηματιστεί σε ένα σύστημα «συμμεριζόμενης εξουσίας»· σε ένα τέτοιο σύστημα οι τρόποι χρήσης της γκλασνόστ και οι πολυμερείς, αδέσμευτες *υλικές εφαρμογές* της θα αποτελούν αντικείμενο κοινωνικού και πολιτικού ανταγωνισμού. Αυτό το ενδεχόμενο, βέβαια, θα υπονόμει (ή, έστω, θα αμφισβητούσε *de facto*) τον «ηγετικό ρόλο του Κόμματος», δηλαδή τις δεδομένες κοινωνικές και θεσμικές διαδικασίες νομιμοποίησης του εξουσιαστικού συγκροτήματος, θίγοντας έτσι αυτά τούτα τα θεμέλια της πολιτικής διαχείρισης και των μορφών ύπαρξης του συνολικού κοινωνικού σχηματισμού.

Από όσα προηγήθηκαν προκύπτει ότι ένα από τα κεντρικά ζητούμενα σε μια δυναμική θεώρηση της γκλασνόστ δεν είναι το αν οι σημερινές διαχωριστικές τομές βρίσκονται ανάμεσα, από τη μια πλευρά, στη συμμαχία των «νέων ανδρών» (του υπάρχοντος κόμματος, βέβαια...) με επικεφαλής του Γκορμπατσόφ και, από την άλλη πλευρά, στο ιστορικά αναπαραγόμενο μπλοκ γραφειοκρατών - στρατιωτικών. Η σύγκρουση αυτή υπάρχει, αλλά το αποτέλεσμά της μπορεί να σημαίνει απλώς την επιβεβαίωση ή όχι της ανάγκης για μια αναδιάταξη των συσχετισμών δύναμης μεταξύ των δυο αυτών μπλοκ· *αυτά, όμως, συμμερίζονται την ίδια κεντρική εξουσία* και δεν συμφωνούν στον τρόπο εξόδου της τελευταίας από την κρίση. Τα ζητούμενα στη δυναμική της γκλασνόστ, στην εξέταση δηλαδή των εντάσεων, τριβών και αντιφάσεων μεταξύ, αφενός των τόπων και των τρόπων χρήσης τους και, αφετέρου, της ίδιας της «ουσίας» της, είναι το κατά πόσο οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις θα δημιουργήσουν σε μια πρώτη φάση το πεδίο για μια συμμαχία της «ανανεωτικής» εξουσιαστικής μερίδας με κοινωνικές δυνάμεις οι οποίες θα διαθέτουν θεσμοθετημένη εξουσιαστική αρμοδιότητα. Το αν θα γίνει αυτό, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το αν οι συγκρούσεις των «σημερινών ρεφορμιστών» με τους «χθεσινούς συντηρητικούς» διεξαχθούν κατά τρόπο μη καταστροφικό για την κοινωνική δυναμική των θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Σε μια δεύτερη φάση, που συγχρόνως εμπερικλείεται στη δυναμική της πρώτης, το ζητούμενο είναι το κατά πόσο οι μεταρρυθμίσεις — που θα έχουν περιβάλει με θεσμοθετημένες εξουσίες ποικίλες κοινωνικές ομάδες — θα μπορέσουν να λειτουργήσουν ως αφετηρία για «τη συγκρότηση πολυμερέστερων τόπων εξουσίας επιρροής και - βασικά — αυθεντίας. Στη φάση αυτή η γραμμή σύγκρουσης θα ιερατοπισθεί από τις ανταγωνιστικές μερίδες του εξουσιαστικού συγκροτήματος: το κυρίαρχο, τότε, «ρεφορμιστικό» μπλοκ εξουσίας θα αντιμετωπίζει μια ογκούμενη πίεση από την υπό συγκρότηση κοινωνία των πολιτών, με κεντρικό αίτημα την εξάπλωση του δικαιώματος στη συνολική *πολιτική* προς τα «κάτω» (και εδώ η πολιτική δεν ορίζεται μόνο με τα εξουσιαστικά της εξαρτήματα).

Ανασυγκρότηση ή αναδόμηση;

Το νέο στυλ της σοβιετικής ηγετικής ομάδας κυριαρχείται από έναν έως και τεχνοκρατικό πραγματισμό και μια μορφή επικοινωνίας ανοιχτή, ευέλικτη, προσαρμοστική, αδιαμεσολάβητη από αραχνοειδή τελετουργικά και αρκούντως «δημονηφισματική»· ως προς το τελευταίο χαρακτηριστικό της μορφής επικοινωνίας των νέων Σοβιετικών ηγετών, το μόνο που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι κάθε νέα ηγεσία στον υπαρκτό σοσιαλισμό κατέφευγε πάντα στην εκτό· θεσμών χαρισματική «επαφή». Από μίαν άλλη άποψη, τα χαρακτηριστικά αυτά στην «προς τα έξω» εμφάνιση των γκορμπατσόφικών δεν είναι απλές

σημειολογικές επιλογές, αλλά καλά αρθρωμένες σημαίνουσες πρακτικές που παραπέμπουν σε ιδεολογικές και κοινωνικές συνθήκες.

Θα ήταν αρκετά ατελέσφορο, βέβαια, να αποφανθεί κανείς ότι αυτό το στυλ εναρμονίζεται με κάποια «δεξιά στροφή» στη Σ. Ένωση: το προσφιλές στους δυτικούς αναλυτές συνεχές Αριστερά - Κέντρο - Δεξιά, δεν μπορεί τόσο ανέδοξα να εφαρμοστεί στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Από την άλλη, όμως, αυτό το στυλ και οι ιδεολογικές του συνθήκες δεν είναι απαλλαγμένο από πλείστα όσα προβληματικά στοιχεία· το σημαντικότερο ίσως εντοπίζεται στη ρήση του Μ. Γκορμπατσόφ περί «επαναστατικών μετασχηματισμών» στην ΕΣΣΔ. Αυτό, κατά τις γραφές μεν είναι αντιφατικό (απείχε πολύ η Σ.Ε. από του να βρίσκεται σε επαναστατική κατάσταση), κατά την ουσία του δε έντονα ιδεολογικό (με την έννοια της «ψευδούς συνείδησης») και λίαν ρεφορμιστικό.

Αυτό φαίνεται στον τρόπο σύλληψης, σχεδίασης και στις μορφές υλοποίησης της άλλης, εκτός της γκλασνόστ, μείζονος πολιτικής του «Γκορμπατσόφ»: της ανασυγκρότησης. Η περεστρόικα αναγορεύεται σε μονιστική κινητήρια αρχή του σοβιετικού σύμπαντος: μέσω αυτής ονομάζεται ο ηθικός καθαρισμός, η πολιτική κινητοποίηση και η καταπολέμηση του προϊόντος ιδιώτευσης, η ανακατανομή κεντρικών και περιφερειακών πόρων, η τροποποίηση σημαντικών στοιχείων στις σχέσεις παραγωγής, ο ανακαταμερισμός πόρων και εξουσιών μεταξύ του στρατιωτικού και του πολιτικού συγκροτήματος παραγωγής.

Το κεντρικό πεδίο αναφοράς της περεστρόικα είναι η πιο ευαίσθητη ίσως βαθμίδα του κοινωνικού σχηματισμού: οι σχέσεις παραγωγής. Στην παράδοση του πιο χαρακτηριστικού θεωρήματος για τον οικονομισμό και το ρεφορμισμό της Β' Διεθνούς, οι επινοητές της περεστρόικα υιοθετούν την τεχνικιστική και εξελικτικιστική αντίληψη περί πρωταρχίας των «παραγωγικών δυνάμεων» και περί «αναντιστοιχίας» μεταξύ αυτών και των σχέσεων παραγωγής. Η «καθυστέρηση» των σχέσεων να «προσαρμοστούν» στις δυνάμεις παραγωγής, νομιμοποιούν την ανάγκη της περεστρόικα που διατυπώνεται έτσι σ' έναν διπλό και αλληλοτροφοδοτούμενο άξονα: ανασυγκρότηση του υπάρχοντος — εντατική ανάπτυξη / νέες τεχνολογίες.

Αν υπάρχει όμως μια κρίση στην κοινωνική σχέση παραγωγής, αυτή δεν μπορεί να οριστεί με όρους «αναντιστοιχίας» κτλ., αλλά σαν μια αλυσίδα αντιφάσεων στον σοβιετικό τρόπο παραγωγής, μέσα στον οποίο ούτε οι σχέσεις ούτε οι δυνάμεις παραγωγής μπορούν να αναπαραχθούν· δεν υπάρχει κάποια «φυσική τάση εξέλιξης» της τεχνολογίας (διότι ως μέσα παραγωγής νοούνται κυρίως, στα πλαίσια αυτής της δευτεροδιεθνίστικης αντίληψης, οι «μηχανές») που δεν «ακολουθείται» από τις σχέσεις παραγωγής (που και αυτές ορίζονται περιοριστικά και μονιστικά ως σχέσεις προς τα μέσα παραγωγής). Η κρίση του σοβιετικού τρόπου παραγωγής προήλθε σε σημαντικό βαθμό από το γεγονός, ότι οι «σε τελική ανάλυση» επικρατηστικές κοινωνικές σχέσεις παραγωγής διαχειριζόνταν από ένα συγκρότημα εξουσίας, το οποίο, πριν την «παράλυσή» του, αναπαρήγαγε τα προνόμιά του στην κατανομή του κοινωνικού πλεονάσματος μέσα από τη διατήρηση των συγκεκριμένων κοινωνικών, πολιτικών και ιδεολογικών δομών που ορίζουν την κοινωνική σχέση παραγωγής.

Από αυτή την άποψη, η κριτική στο παρελθόν δεν μπορεί να αρκείται απλώς στην ηθικολογική και ανθρωποκεντρική καταγγελία κάποιων «γραφειοκρατών». Από αυτή την άποψη επίσης, η ανασυγκρότηση δεν μπορεί να θεθεί με όρους άλλους από εκείνους της *αναδόμησης* των σχέσεων εξουσίας τις οποίες εγκλείει ένας τρόπος παραγωγής και οι οποίες αρθρώνουν την πολιτική πυραμίδα διεύθυνσης της παραγωγής: κεντρικοί εξουσιαστικοί φορείς —ενδιάμεσες διευθυντικές βαθμίδες— άμεσοι παραγωγοί. Οι νέες θεσμικές ρυθμίσεις που επιχειρούνται με το νόμο για την αυτοχρηματοδότηση των επιχειρήσεων πχ. και για

ΑΦΙΣΑ ΤΟΥ 1918

τους ρόλους της «εργατικής κολλεκτίβας» αποτελούν ίσως σαφή βήματα προς την κατεύθυνση της αναδιατάξεως των σχέσεων εξουσίας των σοβιετικών τρόπων παραγωγής και υπερβαίνουν την τεχνικιστική αντίληψη περί την περεστρόικα, αλλά δεν συνιστούν αναδόμηση αυτών των εξουσιαστικών σχέσεων. Αυτή προϋποθέτει τη σαφή ανατροπή της πολιτικής πυραμίδας της παραγωγής και την αντικατάστασή της από μηχανισμούς που δεν θα είναι απλά οχήματα μιας «συγκαταθετικής δημοκρατίας», με χειραγωγημένους όρους συμμετοχής σε μια ολοένα και πιο απόμακρη από τους κοινωνούς «σύνθετη» παραγωγική μηχανή· αν οι «κολλεκτίβες» ασκήσουν οργανική παρέμβαση, αυτή δεν μπορεί να επιμεριστεί μόνο στη σχεδίαση και εκτέλεση του «πλάνου», αλλά θα θέσει στην ημερήσια διάταξη το ζήτημα της εξόδου της «κολλεκτίβας» από το στενό πλαίσιο της επιχείρησης, της ομάδας των ομοειδών επιχειρήσεων ή και της περιφέρειας ακόμα.

Έστω και αν η ιστορική κίνηση δεν ακολουθεί τα δόγματα του Βίκο, η δυναμική που περικλείεται στην «αυτοδιοίκηση» και την «αυτοδιαχείριση» και εκείνη που εγκαινιάζεται μέσω της νομιμοποίησης κάποιων μηχανισμών αγοράς, θέτουν έμπρακτα την προοπτική της γενικευμένης αυτοδιεύθυνσης, της αναθεώρησης του ρόλου και της θέσης του «κόμματος» στην αλυσίδα της εξουσιαστικής διαδικασίας. Από αυτή την άποψη η περεστρόικα, το πρόβλημα των τόπων και των τρόπων της, είναι πολύ σκληρότερο και ανελαστικότερο από όσο το αντίστοιχο της γκλασνόστ — αυτή μπορεί να διευθετηθεί με κάποιες εκχωρήσεις περιφερειακών «αρμοδιοτήτων».

Και το αδιέξοδο στο οποίο βρέθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 η ΕΣΣΔ, εμφανίστηκε μεν στη σήψη του «εποικοδομήματος» στο οποίο απευθύνεται η γκλασνόστ, όμως οι όροι παραγωγής του αδιεξόδου εντοπίζονται στη «βάση»: εδώ συντελείται η όσωση πολιτικής και οικονομίας που χαρακτηρίζει κατ' εξοχήν το σοβιετικό κοινωνικό σχηματισμό...

Από την αναδόμηση ή όχι της «βάσης» θα κριθεί και το αν η αιτία ύπαρξης του «γκορμπατσοφισμού» συνεπάγεται ή όχι ένα ρήγμα στην ιστορία της ΕΣΣΔ, ρήγμα που θα διαφοροποιήσει ριζικά και τη θέση της νέας ηγετικής ομάδας στην ιστορική διαδοχή των σοσιαλισμών της ΕΣΣΔ.

Παρά το ότι η ιστορία της ομάδας αυτής και η διαδικασία εξουσιαστικής της ανάδειξης δεν τη διαφοροποιεί από τις αντίστοιχες του παρελθόντος, ίσως τελικά —και παρά το μεταρρυθμιστικό «σχέδιο» αυτής της ομάδας— ήρθε για την ΕΣΣΔ η ώρα μιας προσίδιας στις παραδόσεις της πολιτικής κοινωνίας: τέτοιας που θα υπερβαίνει τις ανάγκες μια απλής διευθέτησης της κρίσης —με άθικτο τον καθεστωτικό πυρήνα παραγωγής της— και που θα σημαίνει μια βιώσιμη εκδοχή πολιτικής κοινωνίας για το σοσιαλισμό. □

Τα τεκταινόμενα στη «μητρόπολη» του σοσιαλισμού - κομμουνισμού επί Μιχαήλ Γκορμπατσόφ μπορεί να προκαλούν (χάριν... ευθυμίας) ερωτήματα του τύπου «τι μας κάνουν Μιχαήλ» αλλά κυρίως συμβάλλουν σε σοβαρές διεργασίες στο εσωτερικό των ελληνικών πολιτικών σχηματισμών της παραδοσιακής και μη Αριστεράς, με ακόμα σοβαρότερες επιπτώσεις στη φυσιογνωμία του ιδεολογικού και, κυρίως, του πολιτικού «προφίλ» τους...

Το ΚΚΕ, η ΕΑΡ, το ΚΚΕ-Εσ. Α/Α (αλλά και το ΠΑΣΟΚ από την ειδική άποψη της διαμόρφωσης της εξωτερικής κρατικής πολιτικής του) γίνονται αποδέκτες των («εκεί») αλλαγών και πομποί των («εδώ»), δια της τεθλασμένης, δικών τους μεταλλαγών. Τα τρία κείμενα που ακολουθούν αυτή ακριβώς την προσέγγιση επιχειρούν.

ΚΚΕ: Ανασυγκρότηση με διόπτρες ή δια γυμνού οφθαλμού;

του Χρ. Ριαζάνογλου

Οι αιτιάσεις εις βάρος του ΚΚΕ ότι δεν πλέει με τον «άνεμο Γκορμπατσόφ» ή ότι αυτός ο «άνεμος» εισέρχεται δια πλειστών όσων παρακαμπτήριων στον Περισσό, δημιουργούν για πρώτη φορά την ευκαιρία στην ηγεσία του να διακηρύξει την ανεξαρτησία του κόμματος, αντιστρέφοντας το επιχείρημα των κατηγορών της: «δηλαδή μέχρι τώρα μας κατηγορούσατε ότι δήθεν υποτασσόμαστε τυφλά στη Μόσχα, ενώ τώρα είσατε εσείς που μας πιέζετε σε αυτή τη δήθεν υποταγή», δηλώνει η ηγεσία του ΚΚΕ υπογραμμίζοντας έμμεσα το διακείμενο σε έναν «αυτοπροσδιορισμό».

Ωστόσο, η διαχωριστική τομή «κατηγόρων - κατηγορούμενων» δεν βρίσκεται ασφαλώς σε αυτό το σημείο: ο κ. Παπανδρέου, πχ., ξέρει πολύ καλύτερα από τον καθένα ότι δεν μπορεί να υποδυέται ρόλο Έλληνα κομμουνιστή ηγέτη της δεκαετίας του '30, κατηγορώντας ως αιρετικούς τους σημερινούς Έλληνες κομμουνιστές ηγέτες: απλούστατα, έχει πλήρη συνείδηση ότι αυτόν τον ψευδεπίγραφο και συγχρόνως οξύμωρο ρόλο πρέπει να τον υποδυθεί, προκειμένου να παίξει το «αριστερό χαρτί» της «νομιμότητας» του προς Γκορμπατσόφ, στριμώνοντας τους εδώ κομματικούς συμμάχους του Σοβιετικού ηγέτη. Ο κ. Παπανδρέου πρέπει να παίξει αυτό το «χαρτί» επειδή έχει αδήριτη την ανάγκη να αξιωθεί επίσημη Γκορμπατσόφ στην Ελλάδα —και μάλιστα πριν τις ερχόμενες εκλογές— έτσι ώστε να κερδίσει εν μέρει τη μάχη στο επίπεδο της φιλοσοβιετικής συμβολικής που χαρακτηρίζει το εκλογικό ακροατήριο του ΚΚΕ. Από την πλευρά του, ο κ. Φλωράκης γνωρίζει πολύ καλά, επίσης, ότι ο γκορμπατσόφισμός δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πεδίο για αποδείξεις «ανεξαρτησιακής» δυναμικής εκ μέρους του κόμματός του: μετά τον Γκορμπατσόφ έχει ήδη ξεκινήσει μια τελείως άλλη δυναμική στους κόλπους του ΚΚΕ, η οποία μπορεί —στην προοπτική της— να επιφέρει πλείστες όσες ανακατατάξεις στα στοιχεία ταυτότητας του κόμματος.

Και είναι αυτό ακριβώς το επίμαχο ζήτημα που θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συστηματικής έρευνας, και όχι το αν θα πρέπει το ΚΚΕ να είναι «φιλογκορμπατσόφικό» και όχι φιλοσοβιετικό - «αντιγκορ-

μπατσόφικό». Εξάλλου αυτό το «θα πρέπει», έντονα φορτισμένο καθώς είναι με κανονιστικές - ιδεολογιστικές προδιαγραφές, λειτούργησε πολλές φορές κατά τρόπο συντηρητικό ή / και οπισθοδρομικό, ως άνευ όρων και εκ των άνω «αλλαγή» (βλέπε τις συνέπειες της μετα -τον- Χρουστσώφ «αποσταλινοποίησης» του ΚΚΕ —6η Ολομέλεια 1956).

Και βεβαίως είναι πολύ πέραν των προθέσεων, επιθυμιών, βλέψεων, στάσεων και αντιστάσεων της οποιας κομμουνιστικής ηγεσίας το πώς θα διεκπεραιωθεί, πού θα προσανατολιστεί, πώς θα εκφραστεί και τι συσχετισμούς θα δημιουργήσει αυτή η διαδικασία - χωρίς - υποκείμενο· η διαδικασία που χαρακτηρίζει τη λειτουργία της «σκληρής μηχανής» ενός κομμουνιστικού κόμματος —και μάλιστα σε περιόδους μεταβατικές που προκαλούν έντονη ρευστότητα.

Το ΚΚΕ βρίσκεται πράγματι σε μεταβατική περίοδο τα τελευταία δύο χρόνια. Η μεταβατικότητά του αφορά κρίσιμα σημεία στην πολιτική, την ιδεολογική και την κοινωνική του «φυσιογνωμία» και πολλές φορές εκφράζεται σωρευτικά σε όλους τους τομείς:

- στην **πολιτική** του **διάσταση**, το ΚΚΕ —ή, πιο συγκεκριμένα, μια μερίδα στελεχών του με διαφορετική «σχολή» σκέψης— διαπιστώνει ότι ο πραγματισμός ή η εκσυγχρονιστική ιδεολογία στη σημερινή σοβιετική ηγεσία συναντιώνται με τη δική του ανάγκη να διαρρήξει το σκληρό και στερεοτυπημένο κέλυφος της παραδοσιακής του πολιτικής έκφρασης και κοινωνικής επικοινωνίας· το κόστος αυτής της παραδοσιακής ακαμψίας μεταφράστηκε σε μια στατική, όσο και παραπληρωματική θέση του κόμματος στο σημερινό πολιτικό σύστημα. Έκφραση της ανάγκης ενός νέου πολιτικού λόγου και μιας επιθετικής αντιμετώπισης της επαπειλούμενης απομόνωσης του μπορεί να θεωρηθεί, *πρώτον* η τροποποίηση της αντίληψής του περί συμμαχιών στα αριστερά —και, πιο πριν, η τροποποίηση της θέσης του έναντι των υφιστάμενων αριστερών σχημάτων· *δεύτερο* τεκμήριο της εκσυγχρονιστικής ανάγκης είναι η ρητορική, προς το παρόν τουλάχιστον, έμφαση του ΚΚΕ στην κυβερνητική, και όχι απλώς αντιπολιτευτική, «κανότητα της Αρι-

στεράς. Η στρατηγική πρόταση περί συμπαράταξης και η αντίληψη περί «κοινωνικού συνασπισμού της αλλαγής», μπορεί να θεωρηθούν ως οι νέοι ελάχιστοι παρονομαστές του νέου δείγματος πολιτικής που επιχειρεί να αρθρώσει το «ιστορικό κόμμα της εργατικής τάξης».

Παράλληλα, όμως, προς αυτή την «προγραμματική - κυβερνητική» εικόνα που διαγράφεται σιγά - σιγά μέσα από το λόγο του ΚΚΕ, δημιουργείται για πρώτη φορά με τόση —και εμπειρικά αποδείξιμη— σαφήνεια και ένα πρόβλημα· είναι ένα πρόβλημα που μπορεί να λειτουργήσει και σαν πρώτη ύλη για την αναδιάταξη των ιδεολογικών αξόνων στο εσωτερικό του κόμματος και που αφορά στο κλασικό δίλημμα των «εκσυγχρονιζόμενων κομμουνιστικών κομμάτων»: η μεταστροφή προς την «πολιτική επί του συγκεκριμένου» οδηγεί σε μια πραγματιστική ενσωμάτωση, ή, αντίθετα, σε μια «ρεαλιστική» επικαιροποίηση του εναλλακτικού σχεδίου κοινωνικής οργάνωσης;

- στην **ιδεολογική σύσταση** του ΚΚΕ, η μεταβατικότητα είναι σαφώς λιγότερο εμφανής, εκφράζεται «περιφερειακά» και χαρακτηρίζεται από αντιφάσεις. Ο μαρξισμός-λενινισμός εξακολουθεί να παραμένει κάτι σαν εξωιστορική ή α-ιστορική πηγή νομιμοποίησης του κόμματος στο χώρο του ιδεολογικού ανταγωνισμού, ενώ ο προλεταριακός διεθνισμός, δηλαδή η «στάση αρχών» απέναντι στη χώρα -οδηγό, συμπληρώνεται από τη θεωρία περί κόμματος- ατμομηχανής στο εσωτερικό της χώρας. Στο βαθμό όπου η χώρα-οδηγός αρχίζει να ανασκευάζει, ή και ως ένα σημείο να πλήττει εκ των έδρων, αυτόν τον ιστορικά *καταστατικό* της ρόλο, και στο βαθμό επίσης που η αυτοκριτική και κριτική αναθεώρηση του παραλθόντος αυτής της χώρας είναι ήδη μια πραγματικότητα, στον ίδιο ή ανάλογο βαθμό εγγράφεται μια αντίφαση (με σημαντικές συνέπειες) στην μέχρι τώρα δεδομένη μονολιθική διάσταση της ιδεολογικής σκευής του ΚΚΕ. Η αντίφαση αυτή αναδιπλασιάζεται (ή και αναπαράγεται εκτατικά) σε μιαν άλλη, που συνίσταται στο ότι διακηρύσσεται δημοσίως η συγκατάθεση του κόμματος στην «*πολυφωνία* και τον *πολυκομματισμό* ακόμα και στο *σοσιαλισμό*», ενώ παραμένει ακόμα αναγραμμένη στο «Πρόγραμμα του ΚΚΕ» (έτσι όπως ψηφίστηκε πριν 13 χρόνια στο 9ο Συνέδριο) η διαδήλωση της πίστης στη «*δικτατορία του προλεταριάτου*» (όχι ως δομή αλλά και ως *μορφής εξουσίας*)· δεδομένη εξ' άλλου είναι και η οργανική «λενινιστική» θεωρία περί του κόμματος ως ύπατης και μοναδικής μορφής Ορθού Λόγου, Αλήθειας, Αυθεντίας.

- αυτή η **αντίληψη περί κόμματος**, όμως, υφίσταται στο 12ο Συνέδριο μια *de facto* και επί του συγκεκριμένου κριτική, όταν διαπιστώνονται με έμφαση και για πρώτη φορά μια σειρά εσωτερικές δυσλειτουργίες και κοινωνικές ασυνάφειες στο ρόλο του ΚΚΕ ως «πρωτοπόρου κόμματος»: στην Εισήγηση του κ. Φλωράκη στο πρόσφατο Συνέδριο, θίχτηκαν μια σειρά «ατέλειες» —από την πρακτική της «ομάδας πίεσης» που πλείστες όσες φορές είχε σαν αποτέλεσμα η πολιτική - αντιπροσωπευτική λει-

τουργία του κόμματος να εκφυλίζεται σε «πολυσυλλεκτισμό διεκδικητικών αιτημάτων», μέχρι την ατελή πολιτική επικοινωνία και τα φαινόμενα του ενδοκομματικού «διοικητικού συγκεντρωτισμού».

Και αν ο θεμέλιος λίθος, η ανώτατη αρχή ύπαρξης του ΚΚΕ παραμένει ο «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός», αυτός δεν μπορεί να αναπαράγεται στην ουσία του εσσει, ανεξάρτητα δηλαδή από την κριτική των λανθασμένων «εφαρμογών» του (έστω...), ή ανεξάρτητα από τις δημοσίως διακηρυσσόμενες θέσεις περί «πολυκομματισμού και στο σοσιαλισμό» (είναι γνωστό το τι σημαίνει «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός» σε ό,τι αφορά αυτή τούτη τη δομή εξουσίας στη μεταβατική κοινωνία που τιτλοφορήθηκε σοσιαλισμός...). Και παραπέρα: ο «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός» δεν χρησιμεύει μόνον για την άνωθεν κανοναρχημένη και κατά το δυνατόν «ισόρροπη» αναπαραγωγή και συνέχεια του κομματικού ιστού· δεν χρησιμεύει μόνον για τη νομιμοποίηση του μακρόβιου ηγετικού πυρήνα. Στο βαθμό που συνάπτονται συμμαχίες (βλ. «Συμπαράταξη») ο «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός» υπερβαίνει το κομματικό και εισέρχεται στο κοινωνικό πεδίο· κι εδώ είναι που υφίσταται τη σκληρότερη δοκιμασία...

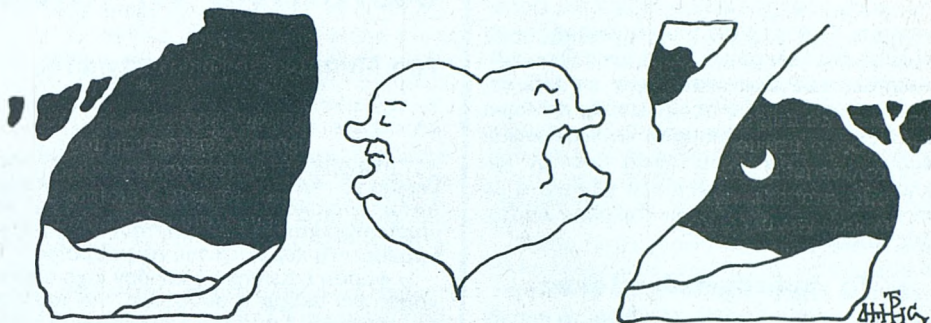
Η ιδεολογία και το όχημά της —το κόμμα— μπορεί στη χώρα - οδηγό να μην κλονίστηκαν, ως τέτοια, από τη θέση τους στο Πάνθεον που υψώθηκε με τα χρόνια πάνω από το μασωλείο του Λένιν. Όμως αντί της μεταφυσικής με την οποία περιβάλλονταν από τα πρώτα χρόνια της «καπιταλιστικής περικύκλωσης», τώρα τοποθετούνται στο σκληρό έδαφος της ιστορικής δοκιμασίας: μαρξισμός - λενινισμός και ΚΚΣΕ υπήρχαν και στη δεκαετία του '30 και στη δεκαετία του '70· αυτό όμως δεν εμπόδισε τον «σύντροφο Γκορμπατσόφ» να θέσει υπό αμφισβήτηση την ιστορική συνέχεια του «σοσιαλισμού» —ο οποίος διαπράττεται δια του κόμματος και εν ονόματι της ιδεολογίας— και να μιλήσει για καταστάσεις που πόρω απέχουν της «διαθήκης του πατέρα του Οκτώβρη».

Η πορεία της «ανασυγκρότησης» στη Σοβιετική Ένωση δεν θα είναι ευθύγραμμη, θα έχει δυσκολίες —λέει το ίδιο το ΚΚΕ. Και είναι το ίδιο πάλι που αντιμετωπίζει τη δική του ανάγκη ανασυγκρότησης. Αυτή η ανάγκη διαθλάται μέσα από τις διόπτρες που έχουν στραμμένες στη χώρα - οδηγό (όλο απορία και ανασφάλεια, ίσως, για τα πάντα σχεδόν) οι ιστορικές φυσιογνωμίες της ηγεσίας του. Και δεν είναι μόνον, ή κυρίως, η ιστορική ηγεσία που βλέπει θελασμένα τη «γκλασνόστ», αλλά το μέγιστο μέρος της ιστορικής - εκλογικής ακολουθίας— με τα γνωστά στερεότυπά της... Το πρόβλημα (για να είναι κανείς και λίγο κυνικός —κυνικός και όχι ρεαλιστής...) δεν είναι να πεταχτούν οι διόπτρες αλλά να έχουν καλή ποιότητα οι φακοί τους. Αυτό είναι το πρώτο. Το δεύτερο είναι οι διαμορφωτές συνείδησης στο εσωτερικό του κόμματος να δουν τον εαυτό τους και το «κόμμα» —στην ιστορία, το παρόν και το μέλλον— πολιτικά, δηλαδή χωρίς διόπτρες.

— Δια γυμνού οφθαλμού.

Ο «γκορμπατσοφισμός» του ΠΑΣΟΚ - τερπνόν και ωφέλιμον

του Σταύρου Λυγερού

Όροι ερμηνείας

Για να ερμηνευθεί η πολιτική του ΠΑΣΟΚ έναντι της ΕΣΣΔ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη:

- Η πλήρης χρεωκοπία του αντικομμουνισμού - αντισοβιετισμού και η ανάπτυξη του αντιαμερικανισμού κάτω από την πίεση της δικτατορικής εμπειρίας και της κυπριακής τραγωδίας. Και οι συντηρητικοί Έλληνες ξεπερνούν τις προκαταλήψεις έναντι της ΕΣΣΔ.

- Η παράδοση των ελληνορωσικών σχέσεων από την εποχή που οι υπόδουλοι Έλληνες περίμεναν το «Μόσκοβο να φέρει το σεφέρν».

- Ο βαρύνων ρόλος της Σοβιετικής Ένωσης στα βαλκανικά και μεσογειακά πράγματα, που για την Αθήνα έχουν ζωτική σημασία, λόγω της ελληνοτουρκικής διένεξης.

- Τα ελληνικά ανοίγματα προς τη Μόσχα αλλά και προς τις άλλες βαλκανικές πρωτεύουσες, έχουν αντικειμενικά το χαρακτήρα της εν μέρει εξισορρόπησης των από παράδοση ασφυκτικών για την Ελλάδα ελληνοαμερικανικών σχέσεων. Αν το χαρτί αυτό παίχτηκε διακριτικά από τον Κ. Καραμανλή, ο Α. Παπανδρέου το έπαιξε και το παίζει και πιο πολύ και πιο αιχμηρά.

- Η ιδεολογική θέση του Α. Παπανδρέου υπέρ της ύφεσης, της συνεργασίας με τους Ανατολικούς, του αφοπλισμού, καθώς και υπέρ μιας νέας σχέσης Βορρά-Νότου. Οι απόψεις του κ. Παπανδρέου προσεγγίζουν πολύ τη θεώρηση των προωθημένων τημάτων της βορειοευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας. Διατηρεί, όμως, και στοιχεία από τη θέση των Αδεσμεύτων, που επιθυμούν τήρηση ίσων αποστάσεων από τις δύο υπερδυνάμεις.

- Οι αμερικανικοί προοδευτικοί - αριστεροί ακαδημαϊκοί κύκλοι στους οποίους θήτευσε ο κ. Παπανδρέου, χαρακτηρίζονται από την περίπου συμπλεγματική αντιμετώπισή τους έναντι της ΕΣΣΔ.

- Η ψυχολογική πίεση που ασκήθηκε στον κ. Παπανδρέου από αντιπάλους του με αφορμή τη μακρόχρονη παραμονή του στις ΗΠΑ είναι λογικό να υποθέσουμε ότι δημιούργησε μια αντίρροπη ψυχολογική στάση, που ενίσχυσε τη διάθεση του σημερινού πρωθυπουργού να χρησιμοποιήσει το σοβιετικό χαρτί εντονότερα.

Δεν γνωρίζω αν ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ θα καταφέρει τελικά να ανασυγκροτήσει την αχανή χώρα του, αλλά σίγουρα έχει καταφέρει να κλέψει τις καρδιές της συντριπτικής πλειοψηφίας των Ελλήνων —απλών πολιτών, αλλά και πολιτικών δυνάμεων— σε σημείο που κάλλιστα θα μπορούσε να εκλεγεί πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας. Αξιοσημείωτο, οπωσδήποτε, φαινόμενο, που σαφώς ξεπερνά τα όρια της θετικής απήχησης που έχει στο Δυτικό Κόσμο το πολιτικό προφίλ του νέου Σοβιετικού ηγέτη.

Πρόκειται, όμως, μόνο για την τάση του ελληνικού λαού να συγκινείται γενικά από μεγάλους μεταρρυθμιστές ηγέτες; Σίγουρα ο παράγοντας αυτός έχει παίξει το ρόλο του, αλλά δεν πρόκειται μόνο γι' αυτό. Το πράγμα, όπως θα δούμε στη συνέχεια, πάει βαθύτερα.

Ο «γκορμπατσοφισμός» δεν είναι προνόμιο του ΚΚΕ —θα έλεγε κανείς ότι δεν είναι κύρια του ΚΚΕ. Το ΠΑΣΟΚ δεν έκρυψε ποτέ τις μεγάλες συμπάθειές του προς τους ανανεωτές Σοβιετικούς ηγέτες, αρχικά προς τον Γιούρι Αντρόποφ και στη συνέχεια προς το Μιχαήλ Γκορμπατσόφ. Αλλά και η σοβιετική πλευρά δεν ήταν διόλου φειδωλή —για τα μέτρα της— σε επαίνους προς τη σοσιαλιστική κυβέρνηση της Ελλάδας. Προνομιακό πεδίο σύγκλισης των ελληνικών και των σοβιετικών θέσεων τα τελευταία χρόνια είναι αναμφισβήτητο το θέμα της ειρήνης και του ελέγχου των πυρηνικών εξοπλισμών —θέμα ζωτικό για τη Μόσχα, περίπου «ακαδημαϊκό» για την Αθήνα, με την έννοια ότι μόνο έμμεσα και γενικά άπτεται της ελληνικής εθνικής ασφάλειας. Αλλά και σε άλλα θέματα αιχμής, όπως στην περίπτωση της Πολωνίας και της κατάρριψης του νοτιοκορεάτικου τζάμπο, η Αθήνα —περισσότερο ή λιγότερο— στήριξε τη Μόσχα, σε σημείο που να εξοργίσει τους δυτικούς εταίρους της σε ΝΑΤΟ και ΕΟΚ.

Τι συμβαίνει λοιπόν; Ο εξ Ηνωμένων Πολιτειών καθηγητής, που οι άσπονδοι εχθροί του, με την ευκολία του ψιθύρου, δεν παρέλειψαν να του κολλήσουν τη ρετσινιά του «πράκτορα της CIA», αποδεικνύεται πράκτορας της Μόσχας, όπως περίπου άφηναν να εννοηθεί ορισμένα ακραία συντηρητικά δυτικά έντυπα;

Από την πλευρά της η Μόσχα, μετά από μια περίοδο επιφυλάξεων, «είδε» στο πρόσωπο του Α. Παπανδρέου και της κυβέρνησής του έναν αξιόλογο «σύμμαχο», με την έννοια ότι η πολιτική Παπανδρέου σε σημαντικό βαθμό ενίσχυσε και συνεχίζει να ενισχύει τις σοβιετικές θέσεις. Η περίπτωση των κυρώσεων της ΕΟΚ εναντίον της Πολωνίας και η κατάρριψη του νοτιοκορεάτικου τζάμπο αποτέλεσαν δύο μεγάλες διπλωματικοπολιτικές δοκιμασίες για τη Μόσχα. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, η Αθήνα αντιτάχθηκε στην επιβολή κυρώσεων και ευρύτερα, στην προσπάθεια δυτικών κύκλων να εκμεταλλευθούν τα γεγονότα με σκοπό τον εκφυλισμό των σχέσεων Ανατολής - Δύσης.

Το «προνομιακό» πλαίσιο

Η «πρωτοβουλία των έξι» είναι το προνομιακό πλαίσιο, μέσα από το οποίο η Ελλάδα αναπτύσσει το ρόλο της σε σχέση με τα πυρηνικά και τις σχέσεις Ανατολής - Δύσης. Η «πρωτοβουλία» είναι πια θεσμός. Οι «έξι» έχουν αναδειχθεί σε συνομιλητές των ηγετών των δύο υπερδυνάμεων και τούτο ανεξάρτητα από την τελική έκβαση των παρεμβάσεων της «πρωτοβουλίας».

Η άνοδος στην ηγεσία της ΕΣΣΔ του μεταρρυθμιστή Μιχαήλ Γκορμπατσόφ ενισχύει πολύπλευρα το ειδύλλιο ΠΑΣΟΚ - Μόσχας. Η σοβιετική εξωτερική πολιτική εγκαταλείπει την ακινησία, αποκτώντας μεγάλη ευελιξία. Αυτή η εξέλιξη αναμφισβήτητα διευκόλυνε την πρόοδο των αμερικανοσοβιετικών διαπραγματεύσεων και εμμέσως δικαιώνει τις προσπάθειες των «έξι». Επιπλέον η Σοβιετική Ένωση του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ δεν έχει πια το προηγούμενο απωθητικό προφίλ, γεγονός που επίσης ενισχύει τις απόψεις εκείνων που υποστηρίζουν την ύφεση και τη συνεργασία μεταξύ Ανατολής - Δύσης.

Η σοβιετική εξωτερική πολιτική είναι πιο ευέλικτη όχι μόνο σ' ό,τι αφορά τα πυρηνικά αλλά και γενικότερα. Η Ελλάδα είχε και έχει γεωπολιτικό ενδιαφέρον για τη Μόσχα και η νέα σοβιετική ηγεσία φαίνεται πως ενδιαφέρεται ζωηρά για το ποιο κόμμα θα βρίσκεται στη κυβέρνηση. Ο κ. Στουκάλιν δεν κρύβει τις συμπάθειες στις χώρες του προς το ΠΑΣΟΚ ακόμα και κατά τη διάρκεια συναντήσεών του με ηγέτες άλλων αριστερών κομμάτων. Δεν χάνει ευκαιρία, με την παρουσία και με τη στάση του, να υποδηλώνει τα φιλικά αισθήματα της χώρας του προς τη σημερινή ελληνική κυβέρνηση. Αυτές τις μέρες μάλιστα, δύο μέλη του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ βρίσκονται στη Μόσχα, προσκεκλημένοι των Σοβιετικών, με την ευκαιρία των εκδηλώσεων για την επέτειο της Οκτωβριανής επανάστασης.

Αυτό που μένει για να κορυφωθεί το ειδύλλιο είναι η επίσκεψη Γκορμπατσόφ στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τους Σοβιετικούς, η πολιτική βούληση είναι δεδομένη, το πρόβλημα, βρίσκεται στις ημερομηνίες. Εκτός κι αν ο Μιχαήλ Σεργκέγιεβιτς, εντωμεταξύ θύμωσε που ο Ανδρέας Παπανδρέου, με όσα είπε πριν από λίγες μέρες στους περιφερειάρχες, διεκδικεί για λογαριασμό του την πατρότητα της ...περεστρόικα.

ΕΑΡ - ΚΚΕ εσ. Α/Α

Η «ανανέωση» περιμένει και διεκδικεί τη «δικαίωση»

Του Μπάμπη Παπαπαναγιώτου

Την περασμένη άνοιξη, λίγο πριν το 12ο συνέδριο του ΚΚΕ, ιστορικό στέλεχος του κόμματος ευρισκόμενο «εν θερμώ» έλεγε: «Η «περεστρόικα» θα λιώσει τους πάγους ανάμεσα στα κόμματα της Αριστεράς».

Η φράση ειπώθηκε όταν δεν είχε οριστικοποιηθεί ακόμα η απόρριψη της «συμπαρατάξης» ούτε από την ΕΑΡ (η οποία τότε ήταν κόμμα μόλις λίγων ημερών) ούτε από το έτερο σκέλος της κομματικά ενταγμένης ανανεωτικής Αριστεράς, το ΚΚΕ εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά.

Και αυτό έχει τη σημασία του, καθώς τότε, για πρώτη φορά μετά τη διάσπαση του '68 και την αποτυχία της «ενωμένης Αριστεράς» διαφαινόταν κάποιες προϋποθέσεις για τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ του ΚΚΕ και της ανανεωτικής Αριστεράς.

Δεν είναι τυχαίο έτσι, ούτε ότι η εκτίμηση ανήκει σε ιστορικό στέλεχος του ΚΚΕ —που σημαίνει ότι οι μνήμες της διάσπασης ήταν ζωντανές— ούτε ότι το ίδιο στέλεχος έβλεπε την πιθανότητα επαναπροσέγγισης μεταξύ των δυνάμεων της Αριστεράς, να εξαρτάται από «κάτι» που γίνεται στη Σοβιετική Ένωση. Κι αυτό γιατί οι «σχέσεις εξάρτησης από τη Μόσχα» και τον «γραφειοκρατικό υπαρκτό σοσιαλισμό», ήταν, εκτός των άλλων, ένας από τους κυριότερους λόγους της διάσπασης του '68.

Το φάντασμα της διάσπασης του '68

Όμως να που η «περεστρόικα» έφερε ξανά στην επιφάνεια το ερώτημα και για διαίκωση ή όχι της διάσπασης του '68. Γιατί όσο κι αν η δημιουργία της ΕΑΡ αποτελεί εκτός των άλλων, σύμφωνα με το ιδρυτικό της συνέδριο, και προσπάθεια υπέρβασης των όποιων παλαιών σχηματισμένων αντιθέσεων, η ΕΑΡ δεν παύει να αποτελεί ένα νέο κόμμα ...αλλά με παρελθόν. Πόσο μάλλον το ΚΚΕ Εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά, που επέλεξε τη διάσπαση του '87 προκειμένου «να βαθύνει τη διάσπαση του '68».

Πράγματι η «περεστρόικα» έφερε στην επιφάνεια σχεδόν όλα εκείνα τα θέματα που αποτέλεσαν το πολιτικό υπόβαθρο της διάσπασης του '68, αλλά και της μετέπειτα πολεμικής αντιπαράθεσης μεταξύ του ΚΚΕ και του ενιαίου τότε ΚΚΕ Εσωτερικού.

Σήμερα μπορεί οι πολέμικοι τόνοι να έχουν πέσει στις αντιπαραθέσεις μεταξύ ΚΚΕ - ΕΑΡ. Όμως η ίδια η θεματολογία της περεστρόικα επιτρέπει και διαφορετικές προσεγγίσεις στο «ποιος και πόσο δικαιώνεται με την περεστρόικα». Και βέβαια τόσο το ΚΚΕ όσο και η ΕΑΡ, αλλά και το ΚΚΕ Εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά, διεκδικούν τη δικαίωσή τους.

«Ο αγώνας τώρα δικαιώνεται...»

Η ανανεωτική Αριστερά είναι η πρώτη φορά μετά τη διάσπαση του '68 που δεν

φείδεται θερμών λόγων για τα όσα συντελούνται στη Σοβιετική Ένωση. Άλλωστε η φράση «αυτά λέγαμε τόσο καιρό», δεν λείπει από τις συζητήσεις αλλά και επίσημες δηλώσεις επωνύμων στελεχών της ΕΑΡ.

Η κριτική που ασκούσε η ανανεωτική Αριστερά για το «σοβιετικό μοντέλο» φαίνεται να δικαιώνεται κατ' αρχήν από την ίδια την κριτική του Μ. Γκορμπατσόφ για τα «κακώς κείμενα» του σοβιετικού συστήματος.

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που αναγνωρίζουν και κάποιο δίκιο στην ατομία του ΚΚΕ να αποδεχθεί την «περεστρόικα», καθώς για πολλά χρόνια με συνέπεια και κόστος έδινε τη μάχη της υπεράσπισης του «σοβιετικού μοντέλου». Το μοντέλο, δηλαδή, που η «περεστρόικα» έρχεται να αμφισβητήσει και να προσπαθήσει να αλλάξει... Έως ότου η Κ.Ε. του ΚΚΕ εκτιμήσει ότι «οι αλλαγές που γίνονται στη Σοβιετική Ένωση αυξάνουν την ελκτική δύναμη του σοσιαλισμού», άλλες αριστερές δυνάμεις, πολύ λιγότερο «συγγενικές» με την ΕΣΣΔ, είχαν ήδη εκφραστεί κολακευτικά για τον «άνεμο Γκορμπατσόφ».

Είναι χαρακτηριστικό ότι πέφτοντας η αυλαία του 12ου Συνεδρίου του ΚΚΕ που φιλοδόχησε να γίνει ότι το 27ο για το ΚΚΣΕ δεν δόθηκαν στη δημοσιότητα ούτε καν τα ονόματα των μελών της νέας Κ.Ε. Αντίθετα το Σάββατο, πριν έξι μόλις μέρες, η ηγεσία του ΚΚΣΕ δεν δίσταζε —στα πλαίσια της «γκλασνόστ»— να δημοσιοποιήσει πολύ πιο σοβαρά κρίσιμα γεγονότα που βρίσκονταν σε εξέλιξη στους κόλπους της: Η «κόντρα» Α. Λουκιανόφ και Μπ. Γιέλτσιν για την «υπονόμευση της περεστρόικα» δεν μαθεύτηκε μόνο στη Μόσχα.

Η δυσκολία του ΚΚΕ με την «περεστρόικα» λοιπόν, δεν είναι ανεξήγητη. Δεν είναι εύκολο ξαφνικά, να αποδέχεται τη σκληρή κριτική για ένα παρελθόν, για το οποίο έχεις δώσει σκληρότερες μάχες προσπαθώντας να το υπερασπιστείς, όταν ήταν παρών.

Στάδια εξομάλυνσης χωρίς ...πρόσκληση

Όμως οι σχέσεις των κομμάτων της άλλοτε ενιαίας ανανεωτικής Αριστεράς με την «περεστρόικα» έχουν κι άλλες πλευρές. Μια απ' αυτές ήταν και οι συναντήσεις του Σοβιετικού πρέσβη Β. Στουκάλιν με τον Α. Κύρκο και τον Γ. Μπανιά.

Από τη συνάντηση Α. Κύρκου - Β. Στουκάλιν και τις θερμές δηλώσεις διαφάνηκε ότι οι σχέσεις ΕΑΡ - ΕΣΣΔ μπαίνουν στο δρόμο της «σταδιακής εξομάλυνσης». Βέβαια η ΕΑΡ τελικά, δεν προσκλήθηκε στη Μόσχα για τη γιορτή των 70 χρόνων της Οκτωβριανής Επανάστασης και ως είχε τεθεί από την πλευρά της το θέμα, ως απλή ένδειξη για τη βελτίωση των διμερών σχέσεων. Αυτό όμως δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι οι σχέσεις της ΕΑΡ με το ανασυγκροτούμενο ΚΚΣΕ δεν έχουν πάρει το δρόμο της «σταδιακής εξομάλυνσης».

Αβεβαιότητα και επιφυλάξεις...

Βέβαια η ευμενής υποδοχή της «περεστρόικα» από την ΕΑΡ, δεν έχει προσλάβει —μέχρι στιγμής τουλάχιστον— τη μορφή της απόλυτης αποδοχής ως τετελεσμένου γεγονότος.

Η αβεβαιότητα για την τελική κατάληξη του εγχειρήματος, υπερισχύει ίσως του αισθήματος δικαίωσης. Και αυτό γιατί σχεδόν καθημερινά αποδεικνύεται ότι η «περεστρόικα» για να φθάσει στον προορισμό της, έχει να διαβεί στέπες και παγετώνες, ντάσες και νομενκλατούρες. Και πάνω απ' όλα, για να δικαιωθεί, πρέπει να βγει νικήτρια από τη σύγκρουσή της με το γραφειοκρατικό κομματικό - κρατικό μηχανισμό, που επί σειρά ετών ασκούσε την εξουσία και που σήμερα αμφισβητείται. Και αυτό είναι κάτι που υπερβαίνει τις δηλωμένες καλές προθέσεις.

Χαρακτηριστική αυτής της επιφυλακτικότητας είναι η σχετική απάντηση του Μ. Παπαγιαννάκη σε συνέντευξή του στο «Αντί» (Τ. 346 στις 8.5.87).

«Αλλά επίσης θέλω να πω ότι δεν θεωρώ και ιδιαίτερα σημαντικά αυτά που γίνονται στην Σοβιετική Ένωση, ώστε να αποτελούν κάποια επανάσταση στη σκέψη, την ιδεολογία, την πρακτική. Χωρίς αμφιβολία είναι ενδιαφέροντα αυτά που κάνει ο Γκορμπατσόφ, θα ήθελα όμως να τα ξαναδούμε όταν θα επιτρέψει την δημοσίευση των έργων του Σολζενίτσιν και όταν κλείσει όλα τα στρατόπεδα συγκέντρωσης».

...και υψηλοί τόνοι...

Ο Γ. Μπανιάς αμέσως μετά τη συνάντησή του με τον Β. Στουκάλιν στα μέσα περίπου του περασμένου Σεπτεμβρίου, έκανε μια δήλωση αρκετά «προωθημένη» που, εκτός των άλλων, εμμέσως αναγνώριζε στο ΚΚΣΕ τη δυνατότητα παρέμβασης στις εξε-

λίξεις της ελληνικής Αριστεράς.

Χαρακτήρισε τη συνάντηση «σημαντική» τόσο από «ουσιαστικής» όσο και από «συμβολικής» απόψεως και «ενδεικτική για ένα νέο θετικό κλίμα που διαμορφώνεται τόσο διεθνώς, όσο και στο εσωτερικό της χώρας». Αξίζει να σημειωθεί ότι τότε το ΚΚΕ Εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά δεν είχε απορρίψει δημοσίως τη συμπράταξη. Οι υψηλοί τόνοι της δήλωσης είχαν να κάνουν, κατά πάσαν πιθανότητα, με το γεγονός ότι ο κ. Στουκάλιν συναντήθηκε επισημώς με το έτερο και εναπομείναν «Κ» του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος.

Από τότε όμως, που για πρώτη φορά ο Σοβιετικός πρέσβης συναντήθηκε με την ΕΑΡ και το ΚΚΕ Εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά, αναγνωρίζοντάς τα de facto, μεσολάβησαν πολλά, τόσο εντός όσο κι εκτός.

Οι ρυθμοί της «περεστρόικα» με αφορμή και τα 70 χρόνια από την Οκτωβριανή Επανάσταση φαίνεται να επιταχύνονται. Ενώ παράλληλα ξεκαθάρισε και το τοπίο της ελληνικής Αριστεράς, καθώς κι η ΕΑΡ και το ΚΚΕ Εσωτερικού - Α.Α. απέρριψαν την «συμπράταξη».

...χωρίς «συμπράταξη»

Μένουν έτσι ξανά τα κόμματα της ανανεωτικής Αριστεράς αντιμέτωπα με την «περεστρόικα» δίχως (!) οι εκτιμήσεις τους γι' αυτήν να παίζουν κάποιο ρόλο για τις συμμαχίες και τις συγκλίσεις με το ΚΚΕ.

Έτσι, η ανανεωτική Αριστερά εξακολουθεί να δοκιμάζει τη δικαίωσή της για το «νέο πνεύμα» που επικρατεί πίσω από τα απρόσιτα άλλα τείχη του Κρεμλίνου, αλλά και για την κριτική που έκανε στο παρελθόν του Λ. Μπρέζνιεφ. Βέβαια ένας από τους συνεπείς υποστηρικτές του «υπαρκτού σοσιαλισμού», ο Φ. Λάδης, στο βιβλίο

που κυκλοφόρησε με άρθρα του που είχαν δημοσιευτεί στην «Πρώτη» και τίτλο «Οι αλλαγές στην ΕΣΣΔ και η ελληνική Αριστερά» υποστηρίζει μεταξύ άλλων ότι «οι αλλαγές που άρχισαν —και οι άλλες που προοιωνίζονται στην ΕΣΣΔ— δεν κινούνται κατά κανένα τρόπο στη λογική του «ευρωκομμουνισμού».

Ενώ σε άλλο σημείο τονίζει: «Αν οι «ευρωκομμουνιστές» πίστευαν ότι υπάρχουν δυνατότητες υλοποίησης των επαγγελιών τους στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού —όπως δείχνουν ότι πιστεύουν σήμερα— δεν θα αντιμετώπιζαν αυτές τις κοινωνίες σαν χειρότερες κι από τις καπιταλιστικές, πράγμα που πολλές φορές ισχυρίστηκαν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο».

Τα δύο «αξιώματα» του Φ. Λάδη, που με άλλα λόγια λένε, πρώτον ότι «αυτά» που γίνονται στη Σ.Ε. δεν είναι «αυτά» που λέγατε και δεύτερον ότι αφού δεν την υποστηρίζατε και τότε —στους χαλεπούς και «χειμωνιάτικους» καιρούς— ...«δεν δικαιούσθε δια να ομιλείτε» τώρα που έρχεται η «άνοιξη»...

Το ερώτημα βέβαια που τίθεται από μερικές πλευρές, είναι αν η δικαίωση της ανανεωτικής Αριστεράς από την περεστρόικα αποτελεί και το σχήμα για την επιστροφή της στις τάξεις της «μεγάλης σοβιετικής οικογένειας».

Αν όλα και στην ΕΑΡ αλλά και στο ΚΚΕ Ε.Α.Α. αλλά και στην ΕΣΣΔ ακολουθήσουν τις τροχιές στις οποίες έχουν μπει, κάτι τέτοιο δεν φαίνεται πιθανό, όσο κι αν η «σοβιετική αγκάλη» φαίνεται πιο ζεστή, απλόχερη και φιλική από οποιαδήποτε άλλη φορά... Πολύ πιο πιθανή εξέλιξη είναι η παραμονή στο σταθμό της αποκατάστασης των σχέσεων της άλλοτε «αιρετικής» Αριστεράς με το ΚΚΣΕ.

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73
τηλ. 36.44.064

ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Επιλογή - επιμέλεια : Έ. Χ. Γονατάς

1. Δημήτριος Βικέλας
ΤΑ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΙΑ
2. Μιχαήλ Μητσάκης
ΑΥΤΟΧΕΙΡ
3. Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
4. Χρήστος Χρηστοβασίλης
Ο ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ
5. Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλου
Ο ΤΡΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
και άλλα διηγήματα

Πλάτων Ροδοκανάκης

DE PROFUNDIS

επιλογή - επιμέλεια: Νάσος Βαγενάς

ελάτε ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

«ΤΑ» ΒΙΒΛΙΑ
«ΟΙ» ΤΙΜΕΣ
«ΤΟ» ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
«ΤΟ»ΣΤΕΚΙ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΕΡΑΣΤΩΝ

«ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ»

Ζ. ΠΗΓΗΣ 21

ΔΥΟ ΒΗΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΗ ΣΟΛΩΝΟΣ

ΤΗΛ.: 3615 3623677

Η Κίνα στην «πρωταρχική φάση του σοσιαλισμού»

της Ειρήνης Καρανασοπούλου

Στην Κίνα οι δεισιδαιμονίες είναι διαφορετικές κι έτσι το συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος —παρ' ότι το 13ο— αντιμετωπίστηκε χωρίς φόβο και με αρκετή αυτοπεποίθηση.

Γεγονός είναι όμως ότι υπήρξε ένα συνέδριο - τομή, σε μια χρονική στιγμή κρίσιμη. Οι οικονομικές κατά κύριο λόγο μεταρρυθμίσεις, που άρχισαν να εφαρμόζονται σε αυτήν την τόσο ακατανόητη για τους δυτικούς χώρα πριν από δέκα περίπου χρόνια έχουν φτάσει σε ένα σημείο, όπου αναπόφευκτα υπάρχουν κάποιες σκιές. Ο πληθωρισμός επισήμως βρίσκεται στο 9 %, ανεπισημως όμως φαίνεται να υπερβαίνει κατά πολύ αυτόν τον αριθμό. Οι μικρές και μάλλον λιγοστές ιδιωτικές επιχειρήσεις έχουν αναγκαστεί να απολύσουν μέρος του εργατικού τους δυναμικού. Το διακηρυγμένο αίτημα του χρηματοπιστωτικού της Κίνας κάπου έχει σκαλώσει. Συνολικά η οικονομία της χώρας δεν παρουσιάζει μια ικανοποιητική εικόνα.

Αυτό λειτούργησε ενισχυτικά στα επιχειρήματα των «συντηρητικών» του κόμματος, οι οποίοι είχαν επιπλέον την ορθοδοξία των «ερών κειμένων» με το μέρος τους. Αντίθετα, οι μεταρρυθμιστές έμοιαζαν να μη μπορούν να θεμελιώσουν ιδεολογικά και πολιτικά τις «ρεαλιστικές» τους επιλογές.

Παράλληλα οι φοιτητικές κινητοποιήσεις του περασμένου Δεκεμβρίου, που οδήγησαν στην παραίτηση του μεταρρυθμιστή Χου Γιάομπανγκ, γενικού γραμματέα τότε του κόμματος, καθώς και οι επιθέσεις εναντίον του «αστικού φιλελευθερισμού», έκαναν πολλούς να πιστέψουν ότι «το παιχνίδι έχει πια χαθεί για την Κίνα».

Όμως... τα φαινόμενα απατούν, όπως απέδειξε το συνέδριο του Κ.Κ.Κ. Και δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε πως η όλη υπόθεση της μεταρρύθμισης στηρίχθηκε αυτές τις μέρες σε δύο προσωπικότητες: στον Ντενγκ Χιάοπινγκ, τον ηγέτη με τη μεγαλύτερη επιρροή, τόσο σε «συντηρητικούς» όσο και σε «μεταρρυθμιστές», και το Ζάο Ζιγιάνγκ, το νέο «ισχυρό άνδρα» της Κίνας. Αυτοί ανέλαβαν —κι από ό,τι φαίνεται με επιτυχία— το δύσκολο έργο της προώθησης των μεταρρυθμίσεων της πολιτικής δομής, η οποία εντοπίστηκε σε δύο κυρίως σημεία: στην ανανέωση της ηγετικής ομάδας και στη δημοκρατικοποίηση της ζωής.

με το χωρισμό των εξουσιών της κυβέρνησης από εκείνες του κόμματος.

Η εισήγηση του Ζάο

Όσοι κατηγορούσαν τον Ζάο και τους συν αυτό μεταρρυθμιστές για καιροσκοπισμό και για έλλειψη θεωρητικού υπόβαθρου, αλλά και όσοι δυτικοί έβλεπαν τις μεταρρυθμίσεις στην Κίνα ως δείγμα εκτίμησης στον «καπιταλιστικό τρόπο ζωής», ένωσαν σίγουρα κάποια έκπληξη ακούγοντας την εισήγηση του Ζάο. Άλλοι τη χαρακτήρισαν, με κάποια δόση υπερβολής είναι αλήθεια, ως το νέο μανιφέστο της Κίνας. Είναι όμως γεγονός πως η εισήγηση αυτή υπήρξε βαρυσήμαντη, ένα αντίβαρο στη σκέψη του Μάο.

Ο Ζάο έδωσε ιδιαίτερο βάρος σε αυτό που ο ίδιος αποκάλεσε «πρωταρχικό στάδιο του σοσιαλισμού». Αυτή είναι μια φάση που αφορά ειδικά την Κίνα και την καθυστέρησή της. «Η οικοδόμηση του σοσιαλισμού σε μια χώρα μεγάλη, καθυστερημένη, ανατολική, όπως η Κίνα, είναι κάτι το πρωτότυπο στην ιστορία της ανάπτυξης του μαρξισμού», είπε χαρακτηριστικά ο γενικός γραμματέας του Κ.Κ.Κ.

Η Κίνα δεν βρίσκεται στην κατάσταση που προέβλεπαν οι ιδρυτές του μαρξισμού, στην οποία ο σοσιαλισμός οικοδομείται πάνω στη βάση ενός πολύ ανεπτυγμένου καπιταλισμού, ούτε βρίσκεται σε μια κατάσταση ταυτόσημη με εκείνη άλλων σοσιαλιστικών χωρών. Κι αυτός ο εντελώς «κινέζικος» σοσιαλισμός δεν διεκδικεί να προσφέρει μοντέλα σε άλλους. Ένας σοσιαλισμός «πολύ πραγματικός, πάνω στον οποίο πρέπει να πειραματιστούμε πολύ ακόμα και να τον ανακαλύψουμε» επειδή «δεν γνωρίζουμε ακόμη πολλά για τις συνθήκες, τις αντιθέσεις και τις αλλαγές σε αυτή τη φάση ή για τους νόμους που κυβερνούν την ανάπτυξη του».

Αναφερόμενος στην οικονομική πολιτική ο Ζάο είπε ότι θα έπρεπε το κατά κεφαλήν εισόδημα της Κίνας να πλησιάσει εκείνο των βιομηχανικών χωρών. Γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων.

Σχετικά με το μέγα θέμα της δημοκρατίας, ο Κινέζος ηγέτης τόνισε ότι «όπως η ανάπτυξη της σοσιαλιστικής οικονομίας της αγοράς, έτσι και η οικοδόμηση μιας

σοσιαλιστικής δημοκρατίας είναι μια διαδικασία βαθμιαίας συσσώρευσης».

Κατά τους πολιτικούς παρατηρητές η δημοκρατία αντικρίζεται σε σχέση με την οικονομική αποτελεσματικότητα. Διευκρινίζεται πάντως ότι δεν υπάρχει καμιά πρόθεση εγκατάλειψης του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού ή του μονοκομματικού κράτους.

Ακόμα όμως και η έμφαση που δίνει η εισήγηση Ζάο στο διαχωρισμό κυβέρνησης - κόμματος, προκρίνεται λόγω των προβλημάτων που δημιουργούν οι παρεμβάσεις κομματικών αξιωματούχων στην παραγωγική διαδικασία.

Το πρόβλημα της ηγεσίας

Καθ' όλη τη διάρκεια του συνεδρίου τα προγνωστικά σχετικά με την παραίτηση ή μη του Ντενγκ ήταν αλληλοσυγκρουόμενα. Κι αυτό γιατί ήταν ελάχιστοι οι συνέδριοι που έβλεπαν ευνοϊκά την αποχώρηση του Ντενγκ — για διαφορετικούς λόγους ο καθένας. Όμως, ο άνω των ογδόντα ηγέτης, αποδείχθηκε αποφασισμένος, κι αποσύρθηκε συμπαράσσοντας μαζί του αρκετούς της «παλιάς φρουράς», κατοχυρώνοντας παράλληλα το προφίλ του προστατευόμενου του, Ζάο Ζιγιάνγκ.

Στη νέα Κεντρική Επιτροπή δεν συμπεριλαμβάνονται οι αντίπαλοι των μεταρρυθμίσεων Λι Χιανιάν, πρόεδρος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και Τσεν Γιουνγκ, μέλος του Πολιτικού Γραφείου και της Μόνιμης Επιτροπής του Κ.Κ.Κ.

Η Κ.Ε. έχει πλέον 175 μέλη, στα οποία δεν περιλαμβάνονται 100 περίπου μέλη της προηγούμενης Κ.Ε. Μέλος παραμένει ο Χου Γιάομπανγκ, από τους πιο ριζοσπαστικούς μεταρρυθμιστές.

Από τα 20 μέλη του Π.Γ. τα 9 δεν εκλέχτηκαν στην Κ.Ε.

Ο Ντενγκ θα παραμείνει πάντως αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων όπως δείχνει μια σχετική τροπολογία στο καταστατικό του κόμματος. Άλλωστε οι επικεφαλής του στρατού είχαν κάνει σαφές ότι δεν προτίθενται να δεχτούν κάποιον άλλον στη στρατιωτική ηγεσία.

Γεγονός είναι ότι ο Ντενγκ, παρά την αποχώρησή του από τα κομματικά αξιώματα, θα διατηρήσει την επιρροή του αμείωτη. Ίσως αυτός να είναι ο μόνος τρόπος για να προχωρήσουν μεταρρυθμίσεις στην Κίνα...

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

Γαλλική Λογοτεχνία
Αφίσα γαλλική

ΤΟ
ΚΟΥΤΙ
ΤΗΣ
ΠΑΝΩΡΑΣ

BIBLIA
ελληνική και
ξένη λογοτεχνία
εκδόσεις τέχνης
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδία
κινηματογράφος
θεατρώα
ξενόγλωσσα
τέχνες
γκραβούρες
λιθογραφίες
μεταξοτυπίες
αφίσες

Πλάκα • Βύρωνος 9 — τηλ. 32.22.394

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Έγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Εύκολιες πληρωμής

ΜΠΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

‘ΡΟΕΣ, ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΜΠΡΟΣΤΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Οι επιγραμματικές φράσεις
του Κ. Καραμανλή

ΡΟΕΣ

Νίκος Δήμου
Μετά
του
Μαρξ

ΡΟΕΣ

3η έκδοση

Θ. Διαμαντόπουλου

ΗΜΟ
ΡΑΣΟΚΥΣ,
ΝΕΟ-
ΔΙΜΟΚΡΑΤΙΚΥΣ
Κ.Α.Π.

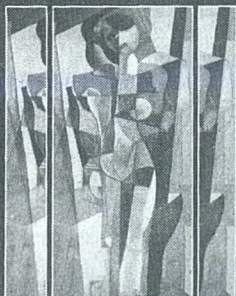

ΡΟΕΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

G. Ceronetti

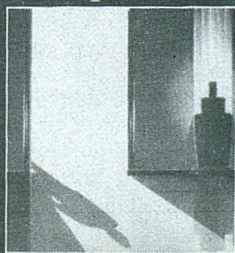
Η σιωπή
του σώματος

ΡΟΕΣ

F. Camon

Η αρρώστια
που λέγεται
άνθρωπος

ΡΟΕΣ

ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΣΗΜΕΡΑ

Το βιβλίο της ηλεκτρονικής εποχής!

Ένα ντοκουμέντο για
τις επιστήμες και την
τεχνολογία του
σήμερα!
Μια επιστημονική
ανάλυση χρήσιμη σε
όλους!
Από τις «ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΡΟΕΣ».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΒΙΒΛΙΟΡΟΕΣ,
Ιπποκράτους 59
Τηλ. 36.06.828, 36.06.922

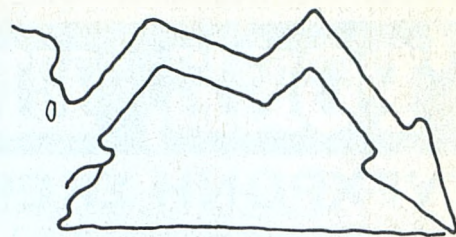

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΟΕΣ
Κάθε βιβλίο κι ένα γεγονός

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΒΙΒΛΙΟΡΟΕΣ
Ιπποκράτους 59
ΤΚ 10680 ΤΗΛ.: 36.06.922-36.06.828

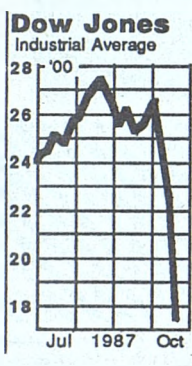
Τι συμβαίνει στο χρηματιστήριο; Ποιο είναι το μέλλον του θεσμού;

του Κωστή Στ. Λεβογιάννη

Διαγενομένης της Τετάρτης 14-10-1987 η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών ανακοινώνει τα στοιχεία για το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της χώρας του μήνα Σεπτέμβρη: 15,68 δισεκ. δολάρια έναντι 14,5 του προβλεφθέντος. Υπέρβαση του στόχου κατά 1,18 δισεκ. δολ. ή 8,13%. Από εκείνη τη στιγμή, το υπερευσάθητο χρηματιστήριο αξιών της Νέας Υόρκης αρχίζει να μεταβάλλεται σε φλεγόμενη βάτο. Η κρίση διαχέεται σε όλα σχεδόν τα μεγάλα χρηματιστήρια του καπιταλιστικού κόσμου. Παρακολουθούμε ένα δραματικό παιχνίδι διαρκείας μιας εβδομάδας. Πρωταγωνιστεί η Wall Street και στην περιγραφή είναι ο περιλάλητος Dow Jones industrial average, ο δείκτης τιμών μετοχών του χρηματιστηρίου της αμερικανικής μεγαλούπολης.

ΣΧΗΜΑ 1

ΣΧΗΜΑ 2

Παρατηρήστε την εξέλιξη του δείκτη στο διάγραμμα 1. Ο οριζόντιος άξονας μετρά τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο, Σεπτέμβριο, Οκτώβριο του '87, ενώ ο κάθετος το δείκτη τιμών μετοχών. Ο δείκτης κινείται σε υψηλά επίπεδα και με ήπιες παλινδρομήσεις στους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο ενώ κατέρχεται θεαματικά μέσα στο μήνα Οκτώβριο. Στο διάγραμμα 2 στον οριζόντιο άξονα μετρούνται οι ημέρες από 15 μέχρι και 21 Οκτωβρίου '87 (πλην 17 Σάββατο και 18 Κυριακή που το Χρηματιστήριο παραμένει κλειστό) και στον κάθετο άξονα η δεικτοποιημένη αξία των μετοχών της Wall Street, δηλ. οι μονάδες D.J. Μέσα σε μια μέρα (19 Οκτ.) η πτώση του δείκτη είναι 22,62% έναντι 12,8% την Πέμπτη 28 Οκτωβρίου του 1929, οπότε σημειώθηκε η μεγάλη κατάρρευση στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και η είσοδος του καπιταλιστικού κόσμου σε φάση παρατεταμένης και γενικευμένης κρίσης. Και μολονότι ελλοχεύει ο κίνδυνος μιας νέας ύφεσης στην παγκόσμια οικονομία, εντούτοις η ταύτιση των αιτιών της κρίσης του 1929 και εκείνης του Οκτωβρίου του 1987 είναι αδόκιμη (και πάντως εκφεύγει των ορίων του παρόντος σημειώματος).

Η πυροδότηση της σημερινής κρίσης στις ΗΠΑ αποτελεί το σωρευτικό αποτέλεσμα πολυδύναμων επιδράσεων που εκπηγάζουν κυρίως από την πτώση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του δολαρίου και το άνοιγμα στο εμπορικό ισοζύγιο και εκβάλλουν στην πολύπαθη wall street.

Τα παραπάνω μαρτυρούνται και από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία. Σύμφωνα με το International financial statistics (μη-

νιαίο δελτίο διεθνών οικονομικών στατιστικών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου) ο δείκτης (σε μέσους όρους) ισοτιμίας δολαρίου / ECU έχει τάση να ανέρχεται από το 2ο τρίμηνο του 1985 (β' τρίμηνο '85 = 0.72600, Ιουλ. '87 = 1,12890.

Εξάλλου διαιωνίζεται επικίνδυνα και το έλλειμμα στο ήδη ευπαθές αμερικανικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, όπως φαίνεται στον πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΕΤΟΣ/ΠΟΣΟ	Έλλειμμα 1982	Ισοζυγίου 1983	Τρεχουσών 1984	Συναλλαγών 1985	Δισεκ. 1986	Δολ. 1987*
	- 9.06	- 46.67	- 106.46	- 117.65	- 140.62	- 170.00

* Εκτιμήσεις

...ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Η επικράτηση πανικού στη Νέα Υόρκη (που τον επέτεινε η θέση σε κυκλοφορία της φήμης ότι επίκειται κήρυξη πολέμου μεταξύ ΗΠΑ - ΙΡΑΝ) και ο σάλος στις διεθνείς χρηματαγορές επέδρασαν καταλυτικά στο χρηματιστήριο της οδού Σοφοκλέους 10, το οποίο επισφράγισε τη διασαλευμένη από πολλών μηνών τάξη του με ένα απότομο κλείσιμο την Τρίτη 20/10/87. Ο ρόλος της ψυχολογίας και των κερδοσκοπικών προσδοκιών υπήρξε καθοριστικός.

Αλλά αν η Wall street ήταν η αφορμή, ποια είναι στην ουσία τα αίτια που οδήγησαν στον πυρετό στο χρηματιστήριο της Αθήνας τους τελευταίους μήνες; Ποιοι παράγοντες ενδογενείς και εξωγενείς κινούν τα νήματα στην εγχώρια χρηματιστηριακή αγορά; Πού οφείλεται η κατακόρυφη ύψωση των μετοχών στους πρόσφατους μήνες; Ποιο είναι το μέλλον της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα; Ιδού μερικά ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν.

Το χρηματιστήριο Αθηνών δεν διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα. Το ειδικό του βάρος είναι μικρό στη διαμόρφωση του οικονομικού γίνεσθαι... Μικρό μόνο μέρος των Ανωνύμων Εταιρειών που λειτουργούν στην Ελλάδα, (δηλ. το 1,8% του συνόλου των Α.Ε.) αντλεί κεφάλαια διαμέσου του χρηματιστηρίου Αθηνών. Και όχι μόνο αυτό. Μέρος (περίπου το 10%) των μετοχών των Ανωνύμων αυτών Εταιρειών έχει εισαχθεί εκεί προς διαπραγμάτευση. Συγκεκριμένα αναφέρουμε ότι μόνο 105 Ανωνύμων Εταιρειών οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο αξιών. Οι 105 αυτές Α.Ε. διασπείρονται κατά κλάδους ως εξής:

ΤΡΑΠΕΖΕΣ 14. ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ 4. ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ 6. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ 1. ΚΛΩΣΤΟ-ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΕΣ 20. ΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ 7. ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΜΩΝ ΥΛΩΝ 8. ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΕΣ 13. ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ 8. ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΗ-

ΤΙΚΗΣ 5. ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ 3. ΨΥΓΕΙΑ - ΧΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ 2. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ 2. ΔΙΑΦΟΡΕΣ 12.

Όπως ήδη αναφέραμε παραπάνω η κεφαλαιαγορά στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα. Όπως αναγράφεται στην έκθεση της υπό τον νυν υφυπουργό Εθνικής Οικονομίας Θ. Καρατζά «Επιτροπής των υποδιοικήτων» για την αναμόρφωση του τραπεζικού συστήματος, πάνω από το 90% (βάσει στοιχείων 1985) των αποταμιευτικών διαθεσίμων του κοινού που διέρχονται από τις οργανωμένες αγορές χρήματος και κεφαλαίου, συγκεντρώνεται με τη μορφή καταθέσεων στα τραπεζικά ιδρύματα και ιδίως στις εμπορικές τράπεζες.

Τούτο εξηγεί την παρατεταμένη απουσία του χρηματιστηρίου από το προσκήνιο των οικονομικών εξελίξεων.

Αν και το κλίμα αυτό δεν έχει αναστραφεί, παρατηρείται εν τούτοις μια εντυπωσιακή κινητικότητα στα δύο τελευταία χρόνια και συγκεκριμένα από τα τέλη του 1985. Η κερδοσκοπική αύξηση του δείκτη τιμών μετοχών (και κυρίως του δείκτη Τραπεζών - Ασφαλείων) αντανάκλα την ύπαρξη υψηλών κερδών των επιχειρήσεων που επιτεύχθηκαν στην τελευταία διετία με τις ευλογίες του «σταθεροποιητικού» προγράμματος.

Τούτο θεμελιώνεται και στατιστικά. Στο σύνολο του αστικού τομέα της οικονομίας το διαθέσιμο πραγματικό εισόδημα του μέσου μισθωτού μειώθηκε το 1986 κατά 8,9% ενώ το μερίδιο των «προσόδων και επιχειρηματικής δράσης ιδιωτών» ανήλθε ως ποσοστό στο εθνικό εισόδημα από 25,8% το 1985 στο 27,4% το 1986. Ειδικότερα, όμως, υψηλά κέρδη εσημείωσαν οι εταιρείες των οποίων μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο και κυρίως τα πιστωτικά ιδρύματα (που συμμετέχουν κατά μέγιστο μέρος στην αξία των χρηματιστηριακών συναλλαγών). Μεταξύ των ετών 1985 και 1986 οι εισηγμένες τράπεζες αύξησαν τα καθα-

ρά κέρδη τους κατά 6.592.652.000 δρχ. ή σε ποσοστό 42,44%! Να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι στις τράπεζες που είναι κατ' εξοχήν μονάδες έντασης εργασίας η μείωση των πραγματικών αποδοχών των εργαζομένων έφθασε στο 9,2%.

Των πραγμάτων ούτως εχόντων, άρχισαν να αναφαίνονται κερδοσκοπικές τάσεις στο χρηματιστήριο εκ μέρους των ευκαιριακών επενδυτών, οι οποίοι αναρριπίζοντας τη ζήτηση των μετοχών οδήγησαν στα ύψη το σχετικό δείκτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

	Αξία των συναλλαγών στο χρηματιστήριο σε εκατ. δρχ.		
	Β' εξ. '85	Β' εξ. '86	μεταβολή Β' εξ. '86 προς Β' εξ. '85
Τράπεζες	594,7	1.924,9	+ 1.330,2 ή 223,67%
Σύνολο	886,8	2.786,9	+ 1.900,1 ή 214,26%
	67,06%	69,06%	

Από τον πίνακα 2 είναι σαφές ότι οι χρηματιστηριακές συναλλαγές αυξήθηκαν μεταξύ των ετών '85 και '86: στον κλάδο των τραπεζών κατά 223,67% και στο σύνολο όλων των κλάδων κατά 214,26%. Επίσης καταδεικνύεται και ο ηγετικός ρόλος που δια-

δραματίζουν οι τράπεζες στις χρηματιστηριακές συναλλαγές. Το 1985 συμμετείχαν στην αξία των χρηματιστηριακών συναλλαγών κατά 67,06% και το 1986 αύξησαν τη συμμετοχή τους στο 69,06%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

	Δείκτες τιμών μετοχών					1964 = 100				
	1984	1985	1986	I	Φ	M	A	M		
Τραπεζ. Ασφ.	1285,58	1580,37	2647,52	3889,71	4151,37	5144,46	5430,22	5135,82		
Γενικός	760,26	923,37	1447,52	2173,90	2302,28	2870,99	3039,76	2952,44		

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 3 τόσο ο γενικός όσο (κυρίως) και ο δείκτης τιμών μετοχών Τραπεζών - Ασφαλειών αυξάνει συνεχώς από το 1985 μέχρι το Μάη του 1987. Μεταξύ Ιανουαρίου - Μαΐου '87 ο γενικός δείκτης αυξήθηκε κατά 35,8% ενώ ο δείκτης Τραπεζών - Ασφαλειών κατά 32,03%.

Σε απόλυτες μονάδες δεικτών η αύξηση είναι μεγαλύτερη στις τράπεζες - ασφάλειες (= 1.246) αλλά σε εκατοστιαίες μονάδες μικρότερη επειδή εκκινούμε από υψηλότερη βάση υπολογισμού.

Σημειώνουμε επίσης ότι ο γενικός δείκτης τιμών μετοχών του χρηματιστηρίου Αθηνών αυξήθηκε μεταξύ 1/1/87 και 12/10/87 κατά 405,3% και η αύξηση αυτή είναι η μεγαλύτερη που εμφανίστηκε σε εννέα πρωτεύουσες αντίστοιχων χωρών - μελών της ΕΟΚ.

Για να καταστεί τώρα σαφές πόσο λίγο δελεαστική είναι η υψηλή τιμή μιας μετοχής για επενδυτικές αποφάσεις παραθέτουμε (αρκούμενοι στον κλάδο Τράπεζες - Ασφάλειες) το λόγο τιμής κλεισίματος της μετοχής του έτους t προς τα κέρδη ανά μετοχή του έτους t-1. Ο λόγος αυτός είναι γνωστός ως P/E RATIO. (P = Price, E = Earnings). Εάν ο λόγος P/E ισούται π.χ. με 5 σημαίνει ότι ο επενδυτής είναι διατεθειμένος να πληρώσει πέντε φορές τα κέρδη της εταιρείας τώρα προκειμένου να απολαμβάνει τη ροή των κερδών που θα έχει μελλοντικά η επιχείρηση. Εάν ο λόγος είναι υψηλός σημαίνει ότι ο επενδυτής θα πρέπει να αναμένει επί πολλά έτη να απολαύσει τη ροή των κερδών της επιχείρησης και τούτο διότι κατά τη στιγμή της αγοράς της μετοχής κατέβαλε υπέρογκο ποσό για να την αποκτήσει.

Όπως δείχνει ο πιν. 4 σε όλες τις τράπεζες (πλην Επαγγ. Πίστωσης) παρατηρήθηκε πρωτοφανής αύξηση στο P/E RATIO. Τούτο σημαίνει ότι οι τιμές των μετοχών ήταν τόσο υψηλές ώστε καθιστάτο αδύνατη κάθε περαιτέρω αύξηση της τους. Για ένα προσε-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΤΡΑΠΕΖΕΣ	P/E RATIO	
	1985	1986
Αττικής	—	10
Γενική	11	27
Εθνική	6	19
Ελλάδος	4	7
ΕΤΕΒΑ (κοιν.)	3	4
ΕΤΕΒΑ (προν.)	3	4
Εμπορική	3	3
Επαγγ. Πίστωσης	33	54
Εργασίας	3	3
Κρήτης	9	23
Κτηματική	3	3
Ιονική	3	5
Μακεδ.-Θράκης	3	4
Πίστωσης	10	7

κτικό παρατηρητή των χρηματιστηριακών εξελίξεων η πτώση των τιμών των μετοχών ήταν πλέον επί θύραις. Η διακοπή των εργασιών του χρηματιστηρίου απέτρεψε απλώς ραγδαία κατολίσθηση με απρόβλεπτες συνέπειες για το μέλλον του θεσμού...

Δεδομένου ότι στα δύο τελευταία χρόνια καμιά εταιρεία δεν εισήγαγε μετοχές της στο χρηματιστήριο και έτσι δεν επηρεάστηκε η προσφορά τίτλων, ο μοναδικός διαταρακτικός παράγοντας προήλθε από την πλευρά της ζήτησης χρηματιστηριακών τίτλων και δη από κερδοσκόπους ευκαιριακούς επενδυτές. Στην υπερβάλλουσα ρευστότητα στο χρηματιστήριο συνετέλεσε και η δυνατότητα απόκτησης τίτλων στο χρηματιστήριο Αθηνών από κατοίκους χωρών μελών της ΕΟΚ καθώς και ο επαναπατισμός του προϊόντος ρευστοποίησής των. Υποθέστε ότι ένας κάτοικος χώρας - μέλους της ΕΟΚ εισάγει στη χώρα γερμανικά μάρκα για να αγοράσει τίτλους. Έστω ότι τα μάρκα αποτιμώνται σε 1000 δρχ. Αγοράζει μετοχές αξίας 1000 δρχ. Μετά από ένα χρονικό διάστημα πωλεί τις μετοχές προς 5000 δρχ. Το προϊόν της ρευστοποίησης — δηλ. τις 5.000 δρχ. — τις μετατρέπει σε συνάλλαγμα το οποίο και εξάγει στη Δυτική Γερμανία (πενταπλάσιο προφανώς αν

δεν μεταβληθεί η συναλλαγματική ισοτιμία δραχμής - μάρκου). Η παραπάνω περιγραφή είναι δυνατότητα εντάσσεται στα πλαίσια της απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίου και περί αυτής διαλαμβάνει η εγκύκλιος 51 της διοίκησης της Τραπεζής της Ελλάδος της 27.11.1986. Λέγεται ότι με τη ρύθμιση αυτή εισέρευσε στη χώρα συνάλλαγμα ισοδύναμο προς 10 δισ. δρχ. Μεταφέρουμε επίσης την πληροφορία ότι στην ύψωση των τιμών των μετοχών συνέβαλε και η αθρόα αγορά τίτλων από δεκάδες ασφαλιστικά ταμεία.

Η άποψή μας είναι ότι στο μέλλον θα αμβλυνθούν εξάρσεις τέτοιου είδους και θα ομαλοποιηθεί η αγορά των τίτλων. Ο ισχυρισμός αυτός στηρίζεται στον εξής συλλογισμό.

Η Έκθεση της «Επιτροπής των υποδοιοικητών» για την αναμόρφωση του τραπεζικού συστήματος αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα εν όψει της εντάξεώς της στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά μετά το 1992. Έτσι, κατά την Επιτροπή, για να αποτελέσει η κεφαλαιαγορά βασικό μοχλό άντλησης μακροπροθέσμων κεφαλαίων και μηχανισμό άριστης κατανομής των διαθέσιμων πιστωτικών πόρων πρέπει να ληφθούν μέτρα για την ισόρροπη ενδυνάμωση της ζήτησης και της προσφοράς τίτλων και την εξυγίανση του θεσμικού πλαισίου του χρηματιστηρίου με την εισαγωγή σε αυτό θεσμικών επενδυτών, οι οποίοι θα αποβλέπουν σε μακροχρόνια σταθερή και ικανοποιητική απόδοση και όχι σε κερδοσκοπική εκμετάλλευση βραχυχρόνιων μεταβολών της αξίας του χαρτοφυλακίου τους. Τα μέτρα που προτείνει η επιτροπή είναι:

Α. Από την πλευρά της προσφοράς

1. Δανεισμός του δημοσίου από την κεφαλαιαγορά
2. Έκδοση τίτλων για βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση επιχειρήσεων
3. Διαπραγματεύσιμα πιστοποιητικά καταθέσεων (υλοποιήθηκε ήδη)
4. Έκδοση επιχειρηματικών - ομολογιακών δανείων
5. Έκδοση τραπεζικών μακροπρόθεσμων τίτλων.

Β. Από την πλευρά της ζήτησης

1. Φορολογική πολιτική
2. Ενεργοποίηση θεσμικών επενδυτών
3. Προσέλκυση ξένων επενδυτών (υλοποιήθηκε).

Γ. Από την πλευρά της οργάνωσης της αγοράς

Ίδρυση νέου χρηματιστηρίου στη Θεσσαλονίκη (αναμένεται) κ.ά.

ΠΗΓΕΣ - ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

1. International financial statistics, July 1987.
2. Ετήσια έκδοση του χρηματιστηρίου Αθηνών. Αθήνα 1987
3. Χρηματιστήριο αξιών. Ετήσιο στατιστικό δελτίο 1986
4. Χρηματιστηριακές εξελίξεις. Μηνιαίο στατιστικό δελτίο, Μάης '87
5. Τράπεζα Ελλάδος: Η έκθεση του διοικητή κατά το 1986. Αθήνα 1987
6. Financial Times Oct. 20, 22, 1987
7. «Οικονομικός Ταχυδρόμος» τ. 22.10.87
8. Έκθεση για την αναμόρφωση του τραπεζικού συστήματος. Έκδοση της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.
9. Αχ. Μητσού: Η προσχώρηση στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Εκδ. «Σύγχρονα θέματα».

Μπουμ ή κραχ, τι προτιμάτε;

του Βαγγέλη Γιαχινά

ΠΟΤΕ άλλοτε στην ανθρώπινη ιστορία δεν ακούστηκε από αρχηγό κράτους να καλεί τους εργαζόμενους της χώρας του να μειώσουν την ένταση της εργασίας τους και να διαθέσουν περισσότερο χρόνο για την ψυχαγωγία τους.

ΑΥΤΟ έγινε πέρυσι από τον πρωθυπουργό της Ιαπωνίας Γ. Νακασόνε και αιφνιδίασε όχι μόνο τους εργαζόμενους της χώρας του, αλλά ολόκληρο τον κόσμο, καθώς το σύνθημα που κυριαρχεί και ακούγεται απ' όλες τις γωνιές της υφελίου, είναι η αύξηση της παραγωγικότητας. Στον Τύπο της χώρας μας, η πρωτοφανής έκκληση του πρωθυπουργού της Ιαπωνίας, πέρασε στα «ψιλά» σχολιασμένη με ευφυσολογήματα χωρίς να κεντρίσει κανέναν από το ενδιαφέρον για κάποια ανάλυση του παράδοξου, από οικονομική και πολιτική άποψη, φαινόμενου.

ΚΙ ΟΜΩΣ, πίσω από την «έκκληση - Νακασόνε» κρύβεται ολόκληρο το δράμα της σημερινής παγκόσμιας οικονομικής αναταραχής. Ο Νακασόνε ζήτησε από τους εργαζόμενους να μειώσουν την εργασία τους, όχι για κάποιους ιδεολογικούς λόγους —άλλωστε ανήκει στο χώρο της συντήρησης— αλλά για να αμβλύνει το οξέυτατο πρόβλημα ανεργίας που άρχισε να εμφανίζεται στη χώρα του, ταυτόχρονα με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην άμεση παραγωγή. Η Ιαπωνία παραβιάζοντας τη συμφωνία των «εφτά μεγάλων» που προέβλεπε τη διατήρηση σε μακρινή απόσταση, προς το παρόν, των νέων τεχνολογιών από την άμεση παραγωγή, προώθησε τη ρομποτοποίηση σε ευρύτατη εφαρμογή με αποτέλεσμα την υψηλή αύξηση της παραγωγικότητας της και τη συνεκόλουθη εντυπωσιακή μείωση του κόστους παραγωγής της. Με την εφαρμογή της μεθόδου του «ντάμπινγκ» στις τιμές των προϊόντων της, κατέκλυσε τις αγορές με προϊόντα υψηλής ποιότητας προκαλώντας δραματικά προβλήματα στο εμπορικό ισοζύγιο πολλών προηγμένων χωρών και κυρίως σ' αυτό των ΗΠΑ.

ΣΥΜΦΩΝΑ με κάποια ανεπίσημα στοιχεία αυτή τη στιγμή η Ιαπωνία εφαρμόζει το 60% από το σύνολο των εφαρμοζόμενων νέων τεχνολογιών σ' ολόκληρο τον κόσμο. Το πρόβλημα της ανεργίας στις παρούσες συνθήκες αντιμετωπίζεται σχετικά άνετα είτε με γενναίες επιδοτήσεις και προγράμματα επιμόρφωσης από τα ταμεία ανεργίας, είτε με τη μείωση της έντασης εργασίας αλλά και του χρόνου εργασίας, αντλώντας πόρους χρηματοδότησης της πολιτικής για την ανεργία από τα εντυπωσιακά πλεονάσματα των ισοζυγίων της.

ΕΚΕΙΝΟ ωστόσο που φαίνεται να απασχολεί ελάχιστα τους Ιάπωνες —ίσως λόγω της μέθης από τις επιτυχίες τους και κάποιων φιλοδοξιών για μια νέα ανακατανομή των ηγεμονικών ρόλων— είναι το πρόβλημα της γενίκευσης της εφαρμογής των νέων τεχνολογιών απ' όλες τις χώρες του κόσμου. Τι θα είναι σ' αυτή την περίπτωση; Όταν είναι γνωστό ότι οι νέες τεχνολογίες είναι προσιτές σ' όλους (φτηνό κόστος και

εύκολος χειρισμός) ποιοι θα είναι καταναλωτές και ποιοι οι παραγωγοί; Το ερώτημα αυτό δεν είναι δυνατόν, βέβαια, να ανακοψει την παραγωγική ορμή της Ιαπωνίας, γιατί η ίδια αισθάνεται να κινείται μέσα στους κανόνες του παιχνιδιού που απαιτεί το σύστημα. Απλώς εφαρμόζει την αρχή του ανταγωνισμού που είναι και η προεξάρχουσα αρχή του καπιταλιστικού συστήματος. Όσοι προτρέπουν με ιεραποστολικό ύφος τις προηγμένες χώρες να βρουν φόρμουλα συναίνεσης και συναγωνισμού ή δεν κατάλαβαν την πεμπτούσια της καπιταλιστικής φιλοσοφίας ή απλώς το προσποιούνται. Η αφαίρεση του στοιχείου του ανταγωνισμού από τον καπιταλισμό ισοδυναμεί με την αφαίρεση της ενέργειας από τη μηχανή.

Μ' ΑΥΤΗ την έννοια η, εκ του σύνεγγυς, παρακολούθηση των βημάτων της Ιαπωνίας στην εφαρμογή των νέων τεχνολογιών και από άλλες χώρες πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Τα προβλήματα όμως που αναδύονται από τη γενίκευση της εφαρμογής των νέων τεχνολογιών είναι τεράστια και δεν φιλοδοξούμε βέβαια να περιγράψουμε όλες τις πτυχές τους στον περιορισμένο χώρο του παρόντος κειμένου. Απλώς σημειώνουμε δύο από τα σημαντικότερα:

- Πρώτο, το πρόβλημα των παλιών παραγωγικών δυνάμεων.

- Δεύτερο, το πρόβλημα της τεράστιας ανεργίας που θα προκύψει από την ολοκληρωμένη εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στις υπηρεσίες, όσο και στην άμεση παραγωγή.

ΣΕ ΜΙΑ παλιότερη ανάλυσή μας στον ίδιο χώρο για την ανεργία είχαμε αναφέρει το παράδειγμα ενός σχεδίου της Siemens. Πριν από πέντε περίπου χρόνια η Siemens υπέβαλε στην κυβέρνηση της Δ. Γερμανίας μια μελέτη - πρόταση της. Σ' αυτή προτεινόταν η εγκατάσταση ολοκληρωμένου δικτύου μηχανοργάνωσης σ' όλο το φάσμα των υπηρεσιών της χώρας, αντικαθιστώντας 3.000.000 εργαζόμενους. Είναι περιττό ν' αναφέρουμε ότι η πρόταση παραμένει ανεφάρμοστη σε κάποιο από τα συρτάρια των υπουργείων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης.

ΑΛΛΑ η ίδια τακτική τηρείται και για τη διατήρηση στη ζωή των παρωχημένων παραγωγικών δομών. Εφαρμόζοντας τη θεραπευτική αγωγή της κορτιζόνης, που τη δίνουν σε υπερβολικές δόσεις στα χρηματιστήρια. Πρόκειται για την ίδια μέθοδο που εφαρμόστηκε τελευταία και στη χώρα μας με απρόβλεπτες προς το παρόν συνέπειες. Προβληματικές επιχειρήσεις σήμερα δεν έχει μόνο η χώρα μας, αλλά ολόκληρος ο βιομηχανικός κόσμος και οι αιτίες της προβληματικότητάς τους δεν οφείλονται μόνο στην κακή διαχείριση, αλλά κυρίως στον ξεπερασμένο τεχνολογικό τους εξοπλισμό. Οι παραδοσιακές βιομηχανίες συντηρούνται απλώς για λόγους αντιμετώπισης της ανεργίας, με τεχνητό τρόπο και διαμέσου των χρηματιστηρίων (πλασματική αύ-

ξηση των μετοχών) με αποτέλεσμα τη συσώρευση άχρηστων «χαρτιών» που δεν έχουν καμιά αξία πέρα απ' αυτή του κοινού χαρτιού και του τυπογραφικού κόστους.

ΤΟ «ΜΠΟΥΜ» ή το «ΚΡΑΧ» (όπως το προτιμάτε) ήταν φυσικά αναμενόμενο και αιφνιδίασε μόνο τους αφελείς και κατά τα άλλα συμπαθείς μικρομπακάληδες που εναπόθεσαν τις οικονομίες μιας ζωής στην τσόχα των χρηματιστηρίων «για να πιάσουν την καλή». Όλοι γνώριζαν ότι το ροζ χρώμα που εμφανίζει η εικόνα των χρηματιστηρίων έμοιαζε με το ροδοκόκκινο χρώμα που παρουσιάζεται στη φυματίωση πριν από το μοίραο. Και βέβαια οι ομοιότητες της «μαύρης Δευτέρας» με το κραχ του '29 είναι λίγες γιατί είναι διαφορετικές οι αιτίες της κρίσης, αλλά και γιατί οι χρηματιστηριακοί μηχανισμοί άμυνας είναι σήμερα αποτελεσματικότεροι. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει καθόλου ότι οι επιπτώσεις δεν θα είναι εξίσου και θα πλέον επώδυνες από εκείνες του '29.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ κρίση δεν θα εμφανισθεί με ένα κραχ σε κάποια ιστορική στιγμή, αλλά με πολλά κραχ και μεταπτώσεις στους οικονομικούς συντελεστές που θα διαρκέσουν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τόσο, όσο θα διαρκέσει και η συνταρακτική διαδικασία της διαδοχής της μιας εποχής (της βιομηχανικής) από μια άλλη με τελείως διαφορετικά και πρωτόγνωρα χαρακτηριστικά. Απλώς η «μαύρη Δευτέρα» θα πρέπει να χαρακτηριστεί σαν ένα ιστορικό ορόσημο της απαρχής μιας παρατεταμένης συγκλονιστικής οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής κρίσης.

ΠΑΝΤΩΣ όσοι επώνυμοι και ημι-επώνυμοι προσπαθούν να εμφανιστούν στο ρόλο των «πυροσβεστών» και συνιστούν «ψυχραιμία» καλλιεργούν εσκεμμένα ή μη μια νέα αυταπάτη για το δήθεν «δυναμισμό του συστήματος που έχει την ικανότητα να ξεπερνάει τις κρίσεις του και να προχωρεί...». Τα συστήματα σε Δύση και Ανατολή μπορεί πράγματι να ξεπεράσαν τις κρίσεις τους, ενόσω τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν είχαν τον χαρακτήρα των εγγενών αποκλίσεων, αλλά δεν είναι αυτονοητό ότι θα ξεπεράσουν «αβρόχοις ποσί» και το ιστορικό αίτημα της αντικατάστασής τους από άλλα συστήματα που θα ανταποκρίνονται ενδεχομένως επαρκέστερα στα νέα δεδομένα.

ΑΛΛΩΣΤΕ ο ισχυρισμός ότι το «σύστημα» είναι ταυτόσημο με την αιωνιότητα δεν είναι απλώς αναπόδοκτος και αντιδιαλεκτικός, αλλά προσεγγίζει τα όρια της γελοιότητας. Γι' αυτό οι νεοφώτιστοι και ένθερμοι θαυμαστές «του συστήματος» (βλέπε άρθρο του κ. Α. Παπανδρέου) θα πρέπει να είναι περισσότερο φειδωλοί στις εκφράσεις τους, σ' αυτές τις κρίσιμες στιγμές, καθώς κινδυνεύουν να γελοιοποιηθούν από τα γεγονότα. Όπως αποδείχθηκε στις 19/10/87 το φάρμακο του νεοφιλελευθερισμού όχι μόνο δεν θεράπευσε την κρίση αλλά επιτάχυνε και επιδείνωσε τους παροξυσμούς του «συστήματος».

Επικίνδυνα τα παιχνίδια και πλέον επικίνδυνοι οι εθισμοί

του Γιάννη Φλώρου

ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ υπόθεση υποκλοπών από συνομιλίες στελεχών του ΚΚΕ και της ΕΑΡ, προστέθηκε και νεότερη. Αποκαλύφθηκε η υποκλοπή τηλεφωνικών συνομιλιών του πρώην προέδρου της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλή, μέρος των οποίων δημοσιεύθηκε στο «Καλάμι». Το δεύτερο αυτό κρούσμα μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα αντιμετώπιση από την κυβέρνηση με μόνη απάντηση ότι υποκλοπές γίνονταν και επί ΝΔ. Η διαβεβαίωση του κυβερνητικού εκπροσώπου Γ. Ρουμπάτη ότι η κυβέρνηση «καταβάλλει κάθε προσπάθεια για να προστατεύσει τα συνταγματικά δικαιώματα των Ελλήνων πολιτών» εξανεμίστηκε την επόμενη ημέρα όταν ο ίδιος με το γνωστό τροπάριο για το παρελθόν της ΝΔ επανήλθε στα κλασικά.

Αυταρχισμός και υπολείπουσα θεσμών

ΑΠΑΛΛΑΣΣΕΤΑΙ όμως, η κυβέρνηση από τις υποκλοπές επειδή γίνονταν και επί «επαράτου»;

ΠΟΙΑ είναι η θέση της, όταν παραβιάζονται συνταγματικά δικαιώματα των πολιτών ανεξάρτητα αν αυτός ο πολίτης είναι ο εκδότης της «Δοκιμής», στέλεχος του ΚΚΕ ή της ΕΑΡ, βουλευτής, υπουργός ή ο πρώην πρόεδρος της Δημοκρατίας; Και ποιά είναι τελospάντων αυτή η «προσπάθεια» της κυβέρνησης για να προστατεύσει συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα;

Η ΕΠΙΒΕΒΛΗΜΕΝΗ, εκ των πραγμάτων όπως αποδείχθηκε, σύσταση εξεταστικής επιτροπής στη Βουλή για την υποκλοπή των συνομιλιών ΚΚΕ - ΕΑΡ δεν αρκεί. Γιατί, αφενός υπάρχει ζήτημα λειτουργίας της Δημοκρατίας με την παραδοχή —έστω προς «έρευνα»— ότι λειτουργούν μηχανισμοί πέρα και πάνω από θεσμούς για τους οποίους η ίδια η Βουλή δεν παρεμβαίνει. Και αφετέρου, αν γίνει αποδεκτή η θέση «όλοι παρακολουθούν όλους» νομιμοποιείται η αυτονομία της εκτελεστικής εξουσίας με πρώτη συνέπεια την περαιτέρω ενίσχυση του αυταρχισμού.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ καλλιεργείται η παθητικότητα απέναντι σε φαινόμενα που κάθε άλλο παρά έχουν σχέση με τον έλεγχο, σύμφωνα με τους νόμους και το Σύνταγμα, λειτουργίας υπηρεσιών για τις οποίες την πολιτική ευθύνη έχει η κυβέρνηση.

ΜΕ ΜΟΝΗ τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής περιορισμένων αρμοδιοτήτων, ο πολίτης δεν προστατεύεται από αυθαιρείς ενώ υποκαθίστανται αντιπροσωπευτικοί θεσμοί από αδιαφανείς κρατικούς μηχανισμούς που ελέγχονται από την εκτελεστική εξουσία και ειδικά τον πρόεδρο της κυβέρνησης.

Ποιους τελικά ωφελεί;

ΑΛΛΟ ΘΕΜΑ αλλά καθόλου δευτερεύον, σχετικό με την αποκάλυψη της υποκλοπής και συνομιλιών του Κ. Καραμανλή είναι η χρήση που «εισάγεται» τώρα ως «μέρος» των κανόνων της πολιτικής ζωής. Έχουν ήδη παρουσιασθεί διάφορες και ποικίλες εκ-

δοχές για το ποιοι έκαναν την υποκλοπή:

- Μια είναι ότι οι κασέτες έφθασαν στο «Καλάμι» από κυβερνητικούς μηχανισμούς.

- Άλλη ότι κύκλοι της ΝΔ έκαναν την υποκλοπή και διέρρευσαν το περιεχόμενο της στο «Καλάμι». Στην πρώτη περίπτωση, υποστηρίχθηκε ότι η δημοσιοποίηση έγινε ως αντίβαρο για το σκάνδαλο Λούβαρη ή για φθορά του Καραμανλή και ενίσχυση του «αντιδεξιού μετώπου». Στην δεύτερη, για φθορά του Καραμανλή ή του Μητσοτάκη (σ' αυτή την εκδοχή φέρονται αντίπαλοι του Μητσοτάκη ότι είχαν συμφέρον να δημοσιοποιηθούν οι επικρίσεις Καραμανλή).

ΜΙΑ ΑΛΛΗ όμως «ανάγνωση» της συγκυρίας, επιτρέπει τη διατύπωση και μιας τρίτης εκδοχής που φαίνεται και η περισσότερη πιθανή:

- Από κάποιους κρίθηκε αναγκαία η δημοσιοποίηση *τώρα* του περιεχομένου των συνομιλιών Καραμανλή για να έχει πολιτικά αποτρεπτική λειτουργία στη «συσπείρωση ή πανστρατιά» της ΝΔ που υποστηρίζει ο Καραμανλής, ελλείψει όπως λέγεται άλλης, αυτή την περίοδο, λύσης για την ηγεσία της ΝΔ.

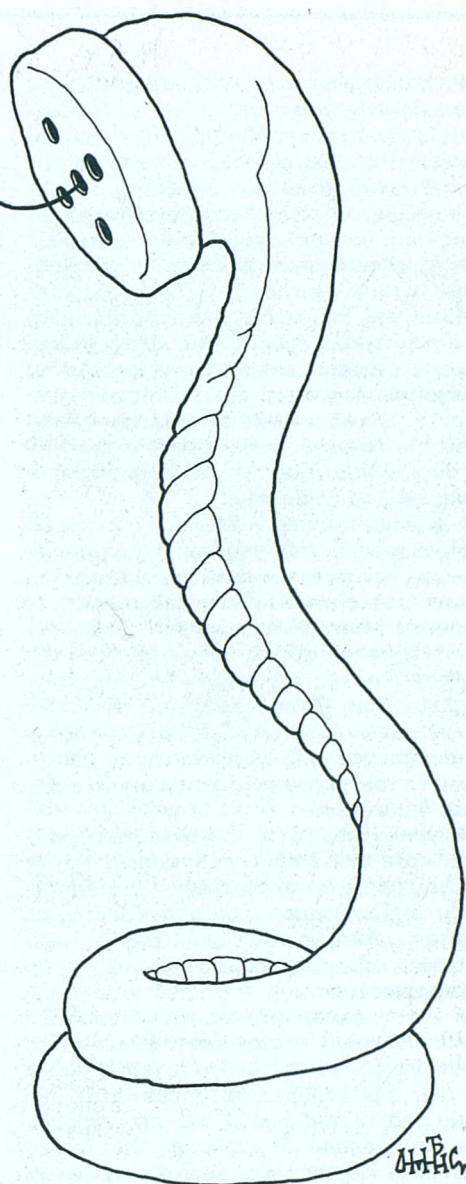
ΚΑΙ ΑΥΤΗ η εκδοχή έχει βέβαια τον αντίλογό της. Δεν είχε, λένε, ορισμένοι, καμιά επίδραση στη βάση της ΝΔ η δημοσίευση του περιεχομένου των συνομιλιών. Αντίθετα επέτρεψε προσέγγιση των Καραμανλή - Μητσοτάκη, μια και έπρεπε να υπάρξει κάλυψη και από τις δύο πλευρές. Άρα δεν επιτεύχθηκε ο στόχος. Βέβαια έμειναν τα όσα έλεγε ο κ. Καραμανλής για Μητσοτάκη, Μπούτο, Κήλυ, Κάρτερ και ποια ήταν τα ενδιαφέροντά του τότε.

Η ΧΡΗΣΗ όμως αυτή, ανεξάρτητα από ποια εκδοχή ισχύει, δεν έχει να κάνει μόνο με «καταρρευση πολιτικών ηθών», αλλά και με τους θεσμισμένους και κοινά αποδεκτούς κανόνες και όρους λειτουργίας της Δημοκρατίας.

ΕΙΣΑΓΟΝΤΑΣ ως ένα σημείο του πολιτικού παιχνιδιού τη χρήση τέτοιων «ντοκουμέντων» ανατρέπονται πλευρές της πολιτικής ζωής, οι οποίες θα έπρεπε να υπακούουν στη διαφάνεια και το σεβασμό της δημοκρατίας στην πολιτική σύγκρουση. Ποιος θα αποτρέψει ποιον, μετά από μια τέτοια χρήση; Και ποιος θα είναι ικανός να εγγυηθεί τη μη παρεμβολή αδιαφανών μηχανισμών όταν ο συμβιβασμός και ο εθισμός με τέτοια φαινόμενα τείνει να πάρει το χαρακτήρα επιδημίας;

ΑΠΟ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥΣ εκφράζεται ο φόβος —και δικαιολογημένα— ότι το «ποιοτικό» άλμα έχει ήδη γίνει. Αφού «όλοι παρακολουθούν όλους» και αφού ένας πολίτης δεν μπορεί να μιλάει άνετα στο τηλέφωνό του, γιατί να μην «εμπλουτισθεί» και η πολιτική ζωή με μια κασέτα που θα έχει ο καθένας στη τσέπη του «δια πάσαν χρήσιν»;

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ που προκύπτουν δεν έχουν ηθικό χαρακτήρα. Το πολιτικό ήθος δύσκολα μπορεί να διαχωρισθεί από τη λειτουργία των θεσμών. Και ακόμα δυσκολότερα μπορεί να ανατραπεί η αυθαιρέσια και ο αυταρχισμός, όταν δεν υπάρχει σεβα-

σμός για τη λειτουργία των θεσμών.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ γνωστό τι άλλο θα αποκαλυφθεί στη δίκη του «Καλαμιού» που άρχισε στις 4 Νοεμβρίου για τη δημοσίευση πέρασι το Σεπτέμβριο άλλων συνομιλιών στελεχών της ΝΔ, που είχαν υποκλαπεί την περίοδο που ο Κ. Στεφανόπουλος ετοιμαζόταν να φύγει από τη ΝΔ. Ό,τι και αν συμβεί πάντως, αυτό που περιμένει η κοινή γνώμη είναι να δοθούν πειστικές εξηγήσεις για τις υποκλοπές από την κυβέρνηση. Έστω και αργά μπορεί να δοθεί τέλος σε ένα φαύλο κύκλο που, αν συνεχισθεί, κάθε άλλο παρά συνεισφέρει στην αποσαφήνιση των όρων της πολιτικής ζωής. Αντίθετα, δημιουργεί καταστάσεις για τις οποίες και αν πραγματικά επιθυμούν αργότερα οι σιωπούντες σήμερα να ανακόψουν, δεν θα έχουν τη δυνατότητα, ούτε θα γίνονται πιστευτοί για τις «προθέσεις» τους.

ΣΗΜΕΡΑ πάντως οι λόγοι ανησυχίας για τις υποκλοπές παύουν να είναι ένα απλό θέμα που μπορεί να ξεπερασθεί με τις καταγγελίες στη Βουλή ή τις —άνευ περιεχομένου— διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης ό-τι «προστατεύει τα συνταγματικά δικαιώματα των πολιτών».

● Ολοκληρώνονται οι προετοιμασίες για το ειδησεογραφικό περιοδικό —έτσι τουλάχιστον αυτοπροσδιορίζεται— που θα εκδώσει η «Έθνος Α.Ε.» με εκδότη τον Α. Φιλιππόπουλο και διευθυντή τον Ν. Κυριαζίδη. Ο τίτλος του θα είναι «Χρόνος» και θα κυκλοφορεί κάθε Δευτέρα.

● Ας ελπίσουμε ότι δεν θα μπει σε πειρασμό να συναγωνιστεί τις ομογάλακτες «Εικόνες», του συγκροτήματος που με το «εορταστικό» τεύχος της 28ης Οκτωβρίου, απεικονίζοντας στο εξώφυλλο τη Δήμητρα Λιάνη επί πίνακι και αναγγέλλοντας ψευδεπίγραφα τη σχετική «συνέντευξη» έσπασε κάθε ρεκόρ κακογουστίας, χυδαιότητας και ψευδοδημοσιογραφίας! Ας το ελπίσουμε!

● Και μια και περί «Έθνους» ο λόγος ας σημειώσουμε ότι η υπόθεση Κοσκωτά «έφαγε» τον ανταποκριτή της εφημερίδας στην Ουάσιγκτον Γιάννη Λιβέρη και η υπόθεση Μαργαρίτας «έφαγε» (μέσω συνέντευξης που έδωσε στην Αμβέρσα) την ανταποκρίτρια της εφημερίδας στις Βρυξέλλες Αίμη Παπαδοπούλου... Οι λεπτομέρειες των δύο «γευμάτων», είναι ενδιαφέρουσες έως γαργαλιστικές για όποιον ενδιαφέρεται... Εμείς πάντως είμαστε διαθέσιμοι!

● Μαθαίνουμε ότι ο κ. Κονταξής της πά-λαι ποτέ ΕΡΤ-2 δήλωσε δημοσίως και εν συνελεύσει ότι «τώρα πλέον» θα απαντάει στα δημοσιεύματα που αναφέρονται σε αυτόν... Λέτε να τον περιμένουμε για τρίτη και τελευταία φορά, μια και «κάτι» μας χρωστάει;

● Γεγονός είναι πάντως ότι ενώ το παίζει «ακούνητος» —ελέω Κουτσόγιωργα και συν-δεσμών εννοείται— αναγκάστηκε να παίζει την περασμένη εβδομάδα σε δύο ταμπλώ: Τραμπουκίζοντας αφ' ενός δι' αντιπροσώπου (Θ. Σοϊμής το όνομά του, «κολλητός» και συνεργάτης του κ. Κονταξή, καθ' ότι και μοντέρ της περιβόητης εκπομπής του για τη Βουλή, που έβρισε χυδαίοντα δημοσιογράφους του ρεπορτάζ εν τη απουσία τους αλλά παρουσία μαρτύρων) και αφ' ετέρου «νίπτων τας χείρας του» εκ των υστέρων «καταδικάζοντας» αλλά και με «ενωτικές» παρενέσεις του τύπου «τώρα όλοι μαζί».... Αυτά εν όψει μήνυσης αλλά και άλλων ενεργειών που επίκεινται με άλλου είδους καταγγελίες που τον αφορούν...

● Μια από τις πρώτες «παθητικές δραστηριότητες» του υφυπουργού Τύπου κ. Αθ. Δημητρακόπουλου ήταν να δεχθεί τις διαμαρτυρίες των κ.κ. Κ. Τσατσαρώνη και Τζων Ρήγου για το κακό «μπρήφινγκ» (κοινός ενημέρωση) που κάνει στους ανταποκριτές ξένου τύπου ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Γιάννης Ρουμπάτης. Εκτός από την παραπομπή των παραπονούμενων στον υπουργό Προεδρίας κ. Απ. Κακλαμάνη αγνοούμε ακόμη τόσο το τι είπε —αν είπε— ο κ. Δημητρακόπουλος όσο και το τι απέγινε...

● Η υπόθεση αυτή βέβαια θα ήταν (σχεδόν) παντελώς αδιάφορη αν δεν υπήρχαν

ορισμένα ερωτηματικά και «παράξενα»... και last but not least και ολίγον παρασκηνίον... Κατ' αρχήν η από κοινού δράση (άλλως «συμμαχία») των κ.κ. Ρήγου και Τσατσαρώνη —γνωστώνως ανταγωνιστών για τα οφέλη στην Ένωση Ανταποκριτών Ξένου Τύπου— είναι το πρώτο «παράξενο» που βρίσκει την εξήγησή του, όπως υποστηρίζουν ορισμένοι από τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ, σε σύμπτωση ορισμένων συμφερόντων... Και δη εκείνων της *πρεσβείας των ΗΠΑ* με των άλλων του κ. Μητσotάκη μέσω του διαύλου του γαμπρού του κ. Παύλου Μακογιάννη... Και για να εξηγήσουμε:

Για την πρεσβεία των ΗΠΑ είναι ιδιαίτερα αυτήν την εποχή, εν όψει της έναρξης των διαπραγματεύσεων για τις βάσεις, δυσάρεστη η παρουσία του κ. Ρουμπάτη. Και γιατί είναι γνώστης καλός του θέματος, αλλά και για να μπορεί επί της ουσίας αν χρειαστεί, να κάνει και την «εθνικά επιβεβλημένη» από-παρα-πληροφόρηση... Και επιπλέον είχε την «ατυχή» εμπνευση να εκδώσει τώρα και το βιβλίο του για την *αμερικανική διείσδυση στην Ελλάδα*. Για τον κ. Μητσotάκη και τον εξ απορρήτων ειδικό του σύμβουλο, είναι επίσης δυσάρεστο το γεγονός ότι ο κ. Ρουμπάτης χρησιμοποιεί, συγκριτικά πάντα με τους προκατόχους του, τους χαμηλότερους τόνους στην αντιπαράθεση με τη ΝΔ —κι αυτό δεν ευνοεί την ηρωοποίηση του «μονομάχου» αρχηγού της...

● Ένα ερωτηματικό επίσης είναι το γεγονός ότι η απεύθυνση των δύο στελεχών της ΕΑΕΤ στον πρόεδρο της ΕΣΗΕΑ κ. Β. Καραχάη για από κοινού διάβημα και συντονισμό δεν τελεσφόρησε. Οι λόγοι προς ανίχνευση...

● Βεβαίως ο κ. Ρουμπάτης δεν εμβάλλεται μόνο από τους κακούς (φιλο-)αμερικάνους και τους εκπροσώπους της «επαράτου» αλλά, όπως μαθαίνουμε «εξ εγκύρων κύκλων», και από ποικίλους αντιπροσώπους της «Αλλαγής»... Έχουμε λοιπόν και λέμε: Ο Γεωργιάκης Παπανδρέου δεν του συγχωρεί εκείνο το «απλός πολίτης» για τη μητέρα του, αλλά επίσης στο Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ τουλάχιστον ακόμα δύο μέλη του (το καθένα για τους δικούς του λόγους) τον έχουν που λέμε στο μάτι... Ονόματα ξέρουμε αλλά προς το παρόν δεν τα λέμε!. Αλλά και στην «αλλη όχθη» της Αλλαγής, τόσο δηλαδή ο πρόεδρος της Βουλής κ. Γιάννης Αλευράς όσο και ο κ. Αντ. Λιβάνης (και πάλι ο καθένας για τους δικούς του λόγους) τον θεωρούν «επηρεασμένο» ή «επιζήμιον»...

● Σημειώνουμε ότι πράγματι ο κ. Ρουμπάτης έθεσε στη διάθεση του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου την *παραίτησή του* και ότι πράγματι δεν έγινε αποδεκτή πριν από δεκαπέντε μέρες... Ίδωμεν το τι μέλλει γένεσθαι στο εγγύς μέλλον... Και ένα ξεκαθάρισμα προς άρσιν πάσης παρεξηγήσεως: ο κ. Ρουμπάτης δεν είναι ούτε «καλός» ούτε «κακός» κυβερνητικός εκπρόσωπος, είναι κατ' αρχήν απλά κυβερ-

νητικός εκπρόσωπος. «Δουλειά» του είναι να προστατεύει και να εξωραΐζει το image της κυβέρνησης που εκπροσωπεί και να προωθεί τα συμφερόντά της συνολικά και στο χώρο του τύπου, όπως και το να «λουζεται» τις συνέπειες των ανακολουθιών της πολιτικής (και άλλης) πρακτικής της, επιδιώκοντας γι' αυτήν το μικρότερο δυνατό κόστος! Πάσα άλλη αντίληψη περί της αποστολής του κυβερνητικού εκπρόσωπου (περί «πληροφόρησης», «αλήθειας» κλπ.) είναι, αν μη τι άλλο, αφελής... Και με αυτή την έννοια ο κ. Ρουμπάτης είναι ίσως ο πιο...ευπρόσωπος κυβερνητικός εκπρόσωπος των κυβερνήσεων του κ. Παπανδρέου...

● Τέλος και για να τελειώνουμε τα...Ρουμπάτικα, οι κυκλοφορούσες φήμες περί προσχώρησής του επαγγελματικά στο συγκρότημα Κοσκωτά είναι... «εθνικής» προέλευσης —πόσο έχει βάλει και το δαχτυλάκι του ο κ. Μαρούδας «κα-νείς» δεν ξέρει! —και γι' αυτό εκ προοιμίου επί του συγκεκριμένου αναξιοπιστες...

● Ξέρετε βεβαίως το «Δύο», ένα από τα πέντε περιοδικά του «δρος» Γ. Κοσκωτά, δεν γνωρίζετε όμως πώς βγήκε. Να λοιπόν μια διδακτική ιστορία: Μια ομάδα εκπαιδευτικών είχε την ιδέα να φτιάξει ένα περιοδικό για παιδιά, όπως και το μεράκι που σπανίζει, το κέφι και την αγωνία της προσφοράς. Δεν είχε όμως τα χρήματα. Έτσι λοιπόν σκέφθηκαν ότι «αφού υπάρχει ένας καλός άνθρωπος», με χρήμα, αγάπη και πάθος για τον τόπο, και είναι και πατέρας πέντε παιδιών, να του εμπιστευθούν τις ιδέες τις αγωνίες, το μεράκι τους για το παιδί και την εκπαίδευση. Βρήκαν λοιπόν τον δεξι χέρι του «δρος», τον κ. Δ. Κουνελάκη και του είπαν την ιδέα και βρήκαν θετική ανταπόκριση και ανοιχτές προοπτικές... Δούλεψαν έτσι οι άνθρωποι για έξι μήνες και πριν βγει το περιοδικό «πήραν ποδι». Μάλλον, σκέφθηκαν, το μετάνιωσε ο «δρ» Γεωργιάς Κοσκωτάς. Να όμως που μετά από λίγο βγήκε το «Δύο» στηριγμένο στις ιδέες, στο μεράκι, στο πάθος τους. Και κυρίως με το βασικό σχεδιασμό που πρότειναν. Μονο που αυτοί τώρα ήταν απ' έξω. Χωρίς βεβαίως να πληρωθούν και χωρίς να μπορούν να πουν λέξη για το περιεχόμενο του όταν την ίδια εποχή ο κ. Κουνελάκης παρουσίαζε το παιδικό περιοδικό της... «Γραμμές Α.Ε.»... Οι «αυτοδημιουργητοί» ως γνωστόν, πάντα δίδασκουν - και το ηθός!

● Και μια και ήρθε ο λόγος: Μαθαίνουμε ότι ο επικεφαλής των (δημοσιογραφικών) «λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων» της εταιρείας του κ. Κοσκωτά κ. Θ. Καλούδης βρισκόταν στην Ολλανδία όταν ξέσπασε η υπερατλαντική «περιπέτεια» του αφεντικού κι έσπευσε να γυρίσει στην Αθήνα «για να κρατήσει τα μπόσικα» αναβάλλοντάς τη διευθέτηση κάποιων «εκκρεμοτήτων» στις Βρυξέλλες για τις υπο έκδοση «24 ώρες»...

● Πρώτο *θύμα* πάντως εντός «Γραμμής Α.Ε.» της περιπέτειας του εκδότη είναι ο Γιάννης Παπουτσάνης της «Καθημερινής» λόγω... γραμμής. Συγκεκριμένα όπως μαθαίνουμε του ζητήθηκε από την «εταιρεία» ως «αντίτιμο» της τοποθέτησής και της θέσης του στην εφημερίδα να υπερασπίσει τη... γραμμή της κατά ένα τρόπο που δεν άντεξε και τώρα βρίσκεται «εν αδειά» — ακόμη όμως «προς το παρόν» εντός «Γραμμής»...

● Ο «Σχολιαστής» προχωρεί στην «περσεστρόικα» του και, όπως αναγγέλλει, από τις 24 Δεκεμβρίου γίνεται δεκαπενθήμερος. Και σ' ανώτερα!

● Ποιος δεν θέλει τον Τηλέμαχο Χυτήρη ως διευθυντή του ΑΠΕ; Ο απελθών και νυν πρόεδρος του Ενιαίου Φορέα Αντρείας Χριστοδουλίδης τον πρότεινε, τα βασικά στελέχη του ΑΠΕ τον θέλουν, ο Γιάννης Ρουμπάτης υποστηρίζει την τοποθέτησή του, στο Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ συζητήθηκε το θέμα και υπήρξε θετικό «δια ταύτα»! Ποιος λοιπόν δεν τον θέλει είναι το πρώτο ερώτημα και το γιατί (βεβαίως) είναι το δεύτερο... «Ισορροπίες», «συσχετισμοί δυνάμεων», «πιέσεις» διαφορετικών ενδιαφερομένων κ.ά. συναφή και γνωστά από το ΠΑΣΟΚ είναι μια πρώτη... ανώνυμη και «ανώδυνη» εξήγηση, αλλά και υπόδειξη προς... ανατροπήν κατεστημένων...

● «Απαντάει» το «Ποντίκι» (30/10) με... στυλ και με... μονόστηλο «αυστηρώς ακατάλληλο» στο σχόλιο - επισημάνσή μας (23/10) σχετικά με το... κενό της «μετακόμισης» του Γιάννη Ιωάννου στην «Πρώτη» αλλά και των εξηγήσεών του για τους λόγους που την προκάλεσαν. Και διαμαρτύρεται επίσης λέγοντας ότι το «ΑΝΤΙ» «κατά κανόνα ρίχνει χολή όταν αναφέρεται στο «Π»... ενώ το ίδιο περιορίζεται τώρα μόνο στο... όξος διατυπώσεων όπως «συντακτική - ντετέκτιβ», το «καλό περιοδικό»... Ας μην μπούμε όμως στον πειρασμό της αντιπαράθεσης των (αμοιβαίων) πιθανότατα «κρατούμενων» κι ας μείνουμε στα γεγονότα:

Εμείς επισημάνουμε μεταξύ άλλων τα εξής: «Εκείνο που δεν εξηγεί το «Ποντίκι» είναι οι λόγοι, δηλαδή τα κριτήρια που έκριναν στο ένα τεύχος το... έργο του Ιωάννου «αυστηρώς ακατάλληλον» και στο επόμενο την «καταλληλότητά του»! Υπάρχει κάποιο κενό, ε».

Και το «Ποντίκι» απαντάει:

«Το σκίτσο του Γιάννη Ιωάννου της σειράς «Ο Τρίτος Δρόμος» με τον τίτλο «Αυστηρώς Ακατάλληλον» κρίθηκε από το «Π» ότι δεν έπρεπε να μπει (κάτι που συνέβαινε πρώτη φορά στα 5 χρόνια συνεργασίας με τον Ιωάννου), γιατί υπήρχε ο φόβος της διώξης όχι για άλλους λόγους (πχ. «περιύβριση αρχής»), αλλά αποκλειστικά και μόνο με το νόμο περί ασέμνων με τις λέξεις που είχε, αφού δεν απεικονίζόταν κανένα πολιτικό πρόσωπο. Μετά τη μη δημοσίευση, ο Ιωάννου αρνήθηκε να κάνει άλλο σκίτσο για την επόμενη εβδομάδα, είπε ότι δεν ξέρει αν θα κάνει τη μεθεπόμενη και επέμνε στη δημοσίευση του «ακατάλληλου».

Εμείς σκεφτήκαμε απ' όλες τις πλευρές το ζήτημα και το δημοσιεύσαμε χωρίς καν να διαχωρίζουμε τη θέση μας, πιστεύοντας ότι όλοι οι αναγνώστες θα καταλάβαιναν το γιατί δεν δημοσιεύθηκε αρχικά...».

Και, βέβαια, είναι πασιφανές όχι μόνο ότι υπήρχε «κάποιο κενό» στη μέχρι τότε παρουσίαση του θέματος από το «Ποντίκι» αλλά και ότι εξακολουθούν να παραμένουν ανοιχτά ακόμη ερωτήματα: Η ετεροχρονισμένη δημοσίευση του «αυστηρώς ακατάλληλου» ήταν αποτέλεσμα της επιμονής του Γιάννη Ιωάννου να δημοσιευτεί και της άρνησής του να δώσει άλλο σκίτσο προς δημοσίευση για τα επόμενα φύλλα ή κάποια «απ' όλες τις πλευρές» που σκεφθηκε το «Ποντίκι» στο διάστημα μεταξύ των δύο φύλλων που μεσολάβησε; Και πέρα απ' αυτό: Ο φόβος της διώξης «μόνο με το νόμο περί ασέμνων» γιατί ισχύσε και οδήγησε στο κόψιμο του σκίτσου στο ένα τεύχος («κάτι που συνέβη πρώτη φορά στα 5 χρόνια συνεργασίας με τον Ιωάννου» όπως τονίζεται) και πώς εξανεμίστηκε στο επόμενο;

Και για να τελειώνουμε: από την πλευρά του «ΑΝΤΙ» δεν υπάρχει καμιά προκαταβολική πρόθεση αντιδικίας (που πιθανόν θα... βόλευε άλλους εκτός ημών και υμών) αλλά το δικαίωμα της επισημάνσεως και της διατύπωσης ερωτημάτων δημοσία, δεν εκχωρείται σε κανέναν εργολαβικά και δεν μονοπωλείται σε κανέναν με το έτσι θέλω!

Όσο για την κατακλείδα του «Ποντίκιου» ότι «κανένας δεν είχε την παραμικρή απορία» —έτσι είναι, αν έτσι νομίζετε! Η «αυστηρώς ακατάλληλη» απάντησή... το επιβεβαιώνει...

● Γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος ότι ο δρόμος για την εβδομαδιαία έκδοση των δεκαπενθήμερων «Επικαίρων» του κ. Πουρνάρα είναι... «πουρναροστρωμένος»... Ο... ύφαλος του Α. Κομίνη στον οποίο προσέκρουσε η ανάληψη της διεύθυνσης από την Κατ. Δασκαλάκη (και που προκάλεσε την άρνηση του Βαγγ. Μπίστικα) «κατεβυθίσθη» αποχωρώντας μάλλον και για λόγους «γραμμής»... Συντομα πάντως αναμένονται ανακοινώσεις!

● Τα Χριστούγεννα αναμένεται η έκδοση του πρώτου μητσοτακικού φύλλου με εκδότη τον κ. Σαραντόπουλο, συστεγασμένο (στον πρώτο όροφο) με την «Απογευματινή» απ' όπου άλλωστε «δανειστήκε» και τον μέλλοντα διευθυντή κ. Κ. Καττή. Η... υπόλοιπη στελέχωση ανιχνεύεται ακόμη, αλλά πάντως γίνεται πολύς λόγος για «μεταγραφές»... Μια απ' αυτές, λέγεται, είναι και της κυρίας Α. Παναγιωταρέα από τον «Ελεύθερο Τύπο» η οποία έδωσε, όπως μας διαβεβαιώνουν, ήδη ένα ακόμη δείγμα (ανώνυμης) γραφής με το story της Δήμητρας Λιάνη στην... «Απογευματινή», αφήνοντας άναυδους τους «καθ' ύλην αρμόδιους» πολιτικούς συντάκτες της!

● Φαίνεται όμως πως η διεύθυνση της «Απογευματινής» εξήλωσε το του «Ελεύ-

θερου Τύπου» κίτρινον τρόπαιον και πιέζει να λειτουργήσει ως πρότυπον η ανάδελφη στήλη του Δ. Ρίζου και για τη δική της αντίστοιχα, ώστε να τσούξει περισσότερο — γεγονός που... έτσουξε όμως προς το παρόν κυρίως τον σχετικά μετρημένο Τέρενς Κουίκ...

● Και όμως, η «Αθηναϊκή» προετοιμάζεται πυρετωδώς να βγει και να προλάβει —ένας θεός κι ένας Αντώνης ξέρει τι...— και, παρά τις όποιες επιφυλάξεις του ιδιοκτητή του τίτλου της οι επίσημες συζητήσεις για προσλήψεις με ενδιαφερόμενους δίνουν και παίρνουν!

● Επανόρθωση αναγκαία και πολύ διδακτική: Στο προηγούμενο τεύχος (σ. 25), γράψαμε για τις επαφές του «δρος» Γ. Κοσκωτά με τον φιλοχουντικό Ελληνοαμερικάνο κ. Γιουτζίν Ρωσσίδη και το Ελληνοαμερικανικό Ινστιτούτο του. Σημειώσαμε τότε ότι το Ινστιτούτο του κ. Γιουτζίν ιδρύθηκε μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Είχαμε στηριχθεί σε όσα ο ίδιος δήλωνε —και ο ανταποκριτής της «Καθημερινής» στην Ουάσιγκτον κατέγραφε— σε συνέντευξη που δημοσιεύτηκε σε φύλλο της τέως εγκρίτου («Κ» Κυριακή 26 Ιουλίου 1987). Ο κ. Γιουτζίν δήλωνε ψευδώς ότι: «την 1 Αυγούστου 1974 ιδρύσαμε το Ελληνοαμερικανικό Ινστιτούτο και στα τέλη του ίδιου μήνα έγινε η πρώτη ακρόαση για το Κυπριακό». Η αλήθεια είναι ότι το ευαγές ίδρυμα του κ. Γιουτζίν συστάθηκε μέσα στα χρόνια της χούντας και μετά την επιστροφή του από το ταξίδι φιλοφρονήσεως στον δικτάτορα Παπαδόπουλο.

Ο Κλίφορντ Χάκετ που ήταν τότε επικεφαλής του γραφείου του δημοκρατικού βουλευτή Μπένζαμιν Ρόξενταλ —που στάθηκε πρωτεργάτης στην κίνηση για την επιβολή του εμπάργκο στην Τουρκία— δίνει μια πολύ σαφή πληροφορία.

Στο βιβλίο του "Ethnicity and U.S. Foreign Policy" (Εκδ. BERGER, N.Y. 1977) στην σ. 44 γράφει ότι το Ελληνοαμερικανικό Ινστιτούτο ιδρύθηκε το 1973 (με τον Παπαδόπουλο εν Αθήναις, δηλαδή) και με βασικό σκοπό την ενθάρρυνση των σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και (χουντικής) Ελλάδας.

Τώρα, θα ρωτήσετε γιατί να πιστέψουμε τον κ. Χάκετ και να μην πιστέψουμε τον κ. Γιουτζίν. Έχουμε τους λόγους μας πια. Όταν ο ύπατος προϊστάμενος της «Καθημερινής» «δρ» Κοσκωτάς πιάστηκε να λέει τόσα ψέματα, πια αξιοπιστία να διατηρούν τα κείμενα των χουντικών που καταχωρούνται στις στήλες της εφημερίδας;

● Τον αδίκησαμε κατά τα φαινόμενα τον Αντ. Λιβάνη όταν γράψαμε στο περασμένο τεύχος πως, μαζί με τον Μιχ. Ζιάγκα, απήλαυσε —ως θαμών εννοείται— τις χάρες της Τσιτσιολίνας. Ο κ. Λιβάνης, παρά τη σχετική πρόσκληση, δεν πήγε τελικά στο «σόου» και, βέβαια, έχασε και αυτός και εμείς...

Ποιοι απεργάζονται τη διάλυση του Ινστιτούτου Βενετίας;

Σ' αυτόν τον τόπο ελάχιστα είναι τα πράγματα που μας καθιστούν εθνικά υπερήφανους. Όχι ασφαλώς τα ανύπαρκτα τεχνολογικά επιτεύγματα, η αδιαφάνεια και η δυσσομία της πολιτικής ζωής, τα καμώματα των κρατούντων ή ακόμα και η «αδέσμευτη» εξωτερική μας πολιτική.

Πηγή εθνικής ανάτασης αποτελεί σίγουρα η ιστορία του πολιτισμού μας, των γραμμάτων και των τεχνών —ιδίως όταν ξεπερνά το σκόπελο της προγονοπληξίας και προσφέρει εγγυήσεις για τη δυναμική συνέχισή της.

Απ' αυτήν την άποψη το Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών σπουδών της Βενετίας, με την υποδειγματική λειτουργία του από το 1951 είναι μια αληθινή οάση στην ξηρασία της πνευματικής μας ζωής: παραμένει το μοναδικό κέντρο ελληνικών σπουδών στο εξωτερικό, με πλούσιο ερευνητικό, εκδοτικό και μορφωτικό έργο και διεθνή αναγνώριση.

Αν και οι επιστημονικές δραστηριότητες του Ινστιτούτου δεν προσφέρονται για μαζική προπαγανδιστική χρήση —ή ίσως ακριβώς γι' αυτό— οι φορείς, οι επιφορτισμένοι με την εποπτεία της λειτουργίας του θα 'πρεπε να ήταν ιδιαίτερα προσεκτικοί κατά την άσκηση του έργου τους. Εν προκειμένω, οφείλουν να απολογηθούν δημόσια για τις τελευταίες δραματικές εξελίξεις, που έχουν οδηγήσει στο κλείσιμο του Ιδρύματος και που υποθηκεύουν το μέλλον του.

Κατ' αρχήν η *Ακαδημία Αθηνών* —στις δικαιοδοσίες της οποίας ανήκει και η εκλογή διευθυντή του Ινστιτούτου— για τη χήρευση επί τετραετία της θέσης, που αποδυνάμωσε τη λειτουργία του ιδρύματος μετά την αποχώρηση του κ. Ι. Μανούσακα.

Το συναρμόδιο *υπουργείο Παιδείας* για την πλήρη παραίτησή του από την ευθύνη εποπτείας του ιδρύματος και την εκχώρηση των αρμοδιοτήτων του στο υπ. Εξωτερικών. Ο πανταχόθεν βαλλόμενος κ. Τρίτσης ιδιαίτερα, προκειμένου να πείσει για το γνήσιο ενδιαφέρον του για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και την προβολή του πολιτισμού μας στο εξωτερικό, οφείλει να αποδείξει έμπρακτα ότι είναι σε θέση να περιφρουρήσει τη λειτουργία εκείνων των ιδρυμάτων που αυτόφωτα την υπηρετούν.

Τέλος, το *υπουργείο Εξωτερικών* οφείλει να εξηγήσει ικανοποιητικά μια σειρά λαθών και παρατυπιών και, κυρίως, τους λόγους για τους οποίους προσφέρει κάλυψη στις ενέργειες του προξένου μας στη Βενετία κ. Ν. Βαμβουνάκη.

Ο τρόπος με τον οποίο ο νεαρός διπλωμάτης χειρίστηκε τους τελευταίους μήνες το θέμα, μόνο με «λεπτότητα ελέφαντα» μπορεί να παρομοιαστεί. Ο κ. Βαμβουνάκης, η «φωνή» μας στην αλλοδαπή, δεν περιορίστηκε στο να καταγγείλει για οικονομικές ατασθαλίες ανθρώπους όπως οι κ.κ. Μανούσακας, Χατζιδάκης και Μεσσήνης, γνωστούς για το ήθος τους αλλά και την ολόπλευρη αφοσίωσή τους στην επίτευξη των σκοπών του ιδρύματος: Παρέκαμψε επανειλημμένα την ελληνική κοινότητα της Βενετίας και ξεπέρασε κατά πολύ τις δικαιοδοσίες του δηλώνοντας σε ιταλικές εφημερίδες ότι διαφωνεί με τον τρόπο εκλογής του διευθυντή.

Η στάση του ΥΠΕΞ απέναντι σ' αυτές τις ενέργειες γεννά πολλά ερωτηματικά: Αμέσως μετά τις καταγγελίες του κ. Βαμβουνάκη γιατί δεν ακολούθησε τη διαδικασία που προβλέπεται από το Σύνταγμα, τη διενέργεια δηλ. διαχειριστικού ελέγχου από μέλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου; Γιατί ανέθεσε το έργο αυτό σε συνταξιούχο πάρεδρο, ώστε το πόρισμά του σήμερα να θεωρείται από όλους άτυπο και, άρα, άκυρο; Γιατί δεν διορίζει εκπρόσωπό του στην Εποπτική Επιτροπή, τη στιγμή μάλιστα που ο τελευταίος —άτυχος πάλι— εκπρόσωπός του έχει ήδη διοριστεί πρέσβης στο Κουβέιτ; Γιατί ακόμα και τώρα επιμένει να παρατυπεί, στέλνοντας στη Βενετία τριμελή επιτροπή από συμβούλους της Επικρατείας νομικά αναρμόδιους να διενεργήσουν το σχετικό οικονομικό έλεγχο;

Σε οποιαδήποτε άλλη χώρα του κόσμου τα γεγονότα αυτά θα είχαν οδηγήσει σε παραίτηση του υπουργού Εξωτερικών. Στην Ελλάδα όμως, που αγωνιωδώς προετοιμάζεται για το 1992 και το 2000, ο δείκτης της πολιτικής ευαισθησίας παραμένει πολύ χαμηλός.

Όλοι όσοι δημόσια έχουν εκφράσει την ανησυχία τους για το ερευνητικό μέλλον του Ινστιτούτου —οι φιλοσοφικές σχολές της χώρας, η Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, οι τελευταίοι υπότροφοι του Ινστιτούτου, παλιοί συνεργάτες του και άξιοι πνευματικοί μας άνθρωποι— αλλά και όσοι παρακολουθούν σιωπηλά τις εξελίξεις, περιμένουν ή μάλλον απαιτούν από τους αρμόδιους φορείς μια υπεύθυνη δήλωση, μια *κατηγορηματική διάγνωση* ότι σχεδιάζεται η μετατροπή του Ινστιτούτου σε ξενώνες για πολιτικούς ή φοιτητές· μια *δέσμευση* ότι το ίδρυμα θα επαναλειτούργησει και θα ανασυγκροτηθεί.

E.K.

«Ω φύτρα του μεγάλου Καραγκιόζη!»

Στους δεκαέξι της Επιτροπής για τη γλώσσα που κάλεσε ο κ. Τρίτσης προχθές την Τρίτη, για να υλοποιήσουν τις εθνοσωτήριες αποφάσεις του για τη «διαχρονική διδασκαλία της γλώσσας», οι εννέα (Εθνική Ελλάδα - Μικτή Βαλκανίων: 9-7) είναι οι εξής:

Σακελλαρίδης, Δεσποτόπουλος, Τρυπάνης,
Μπαμπινιώτης, Θεοφανοπούλου, Παπαδημητρίου
Παναγόπουλος, Κεφαλλίδης, Πανηγύρης...

«Τύφλας, Γούφαρος, Πρόκας, κι ο Δουξ του Σπρουξ,
ο Σκροπιδάνθης κι ο Στόκλης Μπαούλας...

Ω φύτρα του Μεγάλου Καραγκιόζη, γιοι των ελευθέρων!».

Και τι σχέση έχει μ' αυτούς ο Λώρενς Ντάρρελ; Καμιά. «Δική μας είναι η τράπουλα και φτιάχνουμε τα χαρτιά όπως θέλουμε, μάρμπα», που θα 'λεγε κι ο Καραγκιόζης.

Αντι-γραφεύς

Ελάχιστα δείγματα δουλειάς από την έκθεση «Ο κόσμος των κόμικς (και όχι μόνο)», που από τις 29/10 και ως τις 13/11 λειτουργεί στη γκαλερί «Εύμαρος» (Φωκυλίδου 26). Μόνο εκ του σύνεγγυς μπορείτε να απολαύσετε το πανόραμα Ελλήνων και ξένων δημιουργών κόμικς αλλά και τις πλούσιες εκθέσεις γελοιογραφίας, ζωγραφικής, εικονογράφησης και αφίσας. 6 όροφοι γεμάτοι εκπλήξεις και ΕΙΚΟΝΑ.

..Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ..

του Μ. Μιχαήλ

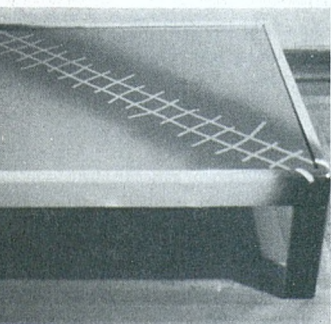

● Ιδιαίτερα πλούσια η εικαστική κίνηση του δεκαπενθήμερου. Σημαντικότερη είδηση, η έκθεση έργων του Νίκου Εγγονόπουλου που διοργανώνει το Γαλλικό Ινστιτούτο (Σίνα 31). Η έκθεση θα εγκατασταθεί στις 10 Νοεμβρίου και θα παραμείνει ανοικτή ως τις 28 του μήνα.

● Συνεχίζεται στη γκαλερί «ΩΡΑ» (Ξενοφώντος 7) η αναδρομική έκθεση ζωγραφικής της Άννας Κινδύν με τίτλο «Ζωή και Ζωή σε μια ενότητα» (ως τις 20/11), ενώ στη γκαλερί «Νέες Μορφές» (Βαλαωρίτου 9), η παρουσίαση της καινούριας δουλειάς του Γρηγόρη Σεμιτέκαλο θα διαρκέσει ως τις 21 Νοεμβρίου.

● Με σύνθημα «Το design είναι τέχνη», 19 καλλιτέχνες κι αρχιτέκτονες εκθέτουν τις προτάσεις τους για το χώρο και το περιβάλλον, στο χώρο του "Ρορί Κ." (Πλουτάρχου 18) από τις 9 ως τις 28 Νοεμβρίου.

Οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν (Μαρία Βογιατζόγλου, Ελένη Δεσύλλα, Όπυ Ζούνη, Άρης Προδρομίδης, Σόνια Χαραλαμπίδου κ.ά.) δεν αποτελούν ομάδα — με την έννοια της συνοχής των κοινών απόψεων και ιδεών— δεν ανήκουν καν στην ίδια γενιά. Κοινός τους στόχος όμως είναι η μετατροπή των χρηστικών αντικειμένων που μας περιβάλλουν σε καλλιτεχνικά

δημιουργήματα.

● Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το αφιέρωμα στον «κινηματογράφο της περσερόικα» που ολοκληρώνεται την Τετάρτη 11/11, στον κινηματογράφο «Αλκυονίδα». Οι ταινίες που έχουν επιλεγεί να προβληθούν είτε ανήκουν σε «παραγκωνισμένους» και απαγορευμένους δημιουργούς και μόλις πρόσφατα άρχισαν να προβάλλονται στη Σοβιετική Ένωση και στο εξωτερικό, είτε γυρίστηκαν τα τελευταία χρόνια από «περιθωριακούς» ή νεότερους σκηνοθέτες.

Το πρόγραμμα των προβολών που υπολείπονται: «Γαλάζια Βουνά» σατυρική κωμωδία του Γεωργιανού Γκεόργκι Σεγκέλαία (Παρασκευή 6/11), «Αποχαρτισμός», του Έλεμ, Κλίμοφ (Σάββατο 7/4), η εικαστική και ιδιότυπα ποιητική ταινία «Ο θρύλος του κάστρου», του Σεργκέι Παραντζάνοφ (Κυριακή 8/11), «Το ταξίδι του νεαρού συνθέτη» του Σεγκέλαία (Δευτέρα 9/11), η αντιπολεμική ταινία «Πήγαινε να δεις» του Κλίμοφ (Τρίτη 10/11), και τα «Γαλάζια Βουνά» και «Γράμματα ενός νεκρού», του πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη Κονσταντίν Λοπουσάνσκι (Τετάρτη 11/11).

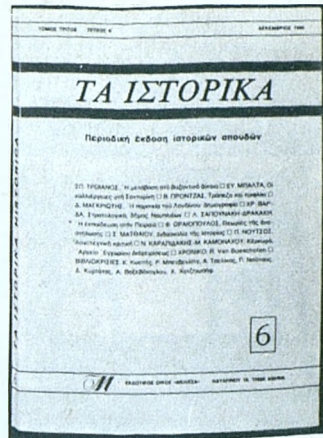
● Δύο αντιπροσωπευτικούς κινηματογραφιστές παρουσιάζει το Γαλλικό Ινστιτούτο στις εκδηλώσεις που προγραμματίζει για τον Νοέμβριο. Θα προβληθούν πέντε ταινίες του Ζαν-Λυκ Γκοντάρ της πρώτης του περιόδου (και της ευτυχέστερης της γαλλικής «νουβέλ βαγκ»), όταν ο σκηνοθέτης χαρακτηριζόταν τρομερό παιδί και δεν είχε σχέση με την επιδειξιμανία και τον κομφορμισμό της ύστερης περιόδου του: «Με κομμένη την ανάσα» (9-11 και 18-11), «La Chinoise» (9-11), «Une femme est une femme», (11-11 και 16-11), «Ο μικρός στρατιώτης» (11-11 και 16-11) και «Οι καραμπινιέροι» (18-11). Εξάλλου, οι φίλοι του πρόσφατα χαμένου Ζαν Πιερ Μελβίλ, που θεωρείται ότι έδωσε άλληνη ώθηση στο αυτοκαταναλούμενο και εν πολλοίς μιμητικό γαλλικό φιλμ-νουάρ, μπορούν να δουν τις ταινίες: «Ο κόκκινος κύκλος» (23-11), «L'armée des ombres» (23-11), «Le samouraï» (ελλ. τίτλος «Ο δολοφόνος με το αγγελικό πρόσωπο» /25-11 και 30-11) και «Le silence de la mer» (25-11 και 30-11).

● Η Εταιρεία Σπουδών ξεκινά μέσα στο Νοέμβριο τις φετινές της δραστηριότητες: Τη Δευτέρα 9/11 θα γίνουν τα εγκαίνια της έκθεσης «Διμήτρης Πικιώνης, 1887-1968. Διαδρομές και συναντήσεις» στο εντευκτήριο της Εταιρείας (Σίνα 46), με βιβλία, χειρόγραφα, σχέδια, έντυπα, φωτογραφίες

και άλλα τεκμήρια από τη ζωή και το έργο του.

Στον ίδιο χώρο θα πραγματοποιηθεί και σειρά διαλέξεων: στις 11 και 18 Νοεμβρίου, ο Γιώργος Γιατρομανωλάκης θα αναφερθεί στο αρχαίο ελληνικό μυθιστόρημα, στις 12/11 ο Παναγιώτης Μουλλάς και στις 19 του μήνα ο Κοσμάς Ψυχολαΐδης, θα διερευνήσουν το ρόλο των διανοούμενων.

● Κυκλοφόρησε το 6ο τεύχος του περιοδικού «ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ» που διευθύνεται από τους Σπύρο Ασδραχά, Φίλιππο Ηλιού και Βασίλη Παναγιωτόπουλο. Τα θέματα του τεύχους κινούνται γύρω από την αγροτική ιστορία, την ιστορία του δικαίου, τη δημοσιογραφία, το ελληνικό στρατιωτικό σύστημα και την εργαστική τάξη. Κείμενα

θεωρητικά -μεθοδολογικά και ένα ενημερωμένο τμήμα βιβλιοκρισιών συμπληρώνουν την ύλη του τεύχους.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΠΡΟΣΕΞΤΕ ΑΥΤΑ ΤΑ 2 ΒΙΒΛΙΑ

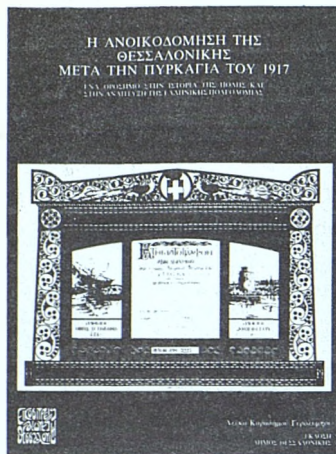
Του γνωστού αρθρογράφου της ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ
ΠΟΤΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 1974 - 1986

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΑΝΘΙΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΕΜΦΥΛΟ

Θα σας αποκαλύψουν πολλές αλήθειες για τη σύγχρονη ιστορία μας

Εκδόσεις ΦΥΤΡΑΚΗ / Ο ΤΥΠΟΣ Α.Ε.
ΓΡΑΒΙΑΣ 3-5 • ΤΗΛ. 36.19.083

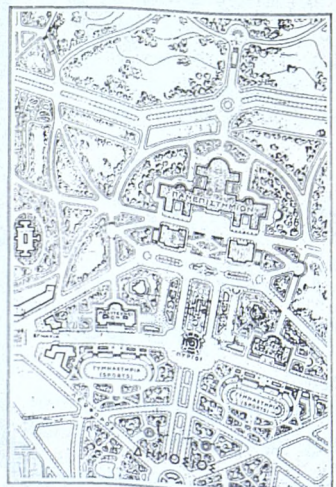
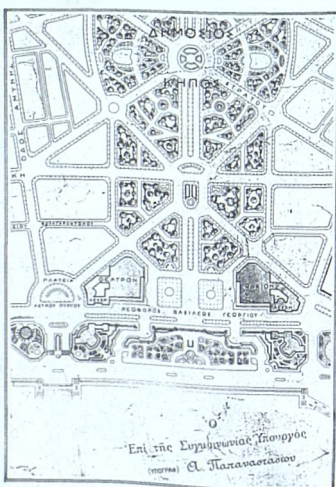

Αλέκα Καραδήμου
Γερόλυμπου

**Η ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΥΡΚΑΓΙΑ
ΤΟΥ 1917**

Ένα ορόσημο στην Ιστορία
της πόλης και στην ανάπτυξη
της ελληνικής πολεοδομίας

Έκδοση
ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
1985-1986

Στη σημερινή Ελλάδα, που πολύς λόγος γίνεται για απρογραμμάτιστη και άναρχη εξάπλωση των πόλεων, ασχεδιαστή πυκνωσή τους και ασυλλόγιστη καταστροφή του ιστορικού τους χαρακτήρα, έχουμε σίγουρα ανάγκη από σοβαρές και συστηματικές μελέτες για το τι πραγματικά συνέβαλε, μέσα σε ιδιαίτερες και κρίσιμες περιόδους, στο να αποκτήσουν οι μεγάλες πόλεις μας τη συγκεκριμένη μορφή τους. Έχουμε αυτή την ανάγκη, αν όχι για να παρέμβουμε σωτήρια διορθώνοντας ό,τι είναι αφόρητο, οργανώνοντας την παραπέρα εξέλιξη και διασώζοντας ό,τι αξιόλογο απομένει, τουλάχιστον για να μην αφηνόμαστε σε επιτόλαιες κριτικές και αφελείς νοσταλγίες.

Η μελέτη της Αλέκας Καραδήμου Γερόλυμπου, που υποβλήθηκε ως διδακτορική διατριβή στο Τμήμα αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ. και εκδόθηκε πρόσφατα (1985-86) από το Δήμο Θεσσαλονίκης, καταπιάνεται ειδικά με την πόλη της Θεσσαλονίκης, την πυρκαγιά που κατέστρεψε ολόκληρο το ιστορικό της κέντρο τον Αύγουστο του 1917 και το σύνολο των μέτρων που πήρε και των προσπαθειών που κατέβαλε η κυβέρνηση Βενιζέλου, αμέσως μετά, για να πετύχει τον επανασχεδιασμό και την ανοικοδόμηση της πόλης.

Μια σειρά πινάκων, σχεδίων, φωτογραφιών και κειμένων πολεοδομικής νομοθεσίας φωτίζουν, κατ' αρχάς, τη φυσιογνωμία της Θεσσαλονίκης πριν από την απελευθέρωση, την εθνογραφική της σύνθεση και τις οργανωμένες πολεοδομικές επεμβάσεις που είχαν ήδη επιχειρηθεί επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ένα εμβόλιμο κεφάλαιο, κατόπιν, κατατοπιστικό παρά τη συντομία του, εκθέτει τις μεθόδους και ιδέες που κυκλοφορούν για πολεοδομικές ρυθμίσεις ή επεμβάσεις μεγαλύτερης κλίμακας στην Ευρώπη και τις Η.Π.Α. των αρχών του 20ου αιώνα, μια που εκεί θα αποταθούν οι Έλληνες πολιτικοί αποσκοπώντας να αντιμετωπίσουν τον επανασχεδιασμό της κατεστραμμένης Θεσσαλονίκης. Και το πρώτο μέρος της μελέτης κλείνει με μια ανάλογη έκθεση της κατάστασης στην οποία βρισκόταν η ελληνική πολεοδομία μέχρι το 1917.

Τα δύο επόμενα μέρη είναι και τα κύρια μέρη της μελέτης καθώς εξαντλούν όλες τις επιπτώσεις που είχε για τη Θεσσαλονίκη το μεγάλο γεγονός της πυρκαγιάς, η προσπάθεια ενός εκσυγχρονιστικού και τολμηρού επανασχεδιασμού και η διαδικασία εφαρμογής και υλοποίησής του σε επίπεδο: κοινωνικό, οικονομικό, ιδεολογικό, πολιτικό, μορφολογικό κλπ. Όπως τεκμηριώνεται από την κ. Α. Καραδήμου Γερόλυμπου, το όλο εγχείρημα της ανοικοδόμησης επεκτάθηκε σε στόχους ιδιαίτερα καλосυντονισμένους και προβλεπτικούς, παρά τις πολλαπλές αντιγνώμεις που δείχνουν τα πρακτικά των σχετικών «Συζητήσεων της Βουλής»· προετοιμάσθηκε μέσα σε αξιοθαύμαστα σύντομο διάστημα, παρά την ανάμειξη διχογνωμούντων ξένων ειδικών (Hégar - Mawson) και τις δυσκολίες του Α. Παπαναστασίου να συμβιβάσει ρυθμίσεις του νέου σχεδίου με συμφέροντα παλαιών ιδιοκτητών· και αποτέλεσε αρκετά σημαντικό σταθμό για την εξέλιξη όχι μόνο της ελληνικής αλλά και της διεθνούς πολεοδομίας και της πολεοδομικής νομοθεσίας.

Το γιατί, κατόπιν, μια τόσο καλосυντονισμένη και μοναδικά καθολική προσπάθεια μένει ημιτελής, η συγγραφέας του βιβλίου το εξετάζει τόσο μέσα στην πολυμέρεια των κοινωνικών κ.ά. συγκρούσεων κατά την ιστορική στιγμή που αυτή η προσπάθεια καταβάλλεται, όσο και μέσα στην ισχύ νέων συνθηκών και συγκρούσεων που τότε μόλις εμφανιζόντουσαν, ξεπηδώντας, κατά ένα μέρος, μέσα από την ίδια τη διαδικασία του επανασχεδιασμού και την προώθηση της ανοικοδόμησης.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί πως η έκδοση περιέχει μια εκτενέστατη βιβλιογραφία, index ονομάτων και περιλήψεις στα αγγλικά και στα γαλλικά, ενώ διακρίνεται από μίαν ιδιαίτερα καλαίσθητη επιμέλεια στη σύνθεση των σελίδων με κείμενο, υποσημειώσεις, φωτογραφίες, πίνακες και σχέδια.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΒΑΛΗΝΑΚΗΣ
Εξωτερική πολιτική και Εθνική
Άμυνα 1974-1987

**Η Ελλάδα στο Σύστημα Ανατολής
- Δύσης**
Εκδ. Παρατηρητής Θεσσαλονίκη
1987

Ο επίκουρος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Θράκης Γ. Βαληνάκης αναλύει στη μελέτη αυτή, το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνεται η πολιτική του ΝΑΤΟ απέναντι στην Ελλάδα, και το ρόλο της Ελλάδας στη συμμαχία. Γίνεται επίσης μια παρουσίαση των στρατηγικών και πολιτικών ιδιομορφιών στη νότια πτέρυγα του ΝΑΤΟ και του ρόλου της Ελλάδας και της Τουρκίας. Παρουσιάζονται τα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελλάδα από τη στιγμή που αποχώρησε από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ και εξετάζονται οι εξελίξεις που ανάγκασαν την τότε κυβέρνηση να αποφασίσει την επανένταξη. Περιγράφονται τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τις Νατοϊκές ασκήσεις στο Αιγαίο και αναλύεται η θέση της Ελλάδας για τα πυρηνικά και η πρωτοβουλία για μια απύραυλη ζώνη στα Βαλκάνια. Τέλος εξετάζεται το πρόβλημα των αμερικανικών βάσεων και οι διαπραγματεύσεις που έγιναν μετά το 1974 και μέχρι τη συμφωνία το καλοκαίρι του 1985.

Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η νεοελληνική μας γλώσσα

Εκδ. GUTENBERG, Αθήνα 1987

Τρία τεύχη κατάλληλα για τους μαθητές των τριών τάξεων του Γυμνασίου. Το βιβλίο ασχολείται αναλυτικά με την προφορική έκφραση, με γλωσσικές ασκήσεις, την καταγωγή των λεξικών ενώ περιέχει εργασίες, εκθέσεις και άλλα σχετικά με κάθε ενότητα κείμενα.

Π.Β. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

Η ποίηση στα σχολεία μας

Εκδ. Δωρικός, Αθήνα 1987

Ο συγγραφέας εξετάζει προβλήματα της θέσης των ποιητικών κειμένων στα διδακτικά βιβλία του Γυμνασίου και Λυκείου. Φιλόλογος ο ίδιος, μελετά συγκεκριμένα ποιητικά κείμενα και αναζητά τα στοιχεία σύνθεσης που τους δίνουν αξία και τα εμφανίζουν σαν μορφωτικά αγαθά.

ΜΑΙΡΗ ΡΕΝΩ

Η μάσκα του Απόλλωνα

Μετάφρ.: Γιάννης Σπανδωνής

Εκδ. Καλέντης, Αθήνα 1987

Η περίοδος που αναφέρεται η Μαίρη Ρενώ είναι τα χρόνια που ακολούθησαν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Μετά τη λήξη του, στα 404 π.Χ. ακολούθησε η Σπαρτιατική ηγεμονία που τη διαδέχθηκε η Θηβαϊκή. Για τη μετέπειτα περίοδο μιλάει η Μ. Ρενώ με το στόμα του Αθηναίου ηθο-

ποιού Νικήρατου, που μας περιγράφει όχι μόνο τις αγωνιώδεις προσπάθειες να εφαρμοστεί στις Συρακούσες το όνειρο του Πλάτωνα για μια ιδανική Πολιτεία, αλλά και το μεγαλείο του κλασικού θεάτρου. Μέσα από την περιγραφή των συγκρούσεων των ιδεών η συγγραφέας του αφηγήματος κάνει εκπληκτικές ψυχολογικές παρατηρήσεις για το χαρακτήρα των αρχαίων Ελλήνων.

ΛΑΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Το Έπος του '40 - Λαϊκή Εικονογραφία

Εκδ. Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος

Το λεύκωμα περιλαμβάνει 70 περίπου έγχρωμες λιθογραφίες του ελληνοϊταλικού πολέμου που προέρχονται από την πλούσια συλλογή λαϊκών λιθογραφιών του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου. Οι λαϊκές αυτές λιθογραφίες που κυκλοφόρησαν σε πολλαπλά αντίτυπα τον καιρό του πολέμου αντικατοπτρίζουν το πνεύμα της εποχής. Οι εικόνες προορίζονταν για ανάρτηση σε δημόσιους αλλά και ιδιωτικούς χώρους όπως τα καφενεία, κουρεία, φούρνοι, μαγαζιά, περίπτερα, γραφεία αλλά και σπίτια. Είναι αξιοσημείωτο ότι για πολύ καιρό οι εικόνες αυτές παρέμεναν ανηττημένες σε τοίχους ή καρφωμένες σε κάποια ξύλινη πόρτα σε πολλά χωριά. Ακόμα, και μετά την κατοχή και την απελευθέρωση —γιατί έχουν καταχωνιαστεί— ξανακάνουν την εμφάνισή τους και ξαναπαίρνουν τις θέσεις τους στα καφενεία του χωριού — κοντά σε άλλες παλιότερες των βαλκανικών πολέμων του 1912-13. Οι εικόνες αυτές με μια ηθελιμένη υπερβολή τονίζουν με εντυπωσιακά χρώματα τις απλοϊκές συνθέσεις τους και δίνουν έμφαση στο θέμα που θέλουν να προβάλουν ώστε να προκαλούν τον ενθουσιασμό ενός ολόκληρου λαού ζωντανεύοντας έντονα τις θριαμβευτικές στιγμές του πολέμου.

Μια φροντισμένη και τεκμηριωμένη έκδοση. Τον πρόλογο έγραψε ο Ιωάννης Μαζαράκης - Αινιάν. Την εισαγωγή και τα κείμενα η Ευθυμία Παπασπύρου - Καραδημητρίου.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ
Ιστορίες Υπερβολής
Εκδ. «Ροές», Αθήνα 1987

Συλλογή δέκα διηγημάτων του πρωτοεμφανιζόμενου Κ. Αθανασιάδη. Με σαφείς αναφορές στον Ε.Α. Πόδε και στον Χ.Α. Μπόρδες ο συγγραφέας έχοντας αφηγηματική άνεση και μια ιδιόμορφη εσωτερική γραφή παρουσιάζει γοητευτικά κείμενα που φανερώνουν ένα αξιοπρόσεκτο συγγραφικό ταλέντο.

ΜΑΡΚΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ
Ο Σταυρός του Νότου
Εκδ. Γαλλελής, Αθήνα 1987

Επανεκδοση της συλλογής διηγημάτων του Μ. Λαζαρίδη που βραβεύτηκε το 1952 από την «ομάδα των 12». Το βιβλίο που περιλαμβάνει 7 διηγήματα («Τα κοκκινομάλλικα της Άννας», «Οι αμίλητες», «Ο Σταυρός του Νότου», «Οι Λωτοί», «Η κυρά της Λίμνας», «Ο μελαψός φίλος», «Η Γερακίνα») εξακολουθεί να διατηρεί το ενδιαφέρον και τη φρεσκάδα του.

ΛΟΥ-ΚΙΑΝΓΚ-ΤΣΕΟΥ

Θέατρο Σκιών

Μετφ. Πιέρ Μπεττενκούρ

Απόδοση: Ε.Χ. Γονατάς

Εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1987

Ο Λου Κιανγκ Τσέου πέθανε στη Σου Τσέου το 1516, την ίδια χρονιά που δημοσιεύτηκαν στην Βασιλεία οι Διάλογοι του Έρασμου. Η χρονολογία γεννήσεώς του είναι άγνωστη. Οι μεταγενέστεροι δεν διαφύλαξαν παρά μια μικρή συλλογή πεζών ποιημάτων του, που περιέχονται σε αυτό το βιβλίο με τον τίτλο *Θέατρο Σκιών*, μολονότι η κατά γράμμα μετάφραση θα ήταν μάλλον: «Η ηλιόλουστη στιγμή του γαλήνιου Κήπου όπου περνάει μια Σκιά». Ο Λου Κιανγκ Τσέου, που δεν πίστευε ότι έπρεπε να προσχωρήσει στον «μηχανοκρατικό θετικισμό» του Τσου - Χι θανατώθηκε με αποκεφαλισμό.

REINHARD KÜHNL

Μορφές αστικής κυριαρχίας
Φιλελευθερισμός - φασισμός

Μετάφρ. Χρ. Πατσάλης

Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1987

Ο φιλελευθερισμός και ο φασισμός ως μορφές αστικής κυριαρχίας είναι το κύριο θέμα του κλασικού βιβλίου του Γερμανού πολιτειολόγου R. Kühnl. Όπως σημειώνει ο συγγραφέας, «το βιβλίο αυτό μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του κοινωνικού και πολιτικού χαρακτήρα του αγώνα που ξεπερνά τα όρια του εθνικού κράτους. Ασχολείται με τις δύο παραλλαγές της αστικής κυριαρχίας που έχουν καθορίσει την ιστορία των τελευταίων αιώνων: τον φιλελευθερισμό και τον φασισμό. Απώτερος σκοπός είναι να γίνει σαφές ότι η οικονομία, η πολιτική, το δίκαιο, η πολιτική θεωρία και η φιλοσοφία είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους και δεν είναι δυνατόν να κατανεμηθούν σαν αυτόνομες παρά μόνο σαν τμήματα ενός συνόλου. Ο παραδοσιακός διαχωρισμός της ιστορίας σε ξεχωριστούς κλάδους (πολιτική ιστορία, ιστορία του δικαίου, οικονομική ιστορία, ιστορία της λογοτεχνίας) αποκλείει μια πραγματική σύλληψη. Η ιστορία είναι ένα προϊόν ανθρώπινης δραστηριότητας σαν αποτέλεσμα του ανταγωνισμού ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες και τάξεις που έχουν διαφορετικά συμφέροντα και σκοπούς».

- θεατρικά παιχνίδια
- αυτοσχεδιασμοί
- παντομίμα
- μάσκες
- λογοτεχνία
- ζωγραφική
- σκίτσα, κινούμενα σχέδια
- μουσική
- χορός (αυτοσχεδιασμοί, τζαζ)
- φωτογραφία

οργάνωσαν με πολύ κέφι
η Αννέτα Παπαθανασίου ηθοποιός
η Ολυμπία Μπασκλαβάνη παιδαγωγός, σκηνογράφος
και οι συνεργάτες τους

Νικηφόρου Λύττα 14, Π. Ψυχικό
(Σχολείο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος)

Πληροφορίες στα τηλέφωνα: 6473047, 6819372

rotring
variograph

Μόλις «τελειώσει» ο μαρκαδόρος σας έχετε
5 λόγους να προχωρήσετε σε Variograph:

1. σχεδιάζει και γράφει τέλεια
2. έχει απεριόριστη διάρκεια ζωής
3. διαθέτει ανταλλακτική μύτη με ρυθμιζόμενο μήκος
4. προσφέρεται σε 4 πάχη γραμμών και 4 χρώματα
5. ξαναγεμίζει με μία απλούστατη κίνηση

Και κανένα λόγο
να ξαναγυρίσετε σε μαρκαδόρο.

Ο Ο.Α.Ε.Δ. επιδοτεί την Εργασία

Κάθε νέα πρόσληψη επιδοτείται από τον ΟΑΕΔ για ένα χρόνο, με τα παρακάτω ποσά ημερησίως, κατά περίπτωση:

- Επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα (εμπόριο, υπηρεσίες) επιδοτούνται με 800 δρχ. για άνδρες και 900 δρχ. για γυναίκες.
- Επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα (βιομηχανία - βιοτεχνία) επιδοτούνται με 900 δρχ. για άνδρες και 1.000 δρχ. για γυναίκες.
- Επιχειρήσεις που είναι εξαγωγικές, νέας τεχνολογίας, ή λειτουργούν σε ορισμένες παραμεθόριες περιοχές, επιδοτούνται με 1.000 δρχ. για άνδρες και 1.100 δρχ. για γυναίκες. Με τα ίδια ποσά επιχορηγούνται και οι ΟΤΑ, οι Δημοτικές και Κοινοτικές Επιχειρήσεις, οι Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας, οι Συνεταιρισμοί και τα Επαγγελματικά Σωματεία.
- Οι προσλήψεις ατόμων με ειδικές ανάγκες, αποθεραπευθέντων ψυχασθενών κλπ. επιδοτούνται με 1.500 δρχ. την ημέρα.
- Οι προσλήψεις προσφύγων ή παλιννοστούντων επιδοτούνται με 1.100 δρχ. την ημέρα.
- Κάθε πρόσληψη πτυχιούχου Ανώτερης ή Ανώτατης Εκπαίδευσης από Δήμο και Κοινότητα και Δημοτική ή Κοινοτική Επιχείρηση επιχορηγείται με 1.500 δρχ. την ημέρα.

Σε Δήμους, Κοινότητες, Δημοτικές και Κοινοτικές Επιχειρήσεις, Κοινωφελείς Οργανισμούς και Ιδρύματα που απασχολούν άνεργους οικοδόμους, εργοδηγούς, και ανειδίκευτους εργάτες για την κατασκευή κοινωφελών έργων παρέχονται οι ακόλουθες επιδοτήσεις ημερησίως, για διάστημα μέχρι ένα χρόνο:

- 1.800 δρχ. για κάθε εργοδηγό και 1.300 δρχ. για κάθε οικοδόμο ή ανειδίκευτο εργάτη, όταν πρόκειται για άνεργους που παίρνουν επίδομα ανεργίας από τον Ο.Α.Ε.Δ.
- 1.600 δρχ. για κάθε εργοδηγό και 900 δρχ. για κάθε οικοδόμο ή ανειδίκευτο εργάτη όταν δεν παίρνουν επίδομα ανεργίας από τον Ο.Α.Ε.Δ.
- Ειδικά για όλες τις Κοινότητες της χώρας, το ποσό επιχορήγησης και για τους μη επιδοτούμενους εργατοτεχνίτες και ανειδίκευτους εργάτες είναι 1.300 δρχ.

Εκπαίδευση στις Νέες Τεχνολογίες

Η κατάρτιση των νέων στις νέες ειδικότητες που δημιουργούνται από τη σύγχρονη τεχνολογία καθώς και η επιμόρφωση και ο αναπροσανατολισμός των ήδη εργαζόμενων στους παραδοσιακούς κλάδους της Οικονομίας μας αποτελεί κύριο μέλημα του Ο.Α.Ε.Δ. στην προσπάθειά του για την καταπολέμηση της ανεργίας, καθώς και για την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.

Στις Σχολές του Ο.Α.Ε.Δ. οι νέοι μας εκπαιδεύονται σε ειδικότητες προσαρμοσμένες στις νέες τεχνολογίες οι οποίες έχουν ζήτηση στην αγορά εργασίας.

Ταυτόχρονα ο Ο.Α.Ε.Δ. με τις νέες Σχολές που δημιουργεί συνεχώς και την αναμόρφωση των Προγραμμάτων Εκπαίδευσης επιδιώκει να συνδέσει την Εκπαίδευση με την Παραγωγή.

Σ' αυτή την προσπάθεια του Οργανισμού είναι απαραίτητη και η συμβολή των εργοδοτών που επιδοτούνται μέχρι και με το 50% του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη για την πρακτική άσκηση των σπουδαστών του Ο.Α.Ε.Δ.

Πληροφορίες: Στις κατά τόπους Υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ. που λειτουργούν σε κάθε πόλη της χώρας. Στην Κεντρική Διοίκηση, Θράκης 8 - Άνω Καλαμάκι (Τ.Κ. 166 10) Τηλέφωνο 9942810-24

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ: Το ναδίρ της αξιοπρέπειας

του Νίκου Α. Μάργαρη

Αν κάποιος παρακολουθήσει τις φοιτητικές κινητοποιήσεις των ημερών και διαβάσει τις ανακοινώσεις των αρμοδίων φορέων στο μόνο που βλέπει συμφωνία είναι ότι χρειάζονται χρήματα για «ένα καλύτερο Πανεπιστήμιο».

Ομολογώ ότι η απορία μου είναι μεγάλη όταν διαπιστώνω ότι «ο υπουργός Παιδείας Αντώνης Τρίτσης είναι πρόθυμος να πάρει μέρος σε πορεία φοιτητών που θα έχει ως προορισμό τη Βουλή και αίτημα την αύξηση των δαπανών στην παιδεία». Πριν προλάβω να συνέλθω από την κίνηση αυτή, νέα απορία προκύπτει, μια και, συνεχίζοντας την ανάγνωση για τ' αποτελέσματα της συνάντησης ΕΦΕΕ - Τρίτση, διαβάζω ότι η ΕΦΕΕ την χαρακτήρισε άκαρπη ο δε υπουργός γόνιμη.

Σίγουρα κάτι συμβαίνει στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας. Είναι άραγε οι ωδύνες τοκετού από τη «γονιμότητα» του Αντώνη Τρίτση ή απλώς πρόκειται για «άκαρπο» ανεμογκάστρι;

Μήπως, μια και οι περισσότεροι συμφοιτών ότι χρειάζονται λεφτά, απλώς ισχύει το «όπου φτώχεια και γκρίνια»;

Έστω, λοιπόν, ότι αύριο άνοιγαν τα κρατικά σεντούκια και άρχιζε να ρέει άφθονο χρήμα. Αν αυτό ήταν το πρόβλημα θα είχαμε ως αποτέλεσμα καλύτερη παιδεία;

Αν ξαφνικά, οι διαθέσιμοι πόροι του προϋπολογισμού έφταναν στο περίφημο 15% (πώς καταφέραμε, αλήθεια, και ρεζιλέναμε κάθε σύνθημα και κίνημα; όλα θα πήγαιναν, στη συνέχεια, ρολόι και θα πλησιάζαμε το 1992 έτοιμοι να δράσουμε;

Θα έβγαζε, επιτέλους, πρόεδρο η ΕΦΕΕ;

Ας με συγχωρήσουν όσοι εναπέθεσαν τις ελπίδες τους στις χρηματαγορές, στη λεγόμενη υλικοτεχνική υποδομή, στη στέγαση και στη σίτιση αλλά καλό θα είναι να σταματήσει ο στρουθοκαμηλισμός. Τα άλλοθι έχουν πέραση όταν έχουν κάποια επιφάση, έστω, σοβαρότητας. Στο ρεζιλίκι που λέγεται σημερινή Ανώτατη Παιδεία άλλα είναι τα περισσότερα κρίσιμα προβλήματα.

Όταν η ΕΦΕΕ έχει να βγάλει πρόεδρο εδώ και χρόνια, τα φοιτητικά συνέδρια θυμίζουν σκυλάδικα και σε κάθε συνάντηση του κεντρικού της συμβουλίου η κάθε παράταξη βγάξει δική της ανακοίνωση (αφού προηγουμένως πάρει οδηγίες από τους κομματικούς ινστρουχτορες) αλλού είναι το πρόβλημα.

Όταν το φοιτητικό κίνημα είναι ανυπαρκτό και τα αιτήματα εκκολλάπτονται στα κομματικά γραφεία, ας διαπιστώ-

σουμε, κατ' αρχήν, με ειλικρίνεια, ότι δεν υπάρχει ουσιαστικά αυτόνομο και αυτόνομο φοιτητικό κίνημα.

Το μόνο που υπάρχει είναι ένα χυδαίο κομματικό καπέλωμα μια κηδεμονία που εξυπηρετεί μόνο μικροκομματικές σκοπιμότητες, εξωραϊσμένη με εκφράσεις που μόνο στην αναβάθμιση δεν στοχεύουν.

Πώς φτάσαμε σ' αυτό το σημείο όπου οι φοιτητές «συνειδητοποιούν» τον Οκτώβριο με επιφοίτηση από ψηλά ότι δεν υπάρχει υλικοτεχνική υποδομή, στέγαση και σίτιση;

Αν υπήρχαν όλα αυτά τα προβλήματα γιατί οι κινητοποιήσεις άρχισαν μετά τις θερινές διακοπές;

Είναι λογικό σ' ένα «καζάνι που βράζει» ν' αφήνουν οι «πρωτοπόροι σ' αγώνες» φοιτητές μας να περάσει το καλοκαιράκι και —ξαφνικά— όταν αρχίζουν τα (τρόπος του λέγειν...) μαθήματα να θυμούνται ότι η φοιτητική στέγαση είναι προβληματική;

Πέρυσι τι έκαναν;

Από την άλλη, μια πραγματικά αγωνιστική κινητοποίηση με συγκεκριμένους στόχους προϋποθέτει αιτήματα τα οποία να μην εστιάζονται μόνο στη διαδικασία και στην ποσότητα αλλά και στην ουσία και την ποιότητα.

Ποιός πιστεύει ότι η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών στα σημερινά ελληνικά πανεπιστήμια έχει φτάσει στο ανώτατο σημείο απόδοσης —τόσο από τους διδάσκοντες όσο και από τους διδασκόμενους— ούτως ώστε το επόμενο «άνοιγμα» ν' απαιτεί απλόχερη «υλική» εισοδο;

Έχουν εξαντληθεί οι σημερινές δυνατότητες υλικοτεχνικής υποδομής ώστε οι φοιτητές μας, διψώντας για μάθηση, να ασφυκτιούν;

Για κάθε αλλαγή, αν δεν κάνω λάθος, πρέπει να υπάρχει και μια κοινωνική αποδοχή. Υπάρχει κάτι τέτοιο για όσα συμβαίνουν σήμερα στα Πανεπιστήμια;

Πιστεύουν οι συνειδητοποιημένοι (ας ελπίσουμε ότι οι αριθμοί τους δεν είναι μικροί...) πολίτες ότι διδάσκοντες και φοιτητές στα Πανεπιστήμια έχουν εξαντληθεί στην προσπάθεια και την προσπάθεια, ούτως ώστε να δικαιολογηθούν νέες επιβαρύνσεις;

Ή, μήπως, θεωρούν ότι στα σημερινά πανεπιστήμια το μόνο που δεν γίνεται είναι η προσπάθεια και ότι καλύτερα θα ήταν να κλείσουν; Ή, έστω, να ακολουθήσουν τη γενική μοίρα και των άλλων προβληματικών;

Άλλωστε ποιός άλλος διοικεί σήμερα τα πανεπιστήμια πέρα από τα κόμματα; Πού εκλέγουν προέδρους, κοσμήτορες και πρύτανες με κομματικά ψηφοδέλτια στο όνομα της πανεπιστημιακής... αυτοτέλειας;

Πώς χρησιμοποίησαν την όποια δύναμη τους έδωσε ο περίφημος νόμος - πλάισιο με τις ανιερές συμμαχίες που δημιουργήσαν; Ποιός φταιει για τη μετατροπή των πανεπιστημίων σε μικρομάγαζα;

Από την άλλη, πώς είναι δυνατόν η προωθημένη, υποτίθεται, Αριστερά να ανέχεται αυτό το χάος το οποίο υπάρχει και να σιωπά; Τίνος παιχνίδι παίζει με την ανοχή της σε όσα τερατώδη συμβαίνουν στο όνομα του «εκδημοκρατισμού» που μόνο τέτοιος δεν είναι;

Γιατί δέχεται αυτή την κατάσταση και αντί να προσπαθήσει για μια ουσιαστική έξοδο από την κρίση ουσιαστικά έχει γίνει ουραγός στα αντιδραστικά παιχνίδια που είναι ο κανόνας;

Είτε θέλουμε να το παραδεχθούμε είτε συνεχίσουμε να εθελουφλούμε, η συνειδητοποίηση της καταγώδους αποτυχίας του νόμου - πλάισιου είναι γεγονός το οποίο καλά θα κάνουμε να το παραδεχθούμε και δημόσια. Το να κάνεις λάθος είναι ανθρώπινο. Το να θεωρείς, όμως, σωστό και υπέρνω κριτικής, είναι ανώφελο και βλακώδες.

Ό,τι και να λέμε δημόσια ας παραδεχθούμε, επιτέλους, ότι τα σημερινά πανεπιστήμια μόνο πανεπιστήμια δεν είναι.

Αντί να μιλάμε μόνο για διαδικασία ας δούμε την ουσία. Εκείνο που πρέπει να αλλάξει αμέσως είναι η δομή των πανεπιστημίων. Θα χρειασθεί, προφανώς, θάρρος για κάτι τέτοιο αλλά θα πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουν ότι η παιδεία απαιτεί ένα άποιο χρήμα και κόπο. Πανεπιστήμια με ωράριο 10-2 είναι μικρομάγαζα της συμφοράς. Οι καταλήψεις, οι πορείες, οι κινητοποιήσεις απλώς δείχνουν το αδιέξοδο.

Ας κατανοήσουν οι κομματικοί μηχανισμοί ότι η περίφημη αναβάθμιση προϋποθέτει και τη δική τους αναβάθμιση. Τα ποιοτικά άλματα γίνονται μόνο με γνώση και συνέπεια. Τα τσιτάτα του είδους «οι φοιτητές πήραν στα χέρια τους τον αγώνα» ξόφλησαν και κουρελιάστηκαν μαζί με τ' αεροπλάνο.

Δεν είναι δείγμα αντίδρασης ο πόθος για ένα καθαρό πανεπιστήμιο στο οποίο η αναζήτηση της αλήθειας δεν θα είναι μονόδρομος κομματικός.

Αν δεν γίνει αυτό συνείδηση ας μην απορούμε για την άνοδο της ΔΑΠ!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φ Θ Ι Ν Ο Π Ω Ρ Ο — Χ Ε Ι Μ Ω Ν Α Σ 1 9 8 7

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

• ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Γιώργος Μιχαηλίδης

Η Πύλη (*Νουβέλα*)

Γιώργος Χειμωνάς

Η Φρουρά (*Νουβέλα*)

Ντίνος Σιώτης

Δέκα χρόνια κάπου

(*Μυθιστόρημα*)

Γιάννης Γαϊτάνος

Με φλος ρουαγιάλ

(*Μυθιστόρημα*)

• ΠΟΙΗΣΗ

Κωστής Μοσκόφ

Ποιήματα

Σωκράτης Σκαρτσής

Δημοτικά τραγούδια

Αντώνης Φωστιέρης

Το θα και το να του θανάτου

Σπύρος Κατσιμης

Το κίτρινο

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Λουί Αραγκόν —

Χαμίντ Φουλαντβίντ —

Αλέκος Φασιανός

Ελεγεία στον Ρομάνο

Τζέιν Όστιν

Έμμα

ΙΣΤΟΡΙΑ

Κώστας Βουγιουκλάκης

Οι πρωτοπόροι του αγώνα

(*Η Εθνική Αντίσταση*

στη Λακωνία)

ΔΟΚΙΜΙΑ

Γιάννης Τσαρούχης

Ως στρουθίον μονάζον

επί δώματος

Κάρολος Κουν

Κάνουμε θέατρο

για την ψυχή μας

Γιώργος Σεφέρης

Το βυσσινί τετράδιο

Ανεμολόγιο — λέξεις —

βότανα και ορθογραφικά

(*Έκδοση κειμένου — σχόλια —*
σημειώσεις: Φώτης Δημητρακόπουλος)

Στάθης Μάρας

Νίκος Καζαντζάκης

(*Τέχνη και μεταφυσική*)

Θανάσης Θ. Νιάρχος

Υποχρέωση στη δυστυχία

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ — ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

Γιάννης Τσιάντης —

Σωτήρης Μανωλόπουλος

Σύγχρονα θέματα

Παιδοψυχιατρικής

Τόμος Β': Ψυχοπαθολογία

Τόμος Γ': Θεραπευτικές προσεγγίσεις

Ζακ Λακάν

Η οικογένεια

(*Τα οικογενειακά συμπλέγματα*
στη διαμόρφωση του ατόμου)

ΛΕΞΙΚΑ

Σωτήρης Δημητρίου

ΛΕΞΙΚΟ ΟΡΩΝ 5

Κυβερνητικής, δομισμού και
της θεωρίας των συστημάτων

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΟ Β' ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ
ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η παιδική λογοτεχνία

και το μικρό παιδί

Χάρης Σακελλαρίου

Επιθεώρηση παιδικής

λογοτεχνίας 1987

Χάρης Σακελλαρίου —

Θανάσης Καραγιάννης

Οδηγός παιδικού

και νεανικού βιβλίου 1988

ΜΕΛΕΤΕΣ

Μαρί-Ελιζαμπέτ Αντμάν

Βία και πονηριά

(*Άντρες και γυναίκες*

σ' ένα ελληνικό χωριό)

Κρισναμούρτι

Παράδοση και επανάσταση

Φώντας Λάδης

Οι αλλαγές στην ΕΣΣΔ

και η ελληνική Αριστερά

ΒΙΒΛΙΑ ΤΕΧΝΗΣ

Τζόαν Μπαέζ

Και μια φωνή

για να τραγουδήσω

ΧΙΟΥΜΟΡ

Γιάννης Ιωάννου

Ο Τρίτος Δρόμος

Στάθης

Πολιτικές γελοιογραφίες

ΜΑΚΙΣ

Γελοιογραφίες

ΝΕΟΙ-ΜΕΣΑΙΟΙ- ΑΡΧΑΙΟΙ (I)

του Αλέξανδρου Ξύδη

Μέσα στην πλήμμυρα των εκθέσεων με τις οποίες ξεκίνησε μέσα Σεπτέμβρη η εικαστική περίοδος 1987-88 (55 ατομικές και ομαδικές με 110 περίπου καλλιτέχνες σε 3 χώρους —3 καινούργιους—) ως 30/10 —επισκεφθήκα τις 39— κυριάρχησαν οι εμφανίσεις καμιάς πενήνταριάς νέων, κυρίως, ζωγράφων. «Νέων» δηλαδή γύρω στα 35 χρόνια το πολύ

Ξεχωρίζαν εντυπωσιακά οι 29 απόφοιτοι 1987 του Α' Εργαστηρίου της ΑΣΚΤ στο «ροζ κτίριο» Κωστής Παλαμάς (Ακαδημίας 48) όχι με τον αριθμό αλλά με τη ζωντάνια και την ποιότητα της παραγωγής τους. Όλοι σχεδόν εμφανίζονται πρώτη φορά δημόσια. Από την πανδαισία αυτή όλων των τρόπων, από τον παραστατικό ρεαλισμό και την αφαίρεση ως τα «περιβάλλοντα και τις κατασκευές, θα ήταν προπετές να προσπαθώ να ξεχωρίσω σε λίγες γραμμές τους «καλύτερους» ή τους «επιδοφόρους». Αν όλοι κρατήσουν τις υποσχέσεις των έργων τους, αναμένει την ελληνική ζωγραφική άνθηση λαμπρή. Θα περιοριστώ λοιπόν σε λίγα λόγια, κρατώντας για μένα τα καββαλιστικά σημάδια που έχω γράψει δίπλα σε μερικά από τα 29 ονόματα και που θα με παροτρύνουν να παρακολουθήσω τις μελλοντικές εμφανίσεις τους με ιδιαίτερη προσοχή κι' αυξημένη απαιτητικότητα. Χαιρετίζω πάντως το γεγονός ότι δύο α-

πό αυτούς διαλέχτηκαν για να μετάσχουν στη φετινή Μπιενάλε Νέων της Βαρκελώνης. Θα εντυπωσιάσουν και εκεί. Θα προσθέσω ότι η έκθεση του «ροζ κτιρίου» μιλάει εύγλωττα και για την ποιότητα της διδασκαλίας όπως ασκείται συλλογικά στο Α' Εργαστήριο. Κατόρθωσε να βγάλει από τα παιδιά ό,τι καλύτερο έχει να προσφέρει το καθένα, οδηγώντας τα πέρα από την απομίμηση των προσωπικών τρόπων των δασκάλων τους σε μια προσπάθεια πληρέστερης έκφρασης του εαυτού τους.

Στη γκαλερί «Επίπεδα» το «2ο Σαλόνι Νέων» (που δεν είδα) και όπου, τους 10 ζωγράφους ανάμεσα 28 και 35 χρονών —οι περισσότεροι έχουν εμφανιστεί δημόσια— διαδεχτήκαν τρεις αξιοπρόσχετοι Θεσσαλονικείς. Από αυτούς η νεότερη, Θανά Σκαρλάτου (γ. 1960), δείχνει αξιολογική χρωματική ευαισθησία.

Στο «Τρίτο Μάτι» εκθέτουν τρεις ζωγράφοι τη «συμπαράγωγή» τους, καθώς και μερικά ατομικά έργα ο καθένας. Του Χρήστου Αντωνόπουλου (γ. 1958) έχω μνημονεύσει παλιότερα σε άλλες στήλες τη δουλειά. Συνεχίζει την ερωτική «τερατογονία» του με μεγαλύτερη προσοχή στη χρωματική σύνθεση. Ο Άγγελος Αντωνόπουλος (γ. 1987) κινείται σ' ένα χώρο αφηρημένο και ουσιαστικά μονοχρωματικό, ο Χρήστος Θεοφίλης (γ. 1955) είναι ολότελα αφηρημένος χρωματιστής. Σε συνεργασία με τους δύο άλλους αποκτά η δουλειά του στερεότερη δομή. Τρεις νέοι προς παρακολούθηση.

Στη «Μέδουσα» ο Τάσος Μαντζαβίνος (γ. 1958) γυρεύει την

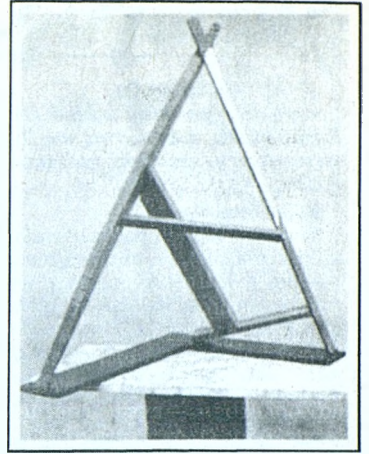
ταυτότητά του μέσω από σκοτεινούς χρωματισμούς κι' από μια γκάμα μορφών που περνάνε διάφορους βαθμούς διάλυσης, παραμένουν όμως πάντα αναγνωρίσιμες και, στιγμές - στιγμές, θυμίζουν τρόπους του Μπουζιάνη.

Του Τάσου Αριδά (γ. 1957) το έργο στη «Χρυσόθεμη» (Χαλάνδρι) είναι χαρακτηριστικό του μη δογματικού τρόπου διδασκαλίας στην ΑΣΚΤ. Ένας ταλαντούχος νέος που έχει όρεξη να κάνει παραστατική ζωγραφική μπορεί ν' αποκτήσει σ' αυτήν όλα τα εφόδια και τ' αξιοποιεί με τρόπο που το έργο του να είναι ολότελα σύγχρονο στο σεμνό νεορεαλισμό του.

Του Χάρη Ξενακη (γ. 1959) η δουλειά (Νέες Μορφές) οδηγεί σε μια αφαίρεση τύπου ντε Σταλ, με λιγότερο στέρεη δομή και περισσότερο εξπρεσιονισμό.

Ο Κορνήλιος Γραμμένος (γ. 1959) παρουσιάζει στο Ινστιτούτο Γκαίτε ζωγραφική με κολάζ και γλυπτικές κατασκευές από ξύλο ή μέταλλο. Τούτες, αν και χρωματισμένες, τείνουν άτολμα προς ένα μινιμαλισμό κάπως εγκεφαλικά με φόρμες φτενές και κοντόπνοες, από αδυναμία άραγε ή από πρόθεση; Για τον Γραμμένο έχει προηγηθεί ο Αρσιπένγκο κι ο Γκονζάλες, όχι ο Μπρανκούσι, ούτε ο Λισίτσκι που, ως φαίνεται, «τον συγκινεί». Η ζωγραφική του μοιάζει έργο άλλου καλλιτέχνη, προφανώς κινείται πιο άνετα στις δύο διαστάσεις κι' αφήνεται περισσότερο, διχώς θεωρητικές έγνοιες.

Γραμμένος και Ξένος δεν έχουν περάσει από την ΑΣΚΤ. Σπούδασαν στην Κολωνία και στο Παρίσι αντίστοιχα. Τα έργα τους τα βάρυνε η απασχόληση με τη θεωρία της τέχνης και την κοινωνιολογία. Κινδυνεύουν να γίνουν ζωγράφοι από δεύτερο χέρι. Οι άλλοι, που έχουν σπουδάσει όλοι στην ΑΣΚΤ, διατηρούν στα έργα τους, κοντά σε απειρίες και τεχνικές ατέλειες «φυσιολογικές» (και θεραπεύσιμες με εμπλουτισμό της παιδείας τους) κάτι από τη φρεσκάδα των 29 εκεινων του (συμβολικά) «ροζ» κτιρίου.

Κορνήλιου ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ: Χωρίς τίτλο. Ξύλο - χρώμα. 80Χ24Χ25, 1986

Οι γενικεύσεις, ιδίως στην τέχνη, είναι επικίνδυνες, αλλά δεν μπορεί κανείς ν' αποφύγει κάτι τέτοιες οφθαλμοφανείς συμπτώσεις. Δεν βγάζω λοιπόν βιαστικά ή βεβιασμένα συμπεράσματα.

Αναρωτιέμαι όμως όλο και πιο ζωηρά μήπως οι σημερινοί ζωγράφοι, και όχι μόνο οι Έλληνες, μπαίνουν όχι κατ' ανάγκην συνειδητά, σε νέα διαδικασία, κάπως έτσι: μήπως δηλαδή αφού υπέκυψαν, μερικοί αμετάκλητα, ενώ οι άλλοι ξεπέρασαν αποκομίζοντας καρπούς, κι άλλοι ακόμα προσπέρασαν απείραχτοι σαν τον Οδυσσέα δεμένο στο κατάρτι τη γοητεία της τεχνολογίας, της θεωρίας και της κοινωνιολογίας, προσεγγίζουν ή πλέον κιόλας, στα νερά μιας νέας «ζωγραφικής - ζωγραφικής» εμπλουτισμένης φυσικά πολύτιμα με τις αφομοιωμένες εμπειρίες της επαφής με τις σειρήνες εκείνες. Ίσως ο εκλεκτισμός του μεταμοντερνισμού, το αλλοπαρόσαλλο του «πέρ' - από - την - πρωτοπορία» να είναι οι πρώτες φάσεις μιας τέτοιας διαδικασίας, που δείχνουν να παρέρχονται κιόλας.

Στο δεύτερο άρθρο θα ασχοληθώ με τους Μεσαίους και τους Αρχαίους. Είναι φανερό ότι τα επίπεδα έχουν σχέση πρώτιστα με τις ηλικίες των καλλιτεχνών.

Θανά ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ: Χωρίς τίτλο. 100Χ100 πανί - μικτή τεχνική.

Τάσου ΜΑΝΤΖΑΒΙΝΟΥ: Γέφυρα και βροχή. 180Χ180, 1986

Έργο συνεργασίας των ΑΝΤΩΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ και ΘΕΟΦΙΛΗ. 1,80Χ2,00 μικτή τεχνική.

διπλογος-διπλογος-διπλογος

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Ερωτήματα για σειρά θεμάτων διατυπώνει ο αναγνώστης μας Ι. Αντύπας στην επιστολή που ακολουθεί:

Κύριε διευθυντά,
Είναι αλήθεια ότι τον τελευταίο καιρό το περιοδικό σας επιχειρεί κριτική ή καλύτερα καταγγελία των κακώς κειμένων του εθνικού μας βίου. Στο τχ. 353 το κύριο άρθρο με τίτλο «Μεταξύ κρατών και "τρομοκρατίας"», θέτει ερωτήματα «στους πολίτες τούτης της χώρας».

Θα 'λεγα ότι η κριτική και η καταγγελία είναι εποικοδομητικές όταν αυτός που τις επιχειρεί έχει προ πολλού διαχωρίσει τη θέση του από τα κακώς κείμενα, και όταν η ευαισθησία του δεν εξαντλείται στο γιατί η κυβέρνηση ξαναστήνει τον Τρούμαν. Μήπως είναι λίγο αργά για να θυμηθούμε ότι σ' αυτόν τον τόπο θα έπρεπε να υπάρχουν πολίτες;

Σε μια χώρα όπου η εξουσία, καταπατώντας το σύνταγμα, ορίζει ομοιομορφα τα διαφορετικού χρώματος ψηφοδέλτια χωρίς να ιδρώνει το αυτί κανενός.

Πού είδατε τους πολίτες, όταν την επομένη της δολοφονίας του Καλτζέα ο λαός φωνάζει «βία στη βία των αναρχικών» και κανείς δεν ανησυχεί; Πού είδατε εσείς τους πολίτες, όταν οι παπάδες

προπηλακίζονται χωρίς κανέναν έντιμο δημοσιογράφο της «προοδευτικής» πλευράς παίζοντας το ρόλο του πολίτη να θυμωθεί τους κανόνες του παιχνιδιού, ότι δηλ. το δικαίωμα του λόγου και της διαμαρτυρίας ισχύει για όλους, ακόμα και γι' αυτούς με τους οποίους διαφωνούμε, όταν μάλιστα ο προπηλακισμός δεν συμβιβάζεται με την έννοια του πολίτη; Αλήθεια, σε ποιους πολίτες απευθύνεσθε εσείς όταν τις παραμονές των εκλογών του '85 προτείνετε εμμέσως στο κύριο άρθρο σας μια κυβέρνηση που σήμερα κατά τη γνώμη σας «αναιρεί όλες τις νόμιμες και νομιμοποιητικές αρχές», μια κυβέρνηση που «έχει αναγάγει την απάτη και την στρέβλωση σε μόνο κανόνα του βίου της»;

Ας είμαστε τουλάχιστον αξιοπρεπείς κι ας παραδεχτούμε ότι ο εκπεσμός της εθνικής μας ζωής δεν συντελέστηκε ερήμην μας αλλά με την συμμετοχή μας.

Ετσι, εξορίζοντας από τη ζωή μας καθετί που θυμίζει παρελθόν θέλοντας να αποκαλύψουμε «την άλλη αλήθεια» της δικαιοσύνης, της γλώσσας, της εκκλησίας, του έθνους, βρεθήκαμε δέσμοι μπροστά στο κενό αυτής της καταστροφής που οι ίδιοι διαπράξαμε γιατί δεν φέραμε κανένα καινούργιο ήθος εις αντικατάσταση

του παλιού. Είναι λοιπόν έργο των χειρών μας το σημερινό αποτέλεσμα, διότι για να χορτάσουμε το αδηφάγο στόμα του όποιου κόμματος «ξεπουλήσαμε φθηνά το χαλί μας τα ρούχα και το μπρίκι».

Για οργανωτικά αποκρυσταλλώματα, η νύχτα του Πολυτεχνείου κατέληξε εθνική επέτειος του ΠΑΣΟΚ.

Ας μην παριστάνουμε τώρα τα ποντικά των αμπαριών που τρέχουν να σωθούν όταν το πλοίο βυθίζεται.

Ι. Αντύπας

ΤΟ ΛΑΤΙΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

● Στην άποψη για την καθιέρωση του λατινικού αλφάβητου, αναφέρεται η ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητό Αντί,

Με αφορμή το γράμμα του αναγνώστη Ν. Ι. Κυριαζίδη για την υιοθέτηση του λατινικού αλφάβητου στην ελληνική γλώσσα (τχ. 236), θα ήθελα να εκφράσω και τη δική μου άποψη.

Θεωρώ πως είναι πραγματικά λυπηρό το γεγονός ότι υπάρχουν σήμερα άνθρωποι που με τόσο ελαφριά καρδιά είναι έτοιμοι να παραδώσουν κάθε εθνική ιδιομορφία, κάθε στοιχείο παράδοσης, για ν' αποκτήσουν το λύου-στρο του δυτικοευρωπαίου και να νιώσουν σαν σε μια οικογένεια με

τους εταίρους μας, λες και με τον τρόπο αυτό μπορούν πια να πέσουν όλοι οι φραγμοί ανάμεσά μας. Γελάει ο κ. Κυριαζίδης με την εμμονή μερικών σε ελληνικές αξίες και φόρμες και με το φόβο τους για τον πολιτιστικό ιμπεριαλισμό, κι ονειρεύεται έναν κοσμοπολιτισμό. Και ξεχνά, πως οι ίδιοι εκείνοι που προωθούν τον κοινό πολιτισμό, την ισοπέδωση των πολιτιστικών διαφορών, στις χώρες που μπορούν να στηρίζονται στην ιστορία τους, γαντζώνονται απ' το παραμικρό στοιχείο δικής τους παράδοσης, το μεγαλοποιούν, για να προσφέρουν στο λαό τους την αίσθηση της εθνικότητας. Ή μήπως αγνοείτε την ύπαρξη ακόμα και μουσείου ράγκμπυ στις ΗΠΑ, μια που η αθλητική παράδοση προσφέρει την ταυτότητα για την οποία δεν αρκεί η ιστορική;

Το όνειρο του κοσμοπολιτισμού είναι γοητευτικό. Μα για να γίνει πραγματικότητα χρειάζεται να σπάσουν τα σύνορα απ' όλες τις πλευρές κι όχι ν' ανοίξουμε εμείς απλώς τα δικά μας σε κάθε ξένη επιρροή. Γιατί έτσι, δεν διαμορφώνουμε μια οικουμενική ταυτότητα. Απλά αρνιόμαστε τη δική μας, υιοθετώντας εκείνη ενός άλλου έθνους, που ούτε στιγμή δεν σκέφτηκε να πάψει εκείνο να την επικαλείται.

Ανακαλύψτε και σεις την νέα αίσθηση γραφής.

Σήμερα/κάνετε τις απεριόριστες δυνατότητες που σας προσφέρουν οι τρεις ζώνες

ArtPen

Καλλιγραφία, με ισομένη-τετραγωνισμένη πένα, σε πέντε διαφορετικά ηλίκια.

Ξεκαθή, με εγγονή πένα που δίνει τη δυνατότητα της συνεχούς ισοπαχής γραμμής, σε τρία διαφορετικά ηλίκια.

Λωγραφία, με εκδιπλωμένη πένα που της δίνει τη δυνατότητα γραφής προς όλες τις κατευθύνσεις σε δύο διαφορετικά ηλίκια.

Σήμερα η εντυπωσιακή γραφή χαρακτηρίζεται με

ArtPen

και υπογράφεται από την

rotring

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο

ΠΕΡΙΕΧΕΙ:

Κείμενα:
• Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
• Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
• Γ. ΔΡΟΣΙΔΟΥ
• ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
• Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
• Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΥ
• Ν. ΗΛΙΟΣ
• Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Γ. ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΙΔΗΣ
• Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
• Ν. ΠΑΠΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
• Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΩΤΗΣ
• Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
• ΑΛ. ΡΗΓΟΥ
• ΕΥ. ΡΟΖΑΝΗΣ
• Σ. ΣΕΚΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
• Α. ΣΗΛΙΔΗΣ
• ΑΝ. ΤΑΚΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ».
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

Τι κέρδισε η Τουρκία υιοθετώντας το λατινικό αλφάβητο; Την απώλεια της μνήμης. Όγκους ντοκουμέντων της προ Ατατούρκ περιόδου, που δεν υπάρχει πια σχεδόν κανείς που να μπορεί να αποκρυπτογραφήσει, μ' αποτέλεσμα να μπαίνει η διδασκαλία των παλιών τουρκικών στα ξένα πανεπιστήμια κι η ανάγνωση των εγγράφων αυτών να γίνεται επάγγελμα εφάμιλλο της αρχαιολογίας, λες και πρόκειται για κείμενα που γράφτηκαν αιώνες πριν. Ήδη η γλώσσα του Παπαδιαμάντη είναι άγνωστη στους νέους —τους είναι όμως απόλυτα γνωστή η γλώσσα της Μαντόνα. Αυτό αποκαλείτε «κοσμοπολιτισμό» κύριε Κυριαζίδη. Απορείτε πώς άλλαξαν τα πράγματα κι η Αριστερά μιλά για παράδοση ενώ η Δεξιά για διεθνή πολιτισμό. Μα αυτό το ίδιο το γεγονός, δεν σας βάζει σε κάποιες σκέψεις για τα κίνητρα;

Ίσως το λατινικό αλφάβητο έ-

χει ρίζες ελληνικές. Και λοιπόν; Και το ρωσικό έχει ελληνικότερες. Να το υιοθετήσουμε κι αυτό, ή η ομοιομορφία που σας ενδιαφέρει αφορά μόνο τη Δύση; Και τα λατινικά σαν γλώσσα, κατασκευάστηκαν στην κυριολεξία από τα ελληνικά· ν' αρχίσουμε από αύριο να μιλάμε σαν αρχαίοι Ρωμαίοι; Να πετάξουμε το πρωτότυπο για το ομοίωμα;

Και μην πείτε, κύριε Κυριαζίδη, πως υποστηρίζω την απομόνωση και το πσιωγύρισμα της Ελλάδας. Δεν ταυτίζεται μ' αυτά η εθνική ιδιομορφία. Μονάχα που πιστεύω πως χρειάζεται μια βάση γερή για να χτίσουμε ένα στέρεο οικοδόμημα, πως χρειάζεται το παρελθόν για το μέλλον.

Όσο για τον Γληνό, τον Σιδηρή κι όλους όσους αναφέρετε, όχι, δεν τους θεωρώ ξενολάτρες. Μόνο λίγο περισσότερο οραματιστές απ' όσο πρέπει η πραγματικότητα. Το ίδιο ίσως, κι εσάς.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ιωάννα Λουνάκη

ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ

(από όλα τα βιβλιοπωλεία)
Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ
του έργου

ΚΡΗΤΗ:
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
(από τη νεολιθική έως
και τη βυζαντινή περίοδο)

επιστημονική επιμέλεια:
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Ν. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ

εκδοτική φροντίδα:
ΒΙΚΕΛΑΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

έκδοση του
ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΚΡΗΤΗΣ

ΠΑΡΗΦΟΡΕΙΣ:

Ήράκλειο, τηλ. (081) 227202 (Κο Γ. Παπαδόπουλο)
Αθήνα, Έκδόσεις «ΔΩΡΙΚΟΣ», (01) 3629675

Pierre Goldman

**Σκοτεινές αναμνησεις
ενος πολωνοεβραίου
γεννημένου στη Γαλλία**

Ο Πιερ Γκολντμάν, νόθος γιος Εβραίων προσφύγων στη Γαλλία, αριστερός φοιτητής και στη συνέχεια επαναστάτης γκεριλλέρο, ληστής εντέλει του κοινού ποινικού δικαίου με μαύρους συντρόφους, αφηγείται τη ζωή του μέσα από την απομόνωση του κελιού του προσπαθώντας να ξαναγίνει το υποκείμενο μιας ιστορίας που, υποβιβάζομενη σε δικαστική «υπόθεση», τείνει να τον κάνει, ταυτόχρονα, αντικείμενο «γνώσης» και επίκεντρο άσκησης μιας ελευθερίας για εκτοπισμό ή εξόντωση από την πλευρά του θεσμού. Τα γεγονότα που ακολούθησαν αυτή τη συγγραφή είναι η αναθεώρηση της δίκης του και η αποφυλάκισή του· λίγο αργότερα η εν ψυχρώ δολοφονία του (1977) από την φασιστική παρακρατική οργάνωση με τ' όνομα «Η τιμή της Αστυνομίας». Παρόλο που προσπάθησε απεγνωσμένα να διαχωρίσει τον εαυτό του, με κάθε ευκαιρία, από την υπόλοιπη γενιά του '60, η ιστορία του παραμένει για μας υποδειγματικά συνδεδεμένη με την εποχή της, καθώς εμφανίζονται μέσα της όλα σχεδόν τα μεγάλα ζητήματα που η εποχή αυτή έθεσε. Το τέλος της, από τη δίκη μέχρι τη δολοφονία του, σφραγίζει επίσης και το τέλος μιας εποχής· το τέλος των φιλελευθέρων ονείρων του '68 και των συλλογικών ουτοπιών, τη στιγμή που μια καινούρια βαρβαρότητα αναδύεται και επικρατεί στη γαλλική κοινωνία και που οι κυριότερες όψεις της έχουν ήδη αναγγελθεί: η αδιαφορία για το συλλογικό, η κτηνωδία του θεσμού και ο εγκληματικός ρατσισμός.

αντί

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
- Δημόσιες σχέσεις-
διαφημίσεις
ΘΕΜΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 1.100 δρχ. · Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αν. Ασία ·
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 200

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 · 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Διαδικασίες κοινωνικού μετασχηματισμού στην αγροτική Ελλάδα

εισαγωγή - επιμέλεια
Στάθης Δαμιανάκος

πρόλογος
Βασίλης Φίλιππος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΛΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ερευνα για τα ΚΑΠΗ

Επιμέλεια
Άννας Αμνρά
Εφης Γεωργιάδη
Αφροδίτης Τεπερόγλου

Οι εμπειρικές έρευνες στην αγροτική Ελλάδα

της
Ελένης Θ. Κοβάνη

ΕΠΙΔΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

The Greek Review of Social Research

65
1987

ΜΑΡΩ ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ - ΜΑΛΟΥΤΑ
Γυναικες και Πολιτική / Γυναικες
και Πολιτική Επιστήμη:
Η ανάπτυξη μιας φεμινιστικής
πολιτολογικής θεωρίας
Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ
Η διαλεκτική του Hegel και του Marx
και οι σύγχρονοι κριτικοί της
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΒΑΓΓΕΡ
Κοινωνικοπολιτιστικοί παράγοντες στην
εκδήλωση των καταθλιπτικών διαταραχών
ΚΩΣΤΑΣ ΜΕΛΑΣ
Αντιφάσεις της επανομαζωμένης
«νεοαριστικής» οικονομικής θεωρίας
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΚΑΦΑΝΗΣ
Η θεωρία της εργασίας αξίας
του Karl Marx

ΕΚΔΟΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΠΡΟΙΚΕΣ, ΦΟΡΟΙ, ΣΤΑΦΙΔΑ ΚΑΙ ΨΩΜΙ

Οικονομία και οικογένεια
στην αγροτική Ελλάδα του 19ου αιώνα

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Δημήτρης Κ. Ψυχογιός

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Βιβλιοπωλείο ΕΚΚΕ, Σοφοκλέους 5, 105 59 Αθήνα, Τηλ. 32 12 889

ΕΠΙΧΕΙΡΜΑΤΑ

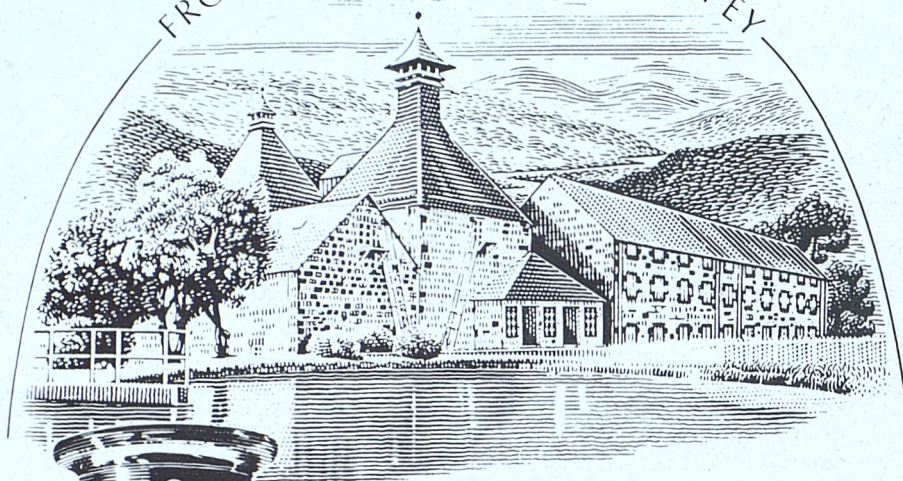
- ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ
ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
- ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ
- ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ:
70 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ
- ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1987

2

ΤΙΜΗ: 200 δρχ.

FROM THE GLENS OF STRATHSPEY

Ανακαλύψτε τα μυστικά του Cardhu.

Το όνομα Cardhu είναι το κορυφαίο ανάμεσα στα πολλά αποστακτήρια που βρίσκονται στις χαράδρες του Strathspey, εκεί όπου πηγές με κρυστάλλινο παγωμένο νερό αναβλύζουν στις βουνοπλαγιές. Αυτό ακριβώς το νερό είναι που δίνει στο Cardhu την ιδιαίτερη προσωπικότητα και απαλότητά του, περίφημη σε όλη τη Σκωτία.

Το Cardhu που ανήκει στον οίκο JOHNNIE WALKER, για πολλά χρόνια αποτελούσε την «πρώτη ύλη» για τα γνωστότερα στον κόσμο blended σκωτσέζικα ούισκι: τα JOHNNIE

WALKER RED LABEL και BLACK LABEL. Τώρα όμως αυτό το απόσταγμα της ποιότητας διατίθεται και ατόφιο, σαν ένα μοναδικό malt ούισκι, 100% απόσταγμα βύνης, ωριμασμένο για 12 χρόνια. Κι έτσι, μπορείτε κι εσείς να απολαύσετε το Cardhu ανακαλύπτοντας -όπως και οι άλλοι γνώστες- τα μυστικά της εξαιρετικής γέυσης του. Τη γέυση ενός malt ούισκι. Και προσέξτε: Το Cardhu πίνεται σκέτο ή με νερό.

Χωρίς πάγο ή σόδα.

Cardhu 12 Year Old Highland Malt Whisky

Distilled by CARDHU Distillery, Knockando, Morayshire, since 1824.